Lystillon

Mistra Jeronýma
Braunschweyka Knihy o Dystillowanj nebyčtelnýchwod Zahytenj rečj mecktým tisstěné od Jána Herwičkého Černého, Mistra čtenj na Zábřeze, Janem Gunther ze Holomuce czy Léta páně 1559. wytiskl.

Vid. Gerbery 1577. z Norimberka

Wzáctnau opatrnostij/ a wostrými wtipy wymyssleným Rzemeslē ozdobenému/ Pánu Janowi Güntherdwi/ Impresseru w Městě Holomúcy/ Jan Gewický Czerný Messenýn w Zábřeze/ Službu swau powolnau/ s laskawým pozdraweným/ a wsseho dobrého winssowánym wzkazuge.

Žádosti wassij/ kterauž ste na mne/ Pane Jane přátelí muog milý/ wložili/ abych tu práce naše wezma/ wám Knihy/ Německým yazykem/ Mistra Jeronýma Braunssweyka/ Imprymowané/ o Systyllowanij/ neb pálenij Wod/ w Czeskau řeč přeložil/ pokudž mi možné bylo/ neodepřel sem.

JA nebuď wás tagno/ že při počátku druhý Knihy/ o Zelinách a Kořenij/ widělo mi se přílissmnoho zbytečných definicij/ a wygadřowánij prá-

LIB. MUS. NAT. 8° 23.346

každé Byliné / kdež týž Mistr Jeroným wypisuge/ odkud která Bylina/ Gména swého puowod/ neb počátek wzala/a neb proč se která tak/ buďto Latině neb Německy/ některé pak také y Řecky a Arabsky/gmenugij/ Gesto ty wěcy / prostým lidem yazyku Českého/kteříž giných Řečij newměgij/k žádnému užitku a prospěchu negsau. JA chtěge těch zbytečnostij poodložiti / wmijnil sem toliko každé Byliny gména/ prwotně Česky wětšijm pijsmem na wrchu položiti/a hned pod tijm proti sobě/kterak se týž Zelina Latině a Německy gmenuge/buďto gednijm gménem/a neb wijce (neb se některé w giné a giné Kragině ginácze a rozdijlně gmenugij) a to proto / Gestliby kdo té které Byliny neznal / a gij potřebowal/aby se mohl doptati/magijc gména Latinská/ na Doktořijch/ a Lékařijch/a neb Česky a Německy/na Babách/a těch kteříž Kořenij znagij/ na Trhy nosij/ a prodáwagij. Neb/ by

BIBL. Z.N. IM. OSSOLINSKICH XVI.O.9629

pak třebas s celeym Herbařem někdo po poli / Lukách / a Lesých / chodil / malého a témeř žádnéhoby vžitku sobě takowými těch Gmen puowody / nedosáhl. Protož kdyžby k Korrygowánj přišlo / a neb žeby který weyborný a vprýmý Čtenář / tuto mau prácy s Německým Exemplářem srownáwati chtěl / aby na tom žádné aurazky nebylo / Neb sem ty wěcy / yako za zbytečnů wsebe położiwsse / rád naschwal wypustil.

J Kromu také včinil sem to zté přjčiny / že mnoho Herbařůw na swětlo wychází / w kterýchž sami Doktoři a Včenj / o některé Byliny / yako w zápas chodj / a yakby která neywlastnějšj Gmenowaná býti měla (neb gi geden takto / a druhý giňače wykládá a gmenuge) gesstě až do této chwyle srownati se nemohau. Nakož pak y Otto Brunsfelsius w swém Herbáři Latinském y Německém / giným Doktorom a Lékařom / nemalau přjčinu dáwá / žádostiw toho gsa / aby to což

od dawnýho času zplundrowáno/ a ginak cyzolożně překřtěno/zase k prwnýmu zpuosobu a heslu/ wybornych starých/ Řeckých y Latýnských Lékařůw / kteréž on zegména wyčýtá / nawráceno/naprawено/ a přiwedeno býti mohlo. Kdež pak nepochybugi/ że každý z nich s swým Umenim a wtipem / nebude chtěti neyzadněgssý býti/ Ale což kdo při sobě mýti bude/ że to na plac wygýti musý. A tak bez pochyby těch Herbářůw Latýnských y Německých/ nemálo na swětlo wygde że nebudeme wědeti / wkterém prwé čýsti. Pak byloliby giž co toho od koho naprawено / a gruntowně na swětlo wydáno/ Proczby také y to naprawено býti nemělo. Ale s těžkostý od toho lidé/ čemuž nawřeli (zwlásstě pak prostý a newčený Lékaři) odwedeni budau.

JA nechť se o tu Kápi Řekowé a Latýnicy / yakž neylépe mohau/ hadrugý a wadý/ wždyť se nám také něco dostane. Totiž/ Gestli že oni na

gruntownÿ a prawá gména Bylin a Kořenÿ přigdau/ hned budau mÿti/ a magÿ/ giſté Spiſy ſtarých zkuſſených Lékařúw/ k čemu kterých Zelin neb Kořenúw/ a k yakým Nemocem a nedoſtatkom vžÿwali/ a potřebowali. Protož při Malowánÿ a Kontrffetowánÿ Bylin/ též také y při ginÿch prúbách (mohliliby aſpoň tudy k lepſſÿ známoſti a poznánÿ Zelin přigÿti a Spiſy ſtarých Lékařúw/ y také Bylin komplexÿ a přirozenÿ/ tak yakž sau nám o nÿch w Knihách ſwých pozůſtawili/ ſrownati/ a toho ſe tjm ſpÿſſe a ſnadněgÿ domakati) o tom welikau pilnoſt magÿ/ Kterážto wěc/ ſkrze gegÿch takowé bedlÿwé wyhladáwanÿ a z gedné Rzeči w druhau Tulmačowánÿ/ a překládánÿ/ y k nám (budeli wuole Božÿ) bude ſe mocy doſtati.

My na tento čas při těchto naſſÿch Czeſkých gmenách/ pokudž ſe to gruntowněgÿ newyhledá/ zůſtaňme. Wſſakž/ nebránÿ ſe žádnému/ aby neměl wſſeliyakých Bylin/ podlé zpuoſobu

Kraginy swé/ginače nežli tuto pozna menáno/gmenowati/ a neb sobě připsati. A nobrž/y přitom byloby potřebj Gestli žeby Herbář Czeský měl kdy dokonále na swětlo wydán býti (yakož sem srozuměl že aumyssl magýj gey Tisknauti) aby rozličnosti Gmen Czeských při každé bylině neb Kořenů: ponewádž se některé ginácze w Czechách/ a ginak w Morawě/gmenugýj/ podlé Řeckých a Latýnských Gmen/ano y mohloliby to býti/polská gména/ poznamenány byli. Wssak ne tak/yakž geKaždá Baba/podlé zdánýj swého/křtýj Ale tak/yakž se w dobře naprawených a nařýzených Apatékách/ a neb od zkussených Lékařůw gmenugýj.

¶ Kdež pak budeli tato Knýžka na sstým Czechům a Morawcům přýgemná a wděčná/ Nepochybugi otom/ že mnohem wýce lepsstých a gruntownějssých knih o Lékařstwý skrze Pres wass bude mocy na swětlo wygýti.

¶ Gestli žeby se pak kde při této mé prácy yaký giný nedostatek nasssel/ za

to wás/y každého wpřjmého Cztenáře prosým: ponewádž newssecko wssickni muožeme/ že to s pilností naprawiti dáte. A tuto prácy mau/ochotnau a weselú twářj/wděčně přijgmete. Dán w Zábřeze/ Léta páně 1556.

Předmluwa na tyto Knihy/o Dystyllowánj a pálenj Wod./

¶Ke cti a chwále Pánu Bohu wssemohaucýmu / a Synu geho gednorozenému / y také Duchu Swatému. Přitom také k potěssenj Nemocných / a k zwlásstnýmu poslauženj / mým Milostiwým panom / Města Sstrosburku.

¶A žádost mnohých lidj kteřjž sobě nemálo oblibugj Umenj Dystyllowánj/totiž/ Wod pálenj/ z přjčiny ge-

ho wſſlechtilé čiſtoty / a pro wwarowáný prázdnoſti a zahálený (kteráżto wěc / yakż ſtarý Mudrcy prawý / geſt překážka a zkáza wſſech wżitečných wěcý) a netoliko pro zahálený / ale také y pro wgitý mnochých Fantazý / totiż / wſtawičného a newżitečného myſſlený / genż ſlowe Melancholia / totiż / Kaloſtudenoſt / a neb hrubokrewnoſt / kteráż puowod ſwuog má / z přičiny ſtudené a ſuché Komplexý / kdeż potřebý beywá / ſuchoſt naprawowati / wlhkoſtmi tohoto dýla / a ſtudenoſt zahřiwati / ſkrze horkoſt ohně / a zármutek neb teſkliwoſt Melankolickau / a hrubokrewnau / odgýmati ſkrze bleſk a yaſnoſt plapolagýcýho Ohně / kterýmiżto wěcmi / toto dýlo wykonáno beywá.

Protoż z těch giż dotčených přičin / Já Jeroným Braunſſweyk / z pokolený Salerſkých / rodem z Sſtraſſpurku / tyto ſwé Knihy / kteréż ſlowau Liber de arte Diſtillandi. gegichżo Tytul w těchto Slowých přirozeného yazyku

nasseho Nemeckého. Lieb inn Brennung einer rechten Sistillierung / ein anfang rechter Trew / entdeckt durch einbildung / stät in lieblicher lieb / offenbar natürlich dir ist zeygen. Nacházý se: Že sau Knihy o prawém Wmění Systyllowánij / a neb Wod páleníj / kterážto wěcy stogij a záležij / na prawé / wpřijmé / a wraucy láse. K čemuž mne také y něco giného pohnulo / abych ge na swětlo wydal. Neyprwé že často a mnohokrát / beywal sem tázán / když sem se s swú praktyku (totiž s pálenijm a Systyllowánijm Wod) obýral / kterakby měly Wody páleny / Systyllowány / wzijwány / y také chowány býti? Druhé / Starým lidem kteříž se tomuto wmění naučili / k posylnění gegich paměti. Třetij pak / kteříjžby žádostiwi byli / gesstě wčiti se / aby mohli takowé° Systyllowánij a dýla počátku / prostředku / y konce / dosáhnúti. Giž teď nynij dobře ode Třidceti let / wyhledáwage to gruntownē / spolu sem sebral a shromáždil / co sem kdy

čýtal/ wýdal/ a skusyl/ Skrze Wysoce včené Doktory/ Mýstry/ a skussené přirozeného vměnj Lékaře/ yakož sau byli: Hypokrates/ Rasis/ Galienus/ Serapion/ Auicenna/ y giných mnohem wýce/ kteréž w těchto Knihách o Systyllowánj/ mýsty náležitými/ oznamowati budu/ Ale tuto/ pro vkracenj řeči/ zanechám.

Nadto pak y pominu mnoho welikých y malých Knih/ kteréž sem wýdal/ y wnich čýtal/ w některých starých Bibliotekách a Librářých/ a od dobrých Mýstrůw/ kterýchž (wprawdě powěděti mohu) bylo na Třikrát sto tisýc/ a čehož sem od mnohých včených a prostých Muzuo a Žen/ skrze gisté skussenj dossel/ a dosáhl. Kteréžto Knihy/ rozdělil sem we dwa dýly/ a w gegich Kapitoly a Traktaty. Prwnj dýl/ a neb stranka wěcj o wssech potřebných wěcech/ náležitých k vměnj Systyllowánj/ a kterak se má Systyllowati/ a neb Wody páliti. Druhá stranka wěcj/ kterého času/ každá By-

lina/yakéhozby koli způsobu byla/řá-
dně pálena/a neb Systyllowána býti
má/a k čemu takowá Woda pálena/
dobrá a vžitečná gest.

Krátké a snadné Naučenj a Zpráwa/ Mýstrné Nowé y obecnj Pécky/ k Systyllowánj a pálenj Wod dělati/ sewssemi ginými/ k tomu náležitými potřebami/ Nádobami/a strogi. Skrze Mýstra Jeronýma Braunsweyka sepsané/ a na Swetlo wydané.

Prwnj Kapitola. Co by Systyllowánj bylo.

Systyllowánj nic giného
nenj/Nežli subtylné a hru-
dobé/gedno od druhé° oddě-
lenj/z porussenéhо a neb z skaženéhо/ne
porussené/z hmotné° spanilé a wssech

tilé/ z tělesného Duchownj/ včiniti. Netělesné/ tělesné zachowati/ tak aby životnj duch skrze swau subtylnost/ a vssechtilost/ tjm snaze/ a lehčegj/ proniknauti mohl/ s swau mocý a sylau/ kteráž wněm skryta gest/ pro čitedlnost swého skutku/ w lidském životě. Neb Systyllowánj gest živelnj wěc/ podobná Nebeským/ ponewádž skrze hnutj a běh Nebes/ musý se každá wěc w podstatě swé rownětak řjditi/ a sprawowati/ a tělu Nebeské rowná býti/ Tolikéž také život lidskey/ skrze vmělého Lékaře/ sprawowán bývá/ bez Lékařstwj těla (totiž bez té wěcy/ z čehož se Woda Systylluge/ neb pálj) toliko skrze Wody/ které od hrubostj oddělugj se/ Nako od těch wěcý/ gegichž moc a dusse wylé wána/ a neb wytažená/ a potom dále a na ta mjsta/ kdežby wětssj vžitek a hogitedlnost přinesti mohla/ posylána beywá. Nakž tě tomu též včiti chcy

Druhá Kapitola. Proč gest Dystyllowánj wymyssleno.

DIstyllowánj gest nalezeno a wymyssleno / pro rozličné vžitky a potřeby / k lyboſti lidſké / a tak aby žiwot lidſkey w dobrém zdrawj zachowán býti mohl / a nemocné mdlé Tělo od swých nemocy se zasse očerſtwilo / a což by Neduožiwého se nasslo / aby zachowáno / a hrubé od swých zbytečnoſtj / a porussitedlnoſtj / wyčisſtěno bylo. Neb / by ty pak Zeliny / Kořenj y giné wěcy zmožděl a ſtlaukl / a wodnatoſt / neb mjzku / z toho wytiſkl / wſſak proto ta wěc bude netěleſná.

Z Druhé wymyſſleno gest / pro ſmeſſowánj a rozpauſſtěnj Syropůw / Lektwarůj / Konſſektůw / tak aby ty wěcy mohli w žiwotnym wnitřnym zpuoſobu / vžjwány a přigjmány býti. Také y pro obecnj lidi / kteřjž Lékařſtwj docházeti nemohau / Neb ſem častokrát wjdal / že w maleych Mě-

BIBL. Z.N.IM. OSSOLIŃSKICH

ſtečkách / na Zámcých / a we Wſech / lidé Nemocnj leżżc / ti ani Lékařſtwij ani Lékaře nemagżc / aby gim aſpoň poněkud ſpomoženo / a neb toliko polehčenj včiněno býti mohlo / ażby ſkrze ſkuſſené Lékaře / k dalſſimu opatřenj přigżti / a ſe dáti hogiti / mohli. Tať geſt mnau wěc wyſoce pohnula / abych toto ſwé malé dżlo / a prácy / obecnimu lidu zgewil / tak aby geden każdey ſám / ty wěcy / podlé giného wſſedniho domácýho Hoſpodářſtwij ſobě zřżditi a ſprawiti mohl.

Třetij / geſtli żeby Lékařſtwij dáwáno bylo s tělem ſwým / neb podſtatu / yakożto Lektwáře / Konffekty / Syropy / Prachy / a neb yakěżkoli Lékařſtwij / buďto w gżdle / pożżránj / pitj / neb trancých / a neb yakým żby ſe koli zpuoſobem zběhlo. Z přżčiny podſtaty takowé° Lékařſtwj / očemż Auicěna prawij / kdeż mluwij / podlé včenij Hipokratesa / że każdé Lékařſtwij s podſtatau ſwau přigżmáme / zemdlewá / a Cżlowěka w ſtaroſt y kſſedinám přiwozuge.

wozuge. Z kteréžto přičiny Apokras Mesue / Arnoldus de villa noua / y mnozý giný / tu cestu wyhledali / aby ty hrubé zemské wěcy a substancie / oddělowali / od subtylných a vsslechtilých zpuosobem takowého Dystyllowánij a neb pálenij / skrze Alembýk / neb helm y giné Instrumenta / a nástroge / kteréžť teď pořád oznamowati / a vkazowati chcy.

Třetij Kapitola wčij / Wýstrné Pécky k Dystyllowánij a pálenij Wod strogiti / a dělati.

Naprwé day sobě vdělati Rosst železney wokrauhley / s desýti neb dwanácti pruty / kteréžjby gedno° prstu stlaussty byli / Wobljý / a neb čtwerohranatý / a aby nebyli od sebe přýliss daleko / ani blýzko / než tak prostředně / aby mohlo nanich vhlý wolně a prawě leželi / a Popel skrze ně dolúw padati / A to takowey zpuosob.

Yakž teď Figúru poznamenanú máš.

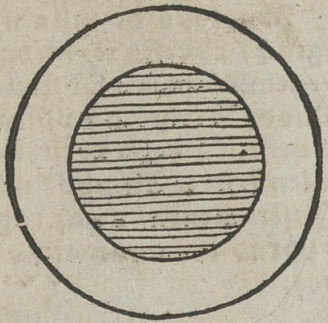

Potom také magj býti Kapelle neboli Pernice z bylé hlyny / z kteréž Zlatnýkom neb Mincýrom Tyklowé k ssmelcowánj dělawani beywagj / Některé ať sau polywané / a některé nepolywané obecnj / zssyrj půl třetj Cztwrti gednoho Lokte / a zhlaubj tolikéž / Wssakž y některé wětssj a neb mensšj / podlé toho / yakžby welikau / a neb malau Péc mjti / a neb vdělati chtěl. Forma takowých hlinněných Pernic / yakž teď widjss / A těch se vžywá a potřebuge p pjsek a neb popel.

Slussj také mjti Měděnné Ko-

tly/neboli Kapelle / zsſſijřij puol třetij čtwrti Lokte / a zhlaubij rolikéž / s traubau/a neboli Cywkau Měděnnau půl Lokte zdélij/A ta trauba má býti dwau prſtuow zsſſijřij od wrchu neboli krage Kotla. Nday ſobě do tě Měděnné trubičky ginau Střewennau Cywku wytočiti/ na ten zpuoſob/yakž dole poznamenáno / A kdyžby chtěl do Kotla wody přilijwati / obrať tu trubičku neb Cywku střewennau zhůru/a doplňug Kotel ſkrze Nalewku. A pakliby chtělo wyběhnauti / obrať tu Cywku pod ſe / a poſtaw Szbeřijk zeſpod/ aby ſe na Pecy ſſkoda neſtala/ kdyžby Woda wřela/yakž teď widijſs. W kterémžto kotle neb kapelli/bude ſe

mocy Dystyllowati skrze Balneū Marie/ a neb per Ventrem equinū/ yakžť dále vkázati/a oznámiti chcy.

Potom musýš mýti Wolowēnné Kruhy / vprostřed yako wohnuté / se čtyřmi vssima prowrtanými/ welikė y malé/ lehčegssij y těžssij / prostřednij z desýti ffuntu / menssij z osmi ffuntu / wětssij z dewýti neb dwanácti ffuntu / yakž Figúra tato vkazuge. Též také y Desstice dřewēnné / podlé toho/ yakž Kapelle neb Pecy ssiroké sau/tak/ aby Sklenice skrze prostřednij dýru prohýti mohla/ podlé toho yakž rozlične Pecy dělány budau / o kterýchžť také

dolegij oznámiti chcy / při Syſtyllowánij in Balneo Marie / tak aby ſklenice nemohla zhuoru ſpleywati / pro tězkoſt Wolowa położeného / k kteréz muž Sklenice přiwazána býti má.

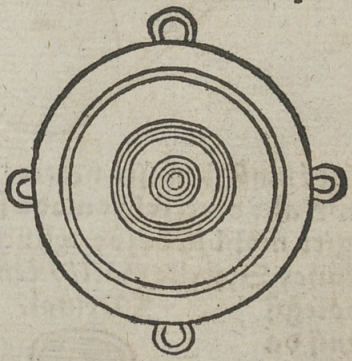

Potom day ſobě vdělati Kolby a Helmy / s dlauhými traubičkami / genž ſlowau Alembýk / yakž teď poznamenáno / z dobrého Benátſkého Skla koleček / z Cynu a neb Mědi / wſſakž Měděnné muſý wnitřnij pocynowané býti.

Helm / a neb Alembýk.

Kolba.

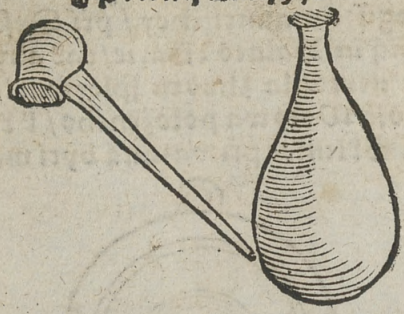

Také musýss mýti některé Sklenice/tak aby dwě whromadu sklopiti a spogiti mohl/kdyžby wných chtěl na Sluncy Systyllowati/o čemžť bude dolegý naučenj dáno/takowých Sklenic gest způsob takowý a slowe Vrinal.

Vrinal.

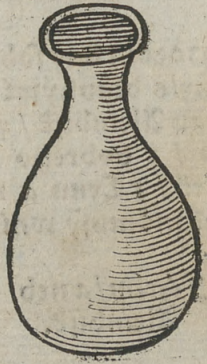

Opět potřebj gest mjti Sklenice některé křiwé / zpředu co Čápy nos / ty slowau Retort / A opět gine Sklenice / yako se dwěma rukowětmi / ty slowau Pelikán / těch obogých fformy sau takowé.

Retort. Pelikán.

Také musýš mjti slepé Helmy sklenné / co Kolby / aby mohli wcházeti do ginych Sklenic / bez nosůw / neboli traub / slowau Alembicus cecus. Opět giné Sklenice býti magj / zespod y swrchu sſiroké / a wprostřed auzké / slowau Circulatorium / wnichžby mohl putriffikowati / a Sigerirowati / tak yakž dále naučen budeš / těch

sau fformy takowé.

¶ Alembicus cecus. ¶ Circulatorium.

¶ Slussj také mjti Sklenice k přistawowánj/slowau Fioly/ s dlauhými hrdly/a auzkými dyrami/ k přigymánj Wody/ kteráž poteče skrze nos nebo traubu Alembyka/gegichžto fformy/a to dwogjm způsobem sau.

TTéž potřebuj gi mýti železné Klusstky/dýmácy Měchy/s dlauhými traubkami/napřed dobře okowané. Potom Bane sklenné/y také hlinenné Sžbány sstiroké z Syburské hliny od Kolýna přinessené (a neb sycez giné dobré hliny)k chowánj Wod/aby se netak brzo a snadno zlámati neb rozbiti mohli. Kromu také vhlj měkké y twrdé/welikéymalé/podlé potřeby/a yakž které dýlo vkáže.

Cztwrtá Kapitola wčj Cyhly dělati/hlinu a lutum sapiencie strogiti/a což kromuto dýlu potřebného gest.

KDyž pak giž ty wssecky kusy pospolu mýti budeš/a chtělby pec dělati/wezmi okrauhlost Kotla neb Kapelle/změře Kružidlem/neb Cyrklem narowni/a potom tlustost podlé swé lýbosti/Neb tlusscýli gest pec/tým déle horkost držeti bude/Rozděliž takowau okrauhlost na sseſt

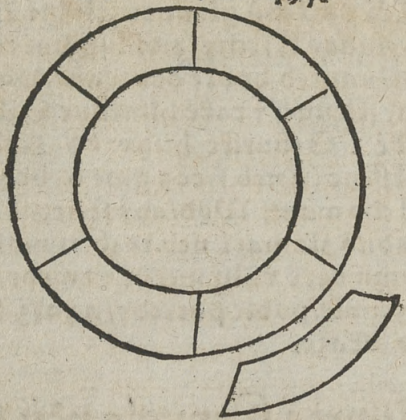

rownych dýlůw/yakž teď stogů/a wdělay Sessticy/a neb Plech/podlé gedneho dýlu/kteréhož koli chcess/a podlé takowého Mustru a neb Formy musý wssecky Cyhly k takowé Pecy/ dělány býti. Potom wezmi dobrau obecnů Zlinu/ nepřýlis mastnau/ a neb yalowau/ pěkně wyčisstěnau odewssech zbytečnostů/ tú rozdělay Wodau/a dobře vsslapey a vtluc/aby byla yako Wosk dobře vhneteney.

J Wstrčýce pak Formu do Wody/

potom do pýsku/na Sck̃u polože/ wrazyti doniż trupel tey hliny/ a co mimo Formy zbeywá/ tu dolúw zstraychowati/omoče rukau/ pak Formy z Seſky neb prkna za rukowĕti wezmauc/ na ginau Seſſticy położiti/ s vdeřenym/ a tak wypadne Cyhla z Formy/ potom wstáw na Wýtr do ſtýnu/a neb ſwrchu na Sům/aby wyſchly. Téż také muożeſs wzýti żelezné truſky/ a neb okowiny čiſtě ſtlučené/ aby gich bylo oſmey dýl proti hlině/ budau w Ohni welmi twrdé yako żelezo. Pakliby Cyhláře mýti nemohl/ dadauc mu Formu/każ sobĕ Cyhel nadĕlati/mnoho a neb málo/ toliko gen ať gich nepálý/y ſwlażuge/ a wloż do piwnýce/y dagýť ſe čiſtě řezati/ buďto průduchowé neb ſopauchy/ y yakż budeſs chtĕti mýti. ¶ Kdyż pak giż Cyhly před rukami budau/ potřebýť k tomu hlinu rozdĕlati/ tak/ aby ſe Pec wohnĕm ne trhala/ a ne toliko Pec/ale také twá Inſtrumenta/a neb nástrogowé/ od Żeleza/ Mĕdi/ Skle-

nice / neb nádoby hlinenné / aby ge mohl obmazati a přistrogiti / yakž potřeba káže.

Hlinu strogiti a rozdělawati k dělanj Pecy / y také k obmazowánj wsseligakých Nádob / Železných / Medenných / Sklenných / a neb hlinených atd. Neyprwé musýš mjti dobrau hrnčjřskau hlinu / Krawské chlupy neboli Srsti / Wostřižky / a neb Konská layna / sklaucy to neyprwé prutem dobře bez hliny / aby zkeypřeli / tak aby geden chlup od druhého oddělen byl / a žádný zmolek spekley / a neb nějaká twrdost / aby wnjch nezuostala / potom to tepruw s hlinau s sekati / a dobře smjsseti / tak aby Konského layna byl třetj díl proti hlině / Neb gest zpuosob gegich takowey / že snadně a lehce w Ohni hořj / a takowá hlina gest k Pecým neylepssj / A byloby dobře / aby Woda k rozdělawánj hliny byla Slaná / aby se hlina od Wohně nepadala. Chcesslj Kapelle Pernice / y giné Nádoby obmazowati

aby se wohnem netrhaly. Prim̃ess̃ug wzdycky slané Wody mezy hlinu swrchupsanau/a obmazug Kapelky dwakrát/nebo trikrát/wssak aby prwé po kazdé samy od sebe vschli / A tak obmazané sauc / nebudau se zádným Ohnem trhati/Tez také muozes y wsseligaké Sklenice obmazowati.

Giná Sklenice obmazowati.

¶ Chcesslis hlinu pristrogiti / aby se zádná Sklenice od Wohnẽ nerozpukla/neb neroztrhla/ Wezmi cisté hliny wdelay gi do Szberuka / wley nani Wyna smyssenéhо s Konskými layny a s Lneným pazderym/aby bylo husté yako Kasse/ tym sklenice obmazug/ a nech w stynu vschnauti/nezhoryt.

¶ Ssata zádná aby nezhorela/a tym budes mocy dwẽ Sklenice whromadu spogiti. ¶ Wezmi Ssatu/ omoc gi w slané Wodẽ/a nech ať sama od sebe vschne/potom omoc gi wztlucenem wagecném bylku/a nech ať také vschne/ A kdyzby chtel co obmazowati/a neb lutowati/posstreychný tey

Ssatky tenkau hlinú/ a tym obmazug

Item/ Sklenice kdyby se Ohnem roztrhla. Wezmi Minium/ a z Nehaſſeného Wápna prachu/ polowicy toho/ a málicko Maučného prachu zeMleyna/ſmeſs ſpolu/ a rozdelay bylkém Wagečneym ſtlučeným/ a wtom Lněnau ſſatku omoč/ a maličko gj k Ohni přidrž/ aby ſe shřela/ a tak teplá nato roztřenj přiložená byla.

Protoz ſe máss wyſtřyhati/ aby ſtudeného na Sklenice nepřikládal/ geſtli žeby Sklenice horká byla/ A neb opět/ ſtudené Sklenice na horké mjſto/ a neb do horké Wody/ aby neſtawřil/ Neb by ſe roztrhla.

Takto máss dělati lutum Sapiencie/ podlé naučenj Arnolda/ k obmazowánj Sklenic/ aby každa dobře Wohen wydrzeti mohla.

Wezmi ktomu dobře wyčiſſtěné a wyleytrowané hliny odewſſj nečiſtoty/ dwa dýly/ a Konſkých layn wybranych geden dýl/ aby hlina pewnějſſj byla/ a nepadala ſe/ ktomu přiday

malicko Cyhelné mauky / a trusek Zeleznych nadrobno zetřenych / a neb ne hasseného Wápna prachu / wssecko spolu smyssegjc s Wodau dobře osolenau / a s bylkem wagecným / to zhnesti dobře rukami / a tym Sklenice obmazowati.

Kapitola Pátá. Obecnj Pecy k Dystyllowánj kterak delati a strogiti.

Obecnij Pécka k pálenij Wod gmenuge se Rosenhůt/ a neb Helm / Hrnčířuom známá/ neb se dělá zhliny a musý býti dobře polýtá/ gest prostá a nemnoho stogij/ A také se může odnesti z gedno-ho místa na druhé/ Ale dobře wonné Zeliny lehce potracugij wnich wuoni y moc swau/ Nebo rádo se wnich při-paluge. Zpuosob těch Pecy gest tako-wý.

I Giney zpuosob lepssij.

I Giné beywagij dělány z Cyhel/ a dobře přistrogené hliny. Neyprwé vdělati wohnisstě / na kterémž by popel skrze Rosst prssel/ na kterémž vhlij leží y s dýrau/ kterauž by se popel wybra-bowal. Potom Rosst s dýrau / kte-rauž se Vhlij klade do Pecy / Potom pak nad dýrau má býti wokrauhle Mědenná pocynowána Panew/ za-mazaná tří prstúw zhlaubij/ a na tu obecnij Cynowey helm wstawiti/ kte-reyžby se dobře spogowal/ a whroma-du scházel. Ale pod tú Panew/ má do

giné železné

giné železné neb hlinené Panwe pyšku a neb popela nasypáno býti / aby se Woda nepřipálila / a dymem nesmrděla.

Snadné Pecku na posměch vdělati / pro obecnj chudey Lid.

Wezmi weliký hrnec / wnitř polywaney / a přiwaž nań swrchu pěknau Lněnau ssatku / a nalož nanj zsekaných Zelin neb Kwětj / potom wezmi panwicy / a wsyp donj zespod popela / a rozpáleného Vhlj na wrch / a postaw

tu Panwicy na ty Zeliny neb Kwytj/ a vdelay wtom Hrncy zespod dyru / aby Woda/ktery se skrze ssatu do Hrnce potahne / tau dyrau do Sklenice tekla/a aby se Woda nepripalila/yakz Figura tato zretedlnegj vkazuge.

Kapitola Sestá. Kterak Pecy k Dystyllowánj strogiti.

KSyz Cyhel z hliny dobre nadelás tak yakz napred dotceno / poloz na Wohnisko pet Cyhel / nápodobne/yakoby nyaky kruh byti mel/a neb kolo / Sestau Cyhlu pretni na dwe/a prilož puol Cyhly k prwnjm/y zuostanek Czelestno/ Na ty pak Cyhly opet takowez polozenj vcin/ a potom na ty Cyhly zase ginych sest Cyhel/tak aby se skládanj Cyhel nikdyz spolu netreffilo/potom ge cistie obmaz wnitr y zewnitr/tak aby natom lezeti mohl zelezny Rosst / Na ktereyz opet Sest Cyhel wlozyss/ a na ty opet pul sesty Cyhly/aby se Czelestno zawrelo/a tak

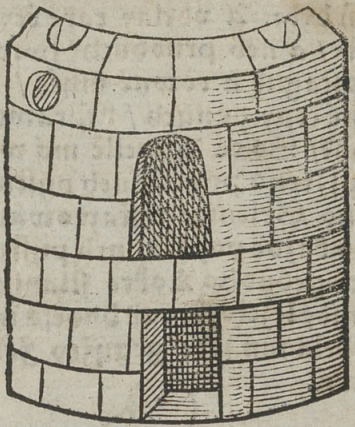

budeſs mjti dýru / kudy ſe Popel wytahowati bude/a druhú kudy ſe vhlj metati má / Potom opět ſſeſt celých Cyhel nato položjſs/yako y prwé/ po každé dobře obmázjce/ a na těch ſſeſt Cyhel polož wokrauhle železo/ a yako trenohé/a to má dobře hlinau obmazáno býti/ Na ty pak tři nohy má poſtawena býti hlinena Panwice / yakž napřed dotčeno. A ta Pec má wywýſſená býti ſſeſti Cyhlámi / tak dlauho ažby s Kappellj neboli Panwicý za-

rowen byla. A vdelay také čtyři Sopaussky/ a neb pruoduchy swrchu / w gednostagné a rowné mýře / a čtyři hlinené čepy donich / k sprawowánij Wohně/ So té Kapelle má wdeláno býti pytého popela/neb pýsku/a pak do neho Sklenice wstawowati / tak aby po každé popela/ neb pýsku/ puol čtwrti gednoho Lokte stlaussteij pod Sklenicy leželo/A tak budess mýti do bře vdelanau Pec/gegijzto Formy gé takowá.

Balneum Marie.

Wakliby chtěl mýti Pec/ kteréž slowe Balneum Marie/ mysto tey hlinēney Kapelle/ neb Pernice/ wdělay Měděnnau Kapelli neb Kotlýk/ s Měděnnau traubau/ yakž napřed vkázáno/ dobře obmázyce/ tak aby ta trauba mimo Pec slla/ gesti žeby Woda w Kotle wřela/ aby tau traubau odcházeti mohla/ nedělagyc skody na Pecy. Do takowey pak

Mědenney Kapelle neboli Kotlíka/ nemá pýsek ani popel dělán býti/ neb by se hned spálil/ Ale můżeš do Wody wdělati Konská layna/kdyżby chtěl in Ventre equino Systyllowati. A tak bude také ta pec Balneum Marie wdělaná/ yakż Figúra tato wkazala.

Gineym zpuosobem Pec přistrogiti/ kteráż se Faulheintz gmenuge/ s Mědennau/ neb Żeleznau traubau/ pro whlij/ wprostřed pecy/ ke dwěm Kolbam.

WOstaw Traubu w prostřed Pecy/ tak aby Rosst zespod w té traubě byl nad dýrau/ kudy se popel wytahuge/ a każdá Kapelle má mýti Sopauch/ aby se tudy Wohni průduch/ neb wýtr dáwal/ y naloż tu plnau traubu Whlij/ a zahraď swrchu/ aby żádný wýtr do ný gýti nemohl/ y bude toliko woheň na Rosstě hořeti/ a wayssě nic/ y bude Whlij

wždy dolúw padati: A tak budess mocy vdělati trúbu wyššij/neb nižšij/ a Woheň držeti s zacpáwánym dýr wětrných/dole a nahoře/ s čepy ktomu připrawenými/ Dwanáct a neb Čtrnáct hodin.

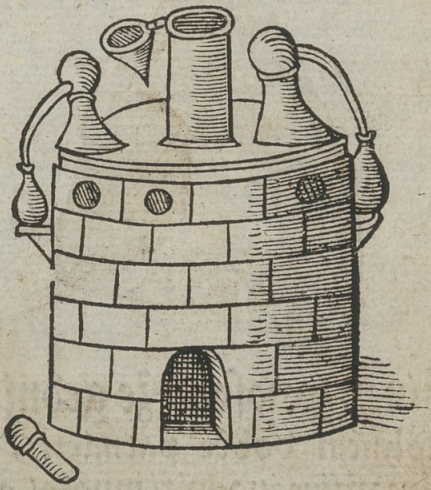

Wokrauhlá Pec/kdež wuokol a wuokol dobře na Třidceti Helmuow připraweno/ a vžýwáno

býti muože/ yakž tato podepsaná Figúra zřetedlněgij vkazuge.

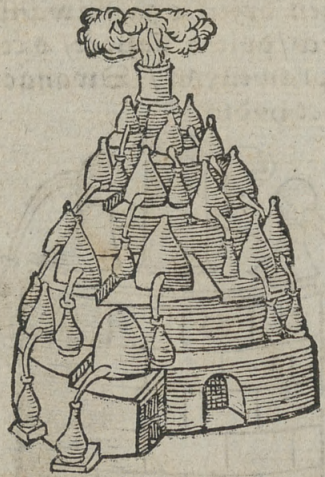

Giney zpuosob / že gednúm Wohněm dobře patnácti Helmúw vžijwáno býti muože/ a w každém ginau a obzwlásstnij wodu páliti.

Gednijm Helmem/a gednijm ohněm dwogi wodu páliti.

Dáy sobě obzwlásstnij dlauhey Helm vdělati / aby měl swrchnij geho dýl/zwlásstnij Faltz / yakž tato dolepsaná Figura vkazuge/ Neb když Wodu páliti budeš puogdau subtylnegssij a vsslechtileyssij duchowé zhuoru/ tak že ta Woda bu-

de mnohem ſubtylnegſſij a ſylnegſſij/ nezli ſpodnj.

Balneum Marie w Kadečce/ neb Džbeře vdělati.

Wezmi Kadečku neb Džber a day ſobě donj traubu p Vhlj vdělati/ kterážby zeſpod wokolek s dyrkami vdělaná mela/ a přibygi do Kadečky/ y budeſs mocy mnoho Kolb wokolo

ſtawěti / a tak přiſpořyſs Vhlj wo mnoho / Ale muſýſs na tu Kadečku / neb dżber / Wěko přiſtrogiti s dyrami ſkrze kterézby ty Kolby progyti mohli tak aby horkoſt wen vcházeti nemohla.

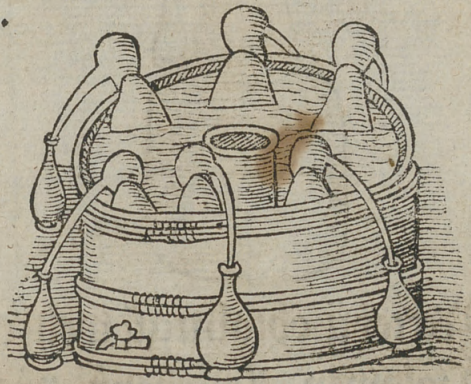

Obecnj ſtrog / neb přyprawá k Dyſtyllowánj / Wyno pálom / y gineym / nynj neyobecnegſſj / ſwrchu s Měděnneym Kotlykem pro ochlazenj / y také s Kohautkem / że ſe Woda wypauſſtěti muoże / welmi vżytečney.

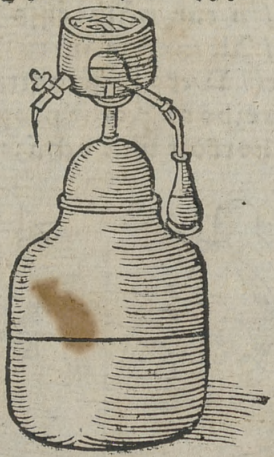

Některý obtahugj welikey Wolowey Měchyř přes Helm / zawáżjc swrchu y zespod / a naplnj gey wodau a wypaussřegj zasse přiwazáneym Čzepem / kdyžby přijlis horká Woda byla.

Kterak máss Instrumenta neb Nádoby k Dystyllowánj potřebné přistrogiti.

RYž pak giž Pecy přistrogyss potřebuj gi/ aby také swé Instrumenta / neb Nádoby připrawil/k wykonánj swé° předsewzetj

JKterakby měl Nádoby připrawiti aby wnich mohl Wody chowati. Ney prwé / kdyby Dystyllowati chtěl / w

Sklenicých/ w popele/ neb w pyſku/ potřebug geſt/ aby Sklenice obmazal/ přes polowicy/ napřed dotčenau hlinau. Ale těch/ in Balneo Marie/ nepotřebug obmazowati/ a takowé Sklenice ſlowau Cucurbite.

Nejlepſſj pak Sklenice/ beywagů od Czeſkých Sklenářůw/ a neb z Benátſkých potlučeneych Kotaučůw/ a kuſůw wdělané/ A takowé Sklo bywá poznáno po běloſti.

Takowé také Cucurbity/ beywagů dělány/ netoliko ze Skla/ ale také y z Hliny/ z Mědi/ Olowa/ Cýnu ſ.

Olowěnné a Cýnowé potřebowány beywagů toliko in Balneo Marie/ Ale Moſazné mnohokrát beywagů obmazowány/ a ſwobodně na Woheň ſtaweny.

Měděnné pak beywagů potřebowány in Balneum Marie/ a časem také y do popela/ nebo pyſku/ tak daleko yakž obmazané ſau/ A obmazowánj má beywatí přes druhý dýl.

Když pak wſſeligakau wěc/ yaké

hožby koli způsobu/neb pokolenj byla do Sklenice/neb do giné Nádoby wložyss/musýss ssatky omočiti w hlině ktomu připrawené / a gmenowané Sklenice gimi obwinowati/ a zamazowati/dwé a neb tréná sob gedno na druhé. Chtěliby pak Olege Syskyllowati/a neb ktomu podobné wěcy/ musýss nad ssatky okolo dwau prstuow sklaussti obmázati / wždy pomalu / yakž gedno vschne/ hned wýce oblepowati / až bude na dwa prsty tlusto/y tak gesstě dosti nebezpečno/aby to zdrželo/Neb se často krát y skrze hlínu prorážj/a proskočj/ protož slussj při obmazowánj pilnosť mýti. Giž chcy teď o Nádobách naučenj dáti/ w kterýchž magj Wody státi/ aby se ne tak brzo polamali/a to se má puosobiti dwogým obyčegem. Nerprwé musýss mýti maley Wěnček do Kotla. Druhé aby měl pletene Wěnce / neb Kruhy z maléhо prautičká/ a seytj vdělané co Kossičky / do polowice / aby wnjch Sklenice stáli.

Potom musýs mjti džbany k chowánj Wod / aby neproskakowali / a neprorazeli. Pakliby takowých nemel wezmi bjlé Sžbany / wstaw ge do Pekárské pecy / když se rozhřegj / wley donjch rozpusstěného Wosku / wyplakuge / a klatjce gimi sem y tam / wyley zase Wosk wen / a posstreychni Sžbanúw zewnitř / Sauknem omočeneym / w rozpusstěném Logi / a tak se napustj a weyde Wosk a Loy do Sžbanu.

Potom más čepy zdělati / a Olowěnné plechy / mjsto Cedulek / knjm přiwázati / a nanjch napsati / neb wyryti / yakáby Woda byla / a kterého gě času pálená.

Sedmá Kapitola wčj / kterak más skrze Plst Dystyllowati.

Distillacio per Filtrum.

Kdo Sžby chtěl skrze plst Systyllowati / wsseligaké Wodnatosti / a neb Mjzky / kteréž obyčegně beywagj měkké podstaty / yakožto Wjno

Wjno/ a neb giná wodnatost z Bylin/ kterauzby chtěl od gegj kalné podstaty oddělitj/ Neb žádná twrdá wěc pro gegj twrdost / nemuože se skrze plst Systyllowatj/ yakožto sau Zeliny Kwětowé/ Kořenj/ a neb Owotce/ a neb cožby skrze plst žádal Systyllowatj. Neyprwé potřebj gt/ aby měl deset neb dwanáct čistých bjleych Tryhelnjch plstj / z Wlny Skopowé/ aby zdélj byli na půldruhé čtwrti/ a na sjrj gedné čtwrti Lokte/ A potom tu wodnatosti / neb mjzky naley na Panwicy/ neb Rendljk/ polj waney/ A wstaw na kámen/ a wlož sirokey konec plsti na tři prsty w tu wodnatost do Rendljku / neb Panwice / tak aby týž Rendljk pěkně naklonen byl/ yakž tato Figúra vkazuge.

¶ Tak aby sspic té plsti do druhého Rendljka/ neb Sklenice/ wisela/ a ten aby nižše stál/ a do téhož Rendljka opět ginau plst wložiti/ aby opět do giné Rendljka wisela/ kterýžby opět nižše postawen byl / nežli prwnj/ po-

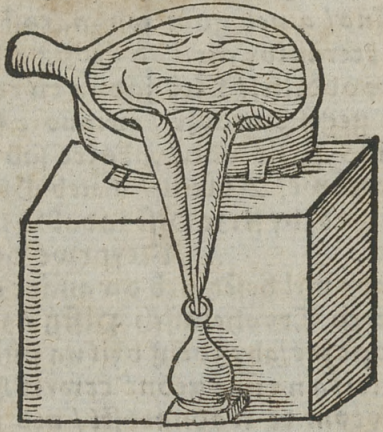

tom wloż plst dolẽho/ a tak včin wssem tẽm Rendlýkom a plstem/ kolikż gých koli mýti budess. Gestli żeby se pak která plst zácpala/ z přýčiny na přýlissné kalnosti/ gest potřebý/ aby se čistě wyprala/ a dobře wyždala/ a wytiskla/ a potom zase wložila. A tak za geden den budess mocy Systyllowati/ desetkrát/ neb dwanáctkrát/ gesstoby syce ktomu několik dnij mýti mussyl. A to gest prwnij cesta Systyllowati bez Ohnĕ.

Gsmá Kapitola wčj/ktera k by měl Dystyllowati na Sluncy

Distillacio per Solem.

BEz ohně Dystyllowati giným zpuosobem/ to se může státi na Sluncy/ bezewsseho nákladu/ a to takto: Wezmi Sklenice/ kteráž gest swrchu skůro tak sirokà yako zespod/ slowe Vrinal/ naplň gi lýstým/ a neb Kwetem wonným/ yakožto Ruožj/ Fiolau/ Čzekankau/ Charpau/ Lipowým kwetem/ a kterém podobnými rč. A když Sklenice bude přes dwa dýly naplněna/ vdělayna to Křížek/ a neb Mřížku z dřewj/ tak

aby ten Kwět wypadnauti nemohl/ y překlop to na ginau Sklenicy takowú yakž ſwrchu y napřed otom pſáno/ a zamaž ty obě Sklenice whrowadu/ ať žádney duch znj nemuože/ tak aby ta Sklenice/ w kteréž geſt Kwět/ ſwrchu byla/ a poſtaw/ a neb zawěs to na kragi/ neb okrſſku Hrncowém/ kdež Slunce neyhorčegj přicházý/ A tak ſe tau Slunečnau horkoſtj Syſtyllowati bude/ z ſwrchnj Sklenice do ſpodnj/ podlé wuole twé.

Dewátá Kapitola wčj/ kterak Dyſtyllowati w Chlebě v Pekáři. Diſtillacio per Panem.

TRžetj obyčeg a způſob Syſtyllowati w Pekařſké pecy/ Wezmi ſklenice Guterolff/ wdělay donj Ruožj/ a neb giné Kwěty vſſlechtilé/ yako Lilium/ Czekanku ꝛc. A neb wayce Mrawencowé/ a když bude naplněna/ zadělay gi čýpkem dřewěnným welmi dobře/

bones gi k pekáři/a obwin gi Testem dobře / aby nic newyhlýdala / Nechť gi stým Testem wsadij do pecy při giném Chlebě/ a když giný Chléb wybýrati bude/ať také y ten Pecen s tau Sklenice wayme/ Nechayž ho ať sám wystydne/potom Pecen rozlom pěkně a Sklenicy wynma / sſetrně Czýpku dobuď/ aby Sklenice nerozbil/ a proced do giné Sklenice/ A vdělay opět yako y prwé/ a to tak dlauho/ až toho s potřebu mýti budeſs. Nebyloliby pak čisté dosti/ podlé twé lýbosti/ můžeſs to geſſtě gednau skrze plst Syſtyllowati / A geſt to oboge wayborné Syſtyllowánij.

Desátá Kapitola. Kterak máſs w Konském hnogi Syſtyllowati. Diſtlilacio p fimum equorũ.

Ztwrtým způbem/ chtělliby Syſtyllowati w Konském hnogi: Wezmi Sklenicy co

Tykew / Nemecky slowe Kolba/ Latine Cucurbita/ a nani wstaw Slepey Helm/ a neb Sklenicy vprostřed auzkau / dole a nahoře sirokau/ Latine slowe Cyrculatorium/ yakž tyto Figury vkazugj.

Ciculatorium.

Alembicum cecum.

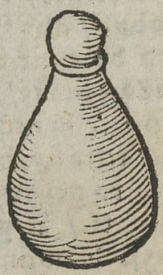

Mapln gi třetj dýl/ yakýmž koli kwětem chcess/ a zácpey gi dobře dřewennym čepem/ a nato obmaž Luto sapiencie/ a wstaw tu Sklenicy do dobrého teplého konského hnoge/ kteryž má ležeti w Truble/ kto[r] připrawené/ yakoby w Swinské chlěwku/ a dwéře máss tuze zawřjti/ a tak wnem čtyři

Nedele nechati státi/a wždy přes čtyři dni hnůg obnowowati/ A potom sklenicy wynjti/a čep pěkně wydobyti a čisté do giné Sklenice sceditj/ktereż slowe Pelikán/gegjżto Figúra gest napřed poznamenána/a neb do ginych Sklenic dwau/ktereż wcházegjj gedná do druhé/těch gest zpuosob takowey/yakż Figúra tato vkazuge.

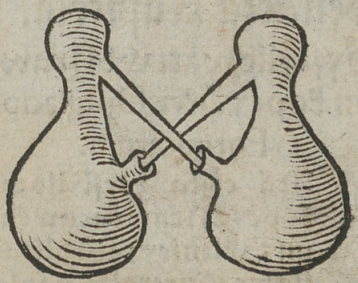

¶ To vdělay dwakrát a neb třikrát do Konského hnoge/ażby toho dosti měl do Pelikánu/a neb do swrchu psaných Sklenic/zamázjce také dobře nech státi w Konském hnogi do xiiij. dni/bude wždy wšech Sklenicých od prostředku skrz Rukowěti zhoru/y

dolúw sem y tam wstupowati/a nebo zgedné Sklenice do druhé. A tak také giné wssechtilé a drahé wody wyprawowány beywagij/ yakožto Aurum potabile/Aqua vite/ y giné/ že se skrze Pelikán zhuoru y dolúw stupugijc/ rectifikugj/a wsseliyak naprawugij. A tak můžeš opět bez ohně Systyllowati.

Gedenáctá Kapitola. Kterak Dystyllowati w Mrawencowém kopcy. Per Distillacionem Formicarum.

Atá cesta Systyllowati w kopcy Mrawencowém: wezmi Sklenicy zahrdlitau/genž slowe Guterolff/napln gi do wrchu Kwětem yakýmž koli/a potom dobře zácpey a zamaž/ yakžs napřed naučen/a zahrab/ neb zakopey Sklenicy do Kopce Mrawencowého/za xiij. dnj/ potom když vhlýdáš/ že Wodu dalo/ wynmi tu Sklenicy wen/

a powes gi na Slunce/ a neb do Pelikánu/aby se rektifikowalo w Konském hnogi/yakž sem otom napřed naučenj dal / a tak bude čisté a pěkné

Též nápodobně wdělagjc Wjno do Sklenice/a zahradjc dobře/ wstawiti do kopce mezy Mrawence/nechati státi okolo čtyř tehodnú/ bude čisté a pěkné/yakoby ge skrze Alembyk Dystyllowal/a ktoŕ chutné a wuoně libé. Též také tak w Mágowá Rosa bywá Dystyllowána.

Dwanáctá Kapitola wčj/ kterakby měl Dystyllowati in balneo Marie. Per balneum Marie, uel in duplo uase.

Sestá cesta a zpuosob Dystyllowati in Balneo Marie / a neb in duplo uase/wčin takto wstaw sklenice do teplé Wody/kteráž gest w Kotle/ a neb Měděnné Kappelli / kteráž má Měděnnau traubu/yakž sem napřed oznámil/ a

by Pec nemokla/ kdyzby chtela Woda wybehnauti / a neb kypeti / a gest to Systyllowánj takowé. Wezmi Kolbu/a napln gi dwa dyly/ wodnatostj nebo mjzkau/Zelinami/ Kwety/Ljstjm/a neb Owotcem/ktereż má býti drobnĕ zsekáno/postaw gi na olowennỳ kruh/o kterémż mássnapřed w itj. kapitole powĕdjno/ A wokolo Sklenice/ na wrchu obważ ssirokey czyk prstuw wokragek / k kterémuż magj býti přissitỳ czyri welike Zrna patero-wá/ a neb nĕyacý krauzkowé/ A kdyż tak ta Sklenice natom Olowĕnnem kruhu stane/ kterýż má czyri kruhy/ neboli Ucha prowrtané/ a při każdém gest ssnura/ ty czyri ssnury ptáhni skrze ty czyri krauzky/ a přiważ wrchnj wokragek/yakż teď Figura stogj.

JA tak wstaw do Wody / a budeť tak Sklenice nepohnuťe státi / gesstoby sýce s tězkostj ginák mohla vstanowena býti / Potom wstaw Alembjk a zamaž / yakžs napřed naučen.

JWdělay woheň w Pecy / aby Woda nikdy newřela / a neb horčegssjj nebyla Než coby wnj prst zdržeti mohl. A měg wždy teplau Wodu / aby zase wždy Kotljk doljwal / kdyžby se zněho

Woda wykaurila / Neb kdyby gedina krupe studené Wody na Sklenice prissla / hnedby se rozskocila.

¶ Také mass wedeti / kdyz giz wjce kapati nechce / ze gest giz wypáleno / y musys tak nechati sklenice státi pres noc / aby wychladla / Neb kdyby opet Sklenice hned za horká wyñata byla / od prjlissné neb náhlé studenosti / rozpuklaby se / protoz slussj pilnosti prj cinjti prj dobeywánj Sklenic.

¶ Také gest potrebj okrauhleych Sessic / aby vprostred djry meli / a na dwé rozsstupené gsauce / mohli se na wrch Kotlíka okolo Sklenice obkládati / tak aby Sklenice skrze tu wyrezanau djru wycházela / neboli wyhljdala / a to z tey prjcjny / aby Woda tjm déle horkost drzela.

¶ Také mass znamenati / ze casto krát takowé Pecy delány beywagj / ze sest neb osm Sklenic podlé sebe stogj / yakz napred dotceno / Téz také takowá Pec / kterauz Biskup Trienský mel / ze vnj byla Trauba dlauhá / a

dole w Traubě woheň hnal horkost zhuoru skrze pudu/ a neb wrchnějssj podlahu / na kterézto budě byla dřewěnná Kadečka okolo té trauby / a swrchu nanj přikreywadlo/ neb wěko s mnohými dyrami / a w kazdé dyře stala Sklenice / a tak se tau wlaznau a teplau Wodau/ w kazdé Sklenicy Systyllowalo / Ale tok nenj nic pro obecnyho chudého Czlowěka/ protoz sem to° welmi krátkými slowy dotekl.

Také mass znamenati / ze kazdá takowá Woda tak Systyllwána neb pálená/ zachowáwá wuoni swé Byliny/ a kazdá gest chwalitebnegssj/ a přygemnegssj. Gesstě pak lepssj Wody beywagy/ aby Zelinu neb Kwěty do Sklenice wdělal / yakz sem tě w gedenácte kapitole naučil/ a do Konského hnoge zakopal / za pět neb sest téhodnuw/ aby se putrifikowalo/ neb hnilo / potom gedno z druheym Systyllowalo in Balneum Marie.

Třináctá Kapitola.

Yčij Dystyllowati w Popele.

Distillacio per Cinerem.

Gomey obyčey Systyllowati w popele/ a to takto/ Nasyp čistého prosytého popela do Kapelle/ třij prstúw stlaussti a napln Sklenicy čym chcess / wssakž toliko třetij dyl plně/ a wstaw gi do toho popela/ a napln Kapelli Pope-

lem/tak aby třetj dýl Sklenice zůstal nepřikrytey. A ta Kapelle neboli Panwice kdež popel gest/ má býti Hliněná/ Neb kdyby Měděnná byla/ rozpustilaby se ohněm. potom wstaw Alembýk na Sklenicy/a obmaž dobře yakžs naučen/a vdělay woheň/když se naywýce zahřege/aby ginač nekapalo než kdyby yako hodiny čta/ chtěl rýcy/ gedno/dwě/ wtom aby krupě padla/ a zase/gedna/dwě/opět druhá krupě/ a nic wýce/ Neb kdyby spěssněgý kapalo/bylby oheň weliký / protož poznage to/zahrad zespod wětrnau dýru/ a některý dýl wrchnjch dýr také/ puogdeť hned lehčegý / a tým méně se připálý. A když pak giž nebude wýce kapati/ Nezapomýnay na Sklenice/ aby gý nechal přes noc státi/ aby wychladla/ syce činilliby ginák/ a hned by gi dobyl/ roztrhlaby se. Sklenice také magý býti obmazány Lutum sapiencie/až do třetýho dýlu/ aby se netak brzo polámaly. A tak máss Sedmey zpuosob Systyllowánj.

Čtrnáctá kapitola wčij/kterak má w Pýsku Dystyllowáno býti. Distillacio per Arenam.

Dwmey způsob Systyllowánj skrze pýsek gest/ wssym tym obyčegem/ yakž sem o popele napsal/ gednom toliko/ že Sklenice potřebugj lepssyho obmazowánj/ a také lepssj Sklenice býti musý yakožto Benátské/ a mýsto popela čistého prosytého Pýsku do Kapelli wdělati/ A když čýsti budeš/ gedna/ dwě/ tři/ aby tepruw kropege padla/ ač gestli že chceš podlé prawého řádu a zpuosobu Systyllowati/ Neb gť to bez dwau naywyžssj grad Systyllowánj podlé horkosti. Protož horčegssj oheň gest/ tehda méně/ neb nespessnegj Systyllowati se má. Neb kdyby se tuze hnalo/ spýsseby se Sklenice polámaly/ a Wodyby wýce připaleninau smrděly.

¶ Také Zeliny nemagj nikdy tak tuze/ a neb sussse wypálowány býti w

Pýsku

pijſku/nebo w popele/yako in balneo Marie/ a neb in Ventre equino/Neb ſe wtom dwogijm nikdy nemuoże tak ſuſſe wypáliti/aby mělo ſmrděti/a neb ſe připáliti. Ale w popele/ a zwlášſtě pak w pijſku/ rády ſe k poſledku připálugij.

Patnácta Kapitola. Wěij kterak má Dyſtyllowáno býti/ ſwobodnym ohněm w Wětrné Pecy. Diſtillacio per Ignem.

Dewátá ceſta geſt o Syſtyllowánj ſwobodnym ohněm tak/że mezy ohněm a Sklenicy obmazanau nic nebeywá/ yakoż ſe tak Aqua fortis/ a giné prúdké a ſylné Wody k ſſadowánij pálij. Neyprwé geſt potřebij aby żelezo co Tři nohy vproſtřed Pecy zażděno bylo/każdym koncem wſtěnu Pecy/ A aby Sklenice zdeláný byli dobré a tluſté/z Benátſkého Skla kuſúw/ a neb zlomkúw/ a dobře třebas na prſt tlu-

ſtie obmazany. Takowých Sklenic napln třetj dyl/čymžť ſe zdá / podlé twé žádoſti / a wſtaw nato trénohy železo/ktereż také má býti čiſtě obmazáno / dobrau hlinau. potom máſs Pec zamazati/a Alembyk na Sklenicy wſtawyc/ y téż Receptaculum k noſu Alembyka přiložyc / a wſſecko dobře zamazati. poneyprwé máſs maley Oheň pod to dáti/do try a neb čtyř hodin/ potom čym déle tym wětſſy. Z počátku zácpey a zahraď wſſecky wětrné dyry / ktereýchž má býti čtyři na Roſſtu proti Vhly. A ač pak koli některy dělagy dyry pod Roſſtem / aby gimi wětſſy y menſſy Oheň mohl wdělán býti/ Neb neſluſſy žertowati s ſylnau Wodau / a neb kdyžby chtěl yaké takowé prudké wěcy Syſtyllowati. Protož každého času potřeby pilnoſti přičiniti/a wždy ne chati Sklenice ſamé od ſebe wyſtydnauti / prwé nežliby gi wynyti chtěl/ wſſakž na wětſſym dyle/a mnoho Sklenic polámáno beywá / při Syſtyllowánj ſylné

Wody/proto ze neyposléze Helm/ neboli Alembýk od horkosti tak červený bude/yako Rubýn/ prwé nežli spiritus/nebo duchowé weydau. A tak máss dewatey způsob Systyllowánij.

Sestnáctá kapitola/ktera k magij Wody páleny býti w obecnych Péckách/kterež slowau Kuožennej Helm/ Klobauk/ a neb Alembýk/ gehož Figúra teď stogij.

Desatym zpusobem Wody palitj wobecnych Peckach/ kdez nekdo chce Wody mno napalitj/ bywa takto/ A to se pusobu a dege/ nekdy dru wym/ nekdy drtinami od pily/ nekdy trysslem kozeluhskym/ nekdy vhlym: Ale mezy tjm wssym gest dru wu neyhorssy/ a za nevzitecne/ neb se od neho Wody rady pripalugy/ lecby chtel pod Panwicy Pusku ctyr prstuw/ totiz nadlan/ podlozitj/ a potom tepruw aby nato wstawil/ Panwicy neb Pernicy hlinenau/ polywanau/ a neb Medennau/ a gi dobre wuokol pyskem osypal/ a dobre obmazal/ tak aby gi newelmi snadne rukami dobytj mohl/ So tey pak Panwice aby nakladl zelin/ a neb cozby palitj chtel/ a nato aby Helm wstawil a omoce dlauhey ssatek w hline/ aby gym kde se Helm s Panwicy schazy obloził/ a okolo zamazal/ a Sklenicy aby prilozil/ tak aby trauba od Helmu neboli toho Alembyku do Sklenice wgitj/ a zamazati se mohla/ aby take zadna wuone wen gyti nemohla/ A

paliż tak/ a vhlédáss/ kterak krupege do Sklenice padagj. Potom sprawug Oheň yakż potřebj wjce neb méně/ a kdyż vhlj́dáss/ że giż nechce wjce kapati/ teda gj čas odhraditi/ a giných Zelin naklásti.

Také máš wědĕti/ kdyby chtĕl mnoho Wody z malá Zeliny napáliti/ teda nalož Zeleny třj prstúw stlaussti na hromadu/ Kwĕty pak na sšest prstúw/ a Owotce dwau prstúw/ Nebo kdyby na hromadĕ tlustie leżelo/ teda se wlhkost spodnjch zelin horkostj ohně stratj prwé/ nežliby se skrze swrchnĕgssj Zeliny zhuoru probrala/ a Sublimowala. Protož kdyż pálym vsslechtilé Byliny/ yako Magorán/ Rozmaryn/ Lawendulowý kwĕt/ a kterm podobné nebeywám teskliw při dyle/ aniż sobĕ toho stĕżugi/ po maličku pogedno naloženj nakládati/ neb mi se to zasĕ dwé násob nahrazuge.

Slussj také znamenati/ że wssecky Wody/ které se w Sklenicých pálj/ beywagj neylepssj. Potom ty

které w polj̃wáných nádobách/yakož to w Panwicých zespod / a swrchu w takowých Helmjch. Potom w Cýnowých Helmjch/ a zespod aby Olowěnné Panwice byli / Nakož tak některé Geptisſky pálj̃ wagj̃ / což sem sám někdy w Strasſpurku widěl/ že Panwice zespod Olowěnné byli / a dřj̃wjm se pálilo/ ale wſſakž maličkeym / a Subtylneym ohněm / a Panwice stály w prosywaném popele cele ruky neb dlani stlausstj̃/ a ne w pjsku/ aby se nerozpustili. Potom Měděnné Helmy wnitř pocýnowané. Potom z ſpjže zwonowé. Ale sluſſj se wždy wystřjhati před Medj̃/ a zwlásſtě pak před zwonowinau / a to pro dwogí přjčinu. Prwotně/ že rádi dáwagj̃ Czerwené barwy Wodu/yakoby změněné Wjno bylo/ smrdjce připaleninau. Druhé/ že se Medi/ a neb Zwonowiny wjce ged přjdržj̃/ nežli kterého giného kowu. Protož sluſſj̃ ponekud y před tjm weyſtrahu mjti.

Sedmnáctá Kapitola/dáwá obecné naučenj/ kterakby se mely wsseligaké wěcy/totiž Kwětowé Zeliny/Kořenowé/Owotce/zbýrati/ též také Masso/y zbytkowé od Howad &c. strogiti Systyllowati a páliti

Potřebj gest rozwážowati/ kteráby cesta k čemu neyzpů sobněgj přjsslussela/ skrze nižby wssecka Sýla a moc podstaty a přirozenost Komplexj/ z těch wěcý/ kterýžby Systyllowati chtě/ neywžite čnegj wytažená/a w wodu: pokudžby se slussně a možně zdálo: wwedena býti mohla. Ačkoli newssecko Cžlowěku (ale toliko Pánu Bohu samému/ktery wssecky wěcy stwořil) včiniti možné gest. Jprotož musýss znamenati/že každý Kwět neb Zelina kteréž málo mjwáss/ potřebj gest w Sklenicých a Alembýku in Balneo Marie Systyllowati/a w žádných giných nádobách. JTaké musýss

toho sſetřiti/ aby zbýrany neb trhány byli/ kdyžby dokonále doſpěli a dozrali wſſakž prwé nežliby sami sprſſeli/ zbledli/ a neb barwu swú změnili/ ty magij za čerſtwá do Sklenice wloženy/ a potom powlownē in Balneo Marie/ a neb in Ventre equino Syſtyllowány býti/ a když wypáleny budau/ magij ſe rektyfikowati/ totiž na Sluncy wyprawiti a wyčiſtiti/ tak yakž tē y tomu dále učiti chcy. Ale wprawdě kdožby chtěl takowé Wody lepſſij a mocnēgſſij mýti/ muſylby to Kwýtij/ z kterýchž Wodu pálil do Sklenice/ kteráž ſlowe Circulatorium/ wdělati/ a muſyl by nanē wlýti tu pálenau Wodu/ kteráž geſt znēho wytažena/ a Sklenice dobře zahradýc/ wſtawiti do Konſkého hnoge/ za xiij. dnij/ a neb in balneo Marie/ dwa neb tři dni a nocy/ aby ſe digerirowalo/ a potom pak zaſe do prwnj Sklenice wdělati/ a Syſtyllowati in Balneo Marie/ A častēgůli ſe to bude tak dělati/ tým lepſſij a vſſlechtileyſſij Woda bude.

Druhé/ kdyż Zeliny Systyllowati chcess/hleď aby zbyrány byli/kdyż sau dokonále wyspěle/ a to ne w nocy/ale w čistey yasney den / podlé času gedné každé Zeliny Systyllowánj / yakoż chcy potom w druhých Knihách naučenj dáti. Lystj pak má od prautku neb Katoleti osmeknuto / a drobně zsekáno býti / A prautek také obzwlásstně stlaucy/ a potō spolu smj sseti/a do Sklenice neb Helmu wdělati/ a Systyllowati na Popele/ a kdyż tak Systyllowáno bude skrze Helm/ neb Sklenicých/teda potom Rektyfikowati. Také máss znamenati / kdyżby Zeliny neb Kwěc chtěl Systyllowati / aby swau dokonalau wuoni měli/ktomu sau dwě neb tři cesty. Neyprwé/ aby Systyllowány byli in Ventre equino/a neb in balneo Marie/ tak aby Woda horčegssj nebyla/než aby wnj prst zdržeti mohl. Druhé/aby tu Wodu zasse na ty wypalené Zeliny wlil/ a neb před Systyllowánym ge putriffikowal. Zeliny a

prautek neb zbor mohau cestu obecnij wytrpeti/y sylsnegssij oheň/nežli Kwetowé/protož mohau Systyllowány býti/in Ventre equino/což gest o půl gradu wyššij/nežli in Balneo Marie a popel a půsek gesstě wyššij.

¶ Chtěllyby pak Kořenij Systyllowati/ti magij zbýráni býti při koncy pšých dnúw/když list padne/Kořenij vmyti/drobet vsussiti/potom drobně zsekati/a stlaucy/a do panwice/a neb Sklenice wdělati/a páliti skrze Helm/neb Systyllowati.

¶ Čztwrté/chtěllyby zbytečnosti od howad Systyllowati/yakožto wayce/krew/játra/plúce/layna Krawská/a kterém podobné wěcy/kteréž sau husté podstaty/magij se drobně zsekati/a Systyllowati w popele/nezahražugijc/neb by syce Woda smrděla. Zasmradílaby se pak ta Woda/Systyllu gi po druhé in Balneo Marie. Neb Krawského layna Wodu/po neyprw Systyllowána/řídko bez smradu beywá.

¶ Páté/žádássli Wodu

Systyllowati z Massa / yakéhoż koli Zwjřete/neb Howada/ to má zabito býti/tak aby Krew odněho neodessla/ a wssecka tučnost se má odněho odgjti/ač gestliby gi mělo/a potom drobně zsekati / a na Popele pálití powlownym ohněm/tak/aby Woda nesmrděla/protoż může se ta Woda také dobře po druhé Systyllowati / neb přetahnauti/że lepssj bude nežli prwé.

O owotcy.

JSsesté/chtěllyby Owotce Systyllowati/yako Slјwy/hrussky Jablka/plané Trnky/ Nyssple/Worechy/a ktěm podobné wěcy/ ty magj zbjrány býti kdyż dokonále sezragj/ty magj drobně zsekány a stlučeny býti / a pálití w Helmu/kterýż w Pjsku stogj/ne přjlissným / ale powlownym Ohněm / a potom rektyfikowati.

O shromážděnj wěcy Dystyllowánj obecnj zpráwa.

JSlussj také znamenati/ że každa

Zelina/ Kwet/ Koren/ a neb Gwotce/ cožby mělo Syſtyllowáno býti/ má zbjráno býti/ kdyžby k swé dokonaloſti přiſſlo/ a to když Měſýce přibeywá/ a Nebe čiſté a yaſné geſt/ w čas přyhodney/ to každé vmyti/ pěkně přebrati/ odewſſech giných zbytečnoſtij/ a potom nechati zaſe geden den aby oſchlo neb wyſaklo/ potom zſekati a práwě páliti.

Oſmnáctá Kapitola.

Při Wodu páliti z Zelin/ Kwětuw/ a Koreniuw ſuchých.

NEdoſtáwá ſe častokrát Wod pálených/ kteréž ſe nacházeti nemohau/ z přijčiny/ že předeſſlých časůw páleny nebyli/ Protož geſt potřebij wědeti/ kterakby měl Wodu Syſtyllowati z ſucheych Zelin/ Kwětuow/ Koreniuow/ kteréž mnohokrát w gedné zemi roſtau/ a w druhé nic/ yako Spicanardi. Spica Celtica/ a ktěm podobné/ a tyby také

druhdy takowých Wod potřebowal. Nako předesslý Let/ když se pssalo M. CCCC. XC. w Sedmém a Osmém letě/ wypotřebowal sem čtwrt Fodru wodu palené z polnj Rauty/ Neb když sem na mjste té Wody / žádné giné mjti nemohl/ přinutila mne potřeba/ abych Tranky waril/ z takowých Zelin a ginych přjsad/ wssakž bylo lidem ne přjgemné/ a nelibé/ ač pak koli v ginych Syropúw mezy to sem přimessowal. A vmjnil sem sobě abych takowé Wody pálil z suchých Zelin / k ljbosti a chuti Nemocných lidj / kterýž by ge piti/ a gich vžjwati měli.

JA žadallyby to opatřiti/ a takowý nedostatek předgjti / a neb takowé Wody z suchých Bylin páliti/ kdyžby gich zelených mjti nemohl/ včin takto/ Měg tento obyčey każdého Roku Mage Měsyce/ před weychodem slunce/ když na noc neprssj/ a gť čas čistey a yasney/ wezma čistau bjlau plachtu a neb prostěradlo/ rozestři gi a tahni přes Lauku/ a neb zahradu/ kdež mno

ho pěkných Kwětuow a Zelin roste/ tak aby ta Lauka při mokřině/ a neb wodnatém mýstě neležela/ ani w Audolý/ ale při wrssých/ byloliby možné/ potom tu plachtu wytlačowati/ neb wyždýmati do Sklenice/ a zase opět po Rose táhnuti yako prwé/ tak až gý dosti k swé potřebě a lýbosti nazbýráš/ potom gi přetáhni po třikrát in Balneo Marie/ a wyčist neb Rektyfikúg/ a schowey/ aby měl přes celey Rok. Kteréhožby pak koli času chtěl Wodu páliti z suchých Bylin atd. Wezmiž těch suchých Zelin/ w stýně chowaných/ kterézby wuoně swé nepotratili/ yakžť mnoho potřebý/ naley naň třikrát tak mnoho dotčené Wody z Mágowé Rosy/ aby se po každé Zelina dobře přikryti a potopiti mohla/ zácpage dobře Sklenicy/ wstaw do Konského hnoge za dwa neb za tři dni a nocy/ potom Systyllug in Balneo Marie/ třikrát tak wdělagjc/ namáčeti a Systyllowati. Ale Alburaſis libro Seruitoris prawý/ aby na

každey Funt ſuché Ruoże / Kwětu/ neb Zeliny / wzato bylo/ deſet Funtu obecné Wody/a páleno bylo w Helmu kdeż podlé zdánj mého/ nikterakż nemuoże tak dobré býti / yako napřed pſaná Roſná Woda. Neb ſem četl o gednom ſtarém Doktoru a Mudrcy w Lékařſtwj doſpělém/ kterýż chce/ aby Mágowá Woda dewětkrát byla Syſtyllowána/ in Balneo Marie / a Zeliny aby zbjrány byli w Léte/ čaſu přjhodného/ ty pěkně přebrati/ Lyſtj z prutu/ neb Wětwiček zdrhnúti/ a oſmeknuti/ w ſtjnu vſuſſiti/ aby wuoni ſwau zachowati mohly. Takowých pak Zelin wzýti což potřebj / a Roſy ſwrchu dotčené dewětkrát Syſtyllowané/ třikrát tak mnoho/ to po třikrát Syſtyllowati / tak yakż ſem napřed powědel/ Takowá Woda/ że lepſſj geſt/ nežli ty Wody/ kteréż ſe z zelených Bylin pálj/ proto że toliko Flegma z zelených Bylin pálj ſe/ A prawj że Mágowá Roſa/ dewětkrát pálená má týž mocý k ſobě přitahugjcy/ yako

Aqua vitæ/ a neb pálené Wijno.
Protož byloby dobře/ aby každá Woda na swé Feces / totiž natu Zelinu/ z kteréž geſt wypalená / a putryffikowána/ wylitá/ a po druhé znowu Syſtyllowána byla. Geſſtě pak lépe/ aby wlijtá byla na ſuchau Zelinu / téhož pokolenij neb ſſlechty / a putriffikowána byla.

Dewatenáctá Kapitola.

Učij wodu Rektyffikowati/ totiž wyprawowati a wyčiſſtiowati/ po wypálenij/ a neb Syſtyllowánij.

KDyž pak giž Woda Syſtyllowána/ a neb wypalená bude/ gi potřebij wyprawowati gi/ tak aby připalenina wytažena byla/ a Flegmatyckė přirozenij a Komplexij/ k mijrné Temperacij přiwedeno bylo/ a také/ aby tijm déle trwati mohla/ před poruſſenijm / což ſe ſkrze horkoſt Slunečnau půſobij/ takto/ Woda má wdělána

wdělána býti do Sklenice / tak aby dwa dýly Sklenice naplněny byli / potom dobře zácpati / a zawazowati kožj / neb zámissem / třetj dýl Sklenice do pýsku wstawiti na Slunce / a xl. dnj / času pěkných dnúw / když se pýsek welmi od Slunce zahřege / rektyffikowati a wyčisstiowati / odewssech gegjch zbytečných wlhkostj.

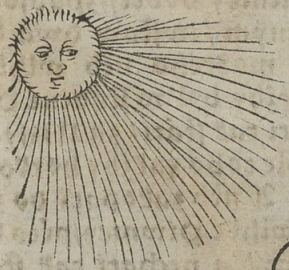

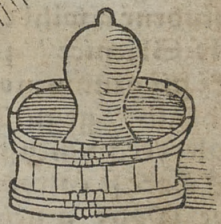

Wody pak horkého přirozenj / kteréž se pálj z rozličných Kořenj / a

Kramských wěcý / gessto se mocj w páleném Wjně / potřebj gest gegich zbytečnau wohniwau Komplexj Koleryckau / k mjrnosti a temperamentu přiwésti / neb skrze přjlissnau horkost a suchost / Czlowěčj přirozenj a Komplexj zkaženoby bylo / zpřjčiny některých gedowatostj / kteréž se gjch přjdržjj / ty se magj takto naprawowati. Zácpage Sklenicy dobře / zpuosobem wayssě dotčeným / wstaw dwa dnly Sklenice do mokrého neb wlhkého Pjsku / kterýžby byl w studené Piwnicy / Nechati tak státi / za Měsýc / a neb déle / podlé toho yakžby horkost té Wody byla. A neb zakopati do země w studené a wlhké Piwnicy / přes dwa dnly Sklenice / a nechati tak státi / yakž giž oznámeno / tak aby takowau wlhkostj / gegj Komplexj horkost Koleryckáwmenssiti se mohla.

¶ Také se častokrát přiházý / když se dwě Wody a neb wjce whromadu slegj / že hned zběleglj / zmenj a zakalj se / co Syrowátka. Tolikéž také když

selonská/a neb stará Woda mezy nowau wmjssenj. Chcelliby gi hned čistau a pěknau včiniti/ aby se k Lékařstwij hoditi/a přigjmati mohla/tehda mu sýs do dwau/ a neb třj Funtu Wody Sšest neb Osm krupěgj dobrého bjlého Octa wpustiti/wtáhnek takowú kalnost ke dnu/ a bude zase Woda pěkná a čistá.

Dwadcátá Kapitola. Včj Kterak se magj pálené Wody chowati.

Welmi vžitečné a potřebné gest gednomu každěmu wědětj/ kterakby měl Wody chowati/aby skáza gegjch vmenssena byla/ A to se muože několikerým obyčegem působiti/a bude krátkými slowy rozumnými oznámeno.

Prwnj Neyprwé/ když Wody budau wypáleny/y také wypraweny/a wyčisstěny/ potřebj gest/ aby do Sžbánůw wdělány byli/a neb do čistých Sklenic s auzkým hrdlem/ ty aby prwé čistot-

nè pèknym popelem wypraweny / a wymyty gsauce / yakoby nowè vèènèny byli / Takowè Sklenice magj wzdy dobrè zahrazeny / a zacpany bytj / drè-wennymi cepy / a neb Woskowymi vdèlanymi ze dwau djlu Wosku / gedneho djlu Pryskyrice / Terpentynu / a Cyhelna prach ztlucenych / kazdeho pul druheho djlu / to whromadu spustiti na tichem vhlj / aby nezewrelo / a tjm Sjbany neb Sklenice zahrazowati / potom Sklenice wstawiti do Piwnice. Tolikèz take budauli Wody Zymnjho casu chowany w horkeych Swètnicych / zcerwenagj / a zmèknau a moc gegych bude zemdlena / protoz ma ktomu mjsto prihodnè wybrano bytj / kterèzby bylo / ani welmi horkè / ani prjlisse studenè a wlhkè.

Dwadcata prwnj kapitola

Ucj / yak dlauho Wody palenè mèliby chowany bytj.

Rzyz Wody Rektyffikowany/ wypraweny/ a wyczisstieny budau/ gest take dobre wedeti/ yak dlauho chowany byti magij. Aczkoli Knyhy Nicolai de Aromatibus prawij/ obecnij naucenij dawagijc/ ze kazda Woda kazdy Rok ma obnowena byti a tym mynij/ yakoby mimo Rok dele trwati nemohli/ czehoz potrebij nenij/ z przyczin porad psanych. Neyprwe/ ponewadz Zeliny/ Kwetowe/ Koreny neb Owotce/ kazdeho Roku/ z mnohych przyczin palieny byti mohau. Druhe/ kdyz dobre a prawe na Slunce wypraweny budau: Tretij/ gestli ze dobre zahrazeny/ a zacpany budau. Cztwrte/ aby kazdey Rok za xiij. dnij a neb dele na Slunce wystawowany byli. Pate/ magij kazdey Rok (ac bylo liby potrebij) skrze czisty saukenny pytlyk przezeny a wyleytrowany byti.

Yak dlauho Wody chowany beywagij.

Mayprwé/ kazdá Woda má do roku chowána býti/ ač gestli že dobře chowána a pálená gest/ pakliby nebyla dobře zahrazena/ má před Rokem wylitá býti. Tolikéž také od některých Howad neb Zwířat woda/ ledwá za geden Rok trwati může. Wssecky Wody z Kwetúw/ yakožto z Zágečjho slézu kwetu/ Borakowého/ modrého Lilium/ Bobkowého kwetu modré Fioly/ Konwaliowa/ bjlého Lilium/ budauli dobře chowány/ trwati mohau od gednoho Roku k druhému. Byliliby pak druhey Rok po druhé Rektyffikowány na Sluncy/ prwé sauc skrze plst Systyllowány/ a neb skrze saukenny pytlík protažený/ yakž sem napřed powědel/ tehda trwati mohau do dwau Leth/ a potom ge wylíti. Czerwené Ruože Woda/ trwá až do konce třetjho Roku/ gestli že bude prawě chowána/ a každý Rok Rektyffikowána/ a wyprawowána. Wssakž třetjho Roku wjce posylnuge/ nežli chladij/ neb gj studenost a

trpkost vmenssena beywá. Ale bylé Ruoze woda/ přes dwě Léte déle netrwá/ wswé mocy k chlazenj/ Ale třetij Rok beywá studenost gegj vmenssena/ a gest dobrá k posylnowánj. Tauz mérau také wodné Ruoze woda totiž Stulykowa/ neb Leknynowa/ muoze swú chladnostj neb studenostj trwati aż do čtyř Let. Prwnyho Roku má se zewnitř přikládati/ Neb gest napoly gedowatá/ z přjčiny weliké studenosti. Druhey Rok muoze do żiwota přigjmána býti/ pro chlazenj Tela. W třetij Rok gegj studenost k Temperacý/ totiž k mjrnosti přiwedena beywá/ při koncy pak třetyho Roku má wylyta býti.

O wodách z Kwětuw zelin horkého přirozenj.

Druhé. Wssecky Kwětowé wody horkých Zelin/ mohau do konce třetjho Roku chowány býti/ ač budauli práwě chowány/ a każdého Roku naprawowány Sluncem. A sau tyto.

Wody z Kwětu. Aquæ florum. Wasser der Blůmen.

Rmenowého. Camomillæ. Camillen.

Zemězlučowého. Centaureæ. Centaurea.

Chluchých kopřiw. Archangelicæ, siue, Vrticæ mortuæ, Taub nesselblůt.

Koprowého/ Aneti, Dillenblüet.

Zlutté Fioly/ Cheiri, Gelb Violen.

Stříbrnj kowého / Potentillæ, Genserich Blůmen.

Lawendulowého/ Lauendulæ, Lauendel blůmen

Rozmarynowého/ Rosmarini, Rozmarinen.

Mayoranowého/ Maioranæ, Mayeran blůt.

Ssalwěgowého/ Saluiæ, Salweyen.

Swatého Janazeliny/ Hypericonis, Sanct Johanns kraut blůmen.

¶ Tyto pak Wody/ kteréž netak přij liss horkého přirozenj sau / nemohau chowány býti až do konce druhého Roku/ a potom se magj wylijti. A sau tyto.

Wody z Kwětúw/ Aquæ florum, Wasser der Blůmen. Peruincæ, Beinhůltzen blůt.

Gdúlowého/ Cotoneorum, Büttenbaumblůt.

Lipowého/ Tiliæ, Linden blůt.

Brzeskwowného/ Persicæ, Pfirsich blůt.

Ocaunowého/ Hermodactylorum, Queckenblůt.

Planého Trnu/ Pruni sylueſtris, Schlehen blůt.
Býleho Lilium/ Lilij albi, Weyß Lilien blůt.

O wodách z lyſtij ſtromo:

Třetij. Wody pálené z lyſtij ſtromowých/ mohau trwati aż do počátku třetijho Roku. Yako.

Wody z Liſtu/ Aquæ foliorum, Waſſer der Laub
Březowého/ Viticis, ſiue Betullæ, Bircken laub.
Subowého/ Querci, Eychen laub.
Břečtanowého/ Hederæ arboreæ, Ephew laub
Geſenowého/ Fraxini, Eſchen laub.
Winného Rewi. Vitis, Reben laub.
Brſlenowého/ Spindelbaum.
Chwoyky klaſſternj/ Sauinæ, Seuenbaum.
Wrbowého/ Salicis, Weyden laub.
Tamaryſſkowého/ Tamariſci, Tamariſcus.

O wodách z Owotce.

Cztwrté. Wody pálené z Owotce/ trwati mohau od gednoho Roku k druhému/ totiż.

Wody z Owotce/ Aquæ fructuum. Waſſer von Früchten.
z Yahody/ které na melij roſtau/ Viſci. (Affolterber.
z Woſtrużin/ Morum Rubi, Bronber.
Bobu/ Fabarum, Bonen.

Bobowých lusstin/ Folliculorum fabæ, Bonen
Gitrocýlowého semena/ Plantaginis semi,
Breyt Wegerich samen.
Yahod/ Fragarum Erdber.
Hrachu zeleného/ Pisarum, Grün arbeys.
Sliw/neb Ssweſtek/ Prunorum, Pflaumen.
Třeſnij černých neb čerwených/ Ceraſorum,
Schwartze oder rote Kerſen.
Tykwij/ Cucurbitarum, Kürbs.
Wodnij/neb potočnij řasy/ Lentis paluſtris,
Meer linſen.
Moruſſowých yahod/ Morus, Maulber.
z Melaunu/ Melonum, Melaun.
Wlaſkých worechůw zewnitřnich ſſupin/
Corticum nucum Iuglantis, Welſch nus hülſen.
z Hub/ Fungi, Pfifferling.
Sračowých yahudek/ Berberis, Saurach.
Planých trnek/ Prunorum ſylueſtrium, Schlehen.
Planých ſtřepowaných yablek/ Pomorum,
Wild vnd zam Opffel.
Planých hruſſek. Pyrorum ſylueſtris, Wild biren

O wodách pſtřednk zahřiwagjcých.

Páté. Wody kteréž ſau pálené z Zelin / kteréž negſau přilíſs ſtudené neb wlhké/ ani přilíſs horké/ nebo ſuché/ mohau trwati od gednoho Roku

do konce druhého Roku. A sau tyto.

Woda Sstiawykowá/ Aqua Acetosæ, Ampffer wasser.

Sstěrbákowá/ Endiuiæ, Endivien.

Bobowých wětwj/ Culminis faborũ, Bonẽ stẽgl

Borakowá/ Boraginis, Burretsch.

Czernohlawkowá/ Prunellæ, Brunellen.

Rzeřichy potočnj/ Nasturcij aquatici, Brunkressn

Bozý bradky/ Barbæ hircinæ, Bocks bart.

Czernobylowá/ Artemesiæ, Beyfüß.

z Mařenky/ Rubeæ, uel Rubiæ, Cliben.

Sětelowá/ Trifolij, Clee.

Hlawatého Zelj/ Bletæ albæ, Cappis kraut.

Přjmětného kořenj/ Scarum cellæ, Crůtzwurtzl.

Polnj rauty/ Fumi terræ, Sauben kropff.

Kozlýkowá/ Valerianæ, Senmarck.

Penjzkowá/ Numulariæ, Egilkraut.

Apichowá/ Apij, Epffen.

Herbæ trinitatiæ, Freysam.

Ostropesowá/ Bedegnar, Spinæ albæ, Fedistel.

Pětilistkowá/ Pentaphylli, Fünff finger kraut.

Wlaského kopru/ Fœniculi, Fenchel.

Czápyho nosku/ Rostri Ciconiæ, Gots genad.

Rzebřjčkowá/ Millefolij, Garb.

Poponcowá/ Hederæ terrestris, Gundelreb.

Zběhowého tranku/ Consolidæ mediæ, Günsel.

Zagečyho sstiawyku/ Trifolij cuculi, Gauchklee.

Barwynkowá/ Peruincæ, Jngrún.
Plané ſſtětky/ Dipſaci, Karten.
Zeleného zelj/ Oleris, Kôl.
Tribulowá/ Cerefolij, Kôrbelkraut.
Přeſlickowá/ Equiſeti, Katzen zagel.
Locykowá/ Lactucæ, Lattich.
Libečkowá/ Liguſtici, Lübſtückel.
Yatrnykowá/ Hepaticæ, Leberkraut.
Mágowé roſy/ Roris maij, May daw.
Pſyho wyna/ Solatri, Nacht ſchad.
Petruželná/ Petroſelini, Peterſilg.
Kawiaſowá/ Scabioſæ, Paſtemen.
Pléſſkowá/ Capitis monachi, Pfaffen kraut.
Pléſſkowých trubyček/ Pfaffenkraut ſtengel.
Wratyčowá/ Tanaceti, Reinfaren.
Morſkých neb zidowſkých yahod/ Alkakengi, Solatri rubei, Schluttenkraut.
Kamenykowá/ Saxifragæ, Steinbrech.
Krwawnykowá/ Chelidonij, Schelkraut.
Sne a nocy/ Parietariæ, S. Peters kraut.
Truſtawcowá/ Poligonij, Weggraß.
Czekankowá/ Solſequij, Wegweiß.

O wodách ſtudeného přirozenj.

JSeſté. Studeného přirozenj wody/ trwati mohau od prwnyho Roku

aż do konce třetijho Roku / budauli chowány / yakż sem naučenij dal / Ale k zewnitřnijmu přikládánij / trwagij dwě Léte w swé skutečné mocnosti při chlazenij / Neb w prwnijm Roce beywagij Stupefactiue / totiż smyslu a čitedlnosti vgijmagijcý. Druhého Roku přijlissně chladijcý. Třetijho Roku prostředně chladij. Protoż prwnijho a druhého Roku / neslussij gich do żiwota přigijmati / A některých mezy nimi nemá se nikdá samých vżijwati / leč toliko zewnitřnijm obkládánijm. A sau tyto.

Woda Alraunowá / Aqua Mandragoræ, Alraunen wasser.
Blijnowá / Iusquiami, Bilsenkraut.
Burij nohy / Portulacæ, Burtzelen.
Netřeskowá / Semperuiuæ, Haußwurtz.
Wodnij neb potočnij řasy / Lentis paluſtris, Meerlinsen.
Makowé zeliny / Papaueris, Magsot kraut.
Rozchodnijku menssiho / Craſſulæ minoris, Mawer pfeffer.
Bolehlawowá / Cicutæ, Wundscherling.

Horkého a suchého přirozenij Wody.

Sedmé. Sepsané Wody/ktereż sau z Zelin horkého a suchého přirozenij/mohau chowány býti/aż do konce třetijho Roku. A sau tyto.

Woda Yablečnijkowá/ Aqua Prasij, Andorn Wasser.
Womanowá/ Inulæ, Alant.
Rzepičkowá/ Agrimonij, Agrimonien.
Worlijčkowá/ Aquileiæ, Agleyen.
Diáblijkowá/ Aaron, Aron.
Bedrnijkowá/ Pimpinellæ, Bibernell.
Poleykowá/ Pulegij, Boley.
Máty wodné/ Mentastri, Bachmintz.
Bazalikowá/ Ocymi, Basilien.
Přijmětnijka wlaského/ Cardobenedicti, Cardobenedicten.
Zemězlučowá/ Centauriæ, Tausent gülden.
Rmenowá/ Camomillæ, Camillen.
Hluché kopřiwy/ Archangelicæ, Taub nesseln.
Koprowá/ Aneti. Dillen.
Kopřiwijhawek/ Vrticæ, Eiter nesseln.
Veronicæ, Erenbreyß.
Ozanky wětssij/ Chamedrys, Gamander.
Stříbrnijkowá/ Protentillæ, Genserich.

¶ prwnij Knihy.

Kopytnijkowá/ Asari, Haselwurtz.
Chmelowá/ Lupuli, Hopff.
Gelenijho yazyku/ Scolopendriæ, Hirtzzung.
Wřestowá/ Ericæ, Heyd.
Werbenowá/ Verbenæ, Eysenkraut.
Yzopowá/ Isopi, Isop.
Lawendulowá/ Lauendulæ, Lauendel.
Magoranowá/ Maioranæ, Mayeron.
Royownijkowá/ Melliſſæ, Melliſſen.
Matowá/ Mentæ, Mintz.
Kocaurnijkowá/ Nepetæ, Nept.
Ssalwěyowá/ Saluiæ, Salbey.
Prodrazce dlauhého. Ariſtologiæ longæ, O.
Materij dauſſky/ Serpilli, Quendl (ſterlucyen.
Rautěná/ Rutæ, Rauten.
Rozmarynowá/ Roſmarini, Roßmarin.
Hořčičná/ Sinapis, Senffkraut.
Komonicowá/ Meloti, Steinklee.
Zwonečkowá/ neb Swatého Jana byliny/ Hypericonis, ſiue Perfoliatæ, S. Johans kraut.
Huſy nuzky/ Alchimillæ, Sinnaw.
Zianyklowá/ Saniculi, Sanickel.
Bruſſtičkowá/ Pirolæ, Wintergrün.

O wodách wlhkého přirozz:

¶ Oſmé. Wody z Kořenúw geſſto ſau hrubého/ wlhkého/ a neb ſſleymo-

witého přirozenj/ trwati mohau od gednoho Roku k druhému. A sau tyto Wody.

Borakowého/ Radic. Borraginis, Buretsch wurtzel Wasser.

Krtičnjka wětssjho/ Scrophulariæ maioris, Braun wurtzel. (nack.

Passtrnákowého/ Pastinacæ domesticæ, Paste-

Kopru wlaského/ Fœniculi, Fenchelwurtzel.

Cucumeris sylvestris, Hunds kürbs wurtzel.

Petrusselného kořene/ Petroselini, Peterssylg wurtzel.

Rzedkwowého/ Radicis, siue Raphani, Rettich.

Ocaunowého/ Hermodactylorum, Quelcken

Rzepného/ Rapæ, Ruben. (wurtzel.

Swalnjkowého/ Consolidæ maioris, Wálwurtz.

Bjlého Lilium kořene/ Liliorum alborum, Weyß Lilien.

Kokořjkowého/ sigilli Salomonis, Weyßwurtzl.

Wody z Kořenúw horkého přirozenj.

Sewáté. Wody pálené z Kořenuow horkého a suchého přirozenj/ trwati mohau od gednoho Roku/ aż do konce druhého Roku. A sau tyto. Kořene/

Kořene Radicum, Der Kreuter wurtzeln.
Womanowého/ Enulæ, Alantwurtzel.
Andělickowého/ Angelicæ, Angelica wurtzel.
Bedrnjkowého/ Pimpinellæ, Bibenel wurtzel
Modrého lilium/ Iridis, Blaw lilien wurtzl.
Kozljkowého/ Valerianæ, Denmarckwurtzl.
Zlutého Lilium/neb Kosatcowého/ Acori, siue Gladioli, Geel Lilien wurtzel.
Kopřiwného/ Vrticæ, Nessel wurtzel.
Hromowého kořene/ Asparagi, Spargen w:
Elleboru černého/a neb Czerweného kořenj/ = Ellebori nigri, Christi wurtzel.

O wodách pálenych z Zwjřat/ y také z zbytkuw a z částek gegich

Desáté. Wody z Zwjřat a Howad/ a z částek gegich pálené/ mohau chowány býti od gednoho Roku k druhému / Kromě Medowey wody/ kterážto muoze chowána býti pět a neb sest Leth/ač gestli žeby se každého Roku na Sluncy Rektyffikowala / a naprawowala. A sau tyto Wody.

Wody/ Aquæ, Wasser.
Stračj woda/ Picarum, Atzeln wasser.
Kačerowé krwe/ Sanguinis Anetini, Endten blůt

Prwnj Knihy.

Gezewčj krwe/ Sang: Taxonis, Sachsen blůt.
Kozlowé krwe/ Sang: Hirci. Bocks blůt.
Woslowé krwe/ Sang: Asini, Eselß blůt.
Wagečného žlautku/ vitelli ouorum, Eyrdotter.
Wagečného bjlku/ Albummis ouorum. Eyrweiß
Mrawencowých wagec/ Formicarum, Ameissen
Žiabj woda/ Ranarum, Frösch wasser. (eyr.
Slepičj woda/ Gallinarum, Hennen wasser.
Slepičjch pupkůw prostřednjch kožek woda/ Pellicula interior stomachi Gallinarum, Hůners magen wasser.
Kapaunowá/ Caponum, Kaponen wasser.
Krawského layna/ Fimi bouini, Ků dreck was.
Krawské smetany/ Colostri Vacurum, Ků mil:
Telecy krew/ Sang: Vituli, Kalbs blůt.
Z Much woda/ Muscarum, Fliegen wasser.
z Cžlowěčj krwe/ Sanguinis humani, Menschen blůt wasser
z Cžlowěčjho layna/ Stercoris humani, Menschen kot wasser.
Wolowé krwe/ Sang: Thauri, Ochsen blůt.
Swinské krwe/ Sang: Porci, Schwein blůt.
z Cžápěte/ Ciconiæ, Storchen.
z Hlemyždiůw/ Limacis, Schnecken.
z Wlasstowic/ Hirundinum, Schwalben.
z Pussťkůw/ neb wosstin Medowých. Mum. Trösten von Bienen.

Dále chcy oznámiti o wsselikakých Wodách wuobec/ buďto z Kwětúw/ Zelin/ Kořenúw/ Owotcý/ a neb Zwýřat/ yakby se dlúho mohly ty Wody chowati/ a neb trwaati/ aby Cztenář/ a neb kdožby se wtom cwičiti chtěl/ y o giných Wodách/ kterýchž sem tuto wssech nepoložil/ a o nich zmýnky nečinil/ tým snaze porozuměti mohl.

Protož slussý wědeti/ že wssecky Zeliny Studené/ a neb Wlhké/ a neb Sleymowité podstaty/ tučné/ husté/ a hrubé Substancie/ trwagý od gednoho Roku k druhému. Wyměnugýc přýliss studené/ až do čtwrtého gradu Neb ty déle trwati mohau/ yakož o tom w Sseste přýčině této Kapitole powědýno. Tolikéž wssech Kwětúw/ tučney/ sleymowitý a neb wlhký/ a hustý podstaty a Komplexý/ do téhož času/ a neb tak dlauho trwagý. Druhé/ wssickni Kwětowé/ suchého/ a horkého

přirozenij/ trwagij od prwnijho Roku/ aż do konce druhého Roku.

¶ Wsseliyakých pak Zelin wody horké Komplexij/ kteréż se nachylugij k horkosti a trpkosti/ s suchými Kwjtky/ trwagij od gednoho Roku aż do třetijho. ¶ Wssech Zwjřat Wody/ kteréż sau studeného a wlhkého přirozenij/ a neb hrubé tučné podstaty/ trwagij od gednoho Roku k druhému. Ale Woda z krwe gegich ne trwá/ nez do konce Roku prwnijho.

¶ Ze wsseligakých Owotcý woda/ kteréż sau studeného/ wlhkého/ sslejmowitého/ neb hrubého přirozenij/ s kyseloslij/ neb sladkostij promijssena/ trwá od gednoho Roku k druhému. Ale wssech horkých Owotcý wody/ wsslechtilé a tenké podstaty/ kteréż se nachylugij k suchosti a horkosti/ trwagij za celey Rok.

¶ Podlé toho muożess porozumiti/ o każdému pokolenij/ o kterémż turo nenij zmijnku/ yakby z kterého dlauho Wody trwati/ a neb chowány býti mohli.

¶ Ale gedno pak kazdé pokolenj/ budto Kwetowé / Zeliny / Korenj / Semena / a neb Owotce / kteréz se w Wyne mocy / a stym se paly / neb Syrlluge / a wyprawy / dobre zahrady / a schowá na prjhodném myste / muze dwé neb tréná sob / y nekdy dele trwati a chowáno byti.

O obnowowánj wody kazdého Roku / a prjtom kterakby mel poznáti zkazenau Wodu.

Obnowenj Wod.

Kdyz pak giz swé Wody tak schowané / a opatrné myti budess / obáwallyby se / aby se nezkazyli / mohau obnoweny byti takto. Neyprwnjho Roku prwé nezliby se Wody zkazyly / wezmi Wodu / kteréhoz koli gest pokolenj / a wezmi tretj dyl téhoz pokolenj / budto Zelin / Korenj / Kwetuow / a neb Owotcy / aby byli cerstwé a zelené / a to stlaucy neb zmozditi / a w té Wod

mocziti in Balneo Marie / za tri neb za czyri hodiny / dobrze zahradyce slepym Helmem / kteryz male trauby ma a nebo w Sklenicy / kteraz slowe Circulatorium / a nebo w Konskem hnogi tri neb czyri dni. A tech Sklenic sau Figury takowe.

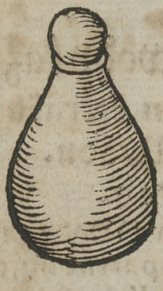

Potom pal neb Systyllug / na Sluncy wyprawug / yakzs napred naucen / bude opet trwati do czasu swe ho. A to se muoze vczyniti po dwakrat Neb sem wtom welike posylnenj nalezl.

O poznánj nakazenych Wod.

Ac pak koli obtyzne gest poznati

Wodu / bylaliby nakazená / zwlásstě pak kdyby newěděl času gegjho páleně neb Systyllowánj / Wssakž proto bude otom nětco oznámeno / a to paterým zpuosobem.

¶ Nayprwé po wuoni / yakožto Růžowau wodu / Matowau / Royownjkowau / Konwaliowau / Rmenowau ec. ač gestli že sau Systyllowány in Balneo Marie / a neb powlownym ohněm z vhlj páleny / a dobře zahrazené chowány byli / budúli mjti swůg ssmak a wuoni / poznati mohau že gesstě negsau zkazené. Pakliby poznal ssmak gegjch zemdleney / vmenssseney / a neb do konce straceney / znamenj gest / že sau giž zkazené a porussené / nehodj se než aby wylýty byli.

¶ Sruhé / nemělíliby ty Zeliny / z kterýchž se Woda pálila žádné wuoně / má Woda zwysoká lýta býti / potečelí yako nit / a neb yako měkké a wlačkowité Wýno / má wylýta býti.

¶ Třetj / pustiti krupěgi na nehet v Palce / nezteče li hned dolúw / zkazená gest.

Cztwrté/ vkazugjli se w Sklenicy dole oblakowé/ kterýž se whromadu spogugj/ co nëyacý chlupowé/ wylýti takowau Wodu.

Páté/ budeli Woda cerwená/ kalná/ aneb zlé wuoně/ a nelibého ssmaku takowá má hned wylýta býti.

Konec prwnjch Knih.

Druhé knyhy.

O přirozenÿ a zpuosobu Zelin/ a o rozličných Pálených a Dystyllowaných wodách/ proti wſeligakým nedoſtatkom celého Tela zč.

Czernobeyl.

Artemiſia. Beifuß. Bucken.
Sonnenwendel. S. Johanns Gürtel.

¶Czas k Dyſtyllowánÿ Czernobeyle.

¶Neylepſſÿ čas Czernobýl Dyſtyllowati / otrhage Lyſtÿ a Wrſſky od čerweného Czernobýle / páliti konec Mágce Meſýce. Neb geſt Czernobýl dwogyho pokolenÿ / totiž/ Býley a Czerweney.

¶Užitkowé a mocy Czernobýlowé Wody.

¶ Czernobýlowá woda/ráno a wečér pitá/po každé stýždni iij. loty/přinássý Zenam gegich tagnau Měsýčnú nemoc/genž slowe Menstruum. Také weyborně spomáhá Zenam/proti teyž nemocy/ aby žiwot pod pasem tauž Wodau mazán/a natýrán byl.

¶ Czernobýlowá woda swrchu dočeným zpuosobem pitá/wyčisstiuge/a wyhánij čas Matky.

¶ Která Zena ku porodu pracuge/tým spýsse porodý/ kdyžby gý dano bylo wypiti Czernobýlowé wody ij. Loty. ¶ Czernobýlowá woda dobrá gest/kteráby Zena wsobě wmrlé Sýtě měla/ Nech wypige tey Wody iij. neb iij. Loty/hned ho bude prázdná. Czernobýlowá woda zahánij wssecky nedostatky Zenské/ na gegich tagném mýsse/buďto Wotok/ a neb yakauž koli ginau Nemoc/ když by sobě tau Wodau promeywala. Czernobýlowá woda/ráno a wečér pitá/zahánij Kassel. Teyž pitá dobrá gest těm/gessto o těžkostý Moč pau-

sstrygy. Teyž woda xl. dnyv pořád pitá/ pokaždé iy. loty/ dobrá gest pro kámen. Týž pita x. dnyv/ vzitečná gest proti žlautenicy. Týž woda osm dnyv/ ráno a večer pitá/ zahřywá Zenam studenost Matky. Týž woda dwa neb tři dni pitá/ gest dobrá proti trawenině a Gedu. Tauž wodau žily na židowinách potýrati/ kdožby sen stratil/ žeby spáti nemohl/ zase Sna nabude. Týž woda xl. dnyv ráno a večer pitá/ vzitečná gest proti Wodnotelnosti. Týž se hodý proti Molom w wlasých/ aby se gy často myl. Týž woda činy a dáwá zrost Bradě/ kdyžby gy sobě twář wmeywal. Tu wodu ráno a večer pigyce/ po každé iy. Loty/ posylnuge Prsy a studeného Zialúdku. Týž woda gest dobrá proti wsseligaké mdlobě a vstánym Audúw/ kdyžby Czlowěk welmi tuze cestau ssel/ aby sobě Audy tauž Wodau za den dwakrát neb třikrát natýral/ a tak samému od sebe vschnúti dal.

Yablečnyk.

¶Druhá stránka

Marrubium. Praßium. Andorn.

¶O zpuosobu té Byliny.

¶Nablečnýk gest dwogýho způsobu totiž Samec a Samice. Samec/ gest Brunatné a počernalé barwy / nápodobney k weliké Kopřiwě/ s wysokým čtwerhranatým prutem/ dwau Loket zweyssý/ lýstý má Kopřiwám podobné/ kromě že sau zčerná Zelenegssý barwy. Samice pak lýstý/ gest okrauhlé kadeřawé/ bledé/ s býlým wokraulým prautkém/ gednoho Lokte zweyssý. Item/ kdyžby w Receptu nalezen byl Nablečnýk / bez přýssady / tehdá má wždy Samice braná býti / Neb wprawdě gest vžitečneyssý. A také Samec k Muzským wecem/ a Samice k Zenským má vžýwaná býti.

¶Czas k Dystyllowánj.

¶Naylepssý čas k pálenj Nablečnýka/ aby Zelinu/ Kořen/ a prut/ sewssý geho podstatu spolu zsekal / a Systyllowal při koncy Mágce Měsýce.

K čemu gest Woda geho dobrá.

Jablečnýkowá woda po dwa neb
tři dni/ ráno a wečer pitá / po každé
lžj. Loty/dobrá gest proti Kassli. Týž
pitá/dobrá gest lidem/ kteřýž zaneče-
ssrené prsy magý/ a dussnýj sau. Teyž
Wody časem napigeti se dwa Loty/
dobrá gest těhotným Zenam/neb gich
y Dýtěte posylnuge. Tu Wodu pitý/
osm neb deset dnýj / ráno a wečer/ po
každé dwa Loty/a hlawu sobě gý po-
tyrati/přinásssý dobrau paměť. Tuž
Wodu maličko zhřýti/ neb wlaznau
včiniti/a do vssý wpustiti/ a neb wnýj
Lněnau ssatku namočiti/a na vssi při-
kládati/a to často činiti/ vkládá bo-
lest vssý. Té Wody napigeti se dwa
neb tři Loty/ po některey den / dobré
gest těm/kteřýž se krwý dáwý. Jab-
lečnýkowá Woda pitá/ráno a wečer
po každé tři Loty/ vžitečná gest těm/
kteřýž se krwý dáwý. Jablečnýkowá
Woda pitá/ ráno a wečer/ po každé
tři Loty / prospěssná gest těm / kteřýž
zármutkem / a neb nyakau Fantazý
obtýžený sau. Týž hogý čerstwé neb

nowé Rány/aby ge ráno a wečér wymeywal wlažnau Wodau Nablečnýkowau/a zaše wyssušyce/ naro zeleney ranney Klastr přikládal. Týž Woda hogij otewřené Wředy/ aby ge ráno a wečér wlažnau tau Wodau wymeywal/a ssatky wnij omačege/přikládal Té Wody dobré gest vžiwati okolo čtyř Lotúw / proti Wodnotelnosti/ ač gestli žeby se přijlissného pitij / a wlhkých pokrmúw wystřijhal. Ta Woda pitá/dwakrát za den/po třech Lotech/posylnuge Zialaudka. Nablečnýkowá Woda pitá / posylnuge prsy/plijce/Natra/Ledwijnky/Slezynu/ y Mřecheyře.

Sstiawýk.

Oxalis. Acetosa. Ampffer. Sawrampffer.

¶O zpuosobu té Zeliny.

¶ Sstiawýk roste s wysokým zborem na půl druhého Lokte zweyssij/s drobnými čerwené barwy Kwýtky/ nápodobně yako malé ssiroké Seménko/ a nachází se na Lukách ten/o kterémž

yá tuto pyssi/ Neb gest také trogyho zpuosobu/ totiž druhey slowe Konský Sstiawyk/ a třetý Zagečý Sstiawýk Ale ti se w toto sepsánj nepogýmagj.

Vžitkowé Wody Sstiawjkowé

JSstiawýkowá Woda/ když se často pige/ a Czlowek sobě snj swuog Nápog promessuge/ gest dobrá proti žyžni w horkých Nemocech. Sstiawýkowá Woda pitá/ dobrá gi proti horké Zymnicy. Týž Woda pitá/ ráno a wečér/ po každe tři Loty/ dobrá gest proti mdlému Zraku. Týž woda zahánj horkost od Nater/ pitá yakž dorčeno/ a aby wnj ssatky omačel/ a nanč přikládal. Sstiawýkowá woda za den dwakrát pitá/ po každe tři Loty/ zbuzuge a přiwodj chut k gýdlu. Týž Woda vhassuge S. Antonýna woheň/ Lnčnau ssatku w nj omoče/ na bolest přikládati. Teyž Wody napiti se tři Loty/ dobrá gest proti gedu neb trawenině z horkosti. Ta Woda gest dobrá proti wssem horkým wěcem/ Neb chladý/ a vhassuge wssecky

horkosti wnitř y zewnitř Lidského žiwota/ pitá ráno a wečer/ po každé ůj. Loty. Týž Woda vhassuge horkost Hlawy/ a zahánij bolest Hlawy z horkosti/ aby gi pil/ a Hlawy sobě potýral a samé od sebe vschnauti dal. Týž woda zahánij Lissege/ aby sstatu omoče/ přikládal/ a neb Lissege tau Wodau vmeywal. Tu wodu do Wočij wpausstěti / gedinau za den / hodinu před Saumrakem neb nocý/ Zrak čistij/ a horkost vhassuge/ a zahánij čerwenost Očij/ z přičiny horkosti. Sstiawýkowá Woda teplá do Vssij wpusstěna/ zahánij Wředowatost w Vssých / a puosobij dobrey sluch. Teyž wody napigeti se/ po každé čtyři loty/ gest dobrá proti Hlizam. Tu Wodu pitij/ ráno y wečer/ po každé dwa Loty/ gest dobrá když má Czlowěk nechutenstwij w Zialaudku / od přilissné horkosti od Zialaudka/ neb ona stýra a wyčisstiuge sslemowitost Zialaudka/ a zbuzuge a činij Czlowěka chtiwé k pokrmom/ a skrze swau trpkost neb kyseloſt/ posylňuge/

této Knyhy.

sylnuge a obweseluge Zialaudek/ Srdce/y Mysl.

Woman.

Elenium. Enula campana. Inula. Alant.

JO zpuosobu té Byliny.

JWomanowá Zelina/ má sspicatey chlupatey list/ nápodobney listu Siwiznowému/ wssakž netak bylej/ a neb mekkey/ s welikeym dobrè wonneym Kořenem.

JČas Dystyllowánj.

JNaylepssj čas Systyllowánj/ Kořen y Zelinu spolu zsekati/ a páliti při konce Máge/ Ale mnohem vžitečneyssj gest Woda z samého Kořene.

JVžitkowé Womanowé wody z Byliny y z Kořene spolu.

JWomanowé Zeliny a Kořene woda pitá/ ráno y wečer/ coby mohlo býti s plnau Wagečnau sskořepinu/ zahánj Kámen. Týž woda pitá/ ráno y wečer/ a s nápogem smessowaná/ dobrá gest tem/ kterýžby w žiwotě

polomeni/a neb protrzeni byli. Ta Woda tymž způsobem pitá/a ktomu aby hlawa tauž wodau byla potýrána/a sama od sebe vsussena/posylnuge hlawy. Ta woda druhdy po nekolik dnij pitá/ráno a wecér/po kazdé dwa loty/posylnuge zialaudka. Týž woda pitá/ráno a wecér/a audowé aby byli gij pomazowáni/a potýránni/posylnuge wssech audúw. Týž woda pitá/ráno a wecér/drobij kámen w Ledwij y w Mechýři. Téż ta Woda dotčeným zpuosobem pitá/ wyčisstiuge Mechýř y Ledwij. Týž woda nekdy častokrát pitá/ po kazdé čtyři loty/ dobře moč wywodij a zene.

Womanowého kořenj woda

Womanowá woda z samého kořené/pálená skrze Alembýk/pitá ráno a wecér/po kazdé dwa loty/ Wýno s nij promessugýc/činij w auzkých a zanečisstěných Prsech prostranstwij. Týž woda pitá ráno a wecér/po třech lotech/hogij wnitřnij prutrze. Té

této Knýhy.

Wody napigeti se dwa loty / a ssatu omoče/ přikládati/ zahánýj otok Matky. W tey Wodě ssatky omočiti/ a tak teplé na zlý wotok Mužského audu přikládati/ dwakrát za den/ zahánýj wotok. Tu wodu dwakrát za den pitý/ po každé čtyři loty/ gest dobrá pro Kámen. Tey wody v wečér wypiti tři loty/ přiwodýj Zěnam gegých Měsýčney tok. Tu wodu pitý/ ráno a wečér / po třech lotech / gest dobrá proti Kamenu w Ledwý. Té wody wypiti čtyři loty/ wyhánýj vmrle dýtě z Matky. Wody té napiti se tři loty/ gest dobrá proti wycházenýj zadnýho střewa. Ta woda vkrocuge Kassel/ aby gi často pil/ po každé tři loty.

Chebdý.

Ebulus. Attich.

¶Čas k Dystyllowánýj.

Nayleppšý čas Chebdý Systyllowati/ když Kwýšti počýná/ aby Želinu y lýštý zsekal/ a pálil.

¶ Druhá stránka

¶ Vžitek Wody z Chebdý.

¶ Wodu z Chebdý často pitý/po iij. lotech/puosobý stolicy/a obmékčený. Týž woda dobrá gest proti Sně/ aby gý Audy/ kdežby potřebý byla natý/ ral. Ta woda pitá/ráno a wečér/po každé čtyři loty/ gest prospěssná proti každého dne Zymnicy. Woda ta gest vžitečná/ aby gi pil ráno a wečer/pro ti bolestem a klaný/ y gineym Nemocem w bocých/ buďto od krwe/ a neb gineych wlhkostý přissleym / kterauž muožeš také y boky obkládati.

Rzepíček / a neb Starček.

Agrimonia, Odermenig.
Ferraria minor, Brůchwurtz.

¶ O zpuosobu té Zeliny.

¶ Rzepýček má dlúhý zbor neb prut/ na dwa Lokte zweyssý / a Kwýtek žlutey/ zkteréhož beywagý malý Rzepýčkowé / když mezy ně wegde / přichytý se/ a zuostanau na ssatech.

¶ Čzas k pálenú Wody.

této Knihy.

¶ Naylepssij čas Wodu z Rzepičku páliti/ při koncy yára neb podletij.

¶ Mocy a vžitkowé.

¶ Rzepičkowá woda pitá/ gest dobrá proti Kassli. Tauž Wodau audy natijrati/ gest prospěssná proti wotoku z Wodnotelnosti. Tu wodu dwakrát za den pitij/ gest vžitečná proti žlautenicy. Starečkowau wodu za některý čas pitij/ každého dne/ a swůg nápog s nij promessowati/ gest dobrá proti zlé a nakažene krwi. Tey wody ráno a wečer/ každý den tři loty wypiti/ dobrá proti zlé a zacpane krwi. Woda ta prospěssná gest proti shnilinám a rozgedlinám w Vstech/ aby sobě tau Wodau za den často vsta wymeywal. Ta woda wssecky Czerwy w lidském těle morij/ kteréjž gi na čtrobu pigij/ Mladé dijtě geden lot/ prostřednij Czlowěk dwa loty/ a starý Czlowěk čtyři loty. Taž Woda dobrá gest proti Czerwom w ranách/ y proti giným sseredným Czerwiwým sskodám/ aby tau Wodau teplau wy-

meywal dwakrát za den. Tu Wodu dodré geſt pitij proti Zymnicy čtwrtého dne/ráno a wečér/ po każdé iij. loty/zahánij gi ſe wſſij mocy gegj. Tau Wodau teplau ráno a wečér kloktánj činiti/ geſt dobré proti boleſti Hrdla.

Worlyček.

Aquileia. Agleyen.

¶ Zpuoſob geho.

¶ Worlyček/ geſt Zelina s dlauhým zborem/zweyſſij na půl druhého lokte na wětſſim dyle ktwe modrým Kwětem/a některé také bylleym Kwětem.

¶ Čzas k pálenij Wody.

¶ Naylepſſij čas / když Kwět neſe / wzýti Zelinu y wſſecek geho zbor/ſpolu zſekati/a Syſtyllowati.

¶ Mocy a vžitkowé.

¶ Worlyčkowá woda pitá/po każdé tři loty / geſt dobrá proti trawenině gedowaté. Týž Woda pitá/ráno a wečér/po każdé dwa loty/ geſt dobrá proti žlautenicy w žialaudku. Teyž

Wodu dobré geſt pitij ráno a wečér/ po każdé dwa loty / proti Wredom a Hlizam w żiwotě. Tu wodu gě dobré pitij/ kdyżby Cżlowěk nemohl Stolice mijti. Tey Wody dobré ſe napigeti za den dwakrát/ neb třikrát/ po każdé tři loty/ proti zřenij a trhánij w żiwotě. Tu wodu dobré geſt pitij proti Nemocy / kdyżby Cżlowěk zemdlel/ a newědělby co mu ſſkodij / napij ſe tey Wody dwa loty/ a promeſſug Wijno s tú Wodau/ přigdeſs zaſe k ſwé ſyle.

Sſtěrbák

Endiuia, Antiffen. Endiuien, Genßdiſtel.

O zpuoſobu té Byliny.

Sſtěrbák má na liſtě ſwého hřbetu woſtré ſſpice / yako Pila / zpuoſobem hrubých a twrdých Wlaſůw/ má żlutey Kwět/ roſte proſteym zborem/ na zweyſs dwau loket / ſſiroce ſe rozkládage. O Dyſtyllowánij.

Lijſtij od zboru ne prutu geho oterhagijc/ zſekati / a při koncy Mágce Meſyce páliti.

Lékařstwij a mocy.

Sstěrbákowá Woda / gest dobrá pitij ráno a wečer / těm kteřijž sau dussnij / a zanečisstěné prsy magij / po každé dwa loty. Sstěrbákowá Woda často pitá / po každé dwa loty / gest wžitečná Ženam těhotným / kteréž plod nesau / neb gich y plodu posylnuge. Týž Woda pitá / činij dobrau paměti. Sstěrbákowa Woda pitá / dwakrát za den / po každé dwa loty / gest dobrá proti hlizam a zkaženij. Týž Woda pitá / gi dobrá proti Klanij / zwlásstě pak při Srdcy / gestli žeby od zbytečnij krwe bylo / a neb od horkých wlhkostij a neb od nějakého padu. Týž Wody napiti se čtyři loty / dobrá gest proti žijžni w Morowých nemocech / y také w ostrých Zymnicech.

Diáblijk / Gesstěr menssij.

Twář Swatého Jana.

Arum, Aaron. Barba Aaron. Aaron kraut. Serpentaria, Pfaffenpint.

této Knýhy.

O zpuosobu Arona.

Aron neb Diablýk/ mýwá dwa a neb tři listy/ a když se ti stratý/ bude z té dlauhé Czerwené paličky/ hrozýnek zelené barwy. Kořen má wokrauhley a býley/ yako Cybule / A Kořýnkowé dwa wisý spolu/ když geden bude welikey/ tehdá druhey bude hubeněyssý menssý/ a yako nedoziwey.

Czas k pálenj Wody.

Konec Mágce Měsýce / Kořen y Zelinu spolu zsekati/ a Systyllowati.

Užitkowé a mocy.

Diabljkowá Woda gest pitý dobrá ráno a wečér/ po každé tři loty/ Czlowěku tomu/ kterýžby prutrž měl. Aronowá Woda / dobrá k nečisteym ranám/ aby ge sobě tau Wodau wymeywal. Teyž Wody/ ráno tři hodiny před gýdlem/ tři loty wypiti/ wyžýre a rozpreylý wssecky twrdé a ssleymowité wěcy/ kteréž w žialúdku ležý.

Czertkus.

¶ Druhá stránka

Morsus Diaboli, Teuffels biß.
Succisa, Abbiß.

¶ Zpuosob té Zeliny.

¶ Czertkus/ má kořen zespod vhnilej rownē yakoby gey kdo vhryzl/ lyſtij ſſiroké/ ſſpičaté/ a chlupaté/ a někde čerwenij Flekowé na liſtu/ prut zweyſſij dwau loket/ a neb delſſij/ s kwětem nápodobným Kawiafowi.

¶ Čzas k Dyſtyllowánij.

¶ Naylépe/ když Kwět neſe/ wezma Zelinu/ Kwět/ Kořen/ Prut neb zbor/ ſe wſſij geho podſtatau zſekati/ ſtlaucy/ a Dyſtyllowati.

¶ Lékařſtwij a mocy.

¶ Czertkuſowé Wody třikrát za den/ po każdé čtyři loty napiti ſe/ dobré gē tem/ kteřijžby ſtlučeni/ vhozeni byli/ a neb pád yakey zwyſoká včinili/ žeby ſe wnich krew zſedla/ a neb ſrazyti chtěla. Týž wody ráno a wečér/ po każdé tři Loty napiti ſe/ dobrá geſt proti Klanij w žiwotě/ a w bocých/ by ſe gij pak třikrát za den napil/ po każdé iij.

loty/lépek bude. Czerkusowá Woda každý den třikrát pitá / po každé tři loty/ gest dobrá proti Wředom okolo Srdce a Nater/a okolo prsůw. Teyž Wody každé ráno na čtitrobu wypiti dwa loty / wystřyhá Czlowěka před Moroweym nakaženým/a hlizami.

Angelická. Janoklíká.

Angelica, Des Heyligen Geysts wurtzel.

JO zpuosobu toho Kořene.

JAngelická/gest dwogýho způsobu Lesnýj a domácý / planá má Zelinu a zbor dwú loket zweyssýj/Kořen plané Angelicky/nemá žádné wůně/A tak beywagý Lidé často zklamáně/ když gým některýj Falessnýj / a podwodnýj Kořenáři / tu planau Angelicku za prawau Angelickú prodawagý. Ale prawá Angelická na diwokeych mýstech roste/yakož na Horách/y také w Zahradách/když gi tam z Hor přinesa nasadý.

JZnameney wssech Zelinách a Kořených. Každá Zelina / kteráž sama

od sebe roste/ gest sylnĕyssij/ a spanileyssij mocy/ y wuonĕ/ nežli ta/ kteráž gest přesazowána. Tolikéž také každá Zelina/ kteráž na Wrssijch a Horách roste/ sylnĕyssij a mocnĕyssij gest/ nežli ta/ kteráž mezy Wrchy/ w Audolij/ a neb na mokrých Lukách roste.

¶Čzas k Dystyllowánij.

¶Kořen/ kterýž gest při koncy druhého léta/ na podzym zsekagjc stlaucy/ a s welikau pilnostij Systyllowati.

¶Užitkowé a Lékařstwij.

¶Angelićkowá woda/ gest nayvssle-chtileyssij Woda/ kteráž gmýna býti muož/ proti Hlizam/ a Morowému nakaženij/ aby gij každé ráno geden lot na čtitrobu wypil/ A kohož Hliza napadla/ wezmi tey Wody dwa loty/ Dryaku geden kwentýk/ Kořene tlučene Angelićky puol kwentýku/ wocta puol lotu/ smĕss to spolu/ a day mu to wypiti/ prwé nežliby vsnul/ dada mu prwé dobře Krew vpustiti/ zatnauc žilu po tý straně/ kde se hliza wywrhla/ a potom mu tepruw ten swrchu dot-

čený Trank dáti wypiti/a vložiti ho/ aby se mohl dobře wypotiti.

¶ Woda z Angelíčky/ráno a wečér pitá/po každé dwa loty/gest weyborně dobrá k prsom/buďto žeby w prsech yaká Sussnost/ a neb Ssleymowitost byla/tuť ona ztrawý/ a prostranstwý w prsech včiný. Z Angelíčky woda týmž zpuosobem/za xý. dnů pitá/gest welmi vžitečná zlé zaživagýcýmu žialúdku. Angelíčkowé wody/ každé ráno dwa loty wypiti/posylňuge wsse ho žiwota/ a gest dobrá proti Gedu/ neb trawenj.

Alraun.

Mandragora, Alraun.

¶ Mandragora/ a neb Alraun/ gest dwogího způsobu/Samec a Samice. A yakž některý prawý/yako Auicenna že Kořenowé té gisté Zeliny/ puosobý se geden každý podlé swého pokolenj/ a že se wykopáwá pod Ssibenicy/přicházegýc z přirozenj močýcýho zloděge/což prawda nenj. Ale sau By-

liny/ s welikými Kořeny / kterýchžto Kořenúw kury/vžýwagý se w Lékařstwý. Ačkoli některý ffalessný Sseyděři/z kořene/genž Latině slowe Bryonia/ a Czesky poseď / wyřezugý podobenstwý lidského obrazu / a berauníti s čisté přýze/ protahugý ge subtilnau Gehlau/ skrze gegých Hlawy/ způsobem neb mýsto wlasýw/ a ostřihagý podlé swé lýbosti/potom wložý ge do dobře keyprey země/ y bude mýti zpuosob a barwu Kořene / a prodawagý to mýsto Kořene Alraunowé°. A opět tu ffaless a podwod gest. Neb Alraun/gť Zelina s lystým wpodobenstwý/yako Locyka/s welikým Kořenem/gehožto kura welmi často se w lékařstwý vžýwá / a nese welike černé Jahody / kterýchžto Pasteyři často krát nageda se/ponych zesnau.

¶Czas k Dystyllowánj.

¶Při konci Mágc Měsýce / wezma Zelinu a Kořen stluc/a pál.

¶Vžitek Wody Alraunowé.

¶Alraunowé Wody/ maličko se na-

pití/a neb sobě gý židowiny a čelo natřýti/ přiwede Cžlowěka k spáný. Alraunowau wodau sobě hlawu/čelo a židowiny natřýti/ ráno a wečer/ po dwa neb tři dni/ gest vžitečné proti bolesti hlawy/ kteráž z horkosti přicházý. Alraunowá woda/ vhassuge wssecky horkosti/ kteréž Cžlowěk na swém žiwotě má/ Ssaty w ný omoče na horkost za den dwakrát neb třikrát/po dwa neb tři dni přikládati. W Alraunowé wodě ssatku omočiti/ přeložýc gi dwé neb trénásob/ drobet wytiskna/na bolest přiložiti/vkrotý gi neb ona od přirozenosti swého kazdau bolest vkládá.

Aloen.

Aloen/a neb Aloes/wewssech Rzečech gednostagně se gmenuge/ Má list tučney/yako Morská Cybule/a neb Netřesk/okrauhle pod sebe wohnutý/ gest sylné wuoně/ a na okosstowánú horkey/roste w Indý/Arabý/ a Azý/ a gi gey také y w Německých zemých

plemenŭ/a sadŭ.

¶Lékařstwŭ/a mocý geho.

¶Aloe s Medem trý kwentýkuow stýžŭ/přiwodŭ stolicy. Aloen susseného do rány wdělati/hogŭ rány. Aloen hogŭ Czerwa na prstech. A s Medem smýssseney/a přikládaney/wytáhne a ztrawŭ sedlau Krew. Aloen gest wžitečné proti wssem nedostatkuom wočŭ/A gest také weyborné Krwe stawowánŭ/když gey s Octem smýssýss. Woda z Aloen stawuge dawenŭ neb tracenŭ Krwŭ/tolikéž y mýzká geho/s Wodau smýssená. Aloen když se wžýwá s wodau Czernobeylowau/wyhánŭ Zenam gegích Měsýčný tok.

Ambrožká.

Eufrasia, Eufragia, Augentrost.

¶Zpuosob tey Bylinky.

¶Ambrožká/gest malá kadeřawá/a wsslechtilá Zelinka/gedné pýdi zweyssŭ/yako nčyakey spaniley a libey strumek/s mnohými pobrunatnělými hazlauzkami/

lauzkami/a prautky/kteréž sau malými wostřihowanými lístky / wuokol wodýni/ a mezy těmi lístky/ přinášsý pěkney Kwýtek/těmi barwami/ Býlau/Zlutau/a Brunatnau ozdobeny/ má Kořýnek maley/ roste ráda na cistych/a skuoro na wssech Lukách/ gž horkého a suchého přirozený.

Užitkowé gegý.

Ambrožká posylnuge paměti. Zte Zeliny wody napaliti/a wočý gý wymeywati/ činý ge yasné / a zraku posylnuge. A protož má odtud gméno swé Německy / Augen trost / yakoby řekl/ Potěssený očým/ a má býti užýwáno tey Zeliny do mastý/ pro wočí dělaných/ genž slowau Colliria.

Též s tau Zelinau děláno bywá na Podzym Wýno / kteréž gest zraku a wočým welmi potěssené/ a užitečné.

Borák.

Borrago, Burretsch.

Borák/ gest témeř každému znamý neb roste magýc list weliký chlupatý/

a Kwýtek pěkney modrey.

¶Czas k Dystyllowánij.

¶Naylepssij čas Borák pálití když Kwět nese/ aby wezma Kořen a Zelinu se wssij podstatau geº zsekal zrlaukl a Systyllowal.

¶Mocy a wžitkowé Borákowé Wody z Zeliny pálené.

¶Borákowé zeliny Woda/ gest dobrá tomu Czlowěku/ kteréhoby Pawauk wkausl/ a neb kohožby Wosa wssipla/ dwénásob wnij ssatku omoče/ na to přiložiti/ krotij bolest/ y také hogij. Borákowé zeliny Woda pitá/ ráno a wečér/ po każdé dwa neb tři loty/ zahánij zřenij w břisse. Borákowé zeliny Woda pitá/ po każdé dwa loty/ za nekolik dnj/ zahánij sskodliwý worok žiwota. Borákowé zeliny wody/ ráno/ o poledněj/ a na noc/ po każdé dwa loty wypiti/ gest dobrá proti čerwené Nemocy/ genž slowe Dissenteria. Týž Woda ráno a wečér pitá/ po każdé tři loty/ za nekolik dnij/ gest

dobrá tem liden/ kteřýž težce oddycha gý/ a neb dussnost magý/ genž Asma slowe. Borákowé zeliny woda/ gž vžitečná tem/ kteřýž magý woči zátmělé/ omočiti wnýž čerweného sukna kausek maličko wytisknúce/ přes noc na oči položiti/ a to často činiti/ včinýž ge swetle a yasné. Týž Woda gest dobrá komu w vssých znýž/ ssatku wnýž omočiti/ prwé gi poněkud zahřege/ a okolo vssý a hrdla obložiti/ a tak často obwažowati/ takowé znění pomine.

Borákowé zeliny Woda/ kteráž gest pálená se wssý gegý podstatau/ ráno a wečér pitá/ diwně Srdce posylňuge.

Borákowé zeliny Woda tak pitá/ posylňuge Mozku/ a dáwá dobrau pomoc paměti. Týž Woda tak pitá/ gest dobrá proti Bláznowstwý a Melankolý/ genž slowe Mania/ totiž wsteklost. Borákowé zeliny Woda též také pitá/ gest proti třesený Srdce. Týž Woda tak pitá/ obweseluge Srdce.

Borákowého kwětu woda.

¶ Naylepſſij čas k Syſtyllowánij když Borák Kwět neſe / wotrhati ty Wrſſky s Kwětem / ſpolu zſekati / a Syſtyllowati in Balneo Marie / ale nenij tak ſylná / yako ta z Zeliny pálená / A wſſakž geſt vſſlechtileyſſij / a ſpanileyſſij / protož rozkoſſným lidem přijſluſſij

¶ Užitkowé té Wody.

¶ Borákowého kwětu Wodu pitij xl. dnij / ráno a wečér / po każdé dwa loty / puoſobij čiſtau a dobrau Krew. Borákowého kwětu Wodu tři tého dny pitij / činij ſrdce weſelé a čerſtwé / obweſeluge myſl / a zahánij zármutek / a teſkliwoſt z žlući / totiž / z Kolery pocházegúcý / protož geſt ze wſſech Wod naylepſſij proti Melankolij. Týž Wodu dwa dni / ráno a wečér / po każdé čtyři neb ſſeſt lotu pitij / geſt dobrá proti Klanij okolo Srdce. Týž Woda każdey den pitá / po dwau lotech / zachowáwá Czlowěka před Malomocenſtwijm. Týž Woda z Kwětu Borákowého / za teyden třikrát neb čtyři krát v wečér pitá / geſt dobrá proti

wssem Fluſom a otokom z hlawy padagyczym/ aby gy wypil kazdy wecer dwa loty. Tyz Woda za den trikrat pitá/po kazdé dwa loty/ geſt dobrá proti horké Zymnicy/ a neb y gineym horkym Nemocem. Borákowého kwetu Woda/aby gi pil x.neb xv.dnyz pořád/kazdy den ráno/ o poledniych/ a na noc/dwa neb tri loty/ geſt dobrá proti zlautenicy/ ktera ſlowe Jcteritia. Borákowého kwetu Woda/dwa nebo tri dni/kazdy den po trech lotech pitá/vhaſſuge horkoſt Nater. Borákowey Kwet/ geſt dobré pityz tem lidem/ ktereyz nezwykli pauſſeti/ Neb wyczyſſtiuge Telo od shnilé a pokazelé Krwe. Borákowého kwetu Woda tak pitá/otwyrá zily y wſſecky audy.

Blyn.

Hyoſcyamus, Bilſen kraut.
Iuſquiamus, Saw bon. Jupiters bon.
Faba ſuilla, Schlaff kraut/

O zpuoſobu tey Byliny.

Blyn geſt Bylina weliká/ s weli-

kým wyſokým zborem/má lyſtij ſſiroké/a mekké/a geſt dwogýho pokolenij podlé Semena/tak ze neſe býlé y černé Semeno/Ale černého Semene k Lékarſtwij ſe vžýwá.

¶Czas k pálenij Wody.

¶Zelinu/koren/y kwět zſekati/a ſpolu ſtlaucy/a okolo S°/Jana/Krtitele Páně/Wodu páliti.

¶Vžitkowé a mocy.

¶Blýnowá Woda/gž vžitečná tem lidem/kteřýž nemagij přirozeného od počinutij/wnitř y zewnitř swého tela a hlawy/aby gž často tau Wodau potýral/a ſſatky omačege/na hlawu a na židowiny kladl/tak bude mýti takowý Czlowěk přirozené odpočinutij a ſpánij. Blýnowá Woda/zahánij wſſecky boleſti hlawnij/kteréž zhorkoſti pocházegij/hlawu tau Wodau natýrati/a gi tak vžýwati/yakž prwé dotčeno. Blýnowá Woda zahánij wſſecky horkoſti/ſſatu tré neb čtwernásob přeložýc omočiti/a na horkoſt kláſti. Blýnowá Woda vkládá a krotij wſſecky boleſti w vdech/ſſatky wnij

omačege/ často přikládati. Blynowá Woda/ přikreywá a zastiňuge způsob Malomocenstwý natwáři/ tak že bude twář yasná a čistá/ aby se gý často obmeywal. Blynowá Woda/ gest dobrá proti horkému sslaku/ Audy často tau Wodau potýrati/ wytáhne znich wssecku nepřirozenau horkost.

O Březowém listu.

¶ Březa/ gest každému známá/ Neylepssý pak Dystyllowaný Březowého listu/ gest vprostřed Máge/ aby to neymladistwěyssý lystý Březowé otrhage/ neb ossmekna/ zsekal/ sstaukl/ a pálil.

¶ Mocy Březowého listu wody.

¶ Březowého listu Woda/ gest dobrá pitý ráno a wečer/ po každé čtyři loty/ proti Kamenu w Ledwý. Týž vhassuge wssecky horké sskody/ zwlásstě pak Muzského audu/ ssatky wnýz rozmačege/ přikládati/ za den dwakrát/ neb třikrát/ welmi vžitečně spomáhá.

O Březowé Mýzce.

¶ Březowé mýzky Woda/ kteráž tak

to dělaná bywá. Mágge Měsýce/ prowrtey dýru w Březy/ a podstaw podnj Sklenicy/ potečet Woda ztey Březy donů/ tu Systyllúg skrze Alembýk.

¶ Březowé můzky Woda/ gi dobrá ke wssem ránam/ aby ge tau Wodau wymeywal/ a ssatky wnů omačege/ přikládal/ ráno a wečér. Březowé můzky Woda/ hogů a wysussuge otewřené skody/ aby ge tau Wodau wymeywal/ a ssatky namačege přikládal. Také mělaby weyborným lékařstwým býti proti Kamenů/ kdyby gi ráno na čtitrobu pigel.

Kuřý noha.

Portulaca, Burtzeln.

¶ O zpuosobu té Zeliny.

¶ Kuřý nohy Woda/ gest mastná/ neb tučná Zelina/ s maleym zbleda počerwenaleym wobleym prutem/ pne se po zemi/ a roste na dobře hnogné rolů yakožto mezy Cybulů/ každému dobře známa/ neb na wětssým dýle beywá s Salatem strogena/ a gýdaná.

¶Čas k pálení Wody.

¶Zelinu/zbor/y s listím spolu zsekati/a při koncy Máge Měsýce páliti.

¶Mocy a vžitkowé.

¶Kuří nohy Woda/ráno a wečer pitá/po iij.neb iiij. dni/po každé dwa neb tři loty/ geſt dobrá proti wrchnj y spodnj Krwi/ totiž/ když se někdo Krwj dáwj/a nebo když se Krwj na stolicy chodj/ a neb krwawey tok má. Týž Woda dotčeným zpuosobem požiwána/zaſtawuge a zacpawá stolicy a běhawku/yakážby koli byla. Týž Woda často pitá/ po každé dwa loty/ zahánj horkey a ſuchey Kaſſel. Týž Wodu často pitj/ a židowiny sobě gij potřrati/přiwodj Čzlowěka k dobrému snu/a spánj. Týž Woda dobrá geſt proti horkoſti Nater/ráno/o poledněch/a wečer gi pitj/a lněnicy neb kaudel wnj rozmočiti/ a zewnitř na Natra přiložiti. Kuří nohy Woda dobrá geſt mladým Sětem proti horkoſti/aby se gij ráno a wečer/po každé

dwa loty napili. Týž Woda/ráno/o poledniych/a wečer pitá/ po każdé tři loty/vhassugge žižen/a tímž způsobem gest také dobrá proti Morowému nakażeniy/a Hlizam. Kuřiy nohy Wody dwa loty wzýti/a wniy deset Gečných zrn rozmočiti/a w takowéž wáze neb stýžiy/ Semena Bazylikowého/ tím potom wodnau neb Morskau hubkau na yazyk potýrati/za den tři/a neb čtyřikrát/ to spomáhá tem/ kterýmž gest yazyk w přílíss horkých Nemocech zčernal. Ta Woda gest dobrá/ k wychlazeniy horké Krwe/aby gi pil/ a do swých nápogúw gi přimessowal. Také zahániy bolest Mecheyře. Týž Woda často pitá/ po třech lotech/zahániy težkost dýchániy/ z horkých Nemocy.

Bedrnýk.

Pimpinella, Bibenellen.

Bedrnýk/gest dwogýho způsobu/ geden subtilneho zboru neb prautku/ gednoho lokte zweyssiy/ s maličkeym

bylým Kwetem/a wostré wuoně Kořenem. ¶ Druhý pak od některých gmenuge se welikey Bedrnyk / a neb Lesnij/neb polnij Passtrnák.

¶ Bedrnyk s Cukrem strogený/ gest ráno gysti dobrý proti zhlizam/ a zlému powětrij.

¶ Czas k Dystyllowánij.

¶ Menssij Bedrnyk s wostré wuoně kořenem/ Zelinu y Kořen/ sewssij podstatau spolu zsekage/ stlaucy/ a páliti/ konec Mágce Mesýce / zwlásstě pak ktery roste na sussě/ a neb při wrssich. Neb yakż stárij prawij/ gedna każdá Bylina y Kořen / z suché země/ a neb wysokých wrchúw/ méně mágij zbytečnosti Flegmy/ a neb wlhkosti/ ktera gym odyata gest / protoż gedna każdá Woda tym déle trwati muoże/ A to más sewssij pilnostij pamatowati/ a obmeyssleti při wssech Wodách ze wsse takowých Bylin a Kořenúw.

¶ Lékařstwij a mocy.

¶ Bedrnykowá Woda pitá / ráno a wečer/ po każdé tři loty/ dobrá gest

proti Kamenu. Bedrnýkowá Woda pitá tým3 zpuosobem / vžitečná geſt proti Pýſku w Ledwý / a w Mechýři / a wyčiſſtuge Ledwinky / Hřbet / y Ledwý. Bedrnýkowau Wodau vmeywati twář a ruce / a tak ſamo od ſebe dáti vſchnauti / a tak činiti ráno y wečer po nekolik dnů / budau čiſté a pěkné. Bedrnýkowá Woda pitá každé ráno a wečer / po ý. lotech / geſt dobrá proti Hlizam. Bedrnýkowá Woda z Kořene pálená / a do xiý. dne / za den po vj. lotech gednau pitá / a bylolíby pak zlé powětrý / tehdá tým čaſtegý / to obzwláſſtně a weyborně zachowáwá před Morným nakaženým / neb Peſtylencý. Bedrnýkowá Woda / ráno a wečer pitá / po každé dwa loty / geſt dobrá Zenam magýcým Matku zaſtuzenú. Bedrnýk waříti s Bobrowým ſtrogem / a po dewět dnů / každý den dwa loty wypiti / zahánýj dnu z Cžlowěka. Bedrnýk tři neb čtyři dni každé ráno a wečer pitý / přiwodý Zenam gegých tok Měſýčný. Bedr-

nýkowé Wody na čtitrobu čtyři loty wypigýce / nemuoże Czlowěka toho dne žádná nepřirozená Nemoc nadpadnauti / Neb odgýmá wssecky obtýžnosti od Srdce. Bedrnýkowá Woda / ráno a wečer po několik dnj pitá / wyprázdňuge Tělo od zlých wlhkostj / a proprawuge moč / skrze nějž ty zlé wlhkosti od Czlowěka gdau. Bedrnýkowá Woda z samého kořene pitá / gest dobrá proti traweninam / a Gedu.

Konské kopyto.

Tußilago, Brandt lattich.
Vngula caballina, Roßhub. Roßhuff.

Lékařstwý a mocy.

Konského kopyta Woda / gest dobrá proti spaleninam / Ssatku w nj omačege / ráno a wečer přikládati. Týž Woda gest dobrá proti zpruzenj a spreyssténj wnitř w žiwotě / od horkosti / ráno a wečer / po každé iij. lotu gj přigýmati. Týž Woda dobrá gest proti Fýkowým bradawicem / tau ge

wymeywati/a weyss dotčeným zpuo-
sobem pitij. Týž Woda/přiwodij
vžitečné pocenij/aby gij vj. Lotúw
wypil. Konského Kopyta Woda z
samého Kořene pálená/aby Cžlowěk
dada sobě prwé žilu zatýti/potom gij
wypil vj. lotúw/gest vžitečná proti
Žlizam a Morowým nemocem. Kon-
ského kopyta Woda/gest dobrá proti
wsseliyakým nečistotam a Flekom na
Těle (neb ge rozssiruge) aby sobě tým
často Tělo neb Kúži vmeywal/a tak
samému od sede vschnauti dal.

Bobowey kwět.

Flores fabarum, Bonen blůt.

¶Čžas k Dystyllowánij.

¶Nejlepssij čas gest kwět Bobowey
k Systyllowánij zbýrati/když doko-
nále zraley gest/prwé nežliby počal
černěti/a neb hniti/a má Systyllo-
wán býti in Baneo Marie.

¶Vžitkowé a mocy.

¶Bobowého kwětu Woda/wyssu-
ssuge tekaucy neb plačtiwé Oči/kdo

ge sobě napaussťu vwečer/kdyžby chtěl se položiti. Týž Woda odgymá Fleky a nečistotu Kuže/kdo se gy vmeywá/ a potyrá/a činy Kuži měkkau. Teyž Wody wypiti vj. neb vij. lotúw/ vžitečná gest proti trawenině a gedowatosti/ktěraž w Czlowěku tagně leží. Týž Woda gest dobrá proti Swrabu wočij/a čerwenosti/aby gi tři neb iiij. dni v wečer na noc do wočy paussťel. Bobowá Woda/ gest zkussená proti Nesstowicým w Očych/ aby gi též na noc tři neb čtyři dni do wočy napaussťel. Týž Woda wytáhuge wsselikau Střelbu/ Třysku / neb Trn/ z lidského těla/ gestli žeby kde w Masse wězela/ omoče ssatku/nato několik dnů pořád ráno a wečer přikládati. Bobowého kwětu Woda/gest také dobrá/ aby gi na zlé Nesstowice neb Pryskyře/ráno a wečer přikládal. Týž Woda z kwětu gest obzwlásstně dobrá/ aby natrhal Kwětu ráno a wečer we dne / a wytisstná/ a neb wyzdmá gey drobet/ pálil zněho Wodu/ a nechal gy na Slunce

některý čas státi/ ta Woda činý pěknau twář/ y barwu/ kdožby sobě gý potýral. A zastawuge Ženam gegich tagnau Nemoc/ ráno a wečer pitá/ po každé tři neb čtyři loty/ a to vj. neb wiý. dný pořádně. Bobowého kwetu Woda/ vhassuge pekelný woheň/ sstatku neb kaudel wnitř omačege/ na takowau bolest/ ráno a wečer přikládati.

Bobowých zrn Woda.

¶Naylepssý čas Bob páliti/ pokudž gest mladistwý a zelený/ do Sklenice gey wdělati/ a Systyllowati in Ventre equino.

¶Tau Wodau wymeywey sobě welmi dobře/ zlé/ shnilé nohy/ a nadělay prachu z těch Feces Bobowých/ z kterých Wodu wypálil/ posypey tým prachem takowé sskody/ wyschnaut čisstě/ a to dělay tak dlauho/ až zdraw budess/ Neb gt to welmi dobré čisstěný/ a zlých noh hogený.

Bobowých Lussttin Woda.

Naylepssý

¶ Naylepssij čas Bobowé Lussteiny Systyllowati/ když Slunce na Lwu/ a Měsýc na Skopcy/ běh swúg má/ neb sem toho welikey diw widěl.

¶ Bobowých Lusstein neb Slesstičeck Woda / gest naylepssij Woda proti pýssku/neb drobnému kamenij w Ledwij/a w Mecheyři/pitá ráno a wečer po každe dwa neb tři loty/ s podiwenym gey wyhánij.

Bobowé Zeliny Woda.

¶ Naylepssij čas k Systyllowánij při koncy Máge Měsýce / wezma Zelinu y prut/neb zbor/ pálití Wodu.

¶ Bobowé zeliny Woda/ pitá ráno a wečer/po každe dwa loty/ deset neb dwadcet dnij pořád/ zahánij od mladých dětij Kámen. Bobowé zeliny Woda / každe den ráno a wečer za Měsýc pitá/po každe dwa neb tři loty puosobij dobrau a čistau Krew. Bobowé zeliny Woda/ činij twář wsslechtilau a měkkau/y ruce/aby se gij potýkal/a wmeywal.

Krtičnýk wětssý.

Scrophularia, Braun wurtz. Saw wurtz. Groß Feygwartzen kraut.

¶Čzas k pálenj Wody.

¶Při koncy Mágce Měsýce/ Wezma Krtičnýk/ Kořen wymýti/ lýstý z pru tu zsmeknauti/ zsekati/ a páliti.

¶Mocy a vžitkowé.

¶Krtičnýká wětssýho Woda/ gest dobrá proti Fýku/ vmeywati se gý/ a pitý gi ráno a wečer/ po każdé dwa loty. Týž Woda/ dobrá gest proti sse redné čerwenosti twáři/ kterážby byla yako Malamocná/ aby sobě gý twář vmeywal.

Sýpkowey keř/ a neb Růžowey.

¶Z Sýpkowého Kře lýstý/ navlep ssý čas Wodu páliti/ zsmekná lýstý z téhož Kře/ při koncy Mágce Měsýce.

¶Lékařstwý a mocy.

¶Sýpkowého Kře Woda/ gest do

brá kdožby mel hlizu/ a napil se gij/ welmi dobře spomáhá.

Bukwice brunatná.

Betonica, Betonien. Serratula, Braun Betonien.

¶ Čas Wody pálenj.

¶ Při koncy Mágе Měsýce/ naylepssij Wodu páliti/ z listu a zboru/ neboli prutu Bukwicowého.

¶ Znameney.

¶ Slussij znamenati při wssech Wodách/ že se k Systyllowánj Zelin/ a neb pálenj Wody z nich/ gistey a konečney čas vkládati nemuože/ poněwádž gedná země studeneyssij a teplеyssij nežli druhá gest. Protož slussij Systyllowati každau Zelinu/ někdy pozděgij/ a neb spjsse/ podlé přjpadnosti Roku a powětrj/ y také podlé země/ neb kraginy položenj.

¶ Užitkowé a Lékařstwj.

¶ Bukwicowá Woda/ gest dobrá tem/ kterýž studenau bolest w hlawě magj/ čtwrnásobnj ssatku wnj omo-

čiti/ a maličko wyzdmá / tak wlhkau na hlawu położiti. Bukwicowé Wody wypigýce ráno / každey den čtyři loty/ nebude Czlowěk ten den welmi žížniti. Bukwicowau Wodu/ gest dobré pitý těm / kteřýž horkau Zymnicy magý/ a ktomu staré prostěradlo wnýj omoče/ na prsy położiti / kdyžby horkost napadla/ neb chladý y wssecky horké na čtwrtey den Zymnice. Bukwicowá Woda/ za den dwakrát pitá po každé tři loty/ zahánýj těžkost hlawy. Týž Woda činýj yasné Oči/ na noc do nich wpusstěná. Bukwicowé Wody do vssý krúpěge pusstěná/ vkládá bolest vssý. Týž ráno/ o poledny/ a na noc pitá/ po každé tři loty/ gest dobrá těm / kteřýž s těžkostý od sebe moč pausstěgý / a neb Rzeřawku magý/ Neb ona moč proprawuge. Bukwicowá Woda/ též také pitá/ gest dobrá p Kámen/ neb gey drobý w Mecheyri. Bukwicowá Woda/ tauž měrau pitá / proprawuge zacpánj Nater. Bukwicowá Woda ráno/ o

poledni/ a na noc pitá/ po každé čtyři loty/ gest dobrá proti Wodnotelnosti Týž Woda pitá tři neb čtyři téhodny/ každey den ráno a wečer/ po každé tři loty/ dobrá gest kdo gest barwy bledé/ ta bledost pomine/ a pěkná čerwená barwa se nawrátý. Tauž měrau pitá/ dobrá gest těm/ kteřýž sau plný zlých wlhkostý/ a odgýmá mnohé bolesti žialúdka/ neb ona posylňuge žialaudka/ a puosobý dobré zažýwánj. Bukwicowá Woda/ ráno a wečer pitá/ po každé tři loty/ zahánj nechut a tracenj/ a nečistotu w wstech. Tauž měrau pitá/ obměkčuge a wyčisstiuge prsy y plýce. Bukwicowá Woda pitá/ gest prospěssná těm/ kteřýž trpý nedostatek Slezyny/ neb čistý Slezynu. Týž Woda pitá/ ráno a wečer/ po každé tři loty/ gest dobrá těm/ kteřýž nechtě we snách zubami sskřýpagý. Tauž měrau pitá/ zbawuge Kassle/ y také dussnosti. Tauž měrau pitá/ dobře spomúhá těm/ kteřýž žlautenicy magý. Bukwicowá Woda/ ráno a

wečer pitá/ po každé čtyři loty/ wyčiſſtiuge tok Měſýčný/ a přinášſſij Ženam gegich kwet. Bukwicowá woda oſm neb x. dnij/ každý den načtitrobu y také na noc pitá/ po každé tři neb čtyři loty/ puoſobij a naprawage žiaſaudek k dobrému zažijwánij. Týž Woda po dwa dni/ každé ráno načtitrobu/ o poledni/ a na noc pitá/ po každé čtyři loty/ proſpěſſná geſt těm/ kteřijž ſſkodliwého Lékařſtwij požijwali/ to od nich powlownē žene.
Bukwicowá Woda xl. dnij pieá/ ráno a wečer/ po každé tři loty/ vžitečná geſt proti padaucý Nemocy/ genž ſlowe Epilepſia. Týž Woda wſſij tau mērau požijwána/ o přigetij ſſkodliwého Lékařſtwij napřed powědijno/ geſt dobrá proti gedu a trawenij/ neb ged z Czlowěka odhánij. Týž ſpomáhá proti vkauſnutij gedowaté Zwěřij každey den dwakrát/ ráno a wečer pitá/ po každé tři loty/ a ſſatky wnij namočené také na to přikládagijce. Tey Wody ráno načtitrobu čtyři loty wy-

píti/ hogý prutrže. Bukwicowá Woda ráno a wečer pitá/ prospýwá proti bolesti Ledwý a Mecheyře/ po každé aby gý wypil dwa loty. Týž Woda ráno a wečer pitá/ po každé tři loty/ vžitečná gest proti tracenému krwý/ a hnogem/ buďto z prsy a neb plýce. Týž Woda spomáhá také proti bolesti zubúw/ aby gi w vstech držel. Také gest dobrá proti dně w nohách/ genž slowe Podagra/ aby se gý často natýral/ a sstatky wnýtř namačege/ přikládal Bukwicowá Woda/ wytahuge gedowatost z vkausnutý wsteklého psa/ aby gý za den dwa neb tři loty wypil/ a sstatky omačege/ na vkausnutý přikládal.

Poleyká.

Pulegium, Boley.

Poleyká/ gest každému dobře známa/ ráda roste na wlhkých mýstech/ zwerssý na puoldruhé pýdi/ magýce prauteк s drobným lýstkem.

Čzas k Dystyllowánj.

¶Naylepssý čas / kdyż Kwět nese/ celau Zelinu sebera/ zsekati/ a páliti.

¶Užitkowé Poleyky.

¶Poleykowá Woda / ráno a weċer pitá/ užitečná gest Ženam/ magūcým Matku zastuzenau. Poleykowau Wodu pitý/ dwa nebo tři dni/ po každé dwa loty/ přinássý Ženam gegūch kwet/ gestli že se gūm dlauho zadržel/ wssakż/ bylyby toho čas ten/ w kterýż by gūm přicházeti měl.

¶Přitom znameney.

¶Slussý znamenati/ że nikterakż nemůż Ženam čas gegūch přiweden býti/ nežli tu chwýli/ kdyżby to samo na ně přicházeti mělo/ protoż týż wssech giných Wodách/ kteréż w těchto knihách sau poznamenany/ rozumēg/ że užywany býti magū toho čaſu/ o kterémż ty wěcy na Ženy přicházeti zwykly/ a neb se vkázaly.

¶Poleykowá Woda pitá dwakrát za den / po dwau lotech / proti Krwi ſwrchu y dole/ totiż/ gestli żeby Czl-

wřk Krwy se dáwy/mocil/ neb Czerwenau mel. Týž Woda do wočy pausstěná/ gest prospěssná Slzawým wočym/ y wssem giným téhož audu bolestem/ nane gi přikládati. Týž Woda zrak čistý/odgymá ge horkost a bolest gegy/a posylnuge wočy/sauc donych wpusstěná na noc/ Ráno pak wypiti tey Wody tři loty/ a wnokol pomazati/ a neb sstatky rozmoče/ na woči přikládati. Teyž Wody wypiti sest lotuw/wžitečné gest Zenam těm/ kterež obmesskány beywagy Babami při porodu Sytěte/ kdyby od nych Luožko w celosti/ yakž slussy/ neodesslo. Teyž Wody napiti se każdé ráno a wečer čtyři loty/ hogy nowé a neb čerstwé Lamanin/genž Ruptura slowau. Poleykowu Wodu pity/ buď mnoho neb málo/ sstody těm Zenam kterež s těžkým žiwotem chody. Poleykowau Wodu pity/ ráno a wečer/ kdyžby chtěl leżet gysti/ po każdé dwa neb tři loty/ Sleymowitost w prsých zstenčuge. Tauž mérau pitá/ gest pro-

spěssná tem/ktery yaké nechutenstwý magý/a přitom ssatky wnýtř omočiti/ a málo wytiskna/ na Zialaudek přiložiti. Opět tauž měrau pitá/zahánýtř Melankolickau teskliwoſt a zármutek

Týž Woda ráno a na noc pitá/ po tři. neb čtyři. lotech/ zapuzuge zřenýtř w žiwotě. Týž Woda pitá/zahánýtř ged. Týž Woda geſt vžitečná/kohoby Had vſſtnul/ aby gý čtyři loty wypil/ a též ſe gý vmyl/a potom ſe vložil. Poleyková Woda ráno/o poledni/a na noc pitá/po kazdé tři loty/ gě dobrá proti Rzezawce. Týž Woda odgýmá ſwrab aby ſe gý dwakrát za den vmeywal. Týž Woda geſt proſpěná Zenam/ktereż s těžkoſtý a boleſtý k Sětom pracugý/ kdyżby ten čas naſtáwal/ dáti gý wypiti tě Wody tři loty/ tým ſpýſſe porodý. Týž Woda/ geſt dobrá proti ſtudeným Gluſom/ a wlhkoſtem w Hlawě/ ráno a wečer wypiti gý tři loty/a Hlawu ſobě gý dwakrát za den potýrati. Tey Wody tauż měrau vżywati/odgýmá ſtaré nemocy Hlawy.

Poleykowá Woda/ dobrá gest proti studeným wlhkostem vssý/ donych gý drobet wpustiti. Týž Woda vkrocuge bolest a dnu nožný/ často se gý trýti/ a přikládati. W Poleykowé Wodě ssatku omočiti a na nos přiložiti/ krew zněho gdaucý stawuge. Poleykowá Woda/ gest dobrá proti Lamaný neb Křeči/ w přihbý/ ssatku wný omoče/ okolo přihbý obwazowati/ y okolo wotoku/ a kdyžby vschlo/ opět zase rozmočiti/ toť wytáhne wotok wen/ a vkrotý bolest y trhány bez sskody. Poleykowá Woda/ činý pěknau twář aby se gý často vmeywal. Týž Woda zahány Trudowatost/ a rozsedliny na twáři/ častým vmeywanym/ a potýránym.

Kozý Bradka.

Barba hircina. Bocks blůt.

JO zpuosobu té Zeliny.

JKozý bradka/ roste na Lukách s vzlowatým zborem/ na zweyss okolo dwau loket/ magýc dwa neb tři žlutté

Kwěty/potom beywá skůro týž Kwět plýsse nápodobný/ Zelinu má s dlúhým sspičateym listým/ na kteréž se někdy nachází býlá pěna. Náležú také k Salátu/ rownĕ yako Hromowé kořenú/ gest horkého přirozenú/a vžitečná k požýwánú lidskému zywotu/a dobrá proti klanj a wředom wbocých

¶Czas k pálenú Wody.

¶Zelinu a zbor bez Kořene zsekati/a pálití když Kwe/ to gt Měsýce Czerwna.

¶Vžitkowé tey Wody.

¶Tu Wodu ráno/y o poledný pitý/ vžitečná gest proti klanú w bocých/ a gest častokrát zkussená.

Ostružiny.

Rubus, Mora bacci, Bronber.

¶Czas k Dystyllowánú.

¶Neylepssý čas Wostružiny Systyllowati/když dokonále sezragý/wssakž aby byli nepřýlis měkké/ aby se mohli wymyti/ a potom scedĕ znich Wodu/ tepruw pálití.

této Knihy.

Mocy a vžitkowé.

Wostružinna Woda pitá/ geſt dobrá mladým dýtkam proti Kamenu. Ostružinna Woda pitá/ geſt také dobrá proti Pýſku w Ledwý/ neb w Mecheyři. Týž Woda proſpěſſná proti nedoſtatku a boleſti Cžýpku/ a neb yazeyčku w hrdle/ často gý kloktánj činiti. Týž geſt dobrá proti Wředom/ a wſſj ſyrowoſti w Hrdle/ aby gý ſobě teplau kloktánj činil w Hrdle/ za den čtyři neb pětkrát.

Benedykt.

Benedicta, Cariophilata, Benedicten.

O zpuoſobu té Byliny.

Benedykt/ poněkud lýſtým připodobňuge ſe Křepýčku/ a geho Kořen wuoni má Hřebýčkowau/ protož Kořen geho/ Března Měſýce rádi do Wýna kladau/ a zněho pigý. Benedykt geſt Leſnj kořen/ wſſakž proto nachází ſe wſſudy w Zahradách/ roſtauc ſám od ſebe ledakde/ pod Trnjm okolo plotýw/ na březých/ a při ſtru-

hách/ Krwe okolo Czerwna Měsýce. Ale Března Měsýce mělby Kořen kopán býti/ztey přyčyny/ že toho času gi naylepssý/a při swé mocy a wuoni. Kdybychom toho weyborného Kořýnka possetřili/y také s pilnostý wokosstowali/ nasslibychom z giž dotčeného ssmaku/ že gest z přirozenýsuché s můrnau horkostý. Protož takowý Kořen muože vžitečně požýwán býti wnitř y zewnitř těla nasseho.

¶Czas k Dystyllowánj.

¶Kořen y Zelinu wymyti/spolu zsekage/při koncy Měsýce Března wodu páliti.

¶Lékařstwý a mocy.

¶Benedyktowá Woda pitá/ráno a wečer/ po każdé tři loty/ wyčisstiuge wssecky zlé ssleymowité wlhkosti z těla Tauž měrau ta Woda pitá/ zažýwá wssecky nezažité pokrmy/ kteřýž w žialaudku leží/ a gest také dobrá k zastuzenému žialaudku. Tauž měrau pitá prospýwá nedostatku Natrom/ kterýž od horkých ssleymů přichází.

Týž Woda hogý rány/pitý gi ráno a wečer/po každé tři loty/ a také ránu tauž Wodau wymeywati. Týž Woda hogý Wředy/ssatku wnýtř rozmoče/na ně přikládati. Týž Woda hogý Fistule/ráno a wečer pitá/ po každé tři loty/a též rozmoče ssatku/ přikládati. Benedyktowé zeliny a kořene Woda/ zahánýtř znamenýtř Matečine chuti/neb chtýče/když s těžkým žiwotem chodýtř/ aby ge ráno a wečer tau Wodau smeywal/a potýral.

Slýz. Zagečýtř Slýz.

Malua. Papeln.

¶Čas k Dystyllowánýtř.

¶Slýz gest několikerý/ tuto se wypísuge o Zagečýmneb obecnýtř Slýzu. Naylepssýtř čas Wodu zněho páliti/ když Sýrečky a Kwět nese/aby Kořeny s Zelinau spolu zsekal/a pálil.

¶Užitkowé a mocy.

¶Slyzowá Woda/ gest studená a wlhká/wssakž wýce studená nez wlhká/protož zahánýtř wssecky twrdé wě-

cy/kteréž horké sau/neb weyborně obwlažuge/ráno na čtitrobu/ a na noc/ po každé tři loty wypiti. Slyzowá Woda přiwodý Sen / aby sobě gý židowiny potýral. Týž Woda dobrá geſt proti Zymnicy / a proti Sauchotinam/aby gý sobě hnáty a kosti wmywal. Slyzowé Wody aby se napil čtyři loty/weyborná geſt proti Klaný w Prsech/kteréž slowe pleureſis. Týž Woda ráno a wečer pitá/čistý ráno. Týž Woda zahánýwotok wſſý/ kdežby byl / aby do nych tey Wody teplé wpuſtil/a nanč přiložil. Také ta Woda zahánýginé wotoky/kteréýž sau od přirozenýſtudenýaby gich tau Wodau potýral/ a nanč přikládal/ y také se tey Wody napigel/zwlásſtč pák byliby wotok na rukách/a nohách. Týž Woda wkládá a krotý woddennýho střewa boleſt/ kteráž slowe Tenaſmus to gt/že se Czlowěku zdá/yakoby hned měl ſtolicy mýti/ a wſſakž proto nemuoze se polehčiti/ aby se gý napigel/ a ſſaty wnýrozmočene/na břicho přikládal.

kládal. Slyzowé Wody čtyři loty napiti se/činy obmekčeny zywotu/tak že bude mocy tym spysse na potřebu gyti. Týž Woda vzdrawuge gedowatá vsstnutý/ wymeywati ge dwakrát za den. Týž Wodu piti trikrát za den/ krotý bolest Matky. Též ta Woda zahány Swrab / aby se gy vmeywal/ a namočene sstatky prikládal. Týž Woda hogy wnitřny Wředy/ pitá za den trikrát/ po każdé tři loty/ a tak se propustý. Týž Woda pitá/ odhány Kámen. Tauž merau požywána/ odgymá bolest Mecheyře. Také týž Woda stýrá Fleky z zywota/ aby se gy myl/ a nechal samé od sebe vschnauti. Slyzowá Woda / odpýrá gedowatostem Mornym/ pitá każdé ráno načtitrobu/ po każdé tři loty/ pokudz Morowé powětrý trwá: neb gi to dobré zachowáwagicý Lékařstwý před Hlizami. Týž Woda naplnuge zasse prázdné rány masem/ aby ge teplym wymeywal/ za den dwakrát/ráno a wečer/ a sstatky wnyz namočené/ nane

přikládal. Slyzowá Woda/ zahánij Scrofulas/ totiž/ Krtice/ kdež koli na těle bylíby/ ssatky wnij rozmoče/ často přikládati.

Slyzowey Kwět.

¶ Slyzowého kwětu Woda/ Nayleppssij gest z malého Slyzu/ a má býti pálená/ když dokonále kwět dozrá. Slyzowého kwěta Woda/ pitá ráno o poledni/ a wečer/ po každé iij. lotý/ dobrá gest proti zženij w žiwotě/ neb gey zahřiwá/ a obměkčuge.

Bazaliká wětssij.

Ocimum magnum, Groß Basilien.
Ocimum hortense, uel satiuum.

¶ Čzas k Dystyllowánij.

¶ Bazaliku naylepssij čas páliti když Krwe/ wezma lyssij/ y wssecek zbor spolu.

¶ Užitkowé a moc gegij.

¶ Welikě Bazaliky Woda/ gest dobrá ráno a wečer pitij/ tomu kdo se Sslatku obáwá/ a komu dna audy z-

krčila/ tau Wodau natýrati/ ráno a wečer/ y o poledni/ zaše budau přýmý.

Bazalika kadeřawá.

Basilicon crispum. Krauß Basilien.
Basilicon gariofilata.

¶ Kadeřawé Bazaliky woda/ napiti se čtyři loty/ dobrá gest / kdyby yakey Čzerw/ a neb Had do Čzlowěka wlezl/ a neb wněm zrostl/ musý od něho bez sskody. Ta Woda gest neypředněyssý posylněný Srdce/ pitá za den gednau dwa loty/ a w nápoy aby gý sobě přiliwal/ a ssatky wný namačege/ teplé na Srdce přikládal/ to se od Mudrcúw/ Epithima pro corde/ gmenuge.

Passtrnák/ neb Morkew.

Pastinaca domestica, Moren/ Morel/ oder Bestenaw.

¶ Čzas k Dystyllowánj.

¶ Čzas naylepssý/ wezma Kořen dospěley/ a ne Zelinu/ zsekage/ páliti.

¶ Užitkowé.

¶ Mrkwowá/ neb passtrnákowá

Woda / pitá ráno a wečer / a ktomu aby gij Audowé potijráni byli / gest dobrá zástaralému polamanij / a neb skrčenij Audúw. Passternákowé Wody / wždy na noc kdyžby chtěl ležet gíti / wypiti vj. lotúw / *Prouocat coitum, & multiplicat sperma.* činij Muže statečného k poteykánij / a rozmnožuge přirozenij

Čžernohlawek.

Prunella, Braunellen.

¶O zpuosobu té Zeliny.

Čžernohlawek má brunatney Kwět / a gest ásy gedné pýdi zweyssij / a gest skúro nápodobney Zběhowému tranku / toliko že gest pomodraleyssij.

¶Čžas k pálenij Wody.

¶ Při koncy Mágce Měsyce / wzýti Zelinu y zbor gegij s Kwětem / zsekagíc / Systyllowati.

¶Wžitkowé geho.

¶Čžernohlawkowá Woda pitá / gí dobrá proti Klanij w bocých. Tauž měrau pitá / prospýwá proti wředom w žiwotě. Týž Woda vhassuge zlé ne

přirozené horkosti w Czlowěku. Tauž Wodau dobré gest rány wymeywati/ dwakrát za den/ a ssatky wnyž rozmočené přikládati. Také gž dobrá proti rozgedlinam v vstech/ hrdlo tym wymeywati / a kloktánj činiti/ Neb odgymá a hogy wssecky nemocy Aust/ zwlásstě pak hniliny / a neb Preym.
Czernohlawkowá Woda/ dobrá gest proti Zymnicy/ když lezy w prsech/ neb wyčisstiuge prsy/ y gegych nedostatky oprawuge. Týž Woda dobrá gest proti Flekom na zywotě/ kteřyž od nepřirozené horkosti přicházegy/ často se gy potyrati/ a samému od sebe dáti vschnauti. Tu Wodu dwakrát za den pity/ po kazdé dwa loty / gest dobrá proti mdlobě Srdce. Tauž měrau pitá prospěwá nezdrawým woteklým nohám/ aby ge sobě gy vmeywal/ a ssatky wnyž rozmočené přikládal. Czernohlawkowá Woda čtyřikrát za den pitá / po kazdé pět lotu / gest dobrá proti přymětu/ a zlým palčiwým Nesstowicem/ genž slowau Erisipela.

Týž Woda každé ráno načtitrobu času Mornýho pitá/zachowáwá člowěka před nakaženým/ y hlizami.
Czernohlawkowé Wody/po každé wypiti čtyři loty/wyhánij wsselikaké těžkosti a nedostatky z prsý. Týž Wody wypiti tři loty / vžitečná gest proti Rzezawce. Také gest dobrá těm/kteřijž nazad w swazcých a okolo Ledwij bolest rakau magij / aby sstatky wnij rozmačege /na to za den dwakrát/ a neb třikrát přikládal. Tey Wody napiti se tři loty/ gi dobrá proti každého dne/ y také třetijho dne Zymnicy.
Czernohlawkowá Woda gest dobrá/ které ženě Matka hnige/ hnogij se/ a neb plná hnoge a talowu gi/ta wypij tey Wody każdey den tři loty / bude zdrawěssij/a ten hnog pomine/zwlásstě pak/budeli gi ráno načtitrobu pitj

Pssser.

Mercurialis, Bingel kraut. Hunds mylk. Scheyß mylt. Scheyß kraut. Schoßmelden.

¶O zpuosobu geho.

Ipsoser gest nápodobney swým zbo
rem y listům k Lebedě/ než že má lystý
maličko vyssý a zeleneyssý/ protož gy
od některých to gméno Německý dá-
no/ Scheyss milt/ a Czesky/ Psoser/ Neb
když vžýwána bywá/ žiwot obmě-
čuge/ a stolicy přinássý.

Wodu páliti.

Naylepssý čas gest při počátku
Měsýce Czerwence/ wezma tu Zelinu
y Kořen sewssý podstatau/ Wodu zný
páliti.

Wžitkowé a mocy.

Ipsoserowa Woda do Nosa často-
krát wtahowána/ dobrá a wžitečná
gest k wyčisstowánj Hlawy/ proti Flus-
som sstupugycým dolu k očym/ nosu/
a vssym/ od čehož tekau Slzegy/ a plá
čy. Psoserowé Wody wypiti vj. lotu/
zahánj zbytečné horkosti / a hrubé
wlhkosti/ kteréžto sau Colera grossa/ a
Flegma salsum. Psoserowá Woda/
vzdrawuge otewřené spalleniny od wo
hně. Týž Woda s Wýnem smýssená/

¶Druhá stránka
hogij wssecky otewřené sskody.

Charpa.

Flos frumenti, Kornblůmen.

¶Čžas k Dystyllowánij.

¶Naylepssij čas Wodu z Charpy páliti Měsýce Czerwence.

¶Užitkowé a mocy.

¶Charpowá Woda / dobrá geſt k čerweným Wočům / kteréž ſe welmi hnogij / wymeywati ge tau Wodau / budau zaſe čisté. Týž Woda shánij powlaku z wočij / a činij ge yaſné / aby gi ſobě do nich v wečer / neb na noc tu Wodu wpauſſtěl. Týž Woda užiteč-ná geſt na Fiſtuli / aby gij wymeywal / a rozmoče wnij ſſatu přikládal. Také Woda Charpowá / hogij Raka / aby gey dwakrát za den wymeywal / a ſſatky wnij rozmočené / naň přikládal.

Fiola modrá.

Viola Nigra, Violen. Viola Purpurea, Blaw Violen. Viola Martia,

¶Čžas Wody pálenij.

¶ Fioly modré kwět samey bez Zeliny/ naylépe páliti skrze Alembýk Března Měsýce. Zelinu pak chtěllyby také obzwlásstně páliti/ naylépe gest skrze Helm Máge Měsýce.

¶ Lékařstwý a mocy.

¶ Modré Fioly Woda pitá/ a mezy nápoge přilýwána/ gest dobrá proti horkostem času Mornýho. Fiolowá Woda/ wzitečná gest proti bolesti dny/ ssaty wnýtř rozmoče/ okolo nohy obwinauti/ a kdyžby wschlo/ opět zasse rozmoče/ obwázati. Týž Woda pitá/ obměkčuge břicho. Týž pitá/ chladýtř a očerstwuge Srdce. Týž odgýmá bolest wočý/ a zastawuge tok wočý/ pocházegýcý z horkosti/ wně paussténá/ a okolo potýrána. Modré Fioly Woda/ chladý Nátra/ ráno/ o poledni a w wečer/ po dwau neb třech lotech pitá/ a ktomu také ssatky wnýtř rozmoče/ na Nátra přikládati/ welmi horkosti wyhassuge. Fiolowá Woda pitá/ Matku čistý. Týž Woda wzitečná gest tem/ kteřýž smysla zbyli/ a paměť

potratili/ z přýlissného smradu/ a zlé wuoně/ pitý gi/ a Hlawu sobě gý natýrati/ a od sebe samé nechati vschnauti/ a to za dwa Měsýce/ každý den dwakrát činiti. Týž Woda/ hogý Rozsedliny zadnýho/ neb spodnýho střewa/ každý den dwakrát wymeywati/ a omoče w té Wodě sstatku/ přikládati. Také gest vžitečná/ aby gi wypil/ ráno a wečer/ po každé tři loty/ proti horkému a suchému Kassli. Fiolowá Woda/ gest dobrá proti Fýku/ lněnau sstatku wnýz omočiti/ a na Fýkowau bradawicy přiložiti/ hned gi zažene. Fiolowa Woda/ ráno a wečer pitá/ po každé dwa loty/ spomáhá Slezyně/ a gegým nedostatkom. Tauž měrau pitá/ hasy žýzen/ a dobrá gest proti horkému Zialaudku. Týž Woda/ zapuzuge znění w vssich. Týž odgýmá sstupiny z Hlawy/ aby se gý často myl a potýral/ a nechal aby samo od sebe vschlo. Týž ráno/ o poledí/ a w wečer pitá/ po každé čtyři loty/ dobrá gest proti bolestem Srdce/ Neb

chladyť a posylňuge zywota. Týž Woda/nawracuge zasse ztraceney Zrak/ sauc do wočy wpaussťena. Týž ráno o poledni/ a na noc pitá/ gest dobrá w horkých zymnicých/y syc pti wssem zleym horkostem. Týž Woda ráno načtitrobu pitá čtyři loty/mořy Čzerwy w zywotě. Fiolowá Woda gest dobrá/ komu se Masso okolo Zubúw a neb Sásně hnogy / má ge sobě tau Wodau wymeywati/a dlúho w vstech držeti/zahányť wssecky nedostatky zubúw/y dásnyť. Fiolowá Woda/hogy ty/ kteřyž sau Ptisici / a neb Ethici/ totiž ty/genž Sauchotiny a vgmu těla magy/z přyčiny porussených plyc/ ti aby gi pili za den třikrát/ po každé tři loty. Týž Woda zastawuge rannau Krew/ ssatku wnyť rozmoče/ na ránu přiložiti. Fiolowá Woda/ráno a wečer pitá/ po každé dwa loty/ prospěssná gest těm lidem/kteřyž padaucý Nemoc magy / zwlásstě pak Sětem. Fiolowá Woda naprawuge/ a temperuge zapalené horkosti/ předně pak

wnitřných Audúw/ kteřýž sau horcý a wyschlý/ pitý gi/ yakž napřed psáno y také zewnitř přikládati. Též ráno a wečer pitá/ po każdé čtyři loty/ prospýwá těm/ kteřýž těžce deychagý. Tauž měrau pitá/ posylnuge břicha/ y střew neb drobúw. Týž také pitá/ čistý Ledwinky. Tey Wody ráno/ o poledni/ a na noc/ po każdé čtyři loty wypiti/ gest welmi dobrá horkeym lidem/ zwlásstě pak mladeym vžitečně spomáhá. Tauž měrau pitá/ krotý bolest břicha. Také gest dobrá těm/ kteřýž magý bolest Hlawy z horkosti/ aby se gý potýragýc/ nechali samé wschnauti/ to činýce za nekolik dnů/ zažene gým strýlený a trhány z Hlawě. Týž Woda dobrá gest tomu/ kdožby měl Lebku rozraženau/ a żeby řeč potratil/ a Jazyk nemělby żádné mocy/ nechť té Wody wypige dwa loty. Ta Woda pitá/ obměkčuge wssecky horké wěcy/ y také zewnitř gi přikládagýc. Týž Woda dobrá gť proti Fýkowým pryskeyřom/ čistau ssatku omočiti/ a

nato přikládati ráno a wečer/a vschlo liby/opět též činiti/ A wěz gistotně/ že we čtyřech dnech zažene takowé Pryskyře neb Bradawice/ ač gestli žeby přílis zastaralý nebyli. Pakliby tak hluboko w zadním střewě byli/žeby k nim snadného přístupu nebylo/ mussylby dáti tu Wodu do zadku stříkati a ten Člowěk mussylby se k tomu položiti/za dwa neb za tři dni/ tak aby ta Woda přinem zuostati mohla/ Neb když se to dwakrát a neb třikrát stane wěz že ty Bradawice spadnau. Pakliby ge kdo w žiwotě měl/nechť tu Wodu pige/a tak mu lépe bude.

Gitrocýl ssirokey.

Plantago maior, Breyt Wegerich.
Septem neruia. *Lingua arietina.*

¶ Čas k Dystyllowánij.

¶ Gitrocýl/ Zelinu a Kořen sewssij podstatau zsekage/ páliti Wodu při koncy Mága Měsýce.

¶ Užitkowé a Lékařstwij.

¶ Gitrocýlu ssirokého Woda xl. dnij

pitá/ po každé čtyři loty/ gest dobrá proti Wodnotelnosti. Gitrocýlowé Wody wypiti na noc plné čtyři Lžice/ dobrá gest proti horkému Kassli. Týž Woda gť dobrá proti wotoku z horkosti/ssatky wnýř rozmačege/přikládati. Tu Wodu pitý ráno a wečer/ hogý Nesstowice na těle/ktereż zhorkosti přissli/a neb kdeż horkost gest. Gitrocýlowá Woda/hogý spaleninu na Cžlowěku/ aby gý wymeywal/ a namočené ssatky wnýř/ přikladal. Tu Wodu pitý ráno a wečer/ po každé čtyři loty/ gť dobrá proti Toku a neb čerwené Nemocy/a zastawuge y giné Toky/ zwlásstě pak proti čerwené nemocy/neb krewnýmu Toku/ aby wezma Bolum armenum/ Lapidem ematitis/ každého geden Kwentýk/ a té Wody dwa loty/ smýssel spolu/ a pil yakż weyss dotčeno/ tak ten krewnýř Tok zastawýss. Gitrocýlowá Woda tauż měrau pitá/ zastawuge také býley tok/ genż slowe Lienteria/ y giné hrubé wlhkosti těla. Týž Woda

hogij Wředy yacýžby koli byli/ buďto od zbitij/ a neb yakž koli/ a to z gruntu toliko wymeywánijm/ a do nich strij-kánijm/ a ssatek wnij namočených/ přikládanijm. Sstrokého Gitrocýlu Woda/ dlúho w vstech držená/ hogij wssecky rány a sskody/ kterézby w vstech byly. Týž pitá deset neb gedenáct dnij/ každý den třikrát po třech lotech odgijmá Sauchotiny/ Ptisis řečene/ to gest vgmu plijc. Týž Woda každý den dwakrát do Fistule napaussťena/ a wymeywána/ hogij gi. Gitrocýlowá Woda teplá do vssij wpusťena/ hogij bolesti vssij. Týž vhassuge pekelnij woheň/ ssatky wnij omačege/ přikládati. Týž Wodu často do wočij paussťeti/ a sobě ge promeywati/ wotok znij odhánij. Gitrocýlowá woda/ odhánij wotok Sásnij/ y tu nemoc která gest plná Krwe/ když sobě tau Wodu často vsta promeywá/ a dlúho gi w vstech držij. Též hogij spreyssťenij w Hrdle/ častým klokťanijm/ a gij w vstech drženym. Gitrocýlowá

Woda geſt dobrá/kdyžby někoho Pawauk/a neb některó gedowatéº vſſtnulo a neb oblezlo/ten mey ſobě to vſſtnutý tau Wodau dwakrát za den/ a omoče ſſatku/ přikládey. Protož Gitrocýlowá Woda pitá po gednau tři loty/ geſt dobrá proti gedu. ¶Neb gedno° času prawdomluwný Kněz prawil/ že w gedné letný Sýni/ kteráž měla dwoge pruchodité Swéři/ a w kažďých dwerý Zahradu/ y brala ſe zemſká Žiába na tuž Sýň/ žádoſtiwá ſauc Chléb gýſti/ kterýž čila woněti/ podlé zpuoſobu ſwého/ gý od přirozený púgčeného/ A když přiſſla na prah dwéřj té Sýně/ſpuſtil ſe Pawúk z hůry dolúw/vſſtnul gi/a Žiába zkřikla/a wida to mnozý/ byli náchylní k dýwadlu/ a patřýce ſkrze otewřená wokna tey letný Sýně/ wideli Žiábu od ſwrchu pſané Zeliny Gitrocýlowé kauſati/ Potom opět tauž měrau ſſla/ a opět byla od Pawauka vſſtnutá/ y počala zaſſe té Zeliny gýſti. Když pak giž po třetý přiſſla zaſſe/wyſkočil geden

geden wtom čase woknem wen/a oddělal tey Zeliny pryč/ aby gij potom wýce nagýti nemohla. Když giž té Zeliny nebylo/ Rozdula se hned/ a vmřela. Citrocýlowá Woda/ spěssně hogij padaucý Nemoc/ ráno a wečer deset neb dwanáct dnij pořád pitá/ po každé čtyři loty. Týž Woda dobrá gest/ kdyžby Cžlowěk nějaké čáry/ a neb něco takowého pro milost snědl/ má tu Wodu čtyři neb pět dnij/ každý den třikrát po třech lotech pitij/ a potom nato sylnau Purgacý přigýti/ bude toho hned prázen/ A gest také dobré proti wssem wosskliwým pokrmům. Teyž Wody pět neb sest lotu wypiti/ přiwodij pot. Citrocýlowá Woda hogij wlhké a mokré rány/ wymeywagýc ge ráno a wečer/ a wnij rozmočenau sstatku přikládagýc. Týž Woda čtyři neb pět dnij/ každé ráno o poledni/ a wečer pitá/ po každé dwa loty/ zahánij bolest Slezyny. Též také zastawuge Krew/ kteraž gde z rány/ Bawlnu wnij omoče/ na ránu wložiti

hned Krew stane. Citrocýlowá Woda prospěssná gest / kohoby wstekley Pes vkausl / aby se tau Wodau zmyl / a ssatku omoče / nato přikládal ráno a wečer. Týž Wodu pitý osm neb dewět dnů / ráno a wečer / po každé dwa neb tři loty / gest vžitečná proti nedostatkom Ledwý a Mecheyře. Teyž Wody napiti se ráno načtitrobu / gest dobrá proti Hlisstiom. Také vžitečná gest kdo má Zymnicy / aby gi wypil na čtitrobu ráno / nežli ho nadpadne / iij. loty / bude zbawen každé Zymnice / zwlásstě pak kdyby gi po tři dni wždy ráno pil načtitrobu. Citrocýlowé Wody wzýti ij. loty Boli armeni / Lapidis ematitis / každého geden Kwentýk / to spolu smýssseti / a pitý ráno / o poledni / a na noc / zastawuge tok ženskey / gestli žeby přýlissney byl. Teyž Woda pitá / prospěssná gest Matce. Woda Citrocýlowá dwakrát pitá / po každé čtyři neb pět lotúw / wyháněj Secundinam / to gest to Lůžko / w kterémž se Dýtě narodilo. Týž Woda

geſt dobrá proti horkoſti nepřirozeneſt kudiž koli po Cžlowěku chodžcý/y ſwe proti horkým Wředž/ty wkládá/ ſſatku wnj omáčege/ čaſto nane přikládati. Sſirokého gitrocelu woda pitá/ gſt přžhodná proti hlžzám/ aby w nžſſatku omoče na Nátra přikládal na prawau ſtranu/a to aby čaſto činil. Gitrocýlowa woda geſt dobrá/aby ſe žádný Wřed/ Wotok/ a neb zgitřeniſ k ráně nepřiwrhlo/womočiti wnžſ tré náſobnžſſatku/ a nad Flaſtr na ránu přiložiti/ tři neb čtyři prſtuow zſſžřž dále nežli Flaſtr geſt/a to po dwa neb tři dni/ za den dwakrát neb třikrát wčiniti. Gitrocýlowá woda bránž ſe rozgžjdati/ yakežkoli ſſkodě/ když gi tau wodau wymeywá/ a ſſatky ráno a wečer přikládá. Týž woda hogž Wlka kterýž geſt na ſtehnách noh/ a geſt také dobrá pro geho hryzenž/a wuokol rozgžjdanž/ aby to tau wodž wymeywal/ a ſſatky rozmočené wnž na to přikládal/ Nakž prawž Guido Langfrancus. Auicenna. Galenus. Henricus. Arnoldus

de Villa noua. Vilhelmus Placentinus vwazowáním aby se chowal yakž slussij. A gestli kromu přičiněno a zwařeno bude Balaustie, Nucis Cipresse Psilij, Xilobalsami, Carpobalsami, Alumen, Zuccarium, gednoho yako druhého/ každého puol lotu/ Mumie puol lotu/ a na posledy Kaffru geden Kwentýk/ a tey Wody geden Funt. Také prawý Brumo/Sstroký Gitrocýl cheylý se k nekteraké suchosti/ a gi w nem stýragúcý moc/ protož gest wžitečný ke wssem rozgúdagúcým se sskodám/ a činý/ že masso roste w fistulých/ y w giných wecech yakožto w Wředých/ a neb fistulých massytých y giných rozssirugúcých/ a wuokol rozgúdawých Nežitých/ proto že gest Absterssiuum & Stipticum, wytýragúcý/ čistýcý/ w hromadu stahugúcý/ a neb swraskugúcý. Gitrocýlowá Woda hogy také wssecky Wředy a sprey sstrený w vstech/ aby gi často w vstech držel. Týž Woda pitá ráno a wečer/ po každé tři neb čtyři loty/ a skrze Strikač neb Crystýr do žiwota stý-

kagýc/ neb krystyrugýc / hogý pokažené/ spreyssčné/ a vražené střewa. Týž Woda vžitečná gest proti Toku krwe zlattými žilami / genž slowau: Hemorroides / a Fýkowé bradawice/ Gestli že ty krwačegý/ tehda Bawlnu w tey Wodě omočiti/ a nanč přiložiti / za den dwakrát neb třikrát/ potud až se zastawý. Týž Woda hogý zlé pryskeyře / aby tu Wodu na ně omoče ssatku dwakrát za den přikládal. Gitrocýlowá Woda hogý Wředy/ aby ge wymeywal ráno a wečer/ a rozmočené ssatky w té Wodě na ně přikládal.

Ssirokého Gitrocýlu Semeno.

JZ Gitrocýlowé Semene chtělly by Wodu mýti / máss Semeno y s tým geho prautkem Systyllowati.

JGitrocýlowé Semene woda zastawuge Krew w Ranách y w Nosse/ pitá do čtyř neb ssesti Lotnow/ přikládagýc ssatky w tey Wodě omočené

na Ránu/a Bawlněný čýpek vdělagi w té Wodě rozmočiti a w Nos strčiti/ Též také ssatku w Wodě té rozmoče/ na čelo přiložiti.

Gitrocýlu ssirokého Kwět.

¶ Kwět Gitrocýlowý má býti dystyllowán/ když Wýno ktwe/ a pokudž na něm ti malý kwýtkowé wisýl páliti spolu prautek geho y s Kwětem. Gitrocýloweho kwětu Woda/ gž Woečým dobrá/ aby gi do ných wpustil/ gestli že sau. Gitrocýlowého Kwětu wody ráno a wečer po každé wypiti čtyři loty/ gest dobrá proti Wředom. Též gest dobrá pýti proti gedu a trawenináм.

Modré Lilium/a neb Mečýk/ Kosatec Brunatný.

Iris, Schwertelblůmen.

¶ Modré Lilium/ a neb Brunatný Kosatec/ též také Mečýk gmenuge se/ latýnē Iris, totiž Duha/ pro rozličnost barew/ kteréž ten brunatný neb Mo-

dry Kosatec má / a Meczyk proto se gmenuge / že má Lystij k Meči s obau stran wostrému nápodobné / má Koren welmi wonný / a takowých kostatcúw a neb Lilium gest nekolikero pokolenij / Ačkoli gednostegné lystij magij / wssakž barew rozdylných sau na Kwetu. Znameney tyto Wersse.

Iris, Má w Kwětu barew rozličnost.
Ireos, Nese Kwětu swého bělost.
Gladiolus, Zluttau barwu má.
Spatula fetida, Wssij cti gest oblaupená.

¶ Protož wez / že Iris, gest modré Lilium / a Iris Ireos nese býle Lilium / A wssakž nenij to takowé Lilium kteréž my w těchto zemých máme. Neb gest gegých Zelina modrému Lilium podobná / a přinássij se z Benátek / a z Genue.

¶ Czas k Dystyllowánij.

¶ Naylepssij čas při koncy Mágce Mesýce / wzýti Kwet Modrého Lilium toliko samý / a ne Zelinu / když gest dokonále wykwetley / a dystyllowati in Balneo marie.

Lékařstwý a mocy.

Modrého Lilium Woda ráno a wečer pitá/ po každé ůj. Loty/ gest dobrá proti wssěligaké Zymnicy/ yakáž by koli byla. Modrého Lilium Woda dwě neb tři téhodny ráno a wečer pitá / po každé tři neb čtyři Loty/ gest dobrá proti Czerwené wodnotedlnosti. Teyž Woda vj. neb viij. dnů každé ráno a wečer/ po každé tři loty pitá/ gest dobrá těm kteřůž magů nemoc a nedostatek na Nátrach.

Týž Woda pitá ráno po třech lotech zanekolik dnů/ gest dobrá pro wotok/ a kdožby na žiwotě wotekl / přitom aby se gů také potýral / a lněné ssatky omáčege / wytiskna / na Wotok přikládal. Týž Wody/ráno/o poledni/a na nonc / po každé tři neb čtyři loty teplé wypiti/ tři neb čtyři dni pořád/ gest dobrá proti zřenů/ hryzenů/ a dně w žiwotě a w střewách. Týž Woda hogů wssecky Rány/ aby ge tů Wodau wymeywal ráno a wečer/ a

ssatky wnyż womočené přikládal.
Týž Woda hogyż Raka / tauż měrau wymeywati a přikládati. Týž Woda hogyż Noli me tangere, to gest / wuokol žeraucý sskodu / aby gi ráno a wečer wymeywal / a ssatky rozmočené přikládal / tak se brzo a pěkně zhogyż.
Modrého Lilium woda / gest dobrá pyti ráno a wečer / po każdé tři loty / proti horkému Toku neb Flusu w Audech / z kterýchž prassiwost přicházý.
Týž Woda gest dobrá proti welikě wnitř do těla se wgydagycý sskodě / zwlásstě pak na ženských prsech / każdý den ráno a wečer wymeywati / a lněnau ssatku rozmočenau přikládati.

Modrého Lilium Kořen.

NAylepssyż čas Systyllowati kořen Modrého Lilium / Března Měsýce / wokolo Swaté Kědruty / prwě pěkně drobně zsekage.

Užitkowé a mocy.

Modrého Lilium kořené woda /

gest dobrá proti každému Wotoku/ aby ráno a wečer ssatky w ný namáčege / na Wotok přikládal/ tenť wytáhne/ žeť brzo pomine. Modrého Lilium Kořen / gest horký a suchý/ s negakau mýrnostý/ a gest stýragýcý/ dozraloſt puosobýcý/ a obmękčugýcý prsy/ ráno/ o poledni/ a na noc pýti/ po każdé puoldruhého lotu. Týž Woda tauž měrau pitá/ čistý Plýce. Týž Woda třikrát za den pitá / prospýwá k zażýwánj hrubých wlhkostý. Týž Woda gest wžitečná k wymeywánj nečistých Wředuow/ ráno a wečer / dobře ge wyčisstiuge. Týž pitá ráno/o poledni/a wečer/po każdé dwa loty / prospýwá proti zřenj w žiwotě. Modrého Lilium Kořene woda / obmękčuge břicho k stolicy / aby gý po każdé iitý. neb vj. lotu wypil. Týž Woda za den dwakrát pitá/ po każdé tři loty/ gest prospěssná proti Wodnotelnosti / a wyprazdňuge žluttau wodu. Týž gest dobrá proti wkaussnutý gedowatých zwýřat/ráno

a wečer wymýwati/a tu Wodu pjti. Tauž mērau pitá/hodj se k Slezyne. Tauž mērau pitá / dobrá gest proti Zymnicy. Týž trikrát za den pitá/ po každé tri loty / zbuzuge a wyhánj Zenský Mesyčný tok. Tauž mērau pjti/a nad horkau se paŕiti / gest dobrá proti bolestem Matky/a zacpánj gegjmu. Modrého Lilium Kořene woda / gest dobrá proti suchým prassiwinám a Chrastam/Flekom / a nečisté kuoži / za den tau wodau trikrát wmeywati. Týž wodu do Wočj napaussteti/ zahánj Fleky y také hřebjk w Wočjch. Tauž wodau Hlawu wmeywati/činj že wlasy rostau. Týž Wodu w Wstech dlauho držeti / gest prospěssná proti bolesti Zubuow. Týž Wody wlastnost neb zpuosob gĕ/ že wytahuge zdrobené a polamané kosti/y giné wěcy/omáčeti w nj ssatky/a prikládati. Týž vžitečná gest také prikládati proti bolestem Bokuow. Teyž také prikládána / vžitečná gest proti bolesti Hlawy/genž slowe Scia-

tica. Týž Woda čtyřikrát za den pitá/po každé dwa loty/geſt dobrá proti Rzezawce.

Modrého Lilium Kwět Zluttey Prostřednj.

¶ Ty žlutté pérka/ kteréž ſau v proſtřed modrého Lilium/magj také obzwlásſtně Syſtyllowány býti in balneo Marie. Prostřednjho žluttého Kwětu Woda / kterýž geſt w Modré Lilj / geſt nad diwy dobrá/ často gi pjti/po každé tři loty / tomu kdožby řeč potratil/ a mluwiti nemohl/ zaſe k řeči přigde.

Rzeřicha wodnj.

Naſturcium aquaticum. Brunnkreß.
Senacionum. Siſymbrium Cardamine.

¶ Čzas k pálenj Wody.

¶ Při koncy Mágc Měſýce/ ty wrſſky na koncých zboru/ y také lýſtj aſy pjdi zdélj na prutu otrhati/zſekati a páliti.

¶ Wžitkowé geho.

JKžerichowa woda gest dobrá a zkussená/proti trhánj w ledwj/ pitá ráno a wečer po každe čtyři loty.
Týž wody wypiti pět neb sšest lotuow ráno načtitrobu / dobrá gest proti Čzerwom neb hlyšsticm w žiwotě.
Týž Woda pitá ráno a wečer/po každe ssty. neb v. Lotuow/ gest prospěssná těm / kteržj nezdrawé plyce magj.
Tauž Wodau hlawu smáčeti/zdržuge wlasy aby neprssseli. Tey wody ráno a wečer/po každe dwa loty wypiti/ gest dobrá těm kteržj magj nedostatek na Žatrách/ wssakž nemá se gj po gednau mnoho pyti / neb by žalaudku welikau sskodu přinesla.

Máta wodná.

Menta rubea,	Bachmüntz.
Menta ſtrum,	Fischmüntz.
Menta aquatica,	Rotmüntz.

JČzas k Dystyllowánj.

JWodné Máty wrssky/ zbor a lyšstj spolu zsekagjc/naylepssj čas Wodu páliti / v prostřed Měsýce Mágc.

¶ Mocy a Lekařstwij.

¶ Wodné Máty woda/ráno a wečer pitá/po každé tři loty/ gest dobrá proti Zlautenicy. Týž pitá proti zastuzenému žaludku/ wayborně gey zahřiwá. Též gest dobrá proti zkaženým a smrdutým Zubuom / aby sobě gij často vsta wymeywal. Týž woda wyčisstiuge hlawu od zlých wlhkostij / kdo gi sobě do nosa wtahuge / a napaussti. Týž Woda po lázni pitá/ gest dobrá těm kteřijž sau polomenij.

Elebor Czerný / Czerné Kořenij/ Swatého Ducha Kořenij.

Elleborus niger, Schwartz meßwurtz.
Veratrum nigrum, Christwurtzel.
Heyligen geist wurtz. Lieberley. Leußkraut.

¶ Czas k pálenij Wody.

¶ Naylepssij čas při koncy Srpna Měsýce/ toliko samey Kořen bez Zeliny wzýti/ a drobně zsekage/ Dystyllowati.

Vžitkowé a mocy.

Z Czerného Elleboru Wody geden Kwentýk mezy ity. loty Wýna smýsseti/a ráno o třech hodinách na puol Orlogi / totiž tři hodiny po puol nocy/wypiti / a na to negýsti až do dewýti hodin/totiž tři hodiny před polednem / přiwodý stolicy a purguge Melankoly.

Czerného Kořene / neb Elleboru Zelina.

Z Syskyllowati se má prostřed Mágge/ zsekage Zelinu/páliti Wodu. Czerného kořene Zeliny Woda / má odporné přirozený/proti wodě z Kořene geho pálené/ Neb když se ta woda z Zeliny pige / tehda twrdý žiwot Czlowěka / a zacpáwá Stolicy. Ale tato Woda z Kořene purguge/a gest vžitečná proti mnohým nemocem/ zachowáwagýc tělo při zdrawý/kdy by gý kdo každey den ráno načtirobu geden Lot wypil / Neb sem wideł

gednoho Cžlowěka / gménem Klaus Holandt w Sstrospurku / kterémuž bylo Sto a Třicet leth / Ten sobě na prach ztlaukl tu zelinu / bezewssij přijsady / a wezma toho Prachu na Ruku yako Léskowey Worech / tak toho požijwal / toliko zprosta lijzage / a tak zuostal při swém zdrawij aż do času swé přirozené smrti.

Citrynátowé Yablko.

Citrum, *Citrinat öpffel.*
Citromalum. *Malum Medicum.*
Malum Perſicum.

¶ Citrowé Yablko / roste přes celý rok na stromě / tijm způsobem / że každého času nagdess spolu některé zralé / některé nezralé / a některé kwijsti / gest podluhowaté / a zlatté barwy / sylné a libé wůně / má Semeno yako hrussky. Kuru z toho Yablka gijsti / činij dobrý duch. Prostředek Yablka vhassuge powrchnij nepřirozenau horkost žaludka. Mijzka pak téhož Yablka / na swrblawé prassiwiny pomázana / wyssussuge

sussuge a hogij ge. Wařené wžijwagij ti kterij magij mdlobu na srdcy/ Zbuzuge chut k gijdlu/ rozptyluge kolerycké wlhkosti/ a ponaukà k nezazitij a zastawuge tok břicha. Cžinij Cžlowèka weselého/ Vhassuge horkost Nàter. Ale gest plijcým a žilám skodliwé. Semeno pité/ odpijrá gedu. Odgijmá těhotnym Zenám nechut k gijdlu. A gestli že do truhly mezy ssaty położeno bude/ žádný Mol nevčinij skody/ aniž tu zuostane.

Melauny a Cytrulli.

Cžas k Dystyllowánij.

Melauny a Cytrulle/ samo toliko Owotce/ když gest zralé a dospělé/ nay lépe gest wokolo podzymku/ zsekage paliti.

Wžitkowé.

Melaunowá Woda/ každěráno a wečer pitá/ ašy tři neb čtyři Nedele/ po každé tři loty/ gest dobrá pro Kàmen. Melaunowá Woda/ ráno a

wečer pitá/ proprawuge moč.
Melaunowá Woda/ wyčisstiuge led-
winky.

Koliander.

Coriandrum, Coriander.

¶Koliandr Zelina y Semeno gest
známé wssem Zahradnýkom / rownē
yako Cybule a Petruželý / Geho smr-
dutá wuonē také ge w známost wwo-
zuge / neb smrdý rownē co Stěnice.
Někteří z Lékařuow držý o tey Zeli-
ně/ že gest studená a suchá/ Giný drží
že gest horkého přirozenj/ berauc ge-
ho horkost odtud ze wětrnosti/ Wře-
dy a nežity propaussty. Studenost
pak odtud/ že geho Semeno po gýdle
požýwané/ wdussuge a dolu tlačý pá-
ry z žalaudka/ zhuoru do hlawy wstu-
pugýcý. Ale Galenus a Paulus
prawý/ že gest z odporných sobě wěcy
spolu složeno / wsslechtilé podstaty/ s
zemnatau horkostý/ a teplau wodna-
tau wlhkostý/ kteráž také na dýle zac
páwá. A protož oni prawý/ že gest w

žitečný koleryckým Wředom / wssakž nepřijlis horkým. Tolikéž také když se k němu co takowého přidá / gessto by se s nim dobře srownáwalo a snásselo / že wkrocuge také y giné wsslechtileyssij wotroky. Wssakž nemá ho mnoho do žiwota přigijmáno a wžijwáno býti / neb Mozk zemdlijwá / a obtežuge. A protož nemá přigijmán býti / lečby byl Corrygowaný / a napraweny. Neb gey Dioscorides mezy giný mi gedowatými Zelinami klade / a počijtá.

¶ Koliandrowé Semeno s sladkým Wijnem Sětem dáwané / morij Sskrkawky neb Hlijsse.

¶ Item wywařenij z Koryandru včiněné / a s Bobowau Maukau / Růžowým Olegem / a Myrtowým Olegem / na wohni spolu smijssené / a z toho Flastr včiněný / gest dobrý proti horkým Wředom wywrženým na nárocých Muzských.

¶ Též také geho Mijzka neb wodnatosť smijssená s mijzkami Citrocý-

lowau/a Locykowau / spolu ztlučené s býlkem Wagečným / a Ruožowým Wolegem/vhassuge wssecky horké kolerycké Wředy/ y ty kteréž slowau dobré Nesstowice/y giné čerwené Fleky. Na Wředy přiložený / hogý ge a wyssussuge. Muože gey také smýsseti s Rzeckým Wýnem/a neb s Medem/a neb chlebowau kaššy. Koliandrowé Semeno v wodě wařené a pité/ zacpáwá břicho. Plinius prawý/ Tři Zrna toho Semene požřýti/prwé nežliby těžkost neb bolest přissla/že odgýmá a zahánýj třetýho dne Zymnicy. Muož prawda býti/ ač gestli kdo tomu chce wěřiti.

Zelený Koliandr dobře chladý. Má přiložen býti na rozgýdawé sskody/ a lezaucy prassiwiny / rownč yako yatrnú Zelina. Na mornú Pryskýř přikládaný/vhassuge gey. Xenokrates starý Pohanský Mýstr / prawý diwné wěcy o Koliandru / ač gestli prawda / Gestli žeby Žena přýlis mnoho toku swého měla / aby geden

den gedno Zrnečko wypila/že se zaſtawy ten Tok geden den / A geſtli žeby dwě wypila/tehda dwa dni/a tak dále. Marcus Varro/welmi zběhlý ſtarý Mýſtr/ prawý aby Koliandr s Woctem ztlaukl/a Maſſo snym naſolil / že bez poruſſeny přes celé Léto tak chowati muože/že se ani nezſmrady/ani neprožlutne.

Platyna dáwá toto naučeny / Koliandr nemá bez napraweny a Corrygowány do žiwota přigymán býti/ zpřičiny geho přirozené zloſti / Ale nebo s Rzeckým Wýnem/a neb s Medem/a neb w Octě močený/ktery pak tak naylepſſy geſt / a potom Cukrem potažený. Tak připraweného požywati po Wečeři / a neb kdyžby ſyce pogedl / zawyrá žalaudek / aby páry zhuoru do hlawy newſtupowaly.

Koliandru mnoho/a neb neſtrogeného a nenapraweného/ do žiwota přigymati/zbahnuge Mozk/a činy Czlowěka yakoby wožralý byl. Geho pak Dryák a naproti Lékařſtwy geſt to

to / Skořepiny Wagečné ztlaucy a wypiti. A neb slané Wody napiti se/ doný ty Skořepiny wdělage.
Ta Zelina Kaliandrowá/ k ničemu se obzwlásstně ne vžýwá / z přýčiny swé nechuti/ a smrduté wuoně.

Rmen wonný/a neb Heřmanek.

Camomilla,	Camillen.
Chamæmelum,	Mägdblům.
Anthemis.	Eranthemon.

¶Čzas k Dystyllowánýg.

¶Naylepssý čas/ wezma Zelinu y s Kwětem / spolu zsekati/ a páliti Wodu Měsýce Czerwna.

¶Vžitkowé a Lékařstwý.

¶Rmenowé Wody napiti se tři neb čtyři Loty/ wkládá a krotý bolest břicha. Rmenowé Wody wypiti sšest neb viý. lotu/ gest dobrá proti Střewnýg dně. Tauž měrau požýwána/ gest dobrá proti zřenýg w žiwotě.
Rmenowá Woda/ posylňuge Mozku

y Hlawy / často gý Hlawy potýrati/ Mozku a židowin/ a nechati tak samé od sebe vschnauti. Kmenowá Woda / gest dobrá studené hlawě/ aby gi tau Wodau tžel/ zahřegeť Hlawu přirozenau horkostý/ přitom/ napigeti se gý za den dwa loty/ krotý bolest Hlawy. Týž Wody dwa neb tři loty napigeti se/ gest dobrá proti Zlautenicy. Týž Woda gest prospěssná ke wsseliakému vstánť auduow / tržýti se gý dwakrát neb třikrát za den / nechati tak samému od sebe vschnauti. Týž Woda dwakrát za den pitá/ po každé čtyři loty/ dobrá těm kteréýž s těžkostý močý. Týž Wody deset neb dwanáct dnť vžýwati/ pokaždé tři loty/ drobý Kámen w Ledwý y w Měchýři. Kmenowé Wody tři Loty wypiti/ gě dobrá proti dussnosti / genž Asthma slowe. Tauž měrau pitá/ přinássý Ženám gegých Kwěť. Jtem/ Která by Žena vmrle Dýtě měla/ totiž/ žeby gesstě dospěle negsauc wnť vmřelo/ pý tu Wodu za sedm dnť/ pokaždé iý.

N iiý

loty/bude ho prázdna / Neb má moc wyhaněti vmrlý plod. Týž Woda za den dwakrát po třech Lotech pitá/ krotý Zymnicy / a čistý / aby gý sobě hřbet natýral. Rmenowá Woda pitá/otwýrá zacpánú Slezyny a Náter. Tauž měrau pitá/wyhánú Ssleymowitost Matky / a wyčisstiuge gý/ a krotý bolest gegý. Týž Woda gest dobrá proti spreyssstěnú kterěž Zeny a Mužý magý na swých tegných Audech / tau Wodau dwakrát za den wymeywati. Týž Woda dwakrát pitá za viý. neb x. dnú/vkládá wotok Zialaudka / krotý y posylňuge ho. Týž Woda gest dobrá Mužuom y Zenám/když se gým spreyssstý neb odpařý pod pažděmi/ a neb mezy nohami/ Ssatku w tey wodě rozmočenau nato přiložiti / vhasý horkost/ a krotý bolest / wyssussuge a hogý / to gest často zkusseno. Rmenowá Woda pitá za den třikrát/po každé ý. loty/sstawuge býlau Běhawku / neb Tok / genž Lienteria slowe / že ne tak welmi z

Cžlowěka poběhne. Tauž měrau pitá/ dobrá geſt proti Wředom na plyce. Tauž měrau pitá / proſpěſſná těm ktěrýž magý nedoſtatek na Nátrach / neb Nátra oprawuge/ a gým ſpomáhá. Rmenowá Woda/ hogý vſſtnutý gedowatých Haduow / tauž měrau pitá / a aby ſe gý vmeywal/ a ſſatky w ný rozmočené dwakrát za den přikládal. Týž Woda čiſtý Malomocenſtwý / každey den ráno po dwau lotech pitá. Týž Woda wyčiſſtuge ſmrduté rány/ a zahánýj ſmrad často wymeywagýc. Týž Woda geſt wayborná pro poſylněný žalaudka. Týž Wodu dwakrát za den pyti / po každé dwa loty / přirozeně zahřýwá ſtudeney Žialaudek / a zaſe naprawuge. Rmenowá Woda geſt dobrá/ kdož má ſtudené hnáty a Mozk/ často ge tau Wodau vmeywati a třýti / a ſamým od ſebe dáti vſchnauti.

Přýmětnýk wlaſký.

Cardus benedictus, Cardo benedicten. Attractilis.

¶Wody z něho páleného.

¶Naylepšij čas / Lýstij zsekage / Dystillowati Wodu při koncy Mágge Měsýce.

¶Lékařstwij a mocy.

¶ Přýmětnýka wlaského Woda / ráno a wečer po dwau lotech pitá / zbawuge bolesti hlawy. Kardobenedykta Woda / tauž měrau pitá / gest obzwlásstně dobrá proti bolesti / kteráž přicházý na Woči / slowe Hemicranea / a od některých Hřebýk / neb se někomu zdá / yakoby mu Hřebýk do hlawy wrazyl. Týž Woda každé ráno načtitrobu y také wečer / pokaždé po třech lotech pitá / posylňuge a wtwrzuge paměť. Tauž měrau pitá / zahánij Závrat hlawy / posylňuge a wtwrzuge Mozku. Týž Woda pitá shánij Czerwenost / kausánij / a swrab Wočij. Týž Woda ráno a wečer pitá / po tj. lotech / zazýwá wssecky zlé wlhkosti w žiwotě / a zachowáwá dobré a přirozené wlhkosti. Týž po-

sylnuge nezdrawých Audúw/tau wo-
dau ge trýti / a tak samých nechati
vschnauti. Kdo má vgmy neb Sau-
chetiny/pigýc tu Wodu tayden/a neb
dwě Neděle / každý den dwakrát/po
dwau lotech/bude zbawen té nemocy.
Táz Woda pitá ráno a wečer/pokaž-
dé tři loty / rozseypá Kámen. Týž
Woda vzdrawuge a hogý wssecky
spaleniny/ssatku rozmoče dwakrát za
den / ráno a wečer přikládati. Týž
Wody čtyři loty wypigýc/ poloz se a
přikrey/budess se potiti. Týž gest do-
brá byllyby Czlowěk od Hada/Sstý-
ra/a neb Pawauka vsstnut/ neb vrá-
žen / wypý té Wody tři loty/a také se
gý vmey / a Ssatky w ný rozmočené
přikládey/ráno a wečer/každý den/až
se zhogýss. Tey Wody tři Loty wy-
piti/zkussená gest proti Zlýzám.
Tu Wodu každé ráno načitrobu pý-
ti / prospýwá proti Cztwrtého dne
Zymnicy. Přýmětnýka wlaského
Woda / dobrá proti Raku / tau gey
wymeywati / a z Zeliny prachu nadě-

lagŭc/posýpati. Týž Woda zkusse-
ná gest w Pawŭ / na gedné malé Še-
wečce / kteráž ged na Nablku sněd la/
a wotekla tak welmi / že gŭ žádney
Dryák nemohl spomocy/y dali gŭ tey
Wody iiij. neb vj. kwentýkuow wy-
piti/ hned gŭ ten wotok a ged pomi-
nul. Kardobenedykta woda gest
také dobrá. Neb gednoho času/Czlo-
wěka gednoho Syn/lezel pod Stro-
mem/wlezl mu Had do hrdla/dali mu
pět neb sšest kruopěgŭ té Wody/y wy-
lezl zase ten Had z něho. Týž woda gě
dobrá proti Raku / Neb gedná Žena
byla w Aussburku / kteráž měla Raka
na swém Prsu / kterýž gŭ ten Prs až
do kostŭ rozgedl/ A slyssŭc o tom Bi-
skup Augssburský prawiti/ssel k tey Že-
ně/dal gŭ tey pálený Wody/aby sobě
gŭ to můsto wymeywala/ a prachem
z té Zeliny posypala / a na to býlau
ssatku přikládala / aby ten prach wen
prsseti nemohl / A počala gŭ hned ta
Rána schnauti/a zarostati/tak dobře
yako y druhý Prs. Zkusseno gest skrze

této Knýhy.
Biskupa Augsspurského.

Mařénka.

Rubea, Klebkraut. Cliben. Kôte.

¶ Čzas k Dystyllowánj.

¶ Naylepssj čas při koncy Mágc Měsýce/ Zelinu/ prut/ a Lýstj spolu zsekage/ Wodu páliti.

¶ Vžitkowé a mocy gegj.

¶ Maréнkowé Wody za den dwa loty wypiti/ zatwrzuge stolicy. Tauž měrau pitá/ ráno a wečer/ dobrá proti zlautenicy / a gest mezy wssemi gi-nými Lékařstwým / kteréž se mohau nagýti/ naywyssšj a naylepssj. Maréнka roste ráda při hluchých Ko přiwách/ a nebo we Lnu.

Přýmětné Kořenj.

Scarum celle, Creutzwurtz. Senecio.

¶ Přýmětné Kořenj/ roste rádo na dobře zdělaných Rolých/ zwlásstě pak mezy Cybulj/ Zelým / a neb Sspinákem/ gest ne welikú Zeléнka.

¶Čzas k pálenj Wody.

¶Naylepssj čas / Zelinu / y wssecek zbor gegj s Kwetem páliti Czerwna Mesyce.

¶Užitkowé a mocy.

¶ Prjmetnjho Korenj Woda / pitá ráno a wečer / pokažde tri loty / dobrá gest proti Zlautenicy. Týž Woda gest vžitečná / komuby se Nátra zapálili / nepřirozenau horkostj / omoče w nj ssatky / přikládati na ně / a napigeti se každe ráno a wečer / po každe tri loty. Týž Woda ráno a wečer pitá / pokažde dwa neb tri loty / posylnuge Srdce y wsseho žiwota. Prjmetnjkowé | Wody ráno načtitrobu iij. loty wypiti / gest dobrá proti Sskrkawkám neb Hljsstiom w žiwotě.

Zelj Hlawaté.

Bleta alba, Cappis Kraut.
Braßica seßilis, Caps haupt.

¶Čzas k Dystyllowánj.

této Knihy.

¶ Naylepssij čas / wotrhage lyssij od Kosstialu / při koncy Měsýce Czerwna / Wodu z něho páliti.

¶ Užitkowé geho.

¶ Zelý hlawatého Woda / ráno a wečer pitá / pokaždé čtyři loty / gest dobrá pro kámen / Neb gey rozsypá a zahánij. Týž pitá ráno a wečer / gest dobrá proti trhánij a bolesti w Ledwij. Tauž měrau pitá / čistij Ledwinky y Ledwij. Týž Woda gest dobrá proti wsseligakým nedostatkom / ssatku wnij rozmoče / přikládati / a kdyžby vschla / zase omočiti / a přikládati / až se Czlowěku bolest vkrotij.

Zeměžluč.

Centaurium,	Tausent guldin.
Chironion,	Aurin. Erdgall.
Febrifuga,	Feberkraut.

¶ O zpuosobu té Zeliny / a pálenij Wody.

¶ Zeměžluč roste asy puoldruhé pýdi zweyssij / má čerwené barwy

Kwýtek / a geſt horkého zpuoſobu/ protož gý to gméno dáno Zemežluč. Nayleppſý čas Syſtyllowati/ wezma Prut/Lýſtý/ a Kwět / wſſecko ſpolu zſekage/ Wodu páliti/pri koncy Měſýce Czerwna.

¶Lékařſtwý a mocy.

¶Zemežlučí Woda / ráno a wečer pitá/geſt vžitečná těm kteřýž zleý nezažitý a ſtudený žalaudek magý / neb gey zaſe vžitečně zahřýwá / a ztráwý wſſecko zlé což w žalaudku geſt. Týž Wody dáti ſe napiti Dýtěti dwa loty/Starému Czlowěku iiij. loty/zahánýť ſſkrkawky a neb Hlýſſtě w žiwotě. Týž Wody wypiti ráno načtitrobu iiij. loty / geſt dobré proti Zymnicy. Týž Woda hogý čerſtwé rány/ aby ge wymeywal / a ſſatky rozmočené prikládal. Týž Woda zahánýť znamenýť a Sſrámy ſtarých rán / častým tau Wodau vmeywáným. Teyž Wody wypiti pět neb ſſeſt Lotúw / zahánýť vmrlé Dýtě z žiwota Matky.

Týž

Týž Woda geſt dobrá/ kdoby ſobě zlá mal koſt w žiwotě / pý té Wody ráno a wečer/po čtyři lotech/zaſe ſe whromadu ſpogý a zahogý. Zemězlučí Woda geſt dobrá/když ſe w žialaudku nechutý a zhuoru ſe wyzdwihuge/ pokaždé wypiti gi čtyři loty / naprawuge žalaudek a činý chut k gýdlu.
Týž Woda geſt horká a ſuchá/ s nězakau trpkoſtý / otwýrá zacpánij pronikugýc/a hrubé wlhkoſti ſtenčugýc/a ſubtylné činýc/ purguge a wyhánij ge wen. Protož kliſtyrugý tau Wodau ty / kteřýž mýwagý boleſt hlawy/a neb Snu/neb ona wywodij wen hrubé Koleryckě a Flegmatyckě wlhkoſti/pitá ráno a wečer/ po třech lotech / wyhánij také y Podagru y Sciatyku kliſtěrowáným. Týž Wody wypiti dwa neb tři loty / geſt dobrá proti zatwrzenij Slezyny/a Náter. Týž za den pitá/ dwa neb tři loty/geſt dobrá proti žřenij w žiwotě.

Polnij Rauta.

Fumus terræ,	Tauben kropff.
Fumaria,	Erdrauch.
Capnos,	Katzenkörbel kraut.

¶ O zpuosobu gegům.

¶ Polný Rauta gest newelikà Zelinka/ s Brunatným kwýtkem/ zweyssý okolo puoldruhé pýdi / každému dobře známa / roste na Rolých/ a w Winohradých/ na mýstech dobře zdělaných.

¶ Čzas Wody pálený.

¶ Tu Zelinu sewssý podstatau gegů spolu zsekagýc/ naylepssý čas Dystyllowati / při koncy Mágе Měsýce.

¶ Užitkowé a mocy.

¶ Polný Rauty Woda/ tři neb čtyři dni/ ráno a wečer / po třech lotech pitá/ gest dobrá proti Zlautenicy. Týž Wody wypiti čtyři loty/ gest dobrá proti nezpuosobné a nečiste twáři/ yakožto proti Malomocenstwý/ Neb činý twář pobledawau a životný barwy. Tauž měrau pitá/ vžitečná gest těm lidem/ kteřýž se Malo-

mocenstwij obáwagij / neb gest gegij moc a sýla wyčisstiowati. Také gest dobrá proti wsseligaké swrabu prassiwostem a Chrastam na těle/ty wysussuge a hogij / zwlásstě pak kdyby se wzalo nemnoho Dryáku/ a wypilo s tau Wodau dobrý truňk/ wypotij se z Cžlowěka mnoho zlých gedowatých wlhkostij/ kteréž w sobě má / A nemá se také slewati ani vmeywati / leč se dobře wypotij/ Nebť zahánij wssecky strupy a prassiwiny z žiwota/ gestli že se gij kdo třjti neb meyti bude.

Týž Woda ráno a wečer pitá/ dobrá gest proti Wředom/zewnitř y wnitř těla. Týž Wody načtitrobu wypiti iij. loty / zwlásstě pak bylaliby skrze Alembýk Dystyllowána / gest dobrá proti Hlýzám/neb před nimi Cžlowěka zachowáwá. Tey Wody ráno na čtitrobu wypiti wosm lotu/okolo vij hodin na půl Orlogi/ wayborně purguge. Týž Woda gest dobrá proti pokaženým / a rozgýdawým Wstom/ často tauž Wodau/ráno a wečer wy-

meywati. Tyż woda geſt proſpeſſná proti Fluſu na Twáři / vmeywati gij dwakrát za den. Tyż geſt dobrá proti wſſeligakým Wotokom / potyrati ſe gij. Tuż Wodu dwakrát za den pyti / po každé iij. loty / geſt dobrá proti ſrazené a ſedlé krwi / a proti wotoku ktereyżby byl z pryčiny vſtrčenij / aurazu / pádu / a neb zbitij. Tey Wody dwakrát za den / pokaždé čtyři loty wypiti / čiſtij Zeny od gegijch nemocy / budauli gij vżijwati kdyż Menſtruum magij. Polnij Rauty Woda / čiſtij kuoži Czlowěka / ktereyż ſe gij často vmeywá / a tak od ſebe vſchnauti dá. Polnij Rauty Woda / nakloňuge ſe k malé horkoſti a trpkoſti / protoż poſylňuge žalaudka / pitá za den dwakrát / pokaždé dwa neb tři loty / neb má wyčiſſtiugijcy moc. Polnij Rauty Woda pitá / geſt vżitečná a wayborná / proti Strupom / Praſſiwinám neb chraſtam / y ſwrabn / neb zmekčuge a purguge Koleru a Krew / a wyčiſſtiuge gi od připálenych wěcy.

této Knýhy.

Kozlýk.

Valeriana,	Senmarck.
Amantilla,	Baldrian.
Marcinella,	Batzenkraut.
Herba benedicta.	Herba Cate.

O zpuosobu té Byliny.

Kozlýk roste swým zborem na zweyss dwau y tři loket/ a má na wrchu prutu swého Kwět/ zbělá pobrunatnělý/ a Korunku Bzowé nápodobnau/ a prut wnitř prázdný.

Czas k pálenij Wody.

Naylepssij čas/ wezma Kořen/ zelinu/ y prut sewssij geho podstatau zsekati a Systyllowati při koncy Máge Mesýce.

Lekařstwij a Mocy.

Kozlýkowého Kořene a zeliny Wody wypiti čtyři loty/ gest dobrá proti Wředom a Wotokom/ kteřýž welmi bolij. Kozlýkowá Woda mezy Matkami Bożými pálená/ gest dobrá Mladým Sětem proti Sskro-

kawkám a Hlýſſtiom w žiwotě/ aby mu gý dali wypiti ráno načtitrobu plnau lžicy. Tey Wody za den dwakrát napigéti ſe/ pokaždé čtyři loty/ a ſſatky w ný rozmoče/ na Fýkowé braadawice přikládati. Geſt také dobrá když Cžlowěk w tý Wodě po Lázni ſſatku womočý / a na Woči přiložý/ vžitečně Woči wyčiſſtiuge / a wytahuge z ných horkoſt a deym / a neb horkoſt té páry z Lázně. Kozlýkowá Woda geſt dobrá proti Fýku ktery tečе/ Sſatky w ný rozmoče / přikládati/ zaſtawý ſe a přeſtane Tok/ to geſt často zkuſſeno/ neb ſem to ſám častokrát wýdal. Týž Wody wypiti pět neb ſſeſt lotuow / ſpomáhá tomu kdožby ſobě koſt zlámal. Týž Woda pitá / ſpomáhá tem ktěrýž ſau polomený. Kozlýkowá Woda geſt dobrá/ aby gý wypil čtyři loty načtitrobu / proti powětrý a nakažený Morowému. Týž vžitečná geſt pýti/ proti gedu a tráweninam. Týž Woda pitá/ ráno a wečer/ pokaždé tři lo-

ty / a aby gij Auduow ſtudených potýral / zaſe ge zahřege. Kozlýkowá Woda načtitrobu pitá iij. loty / hogij nowé y ſtaré rány / a teče zaſe ránami wen. Týž Wody tři neb čtyři loty načtitrobu pýti / zahánij nežity a Wředy w žiwotě / a wymýtá ge wen. Ta Woda ráno a wečer pitá / pokazdé čtyři loty / zahánij boleſt Ledwij. Týž Woda geſt dobrá / přihodiloliby ſe / žeby Muž a Žena / nedobře ſe ſpolu ſnáſſeli / Nechť pigij tu Wodu z gedné nádoby ſpolu / budau na ſe laſkawěgſſij. Tý Wody do kalného Wýna nalyti / včinij ge čiſté a pěkné. Týž Woda s Wýnem ſmýſſená a pitá / wkládá mnohé bolesti Wočij / Neb gě yako neyhlawnějſſij a přednij Lékařſtwij / kteréž ſe do Wočij wpauſſtij. Týž Wody wypiti za den iij. loty / přiwodij pocenij. Týž Woda geſt wžitečná proti bolenij Auduow / zpřijčiny ſtudenoſti a zymy / aby ſe gij potýral / a ſamé od ſebe vſchnauti dal. Týž Woda dobrá geſt proti Fýkowým

Mechýřýkom / aby ssatku w nij rozmo
če přikládal. Kozlýkowé wody dobré
gest wypiti ráno / nežliby z domu kde
wyssel / dwa loty / proti zlému Moro-
wému powetrij / a nakažený.

¶ Kozlýkowého Kořene Wo-
da bez Zeliny. /.

¶ Naylepssij čas gest Destyllowati
mezy dwěma Matkami Božými.
Tey Wody z samého Kořene vžitečné
gest wypiti čtyři loty / proti vkausnu-
tij zlých gedowatých Zwýřat / a také
aby tau Wodau dolýnek proti Srdce
cy / a neb vsta žalaudkowá potýral.
Kozlýkowého kořene Woda / gest
dobrá proti každého dne Zymnicy /
wypiti gij vj. Lotu / srozumege tomu /
kdyžby mela přigýti. Týž woda gest
dobrá proti bolesti Bokuow / aby so-
bě gij potýral.

Kopr Zahradný.

Anetum, Dillen.

¶ Čzas k Dystyllowánij.

¶ Kopr naylépe Syſtyllowati/a neb zſamé Zeliny Wodu páliti / při koncy Mágе Meſýce.

¶ Mocy a vžitkowé.

¶ Koprowau wodu pýti/Zidowíny a Nos ſobě gý potýrati/přiwodý ſen/a činý Cžlowěka w odpočýwaný pokogného. ¶ Týž wody pýti po čtyři lotech/dáwá Zenám hognoſt Mléka. Koprowé wody wypiti dwa neb tři loty / wypudý zlé wětrnoſti z žalaudka/a zbraňuge ſe pokrmom wněm ſoženým zhuoru wyzdwihowati. Týž woda dlauho w Vſtech držená/ dobrá geſt proti zlým wlhkoſtem zubúw. Koprowá Woda zaháný Křeč / po dwau lotech pitá / a do Auduow natýrána. Týž woda geſt dobrá / těm kterýmž ſe welmi nechutý / a že ſe dáwý a tratý / ten nechť pige tey wody kažďý den dwa loty / pomine ta nechut. Týž woda pitá/ráno a wečer po třech lotech / ſpomáhá těm/ kteřýž s težkoſtý močý. Týž woda dobrá geſt proti nedoſtatkom a boleſtem břicha/

a pomáhá dobře zažýwati/ pitá tauž měrau. Koprowá woda pitá/ překážku činý stolicy/ Neb zatwrzuge. Týž woda dobrá gest proti Wředom a wotokom/ kdežby ge Cžlowěk měl/ Ssatky omáčege/ přikládati. Kopr w Octě močiti/ a páliti/ pýti ráno a wečer/ po každé dwa loty / wmenssuge Smilstwa. Koprowá woda geſt dobrá k posylňowánj Zialaudka/ pitá ráno a wečer.

Syptam/ a neb Třewdawa./

¶ Syptám nayleppſſj čas Syſtyllowati mezy Matkami Bozými. Syptamowé wody tři loty wypiti/ geſt dobrá proti Zlýzám. Týž wody ſſeſt lotu wypiti / vžitečná proti gedu a trawenj. Syptamowé wody/ ráno/ o poledni/ a na noc / po každé napiti se tři loty / geſt dobrá proti Kamenu.

Olýč.

Scariola, Sudistel.
Endiuia syluestris, Sawdistel.

¶Mlýč/gest welmi nápodobný k Sstěrbáku/toliko že tato Zelina z sebe Mléko wydáwá/ale Sstěrbák nic/a tomu nemá také takowých Bodlákuow na hřbětě Listu swého/yako Sstěrbák.

¶Čas k Dystyllowánij.

¶Maylepssij čas/Lystij/a zbor spolu zsekage/páliti při koncy Mágo měsýce.

¶Užitkowé.

¶Mlýčowá Woda/gest dobrá proti wssem Zymnicem/horkým y studeným/wypiti gij tři neb čtyři loty. Týž pitá/posylňuge Náter. Týž také požijwána/hogij nedostatky Slezyny. Týž Woda zahánij wssecky Zymnice/każdý den dwakrát neb třikrát napiti se gij/pokażdé tři loty. Též nápog tau Wodau sobě promessowati/a zewnitř omočenými w nij sstatami se obkládati. Tauž měrau pitá/odgijmá horkost Krwe. Týž Woda

dwakrát neb třikrát pitá/ pokaždéhů loty/ přitom y nápoj sobě tú Wodau promessowati/ dobrá gest proti Cztwrtého dne Zymnicy.

Troynýk.

Iacea, Freyssamkraut.
Herba Clauellata, Nagelkraut.
Herba Trinitatis, Dreyfaltigkeit blůmen.

¶ O zpuosobu té Zeliny.

¶ Troynýk/ gmenuge se pro rozdýl barew/ Neb má Kwět trogý barwy/ totiž/ Zlutý/ Modrý/ a Bylý/ a gest dwogi/ Lesnýj/ a Domácý.

¶ Czas k Dystyllowánj.

¶ Naylepssýj gest Wodu pálitj/ z přesazowané neb sstrepowané zahradnýj Zeliny/ když Kwět nese/ Zelinu y Zbor gegý zsekage.

¶ Vžitkowé a mocy.

¶ Troynýkowá Woda/ gest dobrá mladým Sýtkám/ když nane nepřirozená horkost přichází/ a ge obtěžuge/ dáti gým gý puoldruhého lotu wy-

pití. Týž Woda po dwau lotech pitá / spomáhá tem kteréjž sau dussnéj wokolo prsý. Ta Woda po nékolik dnéj pitá / gest vžitečná tem / kteréjž Wředy a neb wotok magéj okolo srdce neb prsy. Tauž měrau pitá / vžitečná proti Wředom na plícech.

Trznýk / a neb Přýtrzné Kořenýj.

Teucrium.

Veronica, Erenbreiß.

Jpřýtrzné Kořenýj / gest Zelinka kteráž ráda na Zemi roste / a sem y tam po zemi se pne / na neworaných mýstech / zdélý asy puoldruhé pýdi.

Hystoryá.

Jpřýtrzné Kořenýj / Německy: Erenbreiß / yakoby řekl: Cty a chwály hodná Zelina / kterežto gméno dal géj Král Franský / kterýž třinácte let Malomocný sa smrdél. Ten Král gednoho času měl Myslíwce / kterýž Gelena od Wlkuow pokausaného a zhryze-

ného (od čehož také welmi pozadku oprassiwěl) widěl gjti k gednomu Dubu/ při gehožto Kořenu ta Zelina Erenpreiß / a neb Přjtržné Kořenj rostla / kterauzto častokrát gjdal/a třel se gj tak welice / až od toho krwacel / a po tom třenj / že se na té Zelině položil. Potom přes osm dnj/ widěl opět dotčeného Gelena drbati se na giném mjstě / giž dokonále wyhogeného z takowého pokausánj / a zhryzenj/ ale žádna Srst nerostla mu zase. A tak nadělage ten Myslliwec plney Kbelýk mjzky/ neb wodnatosti z tey Zeliny/ sšel k Králi/ y namočil mu nohu wté mjzce/ a potjral/ tak až od toho byla ta noha mladistwá a měkká / a bolela ho / tak že w Nocy bylo swětlo přinesšeno / aby ta Noha byla spatřena a wohledána / A byla plná Postel lupin a Strupu. To když Král wyhledal/ zradowal se/ a dal sobě předce tau Mjzkau Nohu y wssecek žiwot třjti/ až se wyhogil. A byl tak čistý a mladistwý/ yako mladé Sjrě.

Protož dal Král tey Zelině gméno/ Erenbreiß/ že geſt té cti welice hodná

¶Czas k Dyſtyllowánij.

¶Naylepſſij čas na počátku Czerwna Měſýce / tu Zelinu zſekati/ a pálici ſewſſij podſtatau gegij. Ale bylo by lépe a vžitečnégij / aby prwé přes noc v Wýně močená byla / a potom Dyſtyllowána in Balneo marie. Přijtržného Kořenij Wody načtitrobu dwa Loty wypiti / a dřewěnnau puſſtičku zwrtanau w Ruce noſyti/ do kteréžby byla Hubička w tey Wodě rozmočená / wložená / k tey často woněti/ w čas nakaženého powětrij/ a Ruce y Hlawu / po wſſech mýſtech ſobě tau Wodau natýrati / geſt weyborné Preſeruatiuum/ totiž/ obhagowánij / před Hlýzami a neb Morowým powětrým. Týž wodu tak w Puſſtičce noſyti/ a natýrati ſe / yakž ſwrchu dotčeno/ geſt dobré proti zlé wůni/ a ſmrdutému duchu / Těhotným Ženám / buďto w Koſtele/ neb na gi-

ných mýstech/ kteréž nemohau každé-
ho duchu neb smradu snésti a wytrpě-
ti/ a aby Sýtě nebylo Malomocné/ a
neb k nějaké těžké nemocy nepřisslo.
Krenpreyß gest dobrý proti hlýzám/
Neb přiwodý pocený/ gestliby na ko-
ho připadla hlýza/ dáti mu nayprwé
yakž slussý paussteti/ potom wzýti té
wody tři loty/ a mezy to wmýsseti pra-
chu y tey Zeliny puoldruhého Kwen-
týku/ dáti mu to wypiti/ a přikryti ho
aby se mohl potiti/ a tak ho ta hlýza
pomine. Přýtrzné Zeliny Woda/ gest
vžitečná k hogený čerstwých neb no-
wých ran/ nechť sau sekané neb bode-
né/ tak aby mu té Wody dáwal pýti/
dwakrát za den/ po iij. lotech/ wypo-
tý se tau ránau zase/ rownē yako dře-
wenný Oleg/ a také Ránu tau Wodú
wymeywati/ ráno a wečer/ a Ssatky
w ný rozmočené přikládati. Týž Wo-
da hogý wssecky zlé sskody/ kdežby ko-
li byli/ způsobem swrchu psaným wy-
meywagýc. Jtem geden Lot Vitri-
olium/ z kteréhož Czernidlo dělagý/
w ged-

w gednom ffuntu tey Wody rozpuſtě/ hogij a shánij wſſecky Liſſege/ y giné Fleky k praſſiwinam podobné/ a čym ſtarſſij ta Woda bude/ tehdá gi wzdy lepſſij. Týž Woda vžitečná geſt/ kdy by ſe Czlowěk neb Howado zabodlo na Wřetenĕ/ přikládati ſſatku w tey Wodĕ rozmočenau. Týž Woda pitá po dwau lotech/ a kloktánij w Hrdle činĕné/ráno a wečer/a to aby ſe wčas puoſobilo/po gednau zahánij wſſecky wotoky Hrdla/ a wſſecky zlé Neſſtowice w Hrdle hogij. Ernpreyſowé Wody wzýti geden Funt/ a rozpuſtiti wnij/drobet gi prwé zhřegijc/ puol lotu Alaunu/ neb Kamence/ zahánij wſſecky Mole z ſſatůw/ a neb plſtěných wěcý/ kteréjžby wnij/ a neb tau Wodau ſmočeni byli. Týž Woda ráno a wečer/ po dwau lotech pitá/ gi dobrá tĕm/ kteréjž mnoho zlé krwe w žiwotĕ magij/ to wyčiſtij a wytrawij gi. Týž Woda pitá/ geſt dobrá proti ſem y tam běhagijcým horkoſtem w Czlowěku/ proto že odwýrá

průduchy těch dýrek / kterými se pot wyrážý. Přýtrzné zeliny Woda pitá ráno a wečer / pokaždé tři neb čtyři loty / wyčisstiuge Krew / totiž / kdyby Cžlowěk yako Malomocney byl / a na čtitrobu pil / žádný Lékař nemuože na krwi poznáti / tak welmi tu zlau krew čistý. Týž Woda ráno načtitrobu pitá / pokaždé čtyři loty / za čtyři neb sseſt tehodnúw / činý Cžlowěka hubeného na Masse / proto že posylňuge Zialaudka / aby zažýwal ty zbytečné wlhkosti / z kterýchž Masso roste. Týž woda ráno a wečer pitá / pokaždé dwa loty / gest dobrá proti Záwratu hlawy. Tauž měrau pitá / gest weyborná nadewssecky giné Wody / k zachowánj paměti. Zhlawu tauž Wodau zewnitř potýrati / a od sebe nechati wschnauti / neb posylňuge hlawy a wtwrzuge Mozk / polehčuge yazyku / krew čistý / a když gest yazyk zdráw / tehdá giný Audowé na wětssým dýle zdrawý beywagý. protož kdož dobrau paměť mýti žádá / ten muož to-

ho požiwati/zpuosobem swrchu psaným. Týž Woda pitá/ráno a wečer/ wzdrawuge a hogij Plijce/když w člowěku hnigij/ a zhůru do hrdla wstupugij/a by pak tak welmi shnilij/a byli gedněm tak malé yako Wořech/ budau zasse celé.

Yahody.

Fragaria, Erdtberen. Fragum.

¶Wody pálenij.

¶Naylepssij čas Wodu pálití/když sau Yahody dokonále zralé/wssakž ne přijlis měkké/ a neb nahnilé.

¶Užitkowé a mocy.

¶Yahodowá Woda pitá/ gě dobrá kdož zley nečistey pot w žiwotě má. Yahodowá Woda pitá/ráno a wečer a do nápoge přiměssowána/ gě dobrá tomu/ kdo zlé horkosti má/ a také y žijzen vhasssuge. Týž Woda pitá ráno a wečer/ gest dobrá proti Malomocenstwij/Neb krew čistij/s Wijnem pitá/a neb s Chlebem gedena. Týž Wodu dobré gest pitij / ráno a

wečer/pokaždé tři loty těm/kteřij ne-
čistau kuozi magij. Týž Woda gest
dobrá pti pokaženým a rozgedeným
wstom/y také w Hrdle/ dáwati gi k
wymeywánij aust/ a klokánij Hrdla.
Nahodowá Woda/ gest dobrá proti
smradu aust/ často ge wymeywati.
Týž Woda dobrá proti Wředom w
Hrdle. Týž Woda pitá/ráno a we-
čer/ po třech lotech/ a k tomu do ná-
poge wměssowána/ gest vžitečná Rá-
trom/a proti Zlautenicy. Tauž měrau
pitá/ činij prostranstwij w Prsech.
Tauž Wodau dobré gest Hlawu po-
třati. Týž Woda/ráno/ o poledni/
a wečer pitá/ pokaždé tři loty/ posyl-
ňuge srdce. Týž pitá ráno a wečer/
po čtyřech lotech/ čistij Zenam gegich
nemoc. Týž Woda dobrá tomu/kdoj
sobě kost zláme/ načtitrobu čtyři loty
pitij. Nahodowau Wodau nohy zlé
wmeywati/ráno a wečer/a ssatky wnij
rozmočené/přikládati. Týž gě dobrá
proti wssem Ranám/ aby ge wymey-
wal/čistě ge hogij. Týž kdoby měl

Trudowatau twář / tau Wodau gi vmeywati / pomine / skussseno gest skrze Jakuba Hrabě z Lichtenberku.

Nahodowau wodu můžeš dělati Ohněm / neb bez Ohně.

¶ Wezmi Nahody / wmýssey drobet Soli mezy ně / a pal w Růženém koblauku / yako Růžowau wodu / ta woda / činý yasné woči / a chladý ge.

¶ Též muožeš gi takto dělati. Wezmi Sklenicy / nacpey plnau Nahod / a zahraď dobře Sklenicy / a zakopey ge za osm dnů do Mrawencowého kopce / rozpustý se w Wodu.

¶ Také gi můžeš takto dělati. Wezmi Sklenicy s Nahodami / wsyp Soli mezy ně / a wstaw do wlhké Piwnice / až znich Woda bude / A gestli že gi do pěkné Medenice wylegeš / bude zný pěkná zelená Woda / dobrá pro woči / aby gý tak w Piwnicy pět neb sseſt dnů nechal státi. ¶ Nahodowá Woda s Wýnem smýssená / a pitá / a nebo syce gedena po několik dnů / čistý

krew. Nahodowá Woda pitá ráno a wečer/ po každé dwa loty/ a do nápoge wměssowána/ gest dobrá proti prassiwinam. Týž Woda pitá ráno a wečer/ po dwau lotech/ dobrá gest proti Kamenu.

Nahodowé zeliny Woda.

¶Čzas k Dystyllowánij.

¶Naylepssij čas k Dystyllowánij zeliny Nahodowé Mágge Měsýce.

¶Užitkowé a mocy.

¶Nahodowé zeliny Woda / ráno a wečer pitá / po každé čtyři loty/ užitečná gest proti Zymnicy. Tauž měrau pitá/ činij prostranstwij okolo prsý/ a wyčissťuge plýce. Nahodowé Zeliny Woda/ gest dobrá/ kdo má Čzerwené woči/ aby gi každé ráno a wečer donich napaussťel. Týž Woda na čtitrobu/ y na noc/ kdyžby ležet gýti chtěl pitá/ gest dobrá proti Malomocenstwij.

Dub.

¶Dubowého lystu Woda.

¶Nayleppssy čas Systyllowati Mage Mesyce / to mladé lystý / ktereż se ponekud k čerwenosti cheylý / a nyzko při zemi na maleych Stromých roste.

¶Mocy gegý.

¶Subowého lystu Woda gest dobrá / kdoż má mnoho čerwených Nesstowiček mezy wočima / aby ge sobě tau Wodau wymeywal. Subowého lystu Woda / činý býlé ruce / aby se gý vmeywal / a tak od sebe vschnauti dal. Týž Woda ráno a wečer pitá / pokaždé iiij loty / gest dobrá proti zsedlé krwi / kdyż by kdo zaboden byl / żeby se mu krew srazýti chtěla / wyhánj gi wen. Týž Woda dobrá gest / kdożby Běhawku měl / býlau a neb s hnogem / pitý ráno a wečer po ssesti lotech / a neb yakżby gi do Nemocného wprawiti mohl / třebas y w gýdle / to dobře zasse v twrzuge člowěka. Woda z mladého lystý Subowého / gest dobrá pitý pti

zanečisstěným Nátram / kromu také
ssatku wnij rozmoče/přikládati/chla-
dij wssecky wěcy / a gest dobrá proti
hniloſti Náter. Týž Woda / ráno a
wečer pitá/ po každé čtyři loty/ gest
dobrá proti nedoſtatku Náter / a ko-
mu plýce hnigij. Týž pitá/dobrá geſt
proti boleſti a klanij w bocých. Týž
Woda/ dobrá geſt proti boleſti audu
mužſkého/ zwlásſtě bylíby wněm dýry
a chladij wſſecky zpreyſſtěniny a opa-
řeniny/aby wymeywal ráno a wečer/
a ſſatky rozmáčege/přikládal. Tauž
měrau vžijwagijc / hogij ſtaré ſſkody
na nohách. Subowého liſtu Woda
pitá třikrát za den/pokaždé ſſeſt lotu/
dobrá gi/ geſtliby Žena přijliſſney tok
ſwé Nemocy měla/ zaſtawuge gi.
Subowého liſtu Woda/ráno a wečer
pitá/pogednau ſſeſt lotu / zaſtawuge
krew. Týž Woda ráno a na noc pitá/
tři neb čtyři loty / geſtliby Cžlowěk
krwij močil/zaſtawuge takowau wěc
Týž Woda pitá/ geſt dobrá / kdyžby
Cžlowěk ranen byl. Subowého liſtu

Woda / geſt dobrá proti horkoſti a červenoſti Noh / z přýčiny černých pryſkeyřůw / ſſatky wnýtř rozmáčege / přikládati. Týž Woda geſt dobrá proti řezánýj a trápenýj Kamene / y také proti trhánýj w Ledwýj / ráno a wečer pitá / po každé dwa loty / pauſſtěg moč do Sklenice / vhlýdáſs w ſkleničy na dně yako pýſek ſtáti / a tak porozumýſs / že Kámen od Cžlowěka gde. Woda Subowého liſtu pitá / za den dwa loty / hogýj vražené ſtřewa / po prudkých purgacých.

Wossleych.

Abſtronum. Eſchlauch.

Cžas k pálenýj Wody.

Narlepſſýj čas z Wossleychowých hlawek Wodu páliti Mágj Měſýce.

Wossleychowá Woda geſt dobrá / když má Cžlowěk ſſedlau krew w ſobě namoč wnýj ſſatku / a přilož na ſſkodu rozpuſtýj ſe krew. Týž Woda / gž horká Woda / protož ſe ſluſſýj wyſtřýhati gby do wočýj nepřiſſla. Týž Woda

pitá ráno a wečer / dobrá geſt proti
žrenij w žiwotě. Tauž měrau pitá /
dobrá proti žlýſſkom a Sſrkawkam
w břiſſe. Týž woda pitá / po iij. neb v.
dnij / ráno a wečer / pokaždé dwa loty
geſt dobrá proti trhánij w Ledwij / a
pýſku w Ledwinkách / y wMecheyři.
Týž Woda pitá / ráno a wečer / po-
každé dwa loty / zažýwá ſkodliwé
wlhkoſti w žialauku.

Anýz.

Aniſum. Aniß.

Čas k Dyſtyllowánij.

Naylepſſij čas geſt Anýz páliti /
když odekťwe / a ſemeno ſe k ſezránij
přibližuge / wzýti ty naywrchnyſſij
Korunky s Semenem / zſekati a Dy-
ſtyllowati.

Mocy a vžitkowé.

Anýzowá Woda pitá ráno a we-
čer / po dwau lotech / odgýmá těžké
wyzdwihowánij a odřihowánij z Za-
laudka / a zahřýwá gey. Anýzowá
Woda pitá za den třikrát / pokaždé

tři neb čtyři loty/ gest dobrá proti wětrnostem w žiwotě.

Anýzowé Semeno.

Z Anýzowého semene beywá také weyborney Konffect strogen / a we wssech dobře sprawených Appatékách hotowý nalezen/ pod tímto gménem Sianiso / a neb Confectio de Aniso. Toho se požýwá proti hrubeym párám žialaudka/ a když gest welmi zassleymowaney a zastuzeney. Též gest vžitečney prsom a plýcem/ wewsseliyakých studených nedostatcých/ a nemocech/ což koli takowého z přičiny studených/ssleymowitých/lepkeych/ a zbytečných Flegmatyckých wlhkostij na ta místa přichází. Anýzowé Semeno s modrau Lilij Zenam dáwati když ge bolest Matky trápij / gi weyborná pomoc a posylnenij/ a wkrocuge také zenam Závrat hlawy po porodu

Apich/neb Miřík.

Apium hortense, Garten Epich. *Apium satiuum*, Epff kraut. *Selinon.*

¶O zpuosobu té Zeliny.

¶Apich / ačkoli gest několikerého zpuosobu / wssakž tuto se otom wypisuge / kterýž se w Zahradách sege / A gž nápodobney Petruželj / gen toliko že Zelina geho gest wyššjj.

¶Čzas k Dystyllowánj.

¶Naylepššj čas / Kořen / Zelinu / sewššj podstatau zsekage / páliti při konci Mágе Měsýce.

¶Užitkowé gegj.

¶Apichowá Woda / gž dobrá proti horkosti Lůna. Tauž Wodau často sobě Hlawu a židowiny potjrati / a samo od sebe nechati vschnauti / přiwodjj sen a odpočinutj. Týž Woda pitá / tři neb čtyři loty / proprawuge moč / a žene pjjsek z Ledwj a Mechyře. Apichowau Wodau / dobré gest rány wymeywati / ráno a wečer / a ssatky wnj rozmočené / nanč přikládati.

Břečtan.

Hedera arborea. Bawm Epssew.

¶Čas k Dystyllowánij.

¶Naylepssij Břečtan gest ten/ kterýž při Subu roste / páliti gey v prostřed Subna Měsýce/ s Kwětem/ Nahodami/ y s listem spolu zsekage.

¶Lékařstwij a mocy.

¶Břečtanowá Woda / gest dobrá proti bolesti hlawy/ často sobě gij hlawu myti/ neb potijrati/ a od sebe tak nechati vschnauti. Týž Woda dobrá gi pitij ráno/ a kdyžby chtěl lezet gijti/ pokaždé dwa neb tři loty/ proti Zlautenicy. Břečtanowá Woda/ ráno a wečer/ za několik dnij pořád po třech lotech pitá/ gest dobrá proti Kamenu w Mecheyře a Ledwij. Tauž měrau pitá/ weyborně moč žene. Týž Woda ráno a wečer pitá/ po dwau lotech/ a přimessowati do nápoge/ wyčisstiuge Mecheyř. Ale ženam nenij dobrá/ neb wyhánij plod/ a činij ženam znamenitau sskodu/ protož se Ženy tey Wody magij wystrijhati / kteréž s těžkými žiwoty chodij/ aby gij do žiwota ne-

¶Druhá stránka
přigýmaly/a nepily.

Hořec.

Gentiana, Entzian.

¶Čzas k páleny Wody.

¶Naylepssý čas Kořen s Zelinau zsekati/a wodu páliti při konec pssých dnj.

¶Užitkowé a mocy.

¶Hořcowá Woda pitá načtitrobu tři loty/přidáwá Czlowěku let a protahuge žiwotem/a gest rownĕ yako Werbena a Bedrnýk/neb zažýwá a wyprazdňuge wssecky Ssleymowaté wěcy w žialaudku. Hořcowé Wody wypiti tři neb čtyři loty/času toho když na Ženy gegých Měsýčná nemoc přigýti má/tym spýsse přigde/a brzo se odbude. Týž Woda pitá/zahánj ged a trawenjny/kteréž přicházegý/a neb dodáwany beywagý z Ženskeho kwětu. Týž Woda dobrá gest pitý/když nemá Czlowěk chuti k gýdlu/magýc prázdney a zastuzeney žialaudek/Zwlásstĕ pak/kdyby wzal tey wo-

by dwa loty/a mezy to aby přičiníl půl Kwentýka dobrého wonného Prustworce/na prach stlučeného/a geden Kwentýk Cukru/a tak aby asy po tři neb čtyři gitra včinil/a načtitrobu se napil/a pokaždé aby se nato ij. hodiny popostil/zasse se gemu chut k gýdlu nawrátý.

Wlaskey Kopr.

Fœniculus, Fenchel.

¶Čzas páleny Wody.

¶Naylepssý čas Fenikl/a neb Kopr Wlaskey dystyllowati/při koncy Mágc Messýce/Ale Kořen samey/při koncy pssých dnj.

¶Lékařstwý a Mocy.

¶Kopr Wlaskey hogý/a osswěcuge kalné woči/a což wočým sskody naprawuge/buďto od horkosti/a neb studenosti/když té Wody do wočý napustý/a na židowiny pomaže/wytáhne horkost y studenost z wočý. Týž Woda do wočý napusstěná/zrak wostřý/a zahánj Wředowatost/a neb

Flus wočij. Týž Wody ráno a wečer wypiti tři loty/ očisstiuge Srdce. Tey Wody wypiti dwa loty/ a hlawy gij potjrati/ a samé od sebe dáti wschnauti/ posylňuge Mozku. Týž pitá ráno a wečer/ dwa neb tři loty/ činij prostranstwij w Prsech. Tauž měrau vžijwána/ činij Cžlowěku dobrey hlas. Tey Wody ráno a wečer wypiti čtyři loty/ čistij Plijce/ a gest dobrá proti Wředom na Plijcých. Tauž měrau pitá/ čistij Zialaudek/ a sstawuge horkost Zialaudka. Též tak pitá/ gest Nátrom vžitečná/ neb gey wyčisstiuge. Wlaského Kopru woda ráno a wečer pitá/ pokaždé dwa neb tři loty/ třináct neb xiij. dnij pořád/ gest dobrá proti pýsku/ neb sutému Kamenij w Mecheyři/ těm kterýž nezdrawého Měcheyře sau. Teyž Wody pitij čtyři loty/ a mezy nápoy přimessowati/ odgijmá a zapuzuge bůgnost Smilstwa. Týž Wodu aby pil/ a potjral se gij/ činij dobrau barwu/ swětle Lijce/ a ozdobnau twář. Ta woda

ponékolik

ponekolik dnj pitá/pokazdé dwa neb tri loty / gest dobrá proti trawenine gedowaté. Wlaského Kopru Woda do vssij kropená/morj Czerwy/ktereyz by wnjch byli. Týz Woda pitá/ strocuge bolest brycha. Tu Wodu s Wynem smyssegjc/ napigeti se gj po dwau neb trech lotech/zahánj Wodnotelnost. Týz Woda hogj Wredy tagného mysta / ssatku wnj omoce/ prykládati. Tey Wody pitj tri neb ctyri loty/zahánj Zlautenicy. Teyz Wody wypiti dwa loty / otwyrá zacpánj Slezyny. W teyz Wodě ssatu rozmocyti/ a na Nátra prylożiti / odgymá horkost Náter. Wlaského Kopru Wodu/vzitecné gě pitj/ pokazdé dwa loty tem/kterymz s tezkostj mocy a neb Wody paussteti nemohau / tem moc proprawuge / Mecheyr cistj / y wssecky nedostatky Ledwinek. Týz Woda gedowaté vkausnutj / a neb hadowe vssnutj / prykládánym a vmeywánym/hogj. Také gest dobrá proti wssem nemocem hlawy/hlawu

gij vmeywati/ a od sebe nechati vsche nauti. Kopru wlaského Wodu/ tři neb čtyři dni ráno a wečer pitij / zahánij nemoc Zenskau tagnau. Týž Wodu ráno a wečer pitij/ pokaždé tři loty/ dobrá gest Chuwám / kterež nemúwagij Mléka/ budau ho mýti hognost. Týž Woda ráno a wečer pitá/ dwa neb tři dni/ pokaždé tři loty/ a k tomu smessowati gi s Wýnem/ odhánij nechut/ totiž zhůru wyzdwihowánij z žialaudka. Týž Woda do wočij napaussténá a pitá/ gest vžitečná tem ktereýžby oslepnauti chtěli. Týž Woda pitá / ráno a wečer / po třech lotech/ wssecky wěcy a neb hrubé wlhkosti / ztenčuge/ a činij subtylné. Týž Woda pitá/ rozmnožuge Sperma/ totiž/ přirozenij Cžlowěka. Tauž měrau vžiwána / gest dobrá proti wospalé Nemocy/ genž slowe Litargia.

Pětilýstek.

Pentaphyllon, Fünff Fingerkraut.
Quinque folium.

¶Čas Wodu páliti.

¶Naylepssij čas/ Zelinu/zbor a Koken/ sewssij podstacau zsekati/ a vprostřed Máge Měsýce páliti.

¶Užitkowé.

¶Petilistkowá Woda/ ráno a weker pitá / po třech lotech / dobrá gest pro Kámen. Tauž měrau pitá/ dobrá gest proti pýsku w Ledwij / a wyčissťuge Ledwinky. Petilistkowau Wodau čelo natirati/ a ssatku rozmočenau nanj přiložiti/ zastawuge krwotok Nosu. Týž Woda / dobrá gest proti třesenij audúw/ a rukau/ pokaždé se gj natirati/ a od sebe nechati vschnúti/ gest welmi užitečné y zkussené na gednom Zlatnijku w Sstrospurce. Týž Woda každau Ránu hogij / wymeywánim/ a rozmočených ssatku w nij přikládanim. Týž Wodu pitij/ a ssatky wnij rozmáčeti/ a na wředy přikládati/ každý otok zahánij. Ta Woda obměkčuge náramně/ a nutij každé Lékařstwij/ že se rozpustiti musý/ pitá

¶ Druhá stránka
y také zewnitř přikládaná. Též hasť wsseligaké horkosti/ y wssecko zlé/ tak že muſý odgýti/ a hogiti ſe/ přikládaným wnij namočených ſſatek/ ráno a wečer.

Krtičnýk menſſý/
Neſſtowičné kořenij.

Chelidonium minor, Feygwartzenkraut.
Scrophularia minus, Knollkraut.
Teſticulum Sacerdotis, Pfaffen hödlein.

¶ O zpuoſobu té Zeliny.

¶ Krtičnýk menſſý/ má lýſtij gedné pýdi zdélý/ a Kwýtek žlutý/ a netrwá déle/ než do wygýti Mágе Měſýce/ potom hned mine/ tak že ſe wýce nenachází. Lýſtij má podobné k Fiolowé Zelině/ ale drobet menſſý.

¶ Čzas k Dyſtyllowánij.

¶ Naylepſſý čas/ wezma lýſtij/ Kořen/ ſewſſý podſtatau/ páliti Wodu y proſtřed Mágе Měſýce.

¶ Lékařſtwij a mocy.

¶ Krtičnýka menſſýho/ geſt neyhlas

wnéyssý a neypředněyssý Woda proti Fýkowým bradawicým/pitá po třech lotech / a ktomu ssatky rozmáčegýc/ přikládati. Krtičnýk menssý/ rád roste w mokrých Zahradách / y také na některých Lukách při struhách/ktery mýmiž se Lauky / a neb Zahrady podpaussegý. Wodnatost neb Mýzka toho kořene s Medem smýssená/ a do Nosu wzdělána/čistý hlawu. Tolikéž také činý Zelina s Kořenem v Wýně wařena / Medu mezy to přičině/ týmž klokaný činiti.

Čápý nosek.

Rostrum Ciconiæ,	Storcken schnabel,
Herba Roberti,	Gots genad,
Gratia dei.	Acus muscata,

O zpuosobu té Zeliny.

Čápý nosek/ roste poněkud s počerwenaleym zborem / zweyssý puoldruhé pýdi/ newelmi libé wuoně/ málýstý k petruželý nápodobné.

Čas k Wody palení.

Naylepssý čas při konci Máge

Měsýce/ zbor y s zelinú a sewssij gegij podstatau zsekati/ a páliti.

¶Vžitkowé a mocy.

¶Czapýho Mosku Woda/ gest dobrá proti rozgýdanij na tagném Zenském mýsse/ tau Wodau wymeywati/ a ssatky rozmočené přikládati. Týž Woda za den třikrát a neb čtyřikrát pitá/ rozhánij z sedlau krew wnitř pod kožij tak že bude kuoże býlá/ y zdrawá. Týž gest dobrá proti Fýkowým bradawicým/ ráno a wečer wymeywati/ a ssatky wnij namočené přikládati. Týž woda dobrá pti bolesti we hřbetě neb w hnátých/ a neb kdež koli/ bolest natřýti/ a ssatkami wnij namočenými obložiti. Týž gest dobrá kterau Zenu prsý bolij/ a červeney worok přiwrhl se/ rozmoče ssatky/ přikládati za den dwakrát neb třikrát. Týž Woda gest prospěssná/ když se Czlowěk vsstýpne/ a neb sobě prst roztiskne/ a rozrazý/ ssatku wnij rozmáčege/ přikládati na to za den dwakrát/ a neb třikrát.

této Knýhy.

Gečmenná Woda.

Aqua Hordei, Gerstenkraut wasser.

JNayleplſſý čas Syſtyllowati/ při koncy Mágce Měſýce. Gečmenné Zeliny Woda / dobrá do Wočý napauſſtěti proti zlým nedoſtatkom wočý/ neb ge wyſuſſuge/ čiſté a yaſné činý.

Kuřý mor/ a neb/ Ziábý ſtřewce.

Anagallis, Gauchheil.
Morſus Gallinæ, Colmarkraut.
Hůnerdarm. Hůnerbiß. Vogelkraut/ oder/ Meyer.

JKuřý mor/ a neb Ziábý ſtřewce/ geſt troge/ Czerwené/ Modré a Býlé. Tuto ſe o tom wypiſu/ kteréž má čerwený Kwýtek/ a geſt mezy giným ney lepſſý. Páliti wſſecko ſpolu/ Zelinu zbory s Kwětem/ toho čaſu/ když ta zelina ktwe. Wody z něho pálené wypiti vj. lotu/ a potom ſe vloże při kryti / aby ſe mohl potiti / geſt dobré proti hlýzám / a ſamec náležý Mu-

žom/ a samice / totiž s býlým Kwětem/ Zenám. Týž Wodu každý den gednau a neb dwakrát pýti/ pokaždé iiij. loty / a Rány tau Wodau ráno a wečer wymeywati / hogij ge.

Zběhowý Trank.

Consolida media, Gulden günsel.
Symphyton petreum.

¶Čas k Dystyllowánij.

¶Naylepssij čas v prostřed Mágce Měsýce/ Zelinu/ Kwět / a zbor sewssij podstatú zsekage/ páliti z něho Wodu

¶Užitkowé a mocy.

¶Zběhowého Tranku Woda/ dobrá gest proti bolesti / bodenij a pálenij w střewách / pýti ráno a wečer po třech lotech. Týž Woda dobrá gest vstalým a zemdleným audom a žilám/ často ge natýrati / a samým odsebe dáti vschnauti. Týž Wodu načtitrobu pýti/ y také kdyžby chtěl ležet gýti/ pogednau dwa loty/ gest dobrá proti žrenij a swýránij w žiwotě. Týž Wo-

dau dobré geſt rány wymeywati / a ſſatky w nij womočené přikládati / hned a brzo hogij. Týž Woda dobrá geſt proti ſſedlé a ſrazené Krwi w ziwotě / buďto od zbitý / vſtrčený / a neb giného aurazu / pokazdé napiti ſe iij. a neb pět lotuow. Týž geſt dobrá proti zkazeným neb rozgijdawým wſtom / ráno y na noc pěkně tau Wodau wymeywati.

Gžánka wětſſij.

Chamædrys, Gamander.
Quercula minor, Blawmenderlin.

JO zpuoſobu y Dyſtyllowánij.

JTa Zelina neſe Modrý Kwijtek / geſt zweyſſij gedné pijdi / a roſte ráda w Zahradách. Neylepſſij čas Wodu páliti zté zeliny v proſtřed Mágе mě-ſýce / zſekagijce gi ſewſſij podſtatau gegij.

JLékařſtwij a mocy.

JGžánky wětſſij Woda / pitá do iij lotuow / wyhánij vmrlý plod z mat-

ky. Týž Wody wpiti iij. neb iiij. loty spomáhá tem kteřijž sau polamanij w žiwotě. Týž każdý den ráno a wečer pitá/ pokażdé tři neb čtyři loty / čistij Krew/a obweseluge Srdce. Týž ráno/o poledni/a na noc pitá/ po każdé ij. loty/ očerstwuge Nátra / a chladij ge / zwlásstě pak když gest s Kwětem pálena. Ta Woda často ráno/o poledni / a wečer pitá/ po dwau neb iij. lotech/zahánij žluč / a neb zbytečnau wlhkost kolery. Týž Woda užitečná gest/ kdo má rozgedliny w ustech/ wymeywati za den třikrát/zhogij se.

Střibrnjk/a neb Husy Mydlo.

Protentilla, Genserich.
Tanacetum agreſtæ, Grensing.

¶Střibrnjk gest bylinka asy gedné pýdi zweyssij/s Kwjtkem zlutým Lystij magjc wnitř bjlé.

¶Czas k Dystyllowánj.

¶Nayliepssij čas Dystyllowati Ko-

čen a Zelinu zsekagýc / mezy dwěma Matkami Božými.

¶Mocy té Zeliny.

¶Stříbrnýkowá Woda / do Wočý wpusstěná / dobrá gest proti Flusom a trhánj w Wočých / y také proti čerwenosti Wočý. Týž Woda dobrá gest proti čase w Wočých / často ge promeywagýc / pomine. Týž do Wočý pausstěná / dobrá gest proti temnosti / powlace / a bělmu Wočý / kteréž Czlowěku w gednom Roce zrostly. Týž gest dobrá proti Nesstowicým w Wočých / často do nych napausstěgýc zažene ge. Ta Woda hogý Rány / aby ge dwakrát za den wymeywal. Tauž měrau gý vžywagýc / a k tomu ssatky rozmočené přikládagýc / hogý Wlka. Týž Woda vžitečná gest těm / kteřý we Hřbetě nedostatek a bolesť magý / aby sobě gey potýrali tau wodau. Tey Wody wypiti dwa neb tři loty / zastawuge býley Tok ženský.

Poponec.

Hedera terreſtris,	Gundelreb.
Elatine,	Erdepffew.
Corona terre,	Erden krantzlin.

¶Czas k pálenij Wody.

¶Czas nayleppſſij na počátku Czerwna Meſýce/zſekagýc Zelinu y s Kořenem/ Syſtyllowati.

¶Wžitkowé.

¶Poponcowá Woda ráno a wečer pitá/pokaždé dwa loty/geſt dobrá proti třeſenij Srdce. Každey den načtitrobu pitá / proſpeſſná proti Zlautenicy. Tauž měrau pitá/dobrá proti zlému Zialaudku. Tey wody dobré gž wypiti čtyři loty w lázni/geſtli žeby Flegma byla/ w Měchýři/Zialaudku/Nátrach/neb plýcech/ſtrawi gi/a bude Czlowěk zdraw. Tey Wody dobré geſt wypiti/pět neb ſſeſt lotúw/ proti gedowatoſtem Morným a Hlij zám. Tey Wody každý den tři loty wypiti/ geſt dobrá proti Wředom na Hlawě. Tu Wodu pýti ráno/o poledni/a wečer/po každé iij. loty / aſy za

tři dni/ dobře Wodu proprawuge. Tey Wody wypiti tři loty / otwýrá zacpánj Slezyny a Ráter. Tu Wodu pyti dwa neb tři dni ráno a wečer po třech lotech / přinásselj Zenám gegych Kwet. Týž Woda dobrá gest proti Sně a lámanj / pyti gi / y Audy gj potyrati. Tey Wody ráno a wečer/ po každé iij. loty wypiti / gest dobrá Zenám kteréž těžké audy / a neb weliký žiwot magj / ty Audy potyrati tau Wodau čtyřikrát za den.

Zluttá Fiola.

Cheiri, Gelb Violen. Leucoion.

¶ Čžas k Dystyllowánj.

¶ Naylepssj čas zluttau Fiolu Systyllowati / když wrssowé tey Zeliny dozráwagj / a to bywá blyzko konce Mágce Mesyce.

¶ Lékařstwj.

¶ Zlutté Fioly Woda pitá / ráno a wečer/ pokaždé dwa neb tři loty/ gest dobrá kdoby se Smyslem pominul / a neb žeby ho nemel / posylnuge / a při-

náſſij mu gey zaſe. Táz Woda ráno a wečer po třech lotech pitá/ poſylňuge yáter. Tůž měrů požýwána/ poſylňuge Ledwinek. Týž Woda ij. neb iij. téhodny/ ráno/ o poledni/ a wečer/ po třech lotech pitá/ přiwozuge Zeny k plodnoſti. Teyž Wody ſſeſt neb woſm lotu/ též tak požýwati/ wyčiſſtiuge Zeny po porodu. Zlutté Fioly Woda/ xij. neb xiij. dnij. každé ráno a wečer/ wždy po třech lotech pitá/ wžitečná geſt těm kteřýž přes mýru ſmilnili/ těch zaſe poſylňuge a ſýlu přináſſij/ Neb y Suſſi w těle obweſeluge. Tauž měrau pitá/ dobrá geſt těm kteřýž magij Srdce nemocné/ z přičiny ſtudenoſti neb zymy/ to gim zaſe zahřege. Týž Woda pitá/ woſtřij rozum/ wtip y paměť. Týž za pět dnij pitá/ činij Czlowěka weſelého. Zlutté Fioly Woda pitá/ čiſtij a naprawuge zkaženau Krew/ a zahřýwá Mozk w hnatech/ a ſtudený Flus zahánij. Též geſt dobrá Sſlakem poraženým/ kterýmž yazyk wochrnul/ že mluwiti ne-

mohau / a kterýž sau po gedné straně
porážení / tu Wodu aby tři neb čtyři
téhodny pořád pili / ráno a wečer / po
každé ij. loty / a nápog swuog aby s
tau Wodau prowařowali / a Auty
také aby sobě gij natijrali. Teyž Fialy
Woda / dobrá geſt těm kterýmž se ru-
ce třesau / aby ge sobě gij natijrali rá-
no a wečer / nechagijc tak samým od
sebe vschnauti / a aby se gij napigeli po
ij. lotech / pomine gijm takowe třese-
nij rukau / y giných Auduow. Týž wo-
da ráno a wečer pitá po dwau lotech /
chladij a očerstwuge Srdce / a to se
stáwá z gegij mocy a sýly / Neb geſtli
že geſt přijliſs studené / a neb přijliſs
horké / w prawú mijru ge vwozuge / a
protoż Srdce obweſeluge. Fialowá
Woda také Krew obweſeluge. Také
geſt dobrá proti Flekom mezy Woči-
ma / nechť sau od horkosti a neb od zy-
my / ty zahánij / a činij twář bijlau a
yasnau. W týž Wodě ssatu womočiti /
a okolo hlawy wwázati / krotij wſſeli-
gakau bolest w hlawě / y Fluſy / a při-

wodu dobrý sen a odpočinutij.

Rzebřijček.

Millefolium,	Garben.
Supercilium Veneris,	Schafgarb.

¶ Wody pálenij.

¶ Nayleppssij čas Swstyllowánij / Zelinu y prut spolu zsekagjc / páliti při koncy Mage Měsyce.

¶ Užitkowé a mocy.

¶ Rzebřijčkowé Wody ráno natrobu čtyři loty wypiti / a pomazati gij dolijnek proti Srdcy / kdež žalaudkowá vsta mjsto magij / Gest welmi vžitečná Cžlowěku když má zastuzeny žialaudek / zase se gemu zahřege. Týž Woda tři a neb čtyři dni ráno natrobu pitá / Stjřeti dáwati dwa loty / prostřednjmu Cžlowěku pět neb sseſt lotu / geſt dobrá proti sſrkawkám a žlyſſtiom w brisſe. Týž Woda pitá dwě neb tři Neděle / každ̄ den po dwau lotech / a nápog také s tau wodau smessowati / geſt dobrá když Cžlowěk

wěk barwu potratný/ od přýlissného a zbytečnýho krwe tečený. Týž Woda gest dobrá k čerstwým a neb nowým Ranám/ ráno a wečer ge wymeywati. Rzebříčkowá Woda pitá/ po iij. lotech/ čistý Krew.

Zlutté Lilium/ a neb Kosatec žlutý.

Acorus, Gelb Gilgen.
Gladiolus, Gele Schwerteln.

¶ Čas k pálený Wody.

¶ Naylepšý čas Kwět dystyllowati/ když gest dokonále wyspěley/ wssakž nečekati ažby spadl.

¶ Užitkowé gegý.

¶ Zluttého Lilium Woda pitá po čtyřech lotech/ za nekolik dnů/ Tok ženský/ byllyby přýlissný/ zastawuge.

Rzeřicha Zahradný.

Cardomon, Garten kreß.
Naſturtium hortenſe.

¶ Čas k Dystyllowánj.

¶Naylepssý čas při koncy Mágo Měsýce / Zelinu a zbor spolu zsekage Wodu páliti.

¶Mocy a Lékařstwý.

¶Rzeřichy Zahradný Woda / zahánj Wředy okolo Zubuow / častým wymeywánym a potýránym. Týž Woda dobrá pýti ráno a wečer proti Wotoku / a k tomu aby wotok tau Wodau pomazowal. Týž načtitrobu pitá tři loty / zahánj sskrkawky neb hlýsstě z žiwota. Týž Woda gest dobrá proti dětinským Nesstowicem aby gi s Medem smýssel / Ssatky w tom omoče / nanč přikládal / A když wschne / omoč opět / a přilož yako y prwé / wytáhneť ty čerwené Fleky wen / budessli ge na žiwotě mýti. Paklíby na nohách byli / přikládey to na Kotnýky nožnj / a pý ráno a wečer / přimýssege k tomu pálené Wody z Zahod / a wystrýhey se wssech horkých pokrmúw / yakožto Ssočowice / swinského Massa / Gelit a Gýtrnic atč.

Len Matky Božij.

Linaria,	Flachskraut.
Osyris,	Leinkraut.
Herba urinalis,	Harnkraut.

O zpuosobu té Zeliny.

Len Matky Božij/ gest poněkud krome Kwetu/ nápodobný ke lnu. Též také gest podobný k Ezuli/ ale že mléka nemá yako Ezule.

Wody pálenij.

Naylepssij čas/ zsekage Zelinu y s prutem/ Systyllowati při koncy Máge Měsýce.

Vžitkowé a mocy.

Matky Božij Lnu Woda/ gest naylepssij/ kdo má čerwené Wočí/ aby gi ráno a wečer do nich napaussel/ a střzkostij kterau hogitedlněgssij Wodu mimo tuto nalezness/ gest často krát pokussseno. Teyž Wody dáti wypiti Czlowěku Wodnotelnému vj. neb vij. lotuow/ a prostředněj Kurku z kořene Chebdiowého snijsti/ tak we-

likau yako leskowý Worech/bude mo-
čiti/to čin až zdráw budeš.

Bez/a neb Bzy.

Sambucus, Holder.

¶Woda z prostřednij Bzowé kuory.:.

¶Naylepssij čas na počátku Máge Měsýce/aby oblaupě wrchnij sserau kuoru/od mladistwých weystřelkuow bzowých zawrhl gi pryč/a potom tu druhau zelenau kuorku Systyllowal skrze Alembýk in Balneo marie.

¶Užitkowé a mocy.

¶Bzowé kuory/a neb mýzky Wody/obzwlásstně pálené/tři loty wypiti/gest dobrá proti Wodnotelnosti. Týž Wody načtitrobu ssest Lotuow wypiti/pogednau včinij obměkčenij/ze bez sskody Stolicy mýti budeš.

Bzowého Listu Woda

¶Naylepssij čas Systyllowati/

Wrssy/a to mladistwé Lýstý které se nedáwno wypučilo a wyrostlo/ spolu zsekage/ páliti wprostřed Mágе Měsýce. Bzowého Listu Woda / gest dobrá k horkým Nohám a shnilým nedostatkom/ často wymeywati/ a od sebe nechati wschnauti. Czastokrát mél sem o to činiti/ že gest studeného a suchého přirozenj / a žeby mél chladiti. A na odpor gest geho přirozenj/ neb gest horký a suchý/ Rozpaustýj a wkrocuge / protož wkládá a zastawuge bolesti a trápenj/ a tak se domnýwagj onem/ že chladý.

Bzowého Kwětu Woda.

JCzas naylepssý Wodu páliti/ když gest Kwět dokonále wyspěley / strhnauti gey z těch stopek/ a páliti.

JBzowého Kwětu Woda/ ráno a wečer pitá / pokaždé dwa loty / obměkčuge prsy. Tauž měrau pitá/ a potýrána neb pomazowána/ dobrá gest proti wotoku. Ta Woda wyhassuge a rozpaustý horkosti Wočj/ o kterémž

koli zase gij do nich napustij Tej
Wody ráno a wečer po kaž é čtyři
loty wypiti / dobrá proti W notel-
nosti. Ta Woda horčij a sussij protož
gest k starým sskodám wžitečn / kterež
studené sau / častým wymeywánim /
hogij ge. Ta Woda pitá / braněj Ma-
lomocenstwij. Týž gest dobrá proti
třesenij rukau / ráno a wečer natijrati
ge / a odsebe nechati wschnauti. Té
wody vij. neb x. dnj pořád / ráno a we
čer / pokažde tři loty wypiti / posylňu-
ge žalaudka. Týž Woda gest dobrá
tem / kteřijž magij spadanau neb tru-
dowatau twář / ráno a wečer twář
wmeywati / a od sebe samému dáti
wschnauti. Týž Woda krotij bolest
hlawy / Ssatku w nij rozmočiti / a na
zad na Týlo přiložiti / a pomazati.
Tu Wodu ráno a wečer pijti / pokaž-
dé dwa neb tři loty / otwijrá zacpánij
Náter / Slezyny y také Ledwinek.
Bzowého Kwětu Woda / tauž měrau
pitá / zahánij třetijho dne Zymnicy / a
wyčisstiuge wssecky Kluky a toky kte-

kyž z Melankolie přicházegyc. Tey Wody iij. neb vj. lotuow wypigyc/ purguge spodkem bezewssy tezkosti a trápenij / a polehčuge zywota. Týž Wody ráno a wečer napigeti se/ po každe dwa loty / a v wečer gy sobě do Wočij napausstěti/ shanij powlaku z Wočij.

Psy Nazyk.

Cinogloſſa, Hundszung.
Lingua Canina.

Čas k Dystyllowánij.

Při koncy Měsýce Czerwna/ nayslépe Wodu páliti/ zsekage Zelinu/ Lyſtij/ Zbor / a Kořen sewssy geho podstatau.

Užitkowé a mocy.

Ipsýho Nazyku Woda/ dobrá proti Fykowým bradawicým / kdež koli sau/ mělyby ge Czlowěk wnitř/ má tu Wodu ráno pyti/ pokažde ij. loty/ až mu minau / Pakliby ge měl zewnitř/ žeby k nym přystup byl / aby ge sobě vmeywal / a ssatky rozmočene wnij

přikládal/tak pominau. Týž Woda hodný se ke wssem Ranám / aby ge ráno a wečer wymeywal. Týž Woda užitečná gest k starým sskodám / wymeywati ge / a ssatky lněné omočené na ně přikládati/ hogně wayborně.

Konopě.

Canabis, Hanff.

¶Čzas pálenj Wody.

¶Konopě/naylepssj čas Dystyllowati/pokudž sau mladé a zelené/wzýti ty gegich hlawky/a neb wrssky/zsekati a páliti.

¶Moc gegich.

¶Woda z Konopj gest dobrá proti bolesti Hlawy / kterauž z horkosti přicházý / hlawu / Čzelo / Zidowiny často gj natjrati. Týž Woda dobrá gest proti wssem horkostem / kdežby byli/Ssatky wnj omáčeti / a přikládati/w Zymě za den dwakrát/a Letnjho čassu třikrát.

této Knýhy.

Geleňý Yazyk/a neb Pseny Trank.

Scolopendria. Hirschzung.

¶Czas k Dystyllowánij.

¶Naylepssij čas Lýstij Geleňýho Yazyka Mágj Měsýce Dystyllowati.

¶Lékařstwij a Mocy.

¶Geleňýho Yazyku Woda/ráno a wečer po dwau neb třech lotech pitá/ gest vžitečná proti zacpánij Srdce/ neb ho posylňuge. Teyž wody ráno a wečer po dwau neb třech lotech napigeti se/prospěssné gest Slezyně. Neb častokrát Slezyna stwrdne/ že bude co třýska/ proti tomu má xl. dnij pořád pitá býti/ yakž dotčeno/gistotně spomůže/ a gest také dobrá proti zacpánij Slezyny/y také Náter. Týž wodu dobré gest pýti proti Sstkawce. Týž wody napigeti se ráno a wečer/ po iij. lotech/ dobrá gest proti čtwrtého dne Zymnicy. Geleňýho yazyku Wody pýti tři loty/gest vžitečná pro-

ti Kamenu w Ledwij/ a ten kterýž w Mechýři bywá/ drobij/ to geſt často krát zkuſſeno a zprubowáno. Týž Woda geſt dobrá proti horkoſtem wſſech Auduow / Sſatky rozmáčege přikládati / vhaſſuge horkoſti. Týž geſt proſpeſſná proti horkoſti Náter/ aby s Kuozowau Wodau ſmýſſená byla / a w tom Lněnicy rozmáčege/ přikládati za den třikrát neb čtyři krát/ až zaſe vhaſſeny budau. Týž woda geſt dobrá proti Raku / wymeywati / a ſſatky w nij rozmočené přikládati. Tý wody ráno a wečer čtyři loty wypiti/ dobrá proti wotoku. Týž woda geſt vžitečná / když komu Cžipek w hrdle roſte / a neb když někomu w hrdle co ſſkodij a zſyrowij/ hned mine/ když tau wodau časté kloktánij činěno bude. Týž woda často pitá / pokaždé tři Loty / geſt dobrá proti těžkým / ſſkaredým / a ſtraſſliwým Snom/ kterýž mnohokrát zprij činy pokažené a zlé Slezyny přicházegij. Týž geſt dobrá proti těžkoſtem

kteréž také z Slezyny a z Melankolie přicházegij/aby se té wody ráno a wečer napigel/po každé tři loty. Muože také týž woda smyssena býti s wodau Tamaryssskowau. Neb sau obě yako naypřednegssij lékařstwij proti wssem nedostatkom Slezyny. Teyž wody ráno a wečer wypiti/ pokaždé čtyři loty/odhánij zsedlau a sražanau Krew od Srdce / kteráž se zacpala a zastawila/z přičiny pádu neb zbitij / a neb když geden s druhým klal. A kdožby se tey wody kazdau noc třikrát přes celey Mág Měsýc napigel / wyčistij zlau Krew od dobré/zdráwa zuostane w žiwotě / ale zlá se ztrawij a wyhnána bude. Tey Wody dobré gest za den tři loty pyti/ proti kapánj moče / a neb proti težkému odcházenij wody. Týž wody ráno a wečer vžiwati po třech lotech/gest dobrá proti Zlautenicy.

Dnáwa Bylina/S. Petra Bylina/ Bukwice bylá/

Kropáček.

Herba paraliſis,	Himmelſchlüſſel.
Verbaſculum,	Schlüſſelblümen.
Herba arteticæ,	S. Peters Schlüſſel.

¶Czas k Dyſtyllowánj.

¶Naylepſſj čas na počátku Máge Měſýce/ Lýſtj/ Kwět ſewſſj podſtatau / zſekati a páliti.

¶Vžitkowé té Wody.

¶Snawé Byliny woda geſt dobrá proti wſſem boleſtem Hlawy / a proti naſtuzenj/ Sſatky w nj rozmoče/ okolo Hlawy obwázati / wkrocuge Strýlenj a boleſti Hlawnj / kteréž ſau z ſtudenoſti. Týž wodu dwakrát za den pýti / pokaždé dwa loty/ geſt dobrá proti ſtudenému Zialaudku/ a a zahřýwá ſtudené Nátra. Tauž měrau pitá / geſt dobrá Zenám těhotným. Týž pitá ráno a wečer/ čiſtj Zeny od gegých nemocy. Týž hogi wſſecka gedowatá wkauſnutj/ wymeywánym / a ſſatek w nj omočených přikládanym. Tauž měrau vžýwána/ hogý wkauſnutj wſteklého Pſa. Snawé byliny woda po tři dni/ každý

den po dwau Lotech pitá / zahánj hlawnj Wředy. Týž woda zahánj pihy a Fleky z twáři / častým vmeywánjm / a činj kuoži yasnau. Též pitá ráno a wečer / pokaždé tři loty / gest dobrá proti Kamenj / kterýž s mocem odhánj. Týž pitá každý den třikrát / po dwau lotech / gest dobrá proti pjšku a trhánj w Ledwj.

Podražec okrauhlý.

Aristolochia rotunda, Rundholwurtz.

¶ Čas Wody pálenj.

¶ Naylepšjj čas k Dystyllowánj / Kořen / Zelinu / sewšjj podstatau z sekage / v prostřed Měsýce Mágc Wodu páliti.

¶ Užitkowé.

¶ Podražcowá woda / gest dobrá proti třesenj rukau / vmeywati ge tau wodau / a potjrati / a tak dáti samým vschnauti / a to častokrát ráno a wečer činiti. Týž woda gest dobrá ke wssem Ranám / ráno a wečer wy-

meywati/hned se zhogij. Týž woda ráno a wečer pitá/ zmekčuge twrdost Slezyny. Týž ráno a wečer pitá/ pokaždé čtyři loty/ zahánij bolest a klanij w bocých. Také gest dobrá proti Křeči/ Audy gij vmeywati ráno a wečer/ a od sebe nechati vschnauti. Týž Woda pitá ráno a wečer/ po ij. lotech/ zahřijwá každau studenost w Czlowěku. Teyž wody pijti ráno a wečer čtyři loty/ rozmnožuge Czlowěku přirozenij/ genž slowe Sperma. Týž wodu ráno a wečer pijti/ vkládá bolest dny nožnij/ aby se gij potýral. Týž woda ráno a wečer pitá/ pokaždé ij. loty/ gest dobrá proti padaucý nemocy/ genž slowe Epilepsia. Tauž měrau pitá/ gest dobrá proti bolesti Břicha.

Chmel.

Humulus, Hopffen. Lupulus.

¶Wody palenij.

¶Naylepssij čas při koncy Subna Měsýce/ když Chmel počijná ruosti

wotrhati wrssky geho / aſy dwau pý-
dý zdělý / zſekati a páliti.

¶ Mocy a vžitkowé.

¶ Chmelowá Woda pitá / ráno a
wečer pokazdé dwa loty. A přitom
také s nápogem ſmeſſowaná / čiſtý
Krew / a wyhánýwá Melankolý / od če-
hož člowěk Chrástawý / praſſiwý / y
také Malomocný bywá / y giné ne-
mocy / kteréž z nečiſté Krwe přicháze-
gý / Neb zloſt Slezyny naprawuge /
od kteréž wſſecky nečiſtoty přicháze-
gý. Týž Woda ráno a wečer teplá
do vſſý wpuſſtěná / čiſtý / ſtrawý / y
také wyhánýwá hnis a neb zhnuoy.

Werbena.

Verbena, Eyſenkraut.

¶ Dyſtyllowánj.

¶ Naylepſſý čas Werbenu Syſtyl-
lowatí / okolo Swatého Jana / zſeka-
gýce gi ſewſſý podſtatau gegý / Zelinu
Samcowau / Samec má Kwět mo-
drey / ale Samice zluttý.

¶ Vžitkowé a mocy.

¶ Werbenowá Woda geſt nayleppſſij proti boleſti hlawy/ Strýlenij wnij/ často gi potýrati / a ſſatu wnij rozmáčege / přikládati. Některýj prawij/ aby ſſatek womáčel/ kolikrátžby koli vſchl / a na čelo mokrey vwazowal/ že ktomu žádné lepſſij Wody nenij/nežli ta. Týž Woda ráno a wečer pitá / za ſſeſt neb woſm dnij/ pokaždé dwa neb tři loty/ zahánij Zlautenicy. Týž Woda dobrá proti mlhawým/ temným/a wředowateym Očým/ a kterýž mdley zrak magij / poſylňuge gých/každý den donich gednau a neb dwakrát napauſſtěti/ wokolo pomazowati / y také tu wodu pýti. Werbenowau Wodu dobré geſt pýti/proti gedowatým tráweninám/ geſtliby člowěk co takowé° ſſkodné° ſnědl/ neb wypil/ pýti gij na mýſſe Metridatu/ pokaždé pět neb ſſeſt lotuow. Týž Woda dobrá geſt proti Fýkoweym Bradawicým / vmeywati ge ráno a wečer. Týž Woda pitá ráno a wečer/ po-

čer/pokaždé tři neb čtyři loty/gest dobrá proti třetýho dne Zymnicy. Tauž měrau pitá / gest dobrá proti zaneči-
ſſtěným Prſom/ a kdo těžce deychá.
Týž Woda pitá ráno a wečer/pokaž-
dé tři loty / a k tomu přimeſſowati gý
mezy Wýno/vžitečná geſt proti wre-
dom na Plýcech/ ktomu též omoče w
ný ſſatky / na bok přikládati/poſylně-
ný činý Plýcem. Tauž měrau pitá/
geſt dobrá proti Sauchotinám/zpý-
činy plýc přiſſleym. Týž Woda ráno
a wečer pitá / a přikládáno yakž ſwr-
chu ſtogý/poſylňuge Nátek. Týž pitá
dáwá Cžlowěku pěknau barwu/a aby
ſe gý též vmýwal / a ſamé od ſebe vſ-
chnauti dal. Týž Woda pitá/ ráno a
wečer/pokaždé čtyři loty / geſt dobrá
proti boleſtem Zialaudka / ktomu ta-
ké aby ſe gý Zialaudek zewnitř poma-
zowal. Týž Wodu w vſtech často dr-
žeti / geſt dobrá proti boleſti Zubúw.
Týž ráno a wečer pitá/ po čtyřech lo-
tech/vžitečná proti boleſti Ledwý/ a
Mřcheyře. Tauž měrau pitá/dobrá

proti zacpánj Páter a Slezyny. Týž Wodu każdé ráno načtitrobu dáwati pýti Dérem/po dwau lotech/ za pět neb ssest dnj pořád / proti Sskrkawkám/neb Zlýsstiom w žiwoté. Werbenowá Woda ráno a wečer pitá/ po każdé tři loty / gest dobrá proti zacpánj střew/ Zialaudka/a břicha. Túž měrau pitá/ čistý Ledwinky/a drobý kámen w Měcheyři. Též hogý Fistulý/aby gý wymeywal/a ssatky rozmočené nani přikládal. Týž ráno a wečer pitá/pokażdé tři loty/gest dobrá proti Wředom w prsech. Tauž měrau pitá/ dobrá gest proti Nesstowicým a neb Pryskeyřom w žiwoté. Týž pitá za den tři loty / gest dobrá proti močenj Krwý. Tau Wodau často hlawu potýrati / a od sebe nechati wschnauti/ Ssatky také omáčegýc / na Hlawu přikládati / gest dobré proti dlauhotrwagýcý nemocy / a když geden newý odčeho ta bolest gest. Týž Wodu ráno a wečer pýti / po każdé čtyři loty/ gest dobrá proti wnitřnýmy

y zewnitřnjm Wředom. Werbenowú Wodu pjti za den dwakrát neb třikrát/ po dwau neb třech lotech/ zahánj Smilstwo. Tauž měrau pitá/ otwjrá zacpánj Náter. Teyž Wody napjti se tři neb čtyři loty/ gest dobrá proti žřenj w žiwotě. Týž gest dobrá proti rozgjdanj a djrám na ženském tegném mjstě / wymeywati ráno a wečer / a ssatky w nj rozmočené přikládati. Týž pitá ráno a wečer / po každé tři loty/ gest dobrá proti kamenu.

Židowské a neb Mořské Wissně./

Alkekengi,	Juden kirschen. Judē Schlütten. (Tokle.
Halicacabus,	
Solatrum rubeum,	Boborellen.
Saxifraga rubea,	Rot Nachtschat.

O zpuosobu gegjch.

Židowské/ neb Mořské Wissně/ gē Zelina gednoho lokte zweyssj/ s Mechýřjky barwy načerwenalé/ a wnich sau Rahúdky pěkné čerwené / co střessně a neb Wissně.

¶ Čas k Dystyllowánj.

¶ Naylepssj čas když sau Nahůdky zralé/ Systyllowati ge Měsýce Zářj.

¶ Užitkowé a mocy.

¶ Zidowských Wissnj woda / ráno a na noc pitá / pokaždé čtyři loty / a mladým Sětem geden lot/ gest gedna naylepssj Woda / kteráž gmýna býti muoże/ pro kámen. Týž Woda tak pitá / gest dobrá proti pýsku/ a trhánj w ledwj/ y také w Měchýři. Neb má diwnau moc a zpuosobnost w wyčissťiowánj Ledwinek a Měchýře. Také gest dobrá/ kdo nemuož močiti/ aby gi pil dwakrát za den/ neb pohne močem/ a proprawuge wodu. Toho zkussyl Knez Erhart Knapt Kartaus w Sstrospurku. Tauž měrau pitá / gest dobrá proti Wředowitým Ledwinkám a Měchýři / kteráž obogě čistj. Týž Woda ráno/ o poledni/ a na noc pitá/ pokaždé čtyři loty/ gest dobrá těm kteřjž krwj močj. Muože se také časem Měsýce Czerwna z Zeli-

ny Wody napáliti/Ale nenj tak sylná a dobrá yako z Nahod. Mořských wissnj Woda/ráno a wečer pitá/po každe tři loty/dobrá gest pro Woči.

Yzop.

Hyssopus, Isop. Ispen.
Kirch oder Closter Isop.

¶ Čas Wody pálenj.

¶ Naylepssj čas toliko Lystj z prautku zsmeknauti/a páliti toho času když modrý Kwjtek nese/ totiž Srpna Měsýce.

¶ Lékařstwj a mocy.

¶ Yzopowá Woda gest dobrá pjti ráno a wečer/ pokažde tři loty/ tem ktery tezký kassel a dussnost magj/ y také hlas zadjrawý/ ta gjm spomáhá od tech wecý/ y také dobrý hlas dáwá. Yzopowá Woda/ráno a wečer pitá/ pokažde čtyři loty/gest dobrá tem ktery welmi kasslj/ a wymjtati a odchrkowati nemohau/ ta kassel zastawuge/ y odewssech nemocy spomáhá/ buďto z přjčiny nedostat-

ku plíce / y sstce giných wecý. Tauž
mera pitá / gest vžitečná proti wssem
nedostatkom plíce / z přičiny Flegmy /
neb zahřiwá a wysussuge gi / a gest
obzwlásstně prospěssná proti wředo-
witým plícem. Tauž měrau pitá / ob-
měkčuge sslezmowité a lepké Flegma-
tické wlhkosti w prsech / kteréž sau
husté / a táhnau se / dewět dnij tak po-
žiwána. Rzopowé Wody ráno na
čtitrobu pět neb sstest lotuow wypiti /
gest dobré proti žlússtiom a Sstr-
kawkám w žiwotě. Týž pitá ráno a
wečer / pokaždé dwa loty / otwiřá a
proprawuge vražené žily w žiwotě.
Tauž měrau pitá / wyhánij zlý nepři-
rozený pot z žiwota. Item kdo chce
pěknau twář mýti / pij tu Wodu / a
také gij sobě twář vmeywey. Týž wo-
da pitá zpuosobem weysse psaným /
hogij wnitřnij Wředy. Rzopowá
Woda / gest dobrá koho Zuby bolij /
aby tu Wodu dlauho w Vstech držel /
a Zubuow gij potýral / spomáhá. Týž
Wody tři neb čtyři téhodny / kažij

den ráno a wečer/ pokaždé tři neb čtyři loty wypiti / gest dobrá proti Wodnotelnosti z studených wecý. Tauž měrau pitá / gest dobrá komu žalaudek wotéká / a posylňuge Zialaudka k zažýwánj pokrmuow. Nzopowá Woda zahánj zuěnj a zwučenj w Vssých / do ných paussřena. Týž Woda dobrá gest pýti ráno a wečer po třech lotech / těm kterýmž Slezyna wotéká / a těm kteréjž magj bolest při Zébrách / y také proti bodenj a klanj w bocých. Tauž měrau pitá / gest dobrá proti Zlautenicy. Nzopowá Woda gest vžitečná Maudrým a rozumným lidem / aby při swém zdrawj zůstali. Týž Woda ráno a wečer po vj. neb vij. lotech pitá / gest dobrá Zenám / kteréjž přýlisy mnoho přirozenj a bugnosti magj. Tauž měrau pitá / posylňuge Srdce / Zialaudka / y Slezyny. Nzopowá Woda ráno a wečer po čtyřech lotech pitá / činj prostranstwj w prsech. Týž pitá ráno a wečer po dwau a neb třech lotech / otwýrá zacpánj Náter.

Slézpolný.

Alica, Ybischwurtzel. Malua Hyspanica.

¶ Čas k Dystyllowánj.

¶ Nayleppssý čas/ Kořen ztluka/ pálliti Wodu mezy Matkami Božjmi. Ačkoli y některý Zelinu geho pálj/ a ginj toliko kořen.

¶ Vžitkowé a mocy.

¶ polnýho Slézu kořene Woda/ gest dobrá proti wotoku/ ssatky w nj omočiti/ a na wotok přikládati. Týž Woda dobrá gest pjti/ ráno a wečer/ pokaždé dwa loty/ proti nepřirozené horkosti/ kteráž slowe Erisipela. Téhož kořene Woda/ zstawuge Krew w Ranách/ Ssatku omoče/ do Rány wložiti. Týž Wody ráno a wečer čtyři loty wypiti/ gest dobrá pro kámen y také pjsek/ a trhánj w ledwj. Týž Woda dobrá gest pro Wssi/ hlawu gj vmeywati/ wssecky dolu spadnau. Také dobrá gest ke wssem Ranám/ wymeywati ge ráno a wečer.

Týž dobrá gest proti wotoku Rány/ ssatek omoče/ na Ránu přikládati.

Týž Wody ij. a neb tři loty / s tolikéž Wýnem smýsseti a wypiti / zastawuge Czerwenau nemoc. Týž Woda wyhánij luožko po porodu / genž slowe Secundina / aby gi pil ráno a wečer/ pokaždé ssest a neb osm lotu. Též spomáhá tem/ktereýž krwý močij. Tauž měrau pitá/ wyčisstiuge Mechýř.

Týž wody napigeti se po dwau lotech/ gest vžitečná tem ktereý magý zastuzený Zialaudek. Týž Wodu pýti za den dwakrát neb třikrát / pokaždé ij. loty/ gest dobrá proti těžkosti deychánij/neb dussnost zahánij/To gest zkussené. Týž woda obměkčuge twrdé wěcy y Wředy / a činý proměnu w teplých wěcech/ neb chladý / a wlhkost puosobý. Týž Woda pitá/ wywodý Zenám gegich kwet. Ta Woda gest studená a wlhká/ protož činý obměkčenij w Břisse / pitá za den dwa neb tři loty.

Zymostráž / a neb Barwýnek.

Peruinca, Jngrůn.

¶ Zymostráž gest Zelina / kteráž se po zemi pne / podobná listom Pusspanowým / ale drobet gest sspičategssý / a gest mnohým dobře známa / neb zný Wence delagý.

¶ Čzas k Dystyllowánj.

¶ Naylepssý čas Systyllowati / to což samo od sebe roste / a to při konci Mágce Mesýce.

¶ Užitkowé.

¶ Tey wody wypiti tři loty / gest dobrá Zenám které zastuzenau Matku magý. Týž Woda dwakrát za den pýti / gest dobrá / tomu kdoz má zastuzený Zialaudek / a k tomu ssatky w ný omoče / přikládati / nabude zase Zialaudek odtoho přirozené horkosti.

Sstětka Planá.

Dipsacum, Karten.

této Knyhy.

Virga pastoris, Weber karten.
Cardo fullonum, Bubenstrel.
Labrum Veneris.

¶Czas k Dystyllowánj.

¶Naylepssj czas v prostřed Mágy Mesýce / zrhna to Lystj / ktereż na prutu gest / zsekati a Dystyllowati.

¶Vžitkowé a mocy.

¶Sstetkowá Woda / gest dobrá proti rozgedenj a pokazenj Aust / často ge wymeywati. Týż Woda dobrá gi proti páliwým Nesstowicem / ssatku w nj rozmoče / přiložiti. Týż gest dobrá kdo má Pakostnicy / toho Czlowěka často pomazowati a potyrati / a tak samému dáti vschnauti / spomuže. Ta Woda gest welmi studená / a nachyluge se k malé suchosti / a gest trpká / welmi nazpátek odrázegjcý / A tak gi dobrá na horké Wředy / genž slowau Erisipela a Flegma / a to hned při počátku Ssatku wnj omoče / přikládati. Týż Woda gest dobrá proti horkosti a pálenj Zialaudka a Náter / ssaty omáčege / přikládati. Týż Woda

geſt dobrá proti ſpalenině / tauž mě-
rau přikládána. Také geſt dobrá k ne-
žitom a Wředom / k kterýmž wlhkoſti
tekau. Týž Woda hogij a ſpoguge
čerſtwé Rány y s gegých krwij. Téj
gi dobrá proti boleſtem wſſij / do nich
gi napauſſtěti. Wody tey dobré geſt
ſe napijgeti dwa loty / proti Wředom
w ſtřewách. Téj také proti Toku žen-
ſkému / y proti giným krewnýmTo-
kom odkudž koli. Geſtli že tau Wodú
přednij ſtránky hlawy potijrati bu-
deſs / a ſſatku w nij omočenau přilo-
žijſs / zachowáwá Czlowěka před ne-
mocy / kteráž z boleſti mozku přichází
na člowěka / že bywá yakoby ſe wſtekl
ſlowe Freneſis. Týž Woda do Wſſij
kropena / wyſuſſuge a ztrawij zbyte-
čnij maſtnoſt neb nečiſtotu w Wſſich.
Týž Woda geſt proſpěſſná k wymey-
wánij a wyčiſſtiowánij gedné każdé
Rány / kteráž ſe hnogiti počijná / ta ſe
po té Wodě zhogij.

Woda kteráž wproſtřed liſtu pla-
né Sſtetky ſtogij / naylépe geſt zbro-

mazdowati okolo Mágce Měsýce/ge-
stli že to bude mocy se státi/a do skleni-
ce gi wdělage/ na Slunce za xl. dnj
wystawiti/ a potom skrze Filtrum dy-
stillowati. Ta Woda kteráž w
plané Sstětce stogj/ gest lepssj pro-
ti rozgedlinám w Ostech/nežli ta kte-
ráž se z Lystj pálj/ráno a wečer vsta
gj wymeywati. Týž gest dobrá proti
Bradawicým/aby ge tau wodau po-
tjral. Týž Woda kteráž mezy lystjm
Sstětky stogj / gest dobrá proti We-
sstám/ na rukau a neb na nohách/aby
ge tau Wodau potjral/ kdyžby prwé
maličko gehlau byli powyzdwiženy/a
spal Gelenj roh na prach / a syp gey
nanč / a opět zase tauž Wodau vmey-
wey. Týž Woda na Sstětce/gest
zwlásstnj Lékařstwj a Vmenj na
twář / aby pěknau a čistau twář čj-
nil / a hogj nedostatky oblijčege/ aby
gey tau Wodau ráno a wečer vmey-
wal / Protož tu Wodu Panny rádi
mjwagj. Týž Woda gest dobrá pro-
ti žluttým Flekom na twáři/ kterýchž

Cžlowěk w nemocy nabyl / aby se gj vmeywal / a wždy třetj den do Lázně gda / a zmyge se / potom aby se tú Wodau potjral.

Třebule / a neb Kerblyk.

Cerefolium, Körbelkraut. *Gingidium*.

¶ Cžas Wodu páliti.

¶ Naylepssj čas prostřed Máge Měsýce / Zelinu / prut / Kořen / sewssj podstatau zsekage / Systyllowati.

¶ Vžitkowé a mocy.

¶ Třebulowá Woda / dobrá gest pjti ráno a wečer / polomeným lidem / a tem ktery žby nějaký pád včině ztlauckli se / aby se w nich krew nezsedla a nesrazyla / pakli se srazyla / rozdelj a rozpustj se zase krew. Týž Wodu s prostau Wodau smjssseti / a wypiti gj čtyři loty / gest dobrá pro Kámen w Ledwinkách. Třebulowé Wody pogednau ssest neb osm lotuow wypiti / včinj že musýs na stolicy gjti. Týž Wodu ráno a wečer pjti / pokaždé tři loty / zpuosobjť Zialaudek dobrý.

Tauž mrau pitá/ posylnuge Srdce. Týž Woda ráno a wečer pitá/ pokaždé čtyři loty/ zahánj Zymnicy. Ta Woda gest hlawě dobrá/ a posylnuge hlawy/ paměti y smyslu/ potyrati gj/ a od sebe samé nechati hlawy vschnauti. Týž Wodu ráno/ o poledni/ a na noc pyti/ pokaždé ij. loty/ zahánj welikau bolest w bocých. Tauž mrau vžywána/ gest dobrá nedostatkom plyc.

Czesnek.

Allium, Knoblauch.

¶ Czas k Dystyllowánj.

¶ Naylepssj čas Kořen a neb hlawky Czesenkowé ztlaucy/ a Wodu páliti/ času pých dnuow.

¶ Mocy a vžitkowé geho.

¶ Czesenkowá Woda/ gest dobrá/ komu hrdlo woteklo/ wypiti po každé dwa loty/ a sstatku omoče/ okolo hrdla obložiti/ a to často čině/ zdráw bude. Czesenkowau Wodu dobré pyti proti Pyšku w Ledwj/ a také dobře

moč proprawuge. Týž Wody vžýwati ráno a wečer tři loty / proti kaſſli / a kdo řežce deychá / tem ſpomuože. Týž tem kteřýžby rádi chtěli na potřebu / a nic včiniti nemohau / vžitečně ſpomáhá. Tey Wody ráno načtitrobu aby wypilo Sýtě dwa loty / a ſtarý Cžlowěk tři loty / geſt dobrá proti ſſtrkawkám a žlýſſtiom w žiwotě. Týž Woda ráno a wečer pitá / pokaždé tři loty / geſt dobrá proti řezawce.

Tykwe.

Cucurbita, Kürbſen.

¶Cžas páleny Wody.

¶ Naylepſſý čas z Tykwý Wodu páliti / z ſamého toliko owotce / když dokonále dozragý / zſekati owotce ſe wſſemi wěcmi.

¶Vžitkowé.

¶ Ta Woda po nekolik dnů pitá / geſt dobrá proti kameni. Tauž měrau pitá / proprawuge moč / a wyčiſſtuge Měchýř y ledwinky. W týž wodě

ſſatky

ſſatky omočiti / a Octem na Hlawu
přikládati / chladyť horké Neſſtowice /
pryſkeyře / a Wředy na hlawě. Sſatky
w tey Wodě omočené / na bolesť noh
přikládati / genž ſlowe Podagra neb
Dna / kteráž z horkoſti přichází / kro-
tyť gi. Tykwowau Wodu s Růžowým
Olegem ſmyſſeti / a tým Ledwý / a pa-
teř hřbetowý pomazowati / geſt dob-
ré proti horkoſti Zymničné / y té genž
ſlowe Eriſipela. Tey Wody ſamý v-
žywati / a pokaždé dwa loty wypiti /
geſt dobrá proti horkoſti Zymnice.
Týž Wody wypiti dwa loty / haſy žy-
žen. Tey Wody ſmyſſeti tři loty / s půl
lotem Cukru / a pyti za den po dwa-
krát / dobré geſt pro kaſſel. Týž Wody
ſmyſſeti s gedným lotem Cukru / a rá-
no wypiti / přiwozuge ſtolicy.

Přeſlička.

Equiſetum, Roßſchwantz.
Hyppuris, Katzenzagel kraut. Schafftheu

Čzas k Dyſtyllowánj.

Nayleppſy čas tu Zelinu v pro-

T

střed Mágе Měsýce páliti.

¶Lékařstwý a mocy.

¶Přeslíčkowé zelíny woda/ geſt dobrá proti Czerwené nemocy/ ſſatku omočiti a na ſpodnýſtřewo přiložiti/ a neb do něho wſtrčiti. Týž Wodu w něgakém hrncy zhřjti/ a ſſatku w nj omoče/ okolo wotoku mužſkého prutu/ neb audu což nayteplegſſý wytrpěti muože/ obložiti/ a tak dlauho přikládati tým zpuoſobem až zdráw bude. Toho geſt zkuſyl Mýſtr Bernhart/ ranney Lékař Kartaus. Týž Woda geſt obzwlásſtně dobrá těm ktěrýž ſe krwý dawý/ ráno a wečer gý po każdé dwa loty wypiti. Týž hogý čerſtwé neb nowé Rány / wymeywánýmráno a wečer. Neb geſt ſtudená na prownýmſtupni / s mnohau ſwraſkalоſtý/ protož giſtotně/ čerſtwé Rány/ a otewřené dýry / hogý. Týž Woda ráno a wečer pitá / pokażdé tři loty/ hogý vražené a neb wředowaté střewa. Tauž měrau pitá / zaſtawuge Ženſký tok. Tauž měrau vžýwána/

hogij vraženey Mechýř. Tauž měrau pitá / posylnuge Wředowitého Zialaudka/y Náter. Sſatky také omoče/ zewnitř na Zialaudek neb na Nátra přikládati. W přeslickowé Wodě Sſatky omočiti/a na Wotok wodnotelný zewnitř přikládati / ráno a wečer/pomine ten otok. Týž wodu ráno a wečer piti/pokaždé iij. loty/a ſſatku wnij omoče/na bolesť přikládati/ktera ráz ſlowe Krisipila / a ſau malé pálíwé Neſſtowice / a neb čerwenoſť pálčiwá. W teyž Wodě ſſatky omočiti/a málo wyždma/ na Czelo a kořen Noſu přiložiti / y také do Noſa wecpati/ zaſtawuge krwacenij Noſu. Týž wodu ráno a wečer piti/pokaždé tři loty/ geſt dobrá proti řezawce. Týž Woda geſt dobrá proti ffluſu neb toku z hlawy/aby gi ſobě do Noſa wtahowal. Týž Woda ráno a na noc pitá / geſt pro kámen vžitečná.

Dětelma Brunatná.

Trifolium purpureum, Braun Klee. Klee.

¶Druhá stránka
Trifolium, Dreyblat. Fleyschblům.

¶Czas k Dystyllowánij.

¶Naylepssij čas lýstij a kwět Dystyllowati prostřed Mágc Měsýce.

¶Mocy a vžitkowé.

¶Sětelowé Wody wypiti tři loty/ gest dobrá proti zlému žialaudku. Tauž měrau pitá/ gest vžitečná těm kteřijž magij smrdutý duch. Sětelowého kwětu Woda pitá/ za den dwakrát neb třikrát/ pokažde tři loty/ zastawuge býlý Tok ženský / genž slowe Menstruum album.

Wlčij Mák.

Papauer erraticum, Klapper Rosen.
Orci tunica, Rot korn Rosen.

¶Czas Wody pálenij.

¶Naylepssij čas Lýstij neb Kwět páliti/ na počátku Czerwna Měsýce.

¶Vžitkowé a mocy.

¶Wlčýho Máku Woda / gest dobrá pro wnitřnij nemocy/ kteréž z horkosti přicházegij / pýti gi ráno/ o po-

ledni/a wečer/ pokaždé dwa loty.
Týž Woda gest obzwlásstně dobrá
Nátrom/ když sau plné nepřirozených
horkostij/aby gi pil zpuosobem weysse
psaným/a ktomu aby sstatky wnij omo
čené zewnitř na Nátra přikládal. Týž
wodu gi pjti dobré/ráno a wečer/po
třech lotech / proti horkosti Pekelnij-
ho ohně. Wlčjho Máku Woda/gest
dobrá proti Swatého Antonjna wo
hni/ neb nemocy / pitá ráno a wečer
po třech lotech / přitom také s nápo-
pogem gi smessowati / a sstatky w nij
omáčegjc / na bolest přikládati.
Týž Woda gest dobrá Zenám/ kteréž
přjlissney Tok swé nemocy magj/aby
se gj napili čtyři loty / a sstatku w nij
rozmoče/ přikládali mezy Prsy/ tak se
gim přjlissnost toku zastawj. W teyž
Wodě sstatku omočiti/ a na Prsy/a na
Nátra přikládati/ stawuge Tok krwe
z Nosu. Týž Woda gest dobrá proti
wssem shnilým rozgedlinám/ Swra-
bom/pokažený Aust/ spadanj pyskúw
aby ge často vmeywal. Wlčjho

Máku Woda geſt dobrá/ kdyžby kterému Cžlowěku Nazyk od weliké nemocy zčernal / wezmi té Wody geden lot / a wděley do nij vj. neb vij. zrn Kutnowých/ a nebo tak proſtě ſamau tau Wodau bez těch zrn/ natýrey gemu Nazyk/ a wděley woblauček zawoſtřený/ z Rewij / a neb Břeſkowého dřewa/ a ſtrauhey tým yazyk/ vžitečně ſpomáhá. Týž Woda geſt dobrá proti wſſeligakým Flekom / nachylugjcým ſe k Malomocenſtwij / aby ſobě gij potýral/ a neb přikládal. Také gě dobrá proti té nemocy/ kteréž říkagij/ Cžerwené Maſſo/ ſſatku w nij omočenau/ na to přikládati. Týž Woda geſt dobrá / proti rozgedlinám / Swrabom/ Neſſtowicým/ a pryſkřom tegného audu ženſkého/ tau Wodau wrmeywati / a ſſatky w nij omočené přikládati. Též geſt dobrá proti Wotoku Mužſkého audu/ ſſatku wnij omoče/ na wotok přikládati. Též geſt dobrá proti pokaženij Mužſkého nádobij/ když w něm dýry má / často ge

tau Wodau wymeywati / a ssatkami omočenými w ny obkládati. Týž Woda gest dobrá proti wssem nepřirozeným horkostem / takož gest Erisipila / totiž paliwé Nesstowice / ssatku w ny omočenau přikládati / ač by lolibyz horkosti. Wlčyho Máku Woda / zahányj bolest hlawy od horkosti / Čzelo / zidowiny / a Teylo pomazowati / vkrotyj strýlenyj a trhanyj w hlawe. Týž odgymá bolest Wočy / ssatku w ny omoče / na Woči přikládati / horkost z nych wytáhne. Týž Woda pitá / gest dobrá nemocnému / a zemdlenému Srdcy.

Zelý zelené.

Olus. Kólkraut. Braßica.

¶ Čzas k Dystyllowánj.

Naylepssyj čas Měsýce Čzerwna hned s počátku / Lýstý wotrhage / páliti. Ta Woda pitá / ráno a wečer / pokazdé tři loty / zastawuge Zenám Měsýčney tok. Tauz měrau pitá proprawuge Moč / tem ktereyz s tez-

kostij Wodu pausstij. Tyž woda welmi sskodná gest Zenám tehotným/ neb kdyžby gi pili/ vmořilíby plod w sobě/ a takby welmi brzo porodily/ s nebezpečenstwijm a strachem žiwota gegich. Ačkoli neslusseloby mi o tom tuto wypisowati/ wssakž každý dobrý muože to v sebe rozwážiti/ že gest potřebij takowau sskodu/ kterážby skrze to přigíti mohla/ předcházeti a opatřiti. Teyž Woda gest dobrá/ a vžitečně pomáhá ku porodu/ když prawý čas přichází/ že Zena k tomu pracuge/ aby w nij ssatku omočil/ a dal gij k nij woněti/ a tak spijsse/ nežli syce/ ku porodu přigde/ a to gest zkusseno. Teyž Woda zatwrzuge a zacpáwá stolicy/ ráno a na noc pitá/ po každé tři loty.

Locyka/ Salát.

Lactuca, Lattich.

¶ Čas k Dystyllowánij.

¶ Naylepssij čas pálenij Wody z kadeřawé Locyky/ y také z prosté/ to-

liko zsamé Zeliny v prostřed Máge Měsýce.

Vžitkowé a mocy.

Locykowau Wodu pýti/ráno a wečer/pokaždé dwa loty / dobrá gest Nátrom/kteréž chladý a přirozeně posylňuge. Týž Woda chladý Krew když gest přýlišs horká / giž dotčenau měrau pitá. Týž Woda často pitá/ pokaždé dwa loty/a neb wýce/zastawuge krwawý Tok/totiž Czerwenau/ y giné Toky/gestli žeby měl kdo přýlissné. Týž Woda gest dobrá proti závratu hlawy z horkosti / hlawu gý často potýrati / a od sebe nechati vschnauti. Locyka braný před Sslakem/ že na Czlowěka přigýti nemůže. Audy tau Wodau natýrati / neb gest dobrá proti Sslaku. Locykowá Woda/gest dobrá proti třesený Audúw/ ráno a wečer pýti gi / pokaždé dwa loty. Týž gest také dobrá kdo nemá spaný ani odpočinutý / pýti gi tauž měrau/ a k tomu žídowiny/a pulsowé žily natřýti/přiwedeť sen y odpočinu-

tij a wpokogenij. Lacykowá Woda dobrá tem ktery Smysla pozbyli/ pijti yakž dotčeno / a hlawu natijrati. Také gest dobrá Zenám/ktereż dieti při prsech magij / a Mlijka se gim nedostáwá / ti aby tu Wodu pili / a do nápoge swého gij přimessowali/ budegim přibeywati Mlijka/ y také krwe/ z ktereż Mlijko pocházý. Týž ráno a wečer pitá/ pokažde tři loty/ gest dobrá pro kassel/ zwlásstě pak pro horký a suchý. Lacykowá Woda pitá / a kloktanim wžiwaná/ pohodlná gest hrdlu / a wyčisstiwge prsy. Též pitá ráno a wečer / pokažde tři loty/ prosprawuge cestu / a prostranstwij činij plijcým. Týž Woda za den třikrát neb čtyřikrát pitá/ pokažde dwa loty/ hasy žižen / a w mijrnost wwozuge horkost Páter. Tauž měrau pitá/ Temperuge a w mijrnost wwodij horkost zialaudka/ Ledwinek/ y Měchýře. Lacykowé Wody napigeti se dwa loty/ obměkčuge žiwot/ když gest také nań přikládana.

této Knihy.

Libček.

Ligusticum, Liebstöckel
Libysticum, Smyrnium,

¶Wody palenj.

¶ Nejlepssj čas Mágc Měsýce / listj a zbor geho spolu sekage / páliti.

¶Lékařstwij.

¶ Libečkowá Woda gest dobrá / koho hlawa bolj / a neb gest wotekla / Sátu wnj omoče / přikládati. Týž gest dobrá proti klanj w Bocých / ráno a wečer piti po iij. lotech. Libečkowau Wodau vmeywati sobě twář / činj gj bjlau / čistau / pěknau a yasnau / odewssj čerwenosti a černosti. Týž Woda gest piti dobrá Mužom ráno / y kdyžby chtěli ležet gjti / po kaž dé iij. loty / a gest dobrá pro Kámen y pjsek w ledwij. Týž gest dobrá piti proti zadjránj w hrdle. Týž dobrá gest proti wředu whrdle / kloktanj činiti. Týž hogj Raka na vstech / často vmeywati a pokaždé prachem z kuory kořene Sráčowého / genž Latině slo-

we Berberis včiněným / zaseypati. Týž Woda hogij wsseliyaké aurazy a bolesti tegného audu ženského / vmeywati za den dwakrát neb třikrát / a Sſatky wnij namočené přikládati.

Porr.

Porrum, Lauch.

¶Porr o kterémž se tuto wypisuge / geſt zelina s bylym kořenem / podobá se k mladé Cybuli.

¶Dystyllowánij.

¶Neylepſſij čas z Kořene Wodu páliti Czerwna Mesýce.

¶Vžitkowé.

¶porrowá Woda geſt dobrá piti ráno a wečer / pokazdé dwa loty / kdo welmi ſtudenau krwij tratij. Týž wody ráno a wečer čtyři loty pijti / dobré geſt Zenám které sau zanečiſſtěné po porodu. Týž Woda ſtawuge Krew z nosu / Bawlnu w nij omoče / do nosa wſtrčiti. Také geſt dobrá proti twrdoſti břicha / a boleſti ledwij. Týž Woda hogij rychle rány / wymeywánijm

ráno a wečer. Tyž gest dobrá/ktera Žena má Aud swuog tegney porusseny/ a neb po porodu roztržený/ tan Wodau se dobře zhogy/ráno a wečer wymeywage.

Nátrnyk.

Epatica. Hepatica, Leberkraut.
Lichen, Stein leberkraut.

O zpuosobu té Zeliny.

Nátrnyk roste témeř we wssech Zahradách/ a na nekterých wlhkých Skalách/ a má malé lystky kteryž gedni na druhých leží/yako plycný kokeny/ktereż latyně Herbam pulmonis, gmenugy/ wssakž drobet menssy.

Wody palený.

Naylepssy čas/ nawybyragyc pěkného lystý/Systyllowati při koncy Mage Mesyce.

Mocy té Zeliny.

Nátrnykowá Woda/ pitá ráno a wečer/ pokažde čtyři loty/gest dobrá proti horké Zymnicy. Tauž měrau

pitá/dobrá proti Zlautenicy. Ráno a wečer pitá/ pokaždé tři loty/ dobrá gest Nátrom / neb Náter posylňuge/ a otwýrá gegich zacpánj/ y také odhánj neprirozenau horkost / Ssatky w nj omáčege/ zewnitř na Nátra přikládati. Týž Woda gest vžitečná Mužom/ kteřjž se přjlissným Smilstwem namohli / tak že se gjm Nátra kazý/ a schnau/ aby se gj napjgeli ráno a wečer po čtyřech lotech / a to vj. neb vij. dnj pořád.

Lipowý Kwět.

Flos Tiliæ, Lindenblůt.

¶Čzas k Dystyllowánj.

¶ Lipowý Kwět / naylépe trhati Čzerwna Měsýce / a pálili / když dokonále wyktwe a wyspěge.

¶Vžitkowé téhož Kwětu.

¶ Lipowého Kwětu Wodu pjti/ ráno a wečer/ po tj. lotech/ gest vžitečné těm kteřj padaucý nemoc mj wagj/ budau gj zbaweni. Téhož

Kwetu Woda gest dobrá/ kdyż Muż neb Zena / Pachole neb Syte/ magy w Matce neb w Strewách dnu/ tem má dáno býti té Wody / tak aby newedeli co gest/ dwa loty wypiti/ bude gym lépe. Týż woda ráno a wecer pitá/ pokazdé dwa loty/ gest dobrá proti trésenj Srdce. Ta Woda gest zewssech nayssslechtilegssy a neyzpanilegssy k wocym / a cinj yasney a tuhý zrak/ v wecer gi do wocy napaussteti. Lipowého Kwetu Woda / ráno a wecer pitá / pokazdé tri loty/ gest dobrá pro Kámen. Týż Woda gest dobrá proti wssem Flekom a sskodám Wocy / aby gi v wecer do nych napaussteł. Týż gest dobrá/ komuby ruce neb nohy namrzly / neb nastydly/ tak zeby prowalené neb otewrené byli/ omácege w ny ssatky/ prikládati. Týż Wodu vzitecné gest pyti Zenám/ kterez magy Matku zastuzenau. Týż Woda gest dobrá proti Czerwenym Flekom na twari. Tez gest dobrá kdoz by Sluncem obhorel/ aby se gy vney-

wal/potýral/y také přikládal. Týž Woda ráno a wečer pitá/pokaždé tý. loty/ přináſſý Ženám hognoſt Mlý/ka / kteréž ho nemagý. Tauž měrau pitá/ geſt dobrá proti Wotoku. Též zahánij wſſecky zle wlhkoſti w žiwotě Lipowá Woda geſt dobrá/když Cžlowěk nemuože mluwiti/ z přičiny Nemocy/wezmi té wody na Nazyk/bude mluwiti. Týž Woda ráno a wečer pitá/pokaždé tři loty / zahřýwá ſtudeného Zialaudek.

Hliznýj/a neb Božcowé Kořenýj.

Periclymenos,	Waltmeiſter.
Mater ſiluarum.	
Caprifolium,	Geyßblat.
Herba ſtellaris,	Geſtirnt leberkraut.

¶Cžas Wody páleníj.

¶Nayleppſſý čas / Zelinu / Zbor / a Kořen ſewſſý podſtatau/ toho kteréžto w Leſe roſte / zſekage při koncy Máge Měſýce/ Wodu páliti.

Lékař

této Knyhy.

¶ Lékařstwij.

¶ Ta Woda za dlauhey čas ráno a wečer po třech lotech pitá/ gest dobrá Nátram pokaženeym / a neb gestliby se kazyti chtěli / od přylissného a zbytečného smilstwa. Tauž měrau pitá/ kterému Cžlowěku Nátra hnigij/ a neb chtěliby hnýti/zase ge oprawuge. Muože se této Wody na mýsle prawého Nátrnýka vžywati / gestli žeby hokdy mýti nemohl.

Lawendule.

Lauendula, Lauendel.

¶ Cžas k Dystyllowánij.

¶ Neylepssij čas Cžerwna Měsýce Zelinu a Kwět spolu sekati/a páliti.

¶ Lékařstwij a mocy.

¶ Lawendulowá Woda/gest dobrá proti Záwratu hlawy/hlawu gij natýrati / a tak samé od sebe nechati vschnauti/a na noc pokaždé dwa loty wypiti. Tauž měrau vžywaná/ gest dobrá proti Křeči. Tauž měrau vžy-

waná/vžitečná proti Studené nemo-
c. Tu Wodu nělolik dnů pořád pýti/ gi dobrá proti zleym nemocem a proti Sslaku. Tauž měrau pitá/ vžitečná proti třesenij Audů. Týž Woda dobrá gest / kdo má yazyk těžkey / že ho nemuože pozdwihowati a gím heybati/ ať wypige té Wody dwa neb tři loty. Týž vžitečná gest tim/ kdož ma gij Audy zchromené/ aby ge tau Wodau vmeywali a potýrali / a tak nechali vschnauti/ zasse přijgdau k swé mýře. Týž gest dobrá proti bolesti Zubuow/ aby gi často w vstech držel/ ažby lépe bylo. Týž gest dobrá/ kohoby Sslak porazyl / abo mu dáno bylo wypiti té Wody tři loty / bude zasse mluwiti. Týž gest dobrá proti rozgedlinám w vstech / aby ge sobě často wymeywal. Tež Wody plnau Wořechowau Sskořepinu / mezy ginau Wodu wlýti/ a Těsto gij zadělati/ ten Chléb nebude plesniwěti. Lawendulowá Woda (w prawé prawdě prawym) byllyby yakey zbytek přijcina

bolený hlawy studenosti/natři sobě gí hlawu / a nech samé od sebe vschnúti/ yakž o Werbenowé zelině psáno stogí. Neb sem widěl znamenitého Ranného Lékaře w Wircpurku gménem Hanns Pfarrer / ten když se s potřebu Wýna napil / byla mu nazeytřý hlawa obtížená bolestý/ y wzal té wody/ a natřel sobě gí wrssek hlawy / hned mu ta bolest pominula.

Royownýk/Včelnýk/ Matečnýk.

Melissa, Melisophyllon,	Melissen.
Apiastrum,	Mutter kraut.
Citraria,	Bienkraut.
Citrago,	Frawenkraut.

¶Čas Wody pálený.

¶ Naylepssý čas k Dystyllowánj/ při koncy Mágce Měsýce/ toliko samu zelinu zsekage/páliti.

¶Lékařstwý a Mocy.

¶ Royownýkowá Woda / do kalného wýna a neb kterézby se pohnulo/

nalýtá/podlé welikosti Nádoby/bude čisté/a přigde zase na swé prwnýj
mýsto. Royownýk zřezati/a drobet
stlúcy/a dobrého wýna nato nalýjc/
přes noc w čisté Nádobě nechati/do-
bře přikrytého státi/a potom Syrstyl-
lowati/tey Wody plnau lžýcy načíti
trobu wypiti/včinýj Czlowěka brzké-
ho wtipu/a dobré paměti y rozumu.
Royownýkowá Woda gest dobrá/
komuž gest žalúdek od studenosti neb
zymy/a neb od přeplněnýj/obtýženey/
wypiti té Wody načítrobu tři loty.
Teyž Wody wypiti dwa loty/včinýj ty
kteréžj gsau hněwem popuzenýj/a neb
sýce nějakým zármutkem obtýženi/
zase weselé. Týž Woda nedopustýj
Czlowěku Sediwěti/dwakrát za den
po dwú lotech pitá/a komu gý wla-
sy namáčege/a odsebe nechati wschnú-
ti. Týž gest vžitečná/o kteréhoby se
Czlowěka Sslak pokaussel/a žeby se
gemu Audowé geho třásli/buďto hla-
wa/ruce/a neb nohy/ ten wezmi kaž-
dey den tey Wody geden lot/a wypý

s sesti loty Wýna/ a ty audy čistě gý natři / a tak sameym od sebe day vschnauti. Týž dobrá gest / komužby Jazyk z přičiny nemocy obtížen byl/ žeby mluwiti nemohl/ a wssak žeby to od přirozenij nebylo / omoč kus modrého Sukna w té Wodě / a potýrey mu jazyka/ bude dobře mluwiti. Též gest dobrá/ Mellyby Czlowěk padaucý nemoc/ day mu té wody dwa loty/ s gednýmkwentýkem Dryaku wypiti / bude zdraweyssý od toho. Item kdožby měl smrdutey duch a zlé Zuby/ wymeywey sobě vsta a zuby často tau Wodau. Týž Woda gest dobrá/ byllyby Czlowěk nedostatečney w swém žalaudku/ y také naplýcech/ a neb žeby od nemocy wotekl / vžýwey té Wody s Wýnem dwa loty / bude mýti chut k gýdlu. Týž Wodu dwakrát za den pýti/ pokažde dwa loty/ a ktomu aby gý přikládal/ zažene každe y wotok/ a gest vžitečná pro mnohé nemocy střewnij. Ta woda gest dobrá proti prassiwinám a Chrástám/ y gineym wře-

dom a nežitō na těle / potýrati se gý a
mýti / Ssatky rozmočené wnýtř přiklá-
dati / wypudý ge wen. Týž Woda geſt
dobrá / proti bláznēnýtř a wſtekloſti
hlawy ráno a wečer gý pýti / po kaž-
dé dwa loty / a hlawy gý potýrage /
nechati tak samé odsebe vſchnauti.
Royownýkowá Woda geſt vžitečná
ženám / kterézby rády chtěly Sěti mý-
ti / a kterébyzlé ſtudené wěcy w žiwo-
tě měly / každý den ráno zaſſeſt neb oſm
téhodnuow / aby té Wody dwa loty
wypil. Týž geſt dobrá mellyby člo-
wěk ffieky / Liſſege / a neb nēyakau
čerwenoſt na twáři / nechť ſe gi potý-
rá / a neb maličko ſlin mezy ný přimý-
ſſugýc / ať ſetře / pominau / a bude mý-
ti pěknau barwu. Týž Woda dobrá
geſt proti Sſmaku a zbytečnoſti těla
a hlawy / žiwot natýrati a meyti / ta-
kowey ſſmak pomine. Týž geſt dobrá
když Maſſo a neb giné wěcy tau wo-
dau ſkropeny budau / nepřigde na to
žádná Mucha / ani giney čerw / a kro-
mu muožeſs ty wěcy dlauho čerſtwé

chowati. Také dobrá gest proti wředuna vstech/ za den po dwakrát/ po každé dwa loty wypiti. Tezj Wody wypiti za den podwakrát wzdy tři loty/ gž dobrá proti wodnotelnosti/ zpřjčiny studeneho a wlhkého wotoku. Také gest dobrá kdo má žřeny / a neb nemocen gest zpřjčiny Wřecheyře/ ten pýti tu Wodu. Týž Woda pitá/ zahánýj kazdau nemoc w žiwotě. Týž woda wyčisstiuge wssecky zlé wlhkosti w žiwotě/ a zahánýj wssecky wředy a nežity w žiwotě/ načtitrobu po třech lotech pitá. Tauž měrau pitá/ wyčisstiuge a wytrawýj wssecku nečistau Krew. Týž Woda pitá/ zahánýj wotoky Wředuow a bolestýj bočných. Týž Woda gest dobrá pýti/ kdyžby Cžlowěk Pawauka / Ged / a neb některé zlé a nečisté wěcy sněd. Týž woda hogýj wssecky ránv a sskody/ wymeywáním a ssatek přikládaným. Týž gest dobrá studenému a wlhkému zalaudku / a pomáhá zažýwati / pitá každey den po dwau lotech. Týž wo-

du ráno a wečer pýti / pokaždé dwa loty / činý Sussi weselau / posylňuge Srdce / y Mozku / odgýmá wsseliyakau staroſt y bázeň / kteráž připadáz připálené Melankolie a Flegmy. Týž Woda geſt dobrá proti vkausnutý wſtekléhо pſa / wymeywati / a ſſatky mokré přikládati. Týž geſt dobrá proti vſſtnutý Sſtýra / Sſatky wnýtř omoče / přikládati. Týž geſt dobrá proti boleſti Zubuow / často gý w vſtech držeti. Též geſt dobrá proti zleym parám / kdyby ſe Cžlowěk nyakých zleych Hub nagedl / Neb Huby nikdy nemohau tak dobře přiſtrogeny beyti / aby nemely Cžlowěku ſſkoditi / protož napý ſe té wody dwakrát / neb třikrát / pokaždé tři loty. Týž Woda dobrá geſt pýti proti Nemocy ſtřewnýmu. A propauſſtý Krtice / nanč přikládaná. Týž Wodu pýti každěy den dwakrát neb třikrát / pokaždé ý. loty / a nápog swůg snýmeſſowati / geſt dobré / kdoż má Srdce nezdrawé / z přýčiny ſtudenoſti a zymy / to zaſſe

přirozeně zahřege. Týž Woda pitá/ každey den dwakrát a neb třikrát/ po každé dwa loty / dobrá gest proti Zymnicy. Tauž měrau pitá/ dobrá gest proti čtwrtého dne Zymnicy.

Lilium/Conualium/ Konwalium.

Lilium, Conualium. Mayblůmen.

¶Wody pálenj.

¶ Naylepssj čas toliko Kwět samey Systyllowati/ Mágc Měsýce.

¶Mocy a vžitkowé.

¶ Konwaliowé Wody dobré gest wypiti sšest lotuow / kdo by ged snědl/ hned mu lépe bude. Též komužby pawauk/ a neb giná gedowitá zwjzela wsškodila/ ssatku wnj omoče/ přikládati. Též kohoby wšteklý Pes vkauzl/ pjti každé ráno a wečer čtyři loty / a vmeywati se. Jtem kohoby Brauk/ Wosa a neb Pawauk vsstnuli / ssatky wnj womáčege/ přikládati. Konwaliowá Woda / pomáhá Zenám/

kteréž ku porodu Sýtěte pracugýj / aby gý wypily pět lotuow. Týž Woda spomáhá odewssech nečistých nemocý / zwlásstě pak Wočý / kteréž yasné činý a shanýj powlaku neb kožku z nich / v wečer do nich té Wody napausstěti. Teyž Wody ráno a wečer dwa loty wypiti / a hlawo sdbě gý natýrati / posylňuge mozku / a zwostřuge wtip a rozum. Týž Woda pitá / posylňuge Srdce. Týž Woda vžitečná gest pýti těm kteréýj padaucý nemoc mýwagý / aby gý pili za xl. dnýj / každý den čtyři loty. Týž Woda dobrá gest pýti / těm kteréýj se Malomocenstwý obáwagý. Teyž Wody ráno a wečer čtyři loty wypiti / gest dobrá proti ženské nemocy / kteráž slowe Menstruum. Týž dobrá gest / komužby se řeč zastawila / neb žeby mluwiti nemohl / natýrav gemu tau wodau yazyk. Též gest dobrá / kteráby Zěna Mléko potratila / pýtá Wodu osm dnýj / každý den čtyři loty / zaseť se Mléko nawrátý.
Též dobrá gest pýti / proti třesenýj ru-

kau / tau Wodau tyti aż za lokty.
Item komuż se hlawa a neb giný Audowé třesau / takto gemu pomoż:
Kdyż chcesſ leżet gyti / vmey gemu ruce čistě prostau Wodau / a potom wezmi Konwaliowé wody / a dobře mu gy ruce smoč / a tak necht gde leżeti nevtyrage / tolikež také y ráno včiň. A pakli hlawau třese a klátij / natyrey gemu židowiny ráno a wečer / a tak mu bez pochyby to mine / gestli że to w čas včiný. Teyż wody za den dwa neb tři loty wypiti / dobrá gest proti rezawce. Týż Woda ráno a wečer pitá / pokażdé dwa loty / dobrá gest proti klanij okolo Srdce. Týż za den pitá dwakrát neb třikrát / pokażdé dwa loty / gest dobrá proti horkosti Žáter. Týż gest dobrá / kterému Muži na geho Nádobij bolest yaká gest / buďto wotok / a neb żeby chtělo hniti / omoče w té Wodě ssatku / přikládey a obwažuog. Týż Wodu dwakrát za den pyti / pokażdé dwa loty / spomáhá Ženám / kterež swau nemoc těżce mywa-

gij/ přigde gjm lehčegij. Též gest dobrá / kdyžby Cžlowěk vpadl/ tak žeby řeč swau od takowého pádu stratil/ wypij té wody dwa a neb tři loty/ zase řeči nabude. Týž Woda dobrá gest proti páliwé Nessowicy/ ssatky wnij omoče / nan přikládati / za den dwakrát neb třikrát.

Rozchodnýk menssij/ a neb Tučný Mužýk./

Aizoon minus, Maurpfeffer.
Crassula minor, Katzentreubel.
Vermicularis, Blattloß. *Trithales.*

¶Cžas k Dystyllowánij.

¶Rozchodnýk a neb Tučný mužýk naylepssij čas Dystyllowati při koncy Mage Měsýce.

¶Užitkowé a mocy.

¶Rozchodnýkowá Woda/ chladij wssecky horké Wředy a nežity / buďto wnitř a neb zewnitř žiwota / Ale nemá se pijti/ než toliko ssatky w nij rozmoče/ na ně třikrát za den přikládati.

Tučného mužyka Woda / mořj a wssmrcuge čerwa na Prstu / a neb kdež koli gest / má se ssatka omočiti / a třikrát za den přikládati / toť wmrtwij čerwa / a hned bolest wkrotij. Rozchodnyk a neb Tučney mužyk / gest gedno Repercussiuum / totiž nazpátek rozrážegúcý wsseligakých horkých wecy / aby w Wodě geho kaudel omoče / na horkost přikládal.

Mayorán.

Sampsuchus, Meyeron.
Amaracus. Maiorana.

Čas Wody pálenj.

Naylepssij čas Mayorán / při konci Mágce Měsýce / ztrhna lyssij od kmene / a neb krowij / Systyllowati.

Užitkowé a mocy.

Mayoránowá Woda gest dobrá hlawě od studenosti obtyžené / pyti giráno a wečer / pokaždé tři loty / a hlawu gij potyrati / a odsebe samé nechati wschnauti. Týž gest dobrá andom nezdrawým / potyrati a poma-

zowati ge ráno a wečer/ a nechati sa-
mých od sebe vschnauti. Týž gest vži-
tečná studeným bolestem Wočij / v
wečer sobě do nich gij napaussteti / a
pomazowati osm neb deset dnij/ kaž-
dý den gednau. Mayoranowá woda
ráno a wečer po třech lotech pitá/moč
žene. Tauž měrau pitá/za čtyři tého-
dne/zahánij kámen. Též pitá za den
dwakrát/pokaždé tři loty/gest dobrá
proti sslaku / a Audy gij natijrati/ a
od sebe nechati vschnauti. Týž Woda
zase ztracenau řeč přiwodij / kdož gi
často pige/ pokaždé po .ij lotech/ a w
vstech držij / kdyžby Cžlowěka sslak
porazyl. Mayoranowá Woda dobrú
paměť přináššij/ kdož gi ráno a wečer
pige/ pokaždé tři loty / a Hlawu sobě
gij natijrá. Tauž měrau pitá a vžij-
wána/posylňuge Mozku a Hlawy.
Též ráno a wečer pitá / pokaždé tři
loty / posylňuge a zahřijwá studenau
matku. Tauž měrau požijwána/ při-
wodij Zdnám gegich čas Měsýčney/
a zahánij kwěť gegich bylý. Týž wo-

dať ráno a večer pitá / pokaždé dwa loty / otwýrá wssecky zlé wěcy žiwota / a zanečissťeným w prsech zlymi wlhkostmi / a dussným Lidem činý prostranstwý a polehčený w prsech / a posylňuge y srdce. Týž Woda gest dobrá proti bolesti hlawy / a wozriwicy neb Reumě / aby gý sobě drobet do nosa wtahowal. Týž ráno a večer pitá / pokaždé dwa loty / posylňuge Matky.

Mák.

Papauer satiuum, Magsamen. Magsot.

Čzas k Dystyllowánj.

Nayslepssý čas Mák / na počátku Měsýce Czerwna / wezma lýstý od Býlého / též také od popela toho Máku / zsekage / Dystyllowati.

Mocy geho.

Mákowá Woda / gest dobrá proti čerwenym Flekom na twáři / aby se gý dwakrát za den wmeywal. Týž Woda činý pěkné býlé ruce / častým wmeywanym / a samým odsebe wschnutym. Týž Woda na zdowiny / a pul-

sy pomazowati / a čtyři loty gij wypiti / kdyžby chtěl lezet gijti / přiwedeť lubezney sen a dobré odpočinutij.

Týž Woda wkrocuge a wkládá bolest hlawy / kteráž z horkosti přichází / aby gij dwakrát za den potýral / a tak samé wschnauti dal. Týž Woda wha-ssuge wssecky horkosti / ssatu wnij omoče / přikládati. Též gest dobrá / kdo od Slunce obhořij / ssatky w nij omoče / přikládati za den a za noc třikrát / wytáhneť takowé připálenij.

Strýlowé Kořenij.

Cruciata,	Madelgeer.
Saponaria,	Sanct peters wurtz.
Herba fullonum,	Seyffenkraut.

¶ Dystyllowánij.

¶ Naylepssij čas Zelinu a Kořen spolu zsekati / a na počátku Měsýce Čzerwna páliti.

¶ Užitkowé a mocy.

¶ Strýlowého kořenij Wody / sseſt lotu wypiti / dobrá gest proti žlu-zám.

zám. Tý Woda ráno a wečer pitá/ pokaždé čtyři loty/ dobrá proti Wředom a Nežitom / y také auzkým a zanečisstěným Prsom.

Mačka.

Eryngion, Mannstrew.
Centum Capita, Ellendt.
Iringus, Raddistel. Brackendistel.

O zpuosobu té Zeliny.

Mačka / gest Bylina listu welmi bodlawého/ s Kwětem Nebeské barwy/ s mnohými sspičatými okrauhlými hlawičkami/ a přýlisstý welmi dlauhým a tenkým kořenem / gehožto konec s těžkostý nalezen bywá/ neb skrze přes dwa Cžlowěky zhlaubý w zemi/ a rád roste na twrdých Aulehlých

Wody palený.

Naylépe toliko samey kořen zsekati/ a při koncy Máje Měsýce páliti/ a neposléze.

Mocy toho Kořene.

Mačkowého Kořene Woda rá-

no a wečer pitá/ pokaždé dwa neb tři loty/geſt dobrá proti řezawce. Tauž merau pitá / gi prýhodná k plemeněnj/neb Semeno muzſké rozmnožuge.

Ceterak.

Adiantum, Maur rauten.
Capillus ueneris, Stein rauten.

¶O zpuſobu té zeliny.

¶Ceterak w ſtarých zdech a w ſkalách roſte/yako Netik/ gediné že lýſtj má zelené / y ten prautek při kterémž lýſtj/zeleněyſſj geſt/Netik má co ſſtětiny po černalé/lýſtj zeſpod má znamenané černoſtj chlupatau/při té ſtraně roſte/která k půl nocy patřj/ani prutku / ani Kwetu / newydáwá.

¶O Dyſtyllowánj.

¶Naylepſſj čas Mágc Meſýce/ a neb mezy Matkami Božjmi/tu cellau Zelinku ſewſſj podſtatau gegj pálitj.

¶Užitkowé.

¶Ceterakowá Woda geſt dobrá proti zapálenj yáter/vhaſſuge a chla

dý ge/ pitá ráno a wečer po iý. lotech. Túž měrú pitá/ geſt dobrá těm komuž yátra hnigj. Týž woda pitá giž dotče nau měrau/ gť dobrá těm mužom/ kteréýž sobě přýliſſným ſmilněnjm vſſkodili/ tak že ſe gim od tó Nátra pokazyli.

Sſtiawýk Konſkey.

Lapathum acutum,	Menwel wurtz.
Lapacium acutum,	Zitterßwurtz.
	Grindt wurtz.

¶ Czas Wody pálenj.

¶ Nayleppſſj čas / Kořen a zelinu ſpolu zſekati/ a páliti / Czerwna Meſýce/ Ale ſamey Kořen mezy Matkami Božjmi.

¶ Lékařſtwj.

¶ Konſtého Sſtiawýka Woda/ gť dobrá proti praſſiwinám / aby gi za nékolik dnj pořád pil/ po dwau a neb třech lotech. Týž Woda geſt také dobrá proti liſſegom/ kazdey den ſe gj potýrati/ a od ſebe nechati vſchnauti/ Zwláſſtě pak kdyby knj přidal Sal

¶ Druhá stránka
gemme/ totiž Krusscowé Soli/ a nebo
této obecnú Soli/ a drobet octa.

Myssí Aussko/ a neb Zagemné Kořenú.

Auricula muris, Meüß ohr.

¶ O zpuosobu té zeliny.

¶ Myssí Aussko má kwíštek žluttý/ lýstýčko chlupaté/ s prawé strany zelené/ a s druhé býlé/ po zemi se klade/ s newelikeym chlupateym prautkem.

¶ Czas k Dystyllowánú.

¶ Czas k Systyllowánú při konci Mága Měsýce/ lýstý/ prautek sewssí podstatau zsekati a páliti.

¶ Mocy geho.

¶ Myssího Aussa Woda/ ráno a wečer pitá/ pokaždé dwa loty/ gž dobrá proti vgmē žiwota a neb saucho-tinám. Týž Wodu dwa a neb tři dni pokaždé po třech lotech pýti/ gž matce vžitečná. Tauž měrau pitá/ gest dobrá proti střewnú Snē. Týž Wodu ráno a wečer pýti pokaždé tři loty/ gž

dobrá proti Závratu hlawy / ktomu gij také potijrati hlawy / a nechati tak samé vschnauti. Týž ráno a wečer po třech lotech pitá / spomáhá těm kteřijž krwij tratij. Týž Woda geſt dobrá proti wſſem Flekom na twáři / aby ſe gij vmeywal / a odſebe vſchnauti nechal / wſſakž aby gij nepil. Týž Wodu za den třikrát a neb čtyřikrát teplau pijti / pokaždé tři loty / geſt vžitečná ženám / ktereymž matka zhůru wſtupuge / a že ſe rády dáwij / a žrenij okolo pupka magij. Teyž Wody ráno načtitrobu čtyři loty wypiti / morſſkawky / a hlyſſtě w žiwotě. Teyž Wodu dobré pijti ráno a wečer po třech lotech proti otoku. Týž woda dobrá geſt k wočim a zraku / ſſatky wnij omáčeti / a nane přikládati až wyſchnau / a geſt také dobré nane přikládati proti zleym horkoſtem. Týž Wodu / dwakrát za den po třech lotech pijti / geſt vžitečná proti zleym zhorka ſucheym Nemocem w žiwotě / a činij obmékčenij žiwota.

W iij

Morusse.

Mora celsi, Maulberen.

¶Wody pálený.

¶Nejlepssý čas Systyllowati/ Owotce neb Nahody/ když sau dokonalé zraloſti/ ale wſſakž ne aby brzo zpadnauti měli.

¶Užitkowé.

¶Morussowá Woda za den tříkrát a neb čtyřikrát pitá / po dwau lotech / a tolikrát také aby klokaný činěno bylo / zahánij wřed whrdle / genž ſlowe Squinancia. Týž ráno a wečer po čtyřech lotech pitá / zahánij wřed w prſech / a w žiwotě / a obmékčuge hniſy a nečiſtoty wnijch / a wenge wyhánij. Tauž měrau pitá / užitečná geſt těm kdožby padli a neb ztlaukli ſe / žeby ſe wnijch krew ſedla a ſrazyla / tu rozpauſſtij y zahánij. Týž pijti geſt dobrá pro kaſſel / neb činij proſtranſtwij okolo prſy. Týž obmékčuge žily / častegm potijranijm / tak a-

by odsebe samy vschly. Woda z těch Nahod / kteréž gesstě prawě dozralé neysau / gest dobrá k wočim / okolo nich pomazowati. Woda týž nedozraleych Nahod / gest neyprednegssij k oprawenij Czipku w hrdle / wzlásstě pak aby klokaný činil / za den dwakrát / neb třikrát / pokaždé tři loty / neb odgimá wssecky zadirawosti a horkosti hrdla. Týž Wodu ráno a wečer / pokaždé čtyři loty wypiti / a mezy swuog nápog přimessowati / gest dobrá proti wředom a Nezitom na Nátrách.

Manholt.

Beta, Mangolt kraut.
Bleta, Römischer Köl.

¶ Dystyllowánij.

¶ Naylepssij čas při koncy Máge Mesýce / Zelij y Kořen spolu zsekati / a páliti.

¶ Lékařstwij.

¶ Manholtowá Woda gest dobrá

proti horkeym bolestem hlawy/ ráno a wečer tři loty pýti/ a Sſatek wnýř omoče/ okolo čela obwázati. Túž měrú pitá/ zahánýř zadýrawoſt w hrdle. Teyž Wody do Noſa častokrát wtahowati ráno načitrobu/ wytahuge Reumu a Flus neb tok z hlawy.

Hadý Kořen.

Biſtorta, Viater wurtz.
Serpentina.

¶ Hadý kořenowé ſau rozličnýř/ tuto ſe wypiſuge otom ktereyž má Čzerweney křiwey kořen/ k hadu nápodobney.

¶ Čzas k Dyſtyllowánýř.

¶ Naylepſſýř čas/ kořen ztluka mezy Matkami Božýmí páliti.

¶ Užitkowé a Lékařſtwýř.

¶ Hadýho Kořene Wody wypiti ráno načitrobu dwa loty/ geſt dobrá proti hlizám. W Hadowého kořena Wodě Bawlnu womočiti/ a do čerſtwé rány wložiti/ zaſtawuge krew z rány tekaucý. Hadowého Kořene

Wodau / rány ráno / a wečer wymeywati / a Sſatky wnýtř omočené do hlubokeych rán klásti / a ktomu také ráno a wečer po dwau lotech pýti / waybornĕ hogýt. Hadowého kořene Wodu / ráno a wečer pýti / pokaždé dwa loty / a to ſſeſt neb oſm dnýw / geſt dobré pro kaſſel. Tauž měrau pitá zahánýt zlé wlhkoſti prſý. Teyž Wody čtyři loty pýti / geſt vžitečné kdož s těžkoſtýt močýt. Týž proſpěſſná geſt / kdožby ſobĕ nohy oznobil a mrázem vſſkodil / vmeywey ge tau Wodau ráno a wečer / wyrazý ſe mráz zných / a budau měkčeyſſý. Hadýho Kořene woda geſt dobrá kohoby had vſſtnul neb vkauſl / vmeywey to vſſtnutý ráno / a omoče ſſatku lněnau wnýt / přiložnato / ſpomuožeť. Wteyž Wodĕ Bawlnu omočiti / a do Noſa wſtrčiti / gť dobrá proti té Nemocy kteráž ſlowe polipus / to geſt když kus Maſſa ſmrdutého někomu w Noſe roſte. Tauž měrau geſt náramnĕ dobrá proti raku / kterýž nenýt yako giný wřed / to gť

zlý nežit/a roste rád na hřbetě s mno
hými dýrami/a wssakž na posledy ze
wssech gediná dýra bude/aby gey tau
Wodau wymeywal/a ssatky wnýř o
máčege/přikládal/a tak aby dwakrát
za den činil/zhogý se. Týž Woda gě
dobrá/kdožby vpadl/ztlaukl se/v
hozen/a neb potlačen byl/žeby sám w
sobě krwácel/a neb žeby se wněm krew
frazyla/aby té wody j. lot wzal/a ztlu
čeného Semence tři loty mezy to sný
ssel/potom Třebulowé Wody čtyři
loty/a to aby skrze ssatku procedil/a
wytiskl/neb wytlačil co Mléko/a to
ho takowému ztlučenému Cžlowěku/
každé ráno a wečer pýti dáwal/po
každé tři loty/mezy to přimýssegic půl
lotu Cukru Penidion/na prach ztlu
čeného/spomuože gemu a obživý ho.

Wlaskey Wořech.

Caria Baſilica,
Nuces Græce,
Nuces Regie,
Nux Iuglans.

Welsch Nüß.
Gemein grün nüß.
(oder Bawmnüß.

této Knýhy.

¶Čzas k pálenj Wody.

¶ Nayleplssj čas Systyllowati tak zelené ztluka/ okolo Swatého Jana.

¶Mocy a vžitkowé.

¶ Wořechowé Wody Raněnému Čzlowěku / kterémuž by se Rána zapálila / vžitečné gest dáwati pýti za den dwakrát neb trikrát/a ssatek wnýř omáčege / na ránu přikládati/ dobře spomáhá. Týž Woda za den dwakrát neb trikrát pitá pokaždé čtyři loty/ gě dobrá proti wssem horkostem / y také pti Čzerným y také morowým pryskyřom/a swatéº Antonjna ohni/ genž slowe/ Antrax/ Ssatky wnýř omočené přikládati / a za den ráno a wečer té Wody tři loty wypiti / gest dobrá proti žlýzám. W teyž Wodě Ssatku omočiti/ a na Čzerné pryskyře/a neb na Antrax/ kdežby na těle byli/přikládati/zažene horkost/ a wuokolnýř rozzýřánýř/ vhassuge / hogýř/a bolest vkládá.

Zelených Wořechowých Sſupin Woda./

¶ Z Wořechoweych zewnitřných zeleneych lupin woda/má pálena býti/při počátku Měsýce Září/a nic na tom nebuď by pak giž černé byli/ Neb černeyſſýli ſau/tehda lepſſý budau/toliko gen aby ſhnilé nebyli. Muožeſs také dobře ty lupiny páliti když dozrau gý Wořeſſý/ a ta zelená Sſupina/dá ſe od ſkořepiny zlaupiti.

¶ Wořechoweych lupin wody wzýti/přimýſſeti k nýž třetý dýl Wocta/dáti pýti Czlowěku kdyžby nań horkoſt přigýti chtěla/ a kdyžby giž pauſſtěl/ a žeby geſſtě xxiiij. hodin nepřeſſlo/ geſt vžitečné v ſkuſſené proti žlizám/ſkrze Mýſtra Hanuſſe Vngerechta w Frankfforte. Týž Woda geſt dobrá proti Znenýa ſſumenýw vſſich též také y kdož neſlyſſý/ wyčiſt gemu vſſi malau Lžičkau/a pokaždé gemu te Wody do ných nakrop/bude ſlyſſeti. Týž Wodau dobré geſt klokránýw

činiti / proti wředom w hrdle / genž Squinantia slowau.

Wořechowého Listu Woda. /.

¶ Naylepssý čas wodu zlyssty wořechowého / zdrhna neb osmekna list zpřednych haluzý zsekati / a při konci Mágie Měsýce Wodu páliti.

¶ Wořechowého listu Woda / gest yako naypředněyssý k wysussowánj wssech otewřených sskod a dyr / by pak třebas w kuozi byli / včinyssze kuoze na nych růsti bude / neb mocý swau swraskuge a neb whromadu táhne / když se tau Wodau sskoda ráno a wečer wymeywá / a Slatky wnj omočené přikládagy.

Pský Wyno.

Solatrum, Nachtschat.
Solanum. Strichnum. Vua Vulpis.

¶ Čzas k Dystyllowánj.

¶ Naylepe gest toho času Wodu z pského wyna páliti / když zelené Ra-

hůdky má/ aby ge y s listem z prutu o/
smekl/ a pálil.

¶ Lekařstwý a mocy.

¶ Pssyho wýna Woda/ gest dobrá proti bolest w Teyle. Též gest dobrá proti bolesti hlawy z horkosti/ aby gý často potjral/ a odsebe samé vschnauti dal. Týž Woda gest dobrá proti horké Nemocy/ Ssatky wnýž omočené přikládati/ a to po nekolik dnýž činiti. Tauž měrau vžýwána/ gest vžitečná proti pálčiwé Nesstowicy. Ta Woda chladý wssecky zlé horkosti/ a zahánýž ge/ buďto wnitř y zewnitř života/ pitá/ a tauž měrau vžýwaná. Týž dobrá gest proti bolesti vssý/ do ných gý napaussteti/ dwakrát neb třikrát za den. Týž Woda obzwlásstě chladý/ cožby koli horkeych Wředuow a Nežituow bylo/ ssatky wnýž omáčegýc/ nanč přikládati. Týž gč dobrá proti bolesti prsý z horkosti/ Ssatky wnýž omáčeti/ a na prsy přikládati. Týž pssyho wýna Woda gest dobrá proti bolesti stehen a horkosti/ Ssatu omo/

če/ přikládati. Týž gest prospěšná proti bolesti hrdla/ ráno a wečer kloktaný činiti/ k tomu také ssatky wnýř omoče/ hrdlo obkládati. Týž gest dobrá yacýzby se koli horcý wotokowé začýnali/ ráno a wečer pýti/ pokaždé tři loty/ a Ssatky wnýř omoče/ přikládati. Týž Woda hogný Rátra zewnitř nane přikládati rozmočené konopné ssatky/ ráno a wečer. Pýho wýna Woda/ gest dobrá polomeným lidem/ Ssatky wnýř omáčege/ poláma nýř obkládati/ za den dwakrát neb třikrát. Týž Woda gest vžitečná tem lidem/ kteřýž se w nocy strassý a lekagý/ tem takowé lekánýř a pýjstrachy nic nersskodj/ aby gi wypili za den tři loty/ a pakliby se gim co zewnitř přihodilo/ nechť wnýř Ssatek omočýř a přikládagý. Též gest dobrá proti Kámenu/ ráno a wečer pitá. Též gi dobrá kdo se potiti nemuože/ napýř se té Wody/ a Pelýnkowé Wody smýssegýc spolu gednostejně/ asy ssest lotů/ budess se potiti. Též gest dobrá

kteréby žené prsy wotekli/ssatku wnj omočenau nanè přikládati / a tak za den dwakrát aneb třikrát činiti. Týž Woda gest dobrá Repercussiua/ protož zpátkem rozrážj a rozhánj każdau horkau wěc / a neb Fluxy a toky/ kteréjž z Wředůw a Nežitnow běžj / Ssatky wnj omočiti/a přikládati. Neb má w sobě skrytau a taynau moc/yakž mudrcy wypisugj/že zpátkem rozrážj/a rozpaustěj/a pařenym skrze dýrky ktereymi pot wychází / wotoky wen wytahuge.

Hluché Kopřiwy Kwět.

Archangelica. Saubnesselblůt.

Vrtica mortua.

¶ O zpuosobu Kwětu a Systyllowánj.

¶ Hluché Kopřiwy sau dwoge/gedny s kwětem býleym / a druhé s modreym / Ač pak koliteď o Kwětu pýssi/y že gest geho tak málo a wsslechtilého / muožess dobře mýsto Kwětu wzýti ty wrchnj chomačky a wrssky

kdež

kdež neywýce Kwetu stogý. Nay-
lepssý čas Dystyllowati vprostřed
Czerwna Měsýce.

¶ O Mocy téhož Kwětu.

¶ Hluché kopřiwy Kwetu Woda/
gest dobrá proti letawcym a neb sem
y tam rozcházegýcým Horkostem/ v-
meywati/ a trýti se gý/ a ssatky omo-
čené přikládati. Týž gest welmi ho-
gitedlná/ kdeby měl Czlowěk nyakau
lysku neb auraz / aby sobě tau Wodau
vmeywal/ráno a wečer. Hluché ko-
přiwy Woda pitá / gest dobrá proti
býlému toku ženskému / kteraž slowe
Menstruum album.

Kopřiwného Kořene Woda.

Vrtica,	Nessel.
Radices Vrtice.	Nesselwurtzel.

¶ O Dystyllowánj.

¶ Kopřiwney Kořen od těch wel-
kých Kopřiw/ kteréž sau puoltřety-
ho lokte zweyssý/ wzýti/ čistě vmygge

zsekati a páliti při koncy pssých dnj.

Lékařstwij a mocy.

J Kopřiwného Kořene Woda ráno a wečer pitá/ pokaždé dwa neb tři loty/ gest dobrá proti zřenj neb swýranj w žiwotě. Týž Wodu dobré pjti/ proti starému kasli. Týž Woda pitá propausstjj wředy na plicech. Týž gest dobrá proti sseredneym a nečisteym ranám/ wymeywati ge/ wyčistjj ge od takoweych sseredností. Týž ráno a wečer pitá / pokaždé tři loty/ a též Audy gj natjrati/ gest wzteczné kdožby byl Sslakem porazen. Týž Woda hogj gedowaté Nemocy Raka/ dwakrát za den wymeywati. Též hogj Fistuli/ častcym wymeywanym / a sstatek wnj omočeneych přikládanym. Týž gest dobrá proti dně a wředom. Týž hogj Polipum nariz totižto / sseredné Masso / kteréby w Nosse rostlo/ ráno a wečer wymeywagjc. Týž Woda zastawuge Krwacenj nosu / Sstatku wnj omočiti / a

¶ Druhá stránka

na čelo přiložiti. Tejž Wody ráno a wečer napiti se tři loty/ gest matce vžitečná. Kopřiwného Kořene Wody načtitrobu tři loty wypiti / činný pohnutij w žiwotě k stolicy. Týž ráno a wečer pitá/ pokaždé dwa neb tři loty/ hogij ty kteřijž magij nezdrawé plýce. Týž Woda netrpij dlauho vmrlého dýtěte w Matečině žiwotě/ w kterémž gest přirozená horkost wyssušená/ ráno a wečer dwa neb tři loty wypiti. Týž zahánij bolest žalaudka/ ráno a wečer po gednom lotu pitá. Týž ráno a wečer pitá pokaždé tři loty/ wywodij ženám gegich kwet.

Kopřiwného Semene Woda.

¶ Naylepssij čas Semeno Kopřiwné Měsýce Srpna Systyllowati.

¶ Woda z téhož Semena činij ruce býlé/ ráno a wečer vmeywati/ a tak samey od sebe nechati vschnauti.

Kopřiwa.

Vrtica, Nesseln.

¶ Dystyllowánij.

¶ Naylepssij čas okolo Swaté Margéty / Kwět a list z prutu osmeknauc / pálíti.

¶ Vžitkowé a mocy.

¶ Kopřiwná Woda ráno a wečer pitá / pokaždé tři loty / gest dobrá proti Střewnij dně. Tauž měrau pitá / dobrá proti žřenij w žiwotě. Tauž měrau vžijwaná / gest dobrá pjti když Matka wzhuoru wstupuge. Týž Wodu ráno a wečer piti / pokaždé tři loty / zahánij Kámen a bolesti neb nemocy Ledwinek. Týž Woda každé ráno pitá po ij. lotech / gest dobrá proti hlýsstiom w žiwotě. Též ráno a wečer pitá / pokaždé tři loty / gest dobrá proti studenému Kasslí. Tauž měrau pitá / gest dobrá kdo tězce oddychuge / a neb omdlij od studenosti. Týž gest dobrá kdo má plijce zastuzené. Kopřiwná Woda pitá / gest vžitečná proti wsseliyakému nadeymánij w ži-

wotr. Týž geſt dobrá k ſſeredneym a nečiſteym ranám/ večer a ráno ge wymeywati. Též geſt dobrá kdež wřed geſt/ a teče/ wymeywati/ a ſſatky wnyž omočené nań přikládati. Týž geſt dobrá kohoby pes vkauſl/ aby ſe gyž vmeywal/ a ſſatky omočené přikládal. Kopřiwná woda z čerwených kopřiw palená/ geſt hogitedlná/ ktereyby člowěk měl yakau lyſku od Aurazu/ aby ſe gyž vmeywal/ náramně dobře hogyž.

Zyhawka a neb malá Kopřiwa./

Nayleppſſy čas v proſtřed Czerwna Měſýce/ Zyhawky bez Kořene zſekagic/ ztlaucy/ a páliti.

Lékařſtwij.

Z Zyhawek a neb maleych kopřiw woda/ geſt dobrá proti Fyku/ ráno a večer vmeywati/ Pakliby gey Czlowěk měl wnitř zywota/ pyti tě Wody ráno a večer dwa loty/ zdráw bude/ a geſt horkeho přirozenyž/ přitom také

¶ Druhá stránka
y zkussená wěc. Maleych Zýhawek woda / okolo Swatého Jana Křtitele palená / a Cztrnácte dnij na Slunce wystawowaná / gest dobrá aby tě nezáblo / wruce a wnohy y po wssem giwotě / akby zyma nebylo / tau wodau se natřijti / netřebak se obáwati aby natěch mýstech zmrzl neb odznobil se / potu chwýli / pokudžby toho zsebe nesmyl.

Wolowey Yazyk.

Bugloſſa, Ochſen Zung.
Lingua bouis, Gegenſtraß.

¶ Wody pálenij.

¶ Naylepſſij čas Syſtyllowánij / na počátku Cztrwna Měſýce / kořen / zelinu / zbor neb ratoleſti s kwětem zſekati a pálíti / když neywýſce kwět neſe.

¶ Vžitkowé a mocy.

¶ Wolowého Yazyku woda / ráno a wečer pitá tři neb čtyři loty / geſt dobrá proti Rymě. Tauž měrau pitá / poſylňuge Mozku obtýženého od připálené Melankolické wlhkoſti.

protož geſt hogitedlná a vžitečná / tem kteřýž ſmyſlu pozbywſſe bláznů / že ge wázati muſý / y také proti bláznowſtwý a popudliwoſti / genž ſlowe Mania / neb geſt ſtýragýcý a wyčiſſtiugýcý Melankolý / když ſe pige ráno a wečer po třech lotech / a dona poge přimeſſuge. Hyſtoria. Neb ſem ſám widěl. Léta od Kryſta pána Narozenj M. CCCC. LXI. w Kobylency Mýſtra Sſkolnýho / že ſe tak welmi včil / a hlawu ſobě pokazyl / že y o rozum přiſſel / že ho y wázati muſyli. Ndal mu geden nevčený prostý Emperikus té Wody pýti / a té Zeliny zſekané gýſti / potom také přikládal mu / ztluka tu Zelinu / na hlawu mýſto Flaſtru / a dřewe třý Nedělý byl zaſe docela zdráw / při dobrém rozumu / a včil ſe wýce nežli prwé. Týž Woda geſt dobrá aby gý wypito bylo zaden čtyři loty / proti ženſké tayné nemocy. Týž Wodu ráno a wečer pýti / pokaždé čtyři loty / a do Wýna gý přilýwati / a pýti / dáwá Cžlowěku dobrý pa-

mět/a wtip/ a wostrý rozum. Tauž
měrau pitá / posylůge a obweseluge
srdce / a gest dobrá proti poskakowánj
třesenj / bolenj / y také Mdlobě srdce.
Rozprawěgj / kdyby Hospodář hoste
swé tau Wodau pokropil / že budau
wssickni weseli. Hystoria. Powěděl mi
za prawdu Hanns Heynrich / Kralo-
wé z Engellantu Lékař / že Kralowé
sestry Scera / w xvj. letech / Knjžete z
Górgu manželka / w welikém mdlobě a ne
mocy ležela / tak že wssickni gegj Dokto
ři nanj pozaufali / a o bezživotj gegjm oznamowali / prawice / že tě ho-
diny musý vmřjti. A tak že on byl kto-
mu powolán / aby gjm životu prodlenj
včinil / takžby koli krátký byl / aby žád-
ného vměnj nelitowal. A tak w krát-
ké chwyli byla před rukami Lebka /
wnitř polyrowaná / w kteréž třel nay-
čistěgj a naygasněgssjj Perly / Neb by
ge na měděnném / a neb na zwonowé
sspjži / plechu neb Kamení byl třel /
obáwal se / aby k sobě gedowatosti
tychž kowuow nepřitáhli / kterýchžto

Perel bylo wzato půldruhého kwentýku/a nayleppſſyho a nayčiſtčyho pilowaného Zlatta mezy ně přičiněno/ třetij dyl gednoho kwentýka / a to ſpolu ſmýſſeno / mezy dwa loty wětſſyho Wolowého yazyka wody/a tak gij bylo to dáno. A dřewe gedné hodiny/prohlédla s welikým zdeychaným/ wuokol ſe ohlédagýc / kteráž ſyce prwé za dwa dni nic giného nečinila/ než toliko duch pauſſtěla / Neb giž y Puls gegij pryč byl / a žádné naděge aby žiwa zuoſtati mela / k nij nebylo/ než že předce odegde/nayprýtomněgſſij wěc byla. Po hodině opět gij tolikéž dáno bylo / a při koncy druhé hodiny ptala ſe/kdeby byla. A tak ſe před ſe puoſobila/aż zdráwa byla. Hyſtoryá. Já také byl ſem powolán k gedné mladé w oſmi letech/gednoho Meſſtěnýna Sſtroſpurſkého dceři/ktteráž giž nic mluwiti nemohla/a giž na odtažený a na Smrti ležela / A rozkázal ſem gi dáti prachu tak mnoho yakoby zrno Bobowé/ vdělaného z puol lotu

Cukru / gednoho Kwentýku čistých Perel / rvj. lýstkuow neb Tabulek čistého Zlata / smýsseného s welikého Wolowého Jazyka Wodau / a kázal sem gý to od počátku we dwau hodinách dáwati / a potom po čtyřech hodinách. Též sem byl powolán od Panuow Města Sstrospurku / kteréž měli pacholátko okolo ssesti neb osmi let / hned smrti oddané / gemuž žádnú měrau lekařstwý nebylo slussné dáti / zpýčiny / gestli žeby bylo vmřelo / aby mně to nebylo přičteno. Jzýdil a zpuosobil sem gemu weyss dotčené lékařstwý / wssým tim zpuosobem / že to Sýtě za tři Neděle žádného giného pokrmu nepožýwalo / než toliko někdy zýdka maličko Mléka / a dobře tři téhodny nemluwilo. Dal sem mu to wždy strogiti / tak aby widěli co se mu dáwá / a tak zase k zdrawý přisslo. Wolowého yazyku Woda ráno a wečer po třech lotech pitá / gest dobrá proti Zlautenicy. Týž Woda pitá / zahánýj zlé wlhkosti z plýc. Týž gest

dobrá proti bolesti a klanu w bocých/ smessowána s nápogem/a pitá. Tyž pyti gi ráno a wecer/gest dobré proti trzesenj Srdce. Ta Woda posylnuge wssech Auduow / nacztitrobu wypiti gy czyri loty s naylepssym Wynem/ ktereżby myti mohl. Tarż merau gi pyti/a vsta wymeywati/komuż z nich smrdy od neczistoty dásnj a neb yazyka. Wolowého yazyku Woda pitá każdý den dwakrát / po trzech lotech/ gest vżitecznà proti wsseligakym prassiwinám/y Malomocenstwy.

Ssalwěg.

Saluia, Salbey. Orecht Salbey.

¶Czas k Dystyllowánj.

¶Naylepssj gi Systyllowati toho czasu kdyż kwe / otrhati Lystj y s kwetem.

¶Vżitkowé a mocy.

¶Ssalwegowá Woda/ráno a wecer po czyrech lotech pitá/a s Wynem smessowaná / gest dobrá tem ktereż studené Nátra magj. Tyż Woda pitá

dobrá proti ſſlaku/Audy gij natijrati. Týž geſt dobrá pijti proti kreči ráno a wečer/a Audy gij natijrati. Tauž mě/rau pitá/geſt dobrá proti ſtudené ne/mocy. Týž Woda geſt dobrá vſnutým ztrnutým / neb nečitedlným Audom/ čaſto ge natijrati. Týž Wodu xl. dnij ráno a wečer pijti / dobré geſt proti padaucý nemocy. Týž Wody dobré gi pijti/po třech lotech / proti Záwratu w hlawě.

Podražec dlauhý.

Ariſtologia longa, Oſterlucey.
Langholwurtz. Biberwurtz.

¶Čas Wody pálenij.

¶Naylepſſij čas Syſtyllowati/ při koncy Mágе Meſýce / zſekage ſpolu lijſtij/Zelinu y kořen.

¶Lékařſtwij a Mocy.

¶Slauhého podrážce Woda/geſt dobrá na Mužſké nádobij/vmeywati ge. Týž Woda zahánij kreč y dnu/ Audy gij potijrati. Týž geſt dobrá zlé nohy gij wymeywati. Týž Woda pi/

tá/ odgýmá bolest břicha. Týž Wodu pýti / a ssatky w ný omočené na boky přikládati/ zahánýj klanýj bočnýj. Týž Wody wypiti tři loty/ gest dobré proti otoku a welikosti žiwota. Podražcowá Woda gest dobrá k starým tekutým Ranám/ráno a wečer wymeywati ge/ a ssatky w ný omočené na ně přikládati. Týž Woda střewo kteréž člowěku wycházý hogý/ hubu wodnýj w ný omočiti / a teplau na ně přikládati. Týž gest dobrá k Fistulým/ wymeywati ge/ a ssatky omočené přikládati. Tey Wody ráno a wečer plné tři lžice wypiti/ hogý Reymu/ totiž tok z hlawy/ neb wozhřiwicy. Tauž měrau pitá / gest wžitečná dussným lidem.
Týž Woda dwa neb tři dni pitá/ každý den ráno a wečer po třech lotech/ čistý Zeny po porodu. Tu Wodu ráno a wečer pýti / pokaždé tři loty / hogý ty kteréž magý nedostatek na slezyně. Tu Wodu x. neb xý. dný tauž měrau pýti/ zahánýj zymnicy. Podražcowá Woda hogý dýry/ a malé Nesstowič-

ky neb Pryſkeyře / ſwraby a boleſti na tegných ženſkých mýſtech / čaſtým vmeywáným / a ſſatek wnýtř omočených přikládaným.

Yablka Planá.

Maciana, Holtz öpffel.

¶Čas k Dyſtyllowánj.

¶Naylepſſj čas Yablka planá dyſtyllowati / při koncy Září Měſýce.

¶Vžitkowé.

¶Z Yablek planých / geſt nayſpanilegſſj Woda / kteráž můž gmýna býti / proti žřenj w žiwotě / a geſt zkuſſena od gednoho z Sycilie / Knýžecýho Kaplána w Loterynku / aby ſe gj napil ráno a wečer / pokaždé tři loty. Yablek planých Woda / kteréž geſſtě dozrale negſau / pálených okolo Swatého Jana Křtitele / geſt dobrá proti wohnipaře na twáři / aby gi tau wodau vmeywal. Týž Woda ráno a wečer pitá / pokaždé dwa loty / zaſtawuge Czerwenau nemoc / a to ſe děge z přýčiny gegých trpkoſti. Týž Wodu

dwatrát za den pyti / pokaždé tři loty/ rozpaustěný a drobný kámen. Tauž měrau pitá/ dobrá gest proti pýsku w ledwý/ a čistý Mechýř y ledwinky.

Yablka Sstěpowaná.

Poma, Zam öpffel.

¶Wody palený.

¶Naylepssý čas Wodu páliti z sstěpowaných Yablek když shnigý/ a wyceli vhnigý/ lepssý bude Woda k těmto nemocem.

¶Mocy a Lékařstwý.

¶Shnilých Yablek Woda/ gest dobrá proti studené spalenině / kteráž wokolo sebe rozgýdá/ wymeywati gi/ a omočené sstatky wný nani přikládati ráno a wečer. Týž Woda gest dobrá proti Czerným Nesstowicým/ a Pryskýřom/ y taté na Antrax času morného/ Sstatku w ný omočiti / dýrku w ný vdělagýc/ nani přiložiti/ vhassuge a chladý/ a braný se gim rozgýdati/ y bolest vkládá / to za den třikrát neb

čtyřikrát činiti. Muožeš také dobře Wody naplniti z takowých domácých Sstěpowaných jablek / kteréž by shnilé nebyli / Ale má Woda z nich pálena býti když dokonale dozragů / prwé nežliby zmękli / a neb k wpadenj se nachylowali. Ta Woda z nich posyluge Těla y Srdce.

Jabloňowý Kwět.

¶ Naylepssj Kwět gest od Sstěpowaných Jablek / a má pálen býti toho času když se pupency otwjragů / a počjnagů se rozkládati. Plachtu pod Sstěp rozestřjsti / a malým prautkem na haluzy biti a tlaucy / a potom Systyllowati in Balneo Marie. Jabloňowého kwětu Woda / gest dobrá proti Czerwenosti / a nezpůsobu twáři / ráno a wečer gi wmeywati / a tak od sebe nechati wschnauti / a tak za iij. neb iiij. Téhodny činiti.

Petrugelj.

Petroselinon, Peterlin.

Czas

této Knyhy.

¶ Čas k Dystyllowánj.

¶ Naylepssj čas Systyllowánj zelinu a Kořen spolu zsekagjc/ pálitj na počátku Ledna Měsyce.

¶ Mocy geho.

¶ Woda Petruželná / po několiko dnj pitá / gest dobrá proti trhagjcýmu kamenj / y proti pjsku w Ledwj / a wyčisstiuge ledwinky. Týž Woda za den čtyřikrát pitá / proprawuge moč. Týž pitá / čistj Nátra / a činj dobrau chut k gjdlu. Tau Wodau kde potřess / tuť wlasy ségdau. Tu Wodu ráno a wečer pjti / pokaždé čtyři loty / dobré gest proti řezawce.

Plýsska.

Dens leonis,	Pffaffen kornlein kraut.
Rostrum porcinum,	Pffaffen blat.
Caput monachi,	Mertzen blůmen.

¶ Čas Wody palenj.

¶ Od té Zeliny magj toliko samy trubičky bez Kořené / Kwetu / Zeliny neb prautku / w prostřed Mágc Me-

sýce páleny býti. To pak druhé muože také dobře obzwlásstě páleno býti / ale nemýsseti mezy toto / také se k giným wěcem hoditi bude.

¶ Užitkowé a mocy.

¶ Plýsstkowých trubiček Woda / geſt dobrá na Czerné Neſſtowice / Sſatku w ný omočenau přikládati / a pýti za den dwakrát / pokaždé dwa loty. Týž Woda geſt dobrá na sſeredné pleſſe na nohách / Sſatky w ný omočiti / a přikládati / wyčistý ge. Týž Woda geſt dobrá do Wočý pausſtěti. Též geſt dobrá každé ráno načitrobu napiti se gý čtyři loty / Mužom y Zenám pro matku w žiwotě. Též geſt dobrá proti Fluſu w Audech a přýhbých / kteréž do nich tekau / za den dwakrát neb třikrát pýti / pokaždé tři loty / a ſſatky w ný omočené přikládati. Tauž měrú pitá / geſt dobrá proti bodeným a klaný w Bocých.

Pleſſkowého Kwětu woda.

¶ Naylepſſý čas Syſtyllowati gý

na počátku Máge Měsýce/ toliko samý Kwět páliti.

¶ Plesskowého Kwětu Woda/ gest naylepssij k Wočým / aby gi do nych napaussťel. Tehoż Kwětu woda činij yasnau kuoži na twáři/ častým wmeywánym. Týž Woda hasý a chladij wssecky horkosti/ aby gi pil ráno a wečer/ pokaždé tři loty.

Nanoffýtowý Kwět.

Flores Geneste, Přimen blůt.

¶ Čas k Dystyllowánij.

¶ Naylepssij čas Dystyllowati/ když gest Kwět dokonalé wyspěley/ wssakž aby nebyl blýzko pádu a neb dolýw prssenij / a aby tak zbýrán byl/ yakž o Kwětu Nabloňowém naučenij dáno.

¶ Užitek té Wody.

¶ Nanoffýtowého kwětu Woda / wečer a ráno pitá/ pokaždé tři loty/ a to za několik dnij / gest dobrá proti kamenu. Té Wody tři loty wypiti/ gest dobré proti Zlautenicy. Týž gest do-

brá pro Hlawu/potýrati gý/a tak nechati vſchnauti. Týž Woda zahánj každé vſtánj w Audech / potýrati/a tak ſamých od ſebe nechati vſchnauti. Týž Woda za den třikrát pitá/pokaždé pět lotu/přiwodj moč. Týž dwakrát za den pitá / pokaždé dwa loty/ čiſtý Ledwinky a Mecheyř.

Materý Dauſſka.

Serpillem, Quendel.
Hůner kól. Wilde Boley.

¶Czas pálenj Wody.

¶Naylepſſj čas Syſtellowánj/zelinu/ prut/ y kořen/ ſewſſý podſtatau zſekati/a při konce Mágc Meſýce pálíti.

¶Mocy gegý.

¶Materý Dauſſka geſt horká a ſuchá / poſylňuge hlawy a Mozku / za den dwakrát neb třikrát pitá/pokaždé tři loty / a k tomu ſobě gý hlawu potýrati. Wtýž Wodě ſſatu omočiti/ a na vkauſnutj howad přikládati/ ráno a wečer vmygýc/ wayborně ſpo-

máhá. Tyž Woda ráno a wečer pitá po dwau lotech / a do nápoge w měssowaná / ponauká a zbuzuge chut k gydlu / neb posylnuge / a moc dáwá žalaudku. Tauž měrau pitá / zahányž braukanj w břisse. Tyž Wodu dwakrát neb třikrát za den pyti / a nápog sobě snyž smessowati / obměkčuge twrdý žalaudek. Tauž měrau pitá / pomáhá tem kteřyž s těžkostj moč paussťegyž. Též gest dobrá proti každého dne Zymnicy / aby smyssena byla s wodau Pelynkowau / Toho gest geden Doktor negednau zkusyl / a gest Lékařstwj pro chudé lidy. Tyž Woda gest dobrá pro studenau wlhkost / y ginězlé wlhkosti w hlawě / kteráž ztrawyž y Fluss nebo Tok hlawnyž / řečený Reuma / ráno a wečer pitá / pokažde tři loty / a hlawu také gyž natyrati. Materyž Dausšky woda pitá / posylnuge zraku. Tyž Woda gest naylepssyž / když se kdo vstrikne / a neb Aud rozrazý / ssatky w nyž omáčeti / a za den dwakrát přikládati. Tyž Woda iij. neb iiij. téhodny /

každý den dwakrát neb třikrát / po každé dwa neb iij. loty pitá / gest dobrá k studeným Natrom a slezyně. Tuž měrau pitá / hogij střewa wnitř / po hnogijcy se / stolicy / genž slowe Lienteria / totiž Auplawice. Ta Woda za několik dnij pitá / pokaždé dwa neb tři loty / oprawuge sluch. Týž posylňuge Nerwuw / totiž Swazuow / často aby se gij potýral. Týž Woda za den tři a neb čtyřikrát pitá / pokaždé čtyři loty / gest dobrá těm / kteřijž magijc mocziti / toliko krupěge pausstěgij. Ráno a wečer pitá po každé tři loty / a do Nosu wtahowaná / otwýrá prudy chy Nosu / když zalehne a neb se zacpá. Týž ráno a wečer pitá / pokaždé tři loty / a k tomu gij hlawu potýrati / a ssatky w nij omočené wokolo hlawy obwazowati / krotij bolest hlawy. Týž Wody dwa neb tři loty wypiti / a před nosem gi držeti / gest dobrá proti Záwratu. Týž Wodu třikrát za den pijti / pokaždé dwa loty / zahánij nechut. Též gi napigeti se po dwau neb

třech lotech/ posylňuge Slezyny. Týž Wodu ráno a wečer pýti / pokaždé čtyři loty/ gest dobrá proti žřeny a trhaný w břisse. Týž Wodu ráno a wečer/ pokaždé po třech lotech pýti/ posylňuge Náter. Týž pýti gi za den dwakrát neb třikrát / pokaždé tři neb čtyři loty / wyhánýj Kámen s dawenym. Týž Wodu za den třikrát pýti/ pokaždé čtyři loty/ zbuzuge moč.

Winné Rewý.

vitis, Reben. Weinreb.

¶ Woda z Rewý zbýraná bývá / na počátku Subna Měsýce/ když Rewý obřezugý/ do Sklenice/ a Systyllowaná per balneum Marie/ a potom za xl dnj na Slunce wystawowati/ a Rektiffikowati. Ale Woda má zbýraná býti z neywýsslechtilegssýho býlého Rewý/ kteréž naylepssý býti muoże. Woda z Rewý gest dobrá proti prassiwinam / wmeywati se gý / a nechati od sebe samému wschnauti. Týž Wodu pýti / a mezy Wýno přimessó-

wati/dáwá dobrý wtip a rozum. Týž Wodau vmeywati twář/a tak nechati ſamé od ſebe vſchnauti/bude pěkná a vaſná. Týž Woda geſt dobrá proti Malomocné beleſti/a neb lupinám na twáři/aby ſe gý vmeywal/a ſamé od ſebe vſchnauti dal/a tak aby za nékolik dnů činil. Tauž Wodau twář vmeywati/a nechati tak ſamé vſchnúti/zahánýwhryz twáři. Ta Woda z Rewý/ kteráž ſe z něho wypreyſſtý/ tehdy kdyžby ge na woheň położil/gž dobrá proti kuřý řiti/aby ge ſobě tau Wodau potýral neb pomazowal/a ſſatky wnů omáčege/na ně přikládal. Týž Woda geſt dobrá proti ſuchým praſſiwinám a ſwrabu/aby ſe gý třel/ a tak ſamému od ſebe dal vſchnauti. Z winného Rewý Woda/ geſt dobrá proti horkým Nežitom a páliwým Neſſtowicem/genž ſlowau Eriſipila/ Sſatek w nů omočiti/a nane přikládati/za den dwakrát a neb třikrát.

Winného Rewj liſtu woda

¶ Neylepssý čas k Systyllowánj/ wezma Lýstý od naylepssýho Rewý/ kterež wysoko roste / a Slunce ge dobře obcházeti muoże / páliti při koncy Mágе Měsýce.

¶ Winného lístu Woda/ do Wočý wpusstěna / kterež sau wlhké neb slzawé/ wysussý ge/ y dobře zrak wyčistý. Woda z podlomkuow Winného lístu pálena/ a za den dwa a neb třikrát/ po třech lotech pitá/ gest dobrá proti tomu kdo se krwý dáwý. Woda z týchž podlomkuow a neb podlupkuow pálena/ dwakrát neb třikrát za den pitá/ wždy po třech lotech/ gest dobrá proti nežitom neb Wředom w střewách. Lístu winného Woda z podlupkuow pálena/ a za den dwa a neb třikrát pitá/ pokaždé čtyři loty/ zastawuge horký tok břicha. Týž Woda za den třikrát pitá / pokaždé tři loty/ wyhánj kámen wen traceným. Týž Woda dwakrát za den pitá / pokaždé dwa loty / gest dobrá Těhotným Zěnám / proti nepřirozené chuti/ a žádosti roz-

ličných wecý k pokrmu neb gýdlu/ aby takowá chut a neb chtiwost/ Sětem a neb takowým Zenám/ sskody nepři-nesla.

Rzedkew.

Radix, Rettich. Raphanus minor.

¶ Čzas k Dystyllowánij.

¶ Naylepssij čas Kořen na počátku Měsýce Zářij/ drobně zsekage/ páliti/ Kdež pak také y o Zelině geho pssáti wmyssl mám.

¶ Užitkowé a mocy.

¶ Rzedkwowé Wody xxx. neb xl. dnij/ ráno a wečer pokažde tři loty wypiti/ gest dobrá proti kameni. Týž Wody ráno a wečer/ pokažde pět neb sseſt lotu napiti se/ gest dobrá proti tráwenině gedowaté/ kdyby tak nětco takoweho snědl a neb wypil/ wyžene to wen. Tauž měrau pitá/ propra-wuge moč/ a čistý Měchýř/ y ta mýsska kdež kámen leželi. Týž Woda gest dobrá kohoby Srssnicowé neb Wosy y také Pawauk vssthnuli/ wmeywey se

tau Wodau / a ſſatky w nýž omočené
přikládey / zhogýſs ſe. Rzedkowowá
Woda geſt dobrá proti Wředom o-
kolo Zubuow / aby gi často w vſtech
držel. Týž Wodu vžitečné geſt pýti
ráno a wečer / pokaždé čtyři loty / pro-
ti Wodnotelnosti / a činý / že Woda
od něho s Močem odchází / potud a
tak daleko / ač geſtli že ſe Cžlowěk přý-
liſſnéſſo pitý wyſtřýhati bude. Neb
méněli bude pýti / tým wýce od něho
moče puogde / a tým ſpýſſe zdraw bu-
de. Týž Wodu dwa a neb tři téhodne
ráno a wečer pýti / geſt dobrá proti
Zlautenicy. Týž ráno a wečer / pokaž-
dé čtyři loty pitá / způſobuge Zialau-
dek k dobrému zažýwaný. Týž Woda
chladý horké Wotoky / neb rozpauſſtj
a ztrawý ge / ſſatku omáčegýc / přiklá-
dati. Týž Woda wyčiſſtiuge Zialau-
dek odewſſech ſſleymowitých wlhko-
ſtý / a což geſt na překážce zažýwaný
Zialaudka / ráno a wečer pýti za pět
neb ſſeſt dný / pokaždé čtyři loty. Týž
měrau pitá / otwýrá zacpaný Ledwi-

nek/Audnow/y také žil. Týž Woda pitá/zemdlíwá Žialaudek/a činí nechut k gídlu / Ale zažíwá a ztrawí giné zlé pokrmy w Žialaudku. Týž Wody ráno načtitrobu čtyři loty wypiti/ dobré geſt těm kteříž zle a ſſkodliwé Huby gedlí/ ty ona ztrawí a zažive. Týž Woda za den dwakrát pitá / pokaždé tři loty / hrubé wlhkosti w plícech ztenčuge a ſubtylné činí. Týž wodu třikrát za den píti/ pokaždé dwa loty / geſt dobrá proti wotoku. Týž Woda rozpauſſtí ty wlhkosti/ kteréž ſau w Mazdřičce Woka/ kteráž ſlowe Cornea / od kterýchž Lidé woſlepugí. Řzedkowá Woda shaní Fleky a nečiſtoty z twáři / častým wmeywaním / tak aby pokaždé ſamo vſchlo. Týž Woda odgímá Zlutté Fleky z twáři/ y žluttoſt gednoho každého Audu/ často pomazowati/ a nechati ſamému odſebe vſchnauti. Tau Wodau w hrdle časté klokaní činiti/ geſt dobrá proti Wředu w hrdle/ genž ſlowe Squinantia. Týž Woda dwa-

krát za den pitá / pokaždé tři loty/ hlas dobrý činý. Týž za den dwakrát pitá / pokaždé dwa loty/ čistý prsy/ a ztenčuge a subtylné činý hrube a sslepy mowité wlhkosti/ kteréž sau w prsech y také w plýcých. Ta Woda gest horkého a suchého přirozenj / a ztenčuge neb subtilnost činý/ otwýrá a k tomu čistý/ protož gest dobrá proti suchým prassiwinám a swrabu / aby se gý ráno a wečer vmeywal / a tak samé vschnauti nechal. Týž Woda gest vžitečná proti Smrtedlnému a gedowatému Lékařstwý / za den třikrát / pokaždé čtyři loty/ a to za čtyři nebo pět dnj pořádně pýti/ wyžene ge wen.
Týž Woda gest dobrá proti vsstnutý Sstýra / a vmrtwuge neb vsmrcuge Sstýra/ vmeywati se gý ráno a wečer / y také ssatky w nj omáčene přikládati. Týž Wodu dwakrát za den pýti / pokaždé dwa loty / gest dobrá proti Cztwrtého dne/ y giným tuhým Zymnicým/ kteréž wsstým a celým člowěkem třesau. Týž Wodu dwakrát

za den pýti/ pokaždé tři loty/ rozmnožuge přirozený / a ponauká k Smilstwu. Tauž měrau pitá/ zbuzuge Ženám gegich Nemoc. Rzedkewnau Wodu ráno a wečer pýti/ pokaždé tři loty/ gest dobrá proti trhawému a wykrutnému Kameni.

Rzedkewného lýstý Woda./

¶ Naylepssý čas Systyllowati Rzedkwowé Lýstý na počátku Měsýce Czerwna.

¶ Ta Woda gest dobrá proti Bradawicým na rukách y nohách / a neb kdežby byli/ přimíssegýc do ný drobet Soli/ a wný namáčeti a paříti/ dwa nebo tři dni/ každey den dwě hodiny/ gednau před polednem/ a podruhé po poledni/ spadnau a zhogý se. Týž woda ráno a wečer pitá/ pokaždé tři loty / gest dobrá proti pýsku w ledwý y w Měchyři.

Rozmaryn.

Rosmarinus, Rossmarin.

¶Czas Wody palenj.

¶ Naylepssj czas k Systyllowánj toho czasu kdyż Ktwe / odrhna neb osmekna list y s kwetem z prautku / pálitj Wodu. A to muożess dwákrát w Roce czinitj / gednau Mágc Mesyce / a podruhé okolo nayprwnyho Zárj / Ale lepssj gest na wuoni / y na wssech wecech Mágc Mesyce pálená.

¶Lékarstwj a Mocy.

¶ Rozmarynowá Woda / gest diwneho přirozenj a powahy / Telu nassemu welmi vżitečná / protoż gj přjhodná we wssech starych nemocech / a posylnuge duchy / y přirozenau horkost / swau dobrau a libau wuonj / w ktereż se Dusse obweselugc / a obcerstwuge / pro gegj trpkost / skrze niż podstata Audu w shromażduge a spogugese / ráno a wecer pjti gi / pokażdé dwa loty / tolikéż Wjna přimj ssegic. Tauż merau pitá / posylnuge Mozku / gmenowitě y wssech żil / a wnitřnjch

Auduow/Wočij/y wſſeho těla/vmeywati ſe gij/ a zewnitřnij audy gij natijrati/poſylňuge těla a obnowuge ge a činij Cžlowěka mladého a zpuoſobného. Týž Wodu ráno a wečer pijti/ pokaždé tři loty/ a hlawu ſobě gij zewnitř potijrati/ a odſebe nechati vſchnúti/zahřijwá hlawu/a poſylňuge rozumu/a dáwá dobrý paměť y wtipi/ proto že zažijwá a ztrawuge Flegmu y Melankolij. Týž Woda dobrá gť kdo ſe přijliſſně potij/a od toho že naň mdloba a těžkoſt přicházý/ dey ſobě tau wodau hlawu a prſy vmyti/ráno/ opoledni/a na noc/bude wyſwobozen od takowého ſhnilého potu a mdloby/a přigde zaſe k ſwé ſýle a mocy. Týž Woda geſt dobrá kdoby potratil chut k gijdlu/ a bylby nechuten/ pij tu Wodu oſm neb deſet dnij/ ráno a wečer/ pokaždé dwa neb tři loty/ a wymeywey ſobě gij vſta/ budeſs zaſe lačněti. Týž Woda rozmnožuge a zahřijwá Mozk w Koſtech/ čtyři neb pět téhodnuow/ každey den dwakrát

a neb

a neb třikrát gij se potýrati/ a tak od sebe nechati vschnauti. Též vžitečná geſt komužby hnáty neb kolena/ a nebo syce giné kosti wotekly/ buďto od Sslaku/ a neb wředuow/ omoč lněnau ssatku w té Wodě/ a polož na wotok/ a čiň tak za dwa neb tři téhodny/ zaſe přijgdau k zdrawij. Týž Wodu dwě neb tři Neděle/ každěy den dwa a neb třikrát/ pokažde po třech lotech pjti/ očerſtwuge ty malé žilky/ genž slowau Arterie/ a otwýrá prúduchy zacpané. Rozmarýnowé Wody/ každe Ráno načtitrobu dwa loty wypiti/ dobrá gě proti hlizám a neb proti morowému powětrij. Tu wodu dwa neb tři Měsýce/ wždy přes druhey den pjti/ krew čistij. Týž Wodu/ čtyři neb pět téhodnuow/ Tauž měrau pjti/ geſt dobrá kdo těžce deyſſe/ a kaſſle. Teyž Wody ráno čtyři loty wypiti/ činij člowěka Srdce vdatného/ neb posylňuge podſtaty Srdce/ a geſt dobrá y proti boleſti Srdce. Týž Wodu ráno a wečer pjti/ pokažde tři loty/ geſt dobrá

kdož má vgmy těla/ bude zase zdráw. Tauž mérú pitá/ wostrý yazyk/ a činý dobrú weymluwnost. A nemůž žádný gegý chwály wyprawiti/ a gest nepodobné k wýře/ yak mnoho ona mocý má. Tau Wodau twář ráno a wečer vmeywati/ bude čistá. Tauž Wodau hlawu vmeywati/ a samé odsebe nechati vschnauti/ zachowá wlasy od prssenj/ posylnj gých/ y rozmnožj. Tu wodu pýti/ a vmeywati se gý/ zachowá Czlowěka před nemocý/ kteráž slowe Antrax/ a gsau ti rozgýdawý pryskeyřowé času mornýho. Týž woda hogý zlé Fistule/ vmeywaným ráno a wečer. Týž Woda činý člowěka mladého a zpuosobného/ ktereyž gý vstawičně požýwá/ a do nápoge swého gý drobet wměssuge/ a zewnitř tělo swé gý potýrá/ zpuosob staroſti zadlauhey čas nepřichází. Rozmarýnowau Wodau vsta wymeywati/ naprawuge zuby/ a hogý Raka a Fistuli w nich. Týž Woda naprawuge zlé rány a Wředy/ Neb ge wyssuge

aby ge ráno a wečer wymeywal. Týž woda ráno a wečer pitá/pokaždé čtyři loty/ geſt dobrá proti nechuti a toku břicha. Týž woda geſt dobrá dnau polámanému/a komu ſe Audowé třeſau/neb naprawuge Nerwy a Swazy tauž měrau pitá / a k tomu gij Audy potřrati/a tak nechati odſebe ſamých vſchnauti. Rozmarýnowé Wody čtyři loty wypiti/wyhánij każdau gedowatoſt/yako y Sryak. Týž Woda za den dwa a neb třikrát/ pokaždé geden a neb ij. loty pitá / naprawuge Matku/ a geſt dobrá y pomocná aby žena počjti mohla / aby lázni/zwařegi/připrawil. Takowá lázně/ geſt lázně žiwota/a prodlenij ſtaroſti/ a obnowuge Cžlowěka/yako Worlice ſwé Mladé/ neb má w ſobě některé ſkryté a teyné mocy. Kdyby naplnil nějakú Nádobu neb ſklenicy Kwetem Rozmarýnoweym/ a zakopal do pjſku/a nechal ſtáti za Měſýc a neb déle/ ažby ſe ti Kwetowé w Wodu obrátili/ potom tu Wodu za čtyřidceti dnij na

Slunce ſtawěti bude čiſtá/ a tě mocy yako Balſam. Rozmarýnowá woda/ poſylňuge Srdce/ Mozku/ y wſſeho těla. Týž Woda geſt dobrá zemdleneym zilám. Týž Woda ſhánÿ pihy a Fleky na twáři. Týž woda zachowáwá Mladoſt/ a ſnáſſÿ Prubu Balſamu. Rozmarýnowá woda diwnē/ Fleky/ powlaku a bělmo a neb ſlzawoſt wočÿ ſhanÿ/ aby gÿ wwečer gednu krúpēgi neb dwē napauſſtěl. Rozmarýnowá Woda naprawuge nečitedlnoſt Auduow potÿránÿm/ a pitÿm ráno a wečer/ po dwau Lotech. Rozmarýnowá Woda hogÿ také zaſtaralau Flegmu/ Fiſtuli/ y raka/ což ſe ſyce ginácze zhogiti nemůże/ to včinÿ Aqua Vite/ totiž/ pálené wſno/ aby wnēm Kwēt Rozmarýnowý mocil/ a pálil/ Ale byloby lépe/ aby Syſtyllowáno bylo. Týž Wodu pÿti za den dwakrát neb třikrát/ pokažde dwa lory/ a do nápoge gÿ také přilÿwati/ a Sſatky wnÿ womáčeti/ a na Srdce přikládati/ kteréž gē zpřičiny ſtudené nezdrawé.

této Knýhy.

Rauta.

Ruta, Rauten. Weinraut.

¶ Dystyllowánj.

¶ Naylepssj čas k Dystyllowánj Rauty vprostřed Mágc Měsýce/ osmekna lýstj zprautku/ páliti.

¶ Mocy a vžitkowé.

¶ Wodá z Rauty ráno a wečer pitá/ pokažde dwa neb tři loty / za osm neb deset dnj/ gest dobrá proti zlým a nemocnym Nátrám. Týž Wody ráno čtyři neb pět lotuow wypiti / wmenssuge smilstwa. Týž wodu dwakrát za den pýti/ pokažde tři loty/ gest dobrá proti zlé Slezyně a Nátrám / y proti pokaženému žalaudku. Rautená woda třikrát za den vžýwaná/ pokažde čtyři loty/ a do nápoge wmessowaná/ gest dobrá proti dáwenj / a wyzdwihowánj Zialaudka. Tauž měrau pitá/ spomáhá plýcem. Tauž měrau pitá / zahánj otok prsý/ y pod žebrami/ a obměkčuge prsý. Týž wo-

da dwakrát neb třikrát za den pitá / pokaždé čtyři loty / zahánj wětrnosti w Břisse / y w žiwotě. Týž Woda hogj nemoc / kteráž z horkosti přicházý / potýrati se gj ráno a wečer / a sſatky w nj omočené přikládati. Týž Wodu dwakrát za den pjti / pokaždé tři loty / vžitečná gest střewám a neb drobom. Týž gest dobrá k Wočjm / Neb zahánj powlaku y bělmo wočj / aby gi do nich napaussťel / a wokolo potýral. A také každý den ij. loty gi wypil / bude mjti woči tak yasné a wostré / že wedne Hwězdy na Nebi vhlédá / tak dobře yako w Nocy. Rautená Woda do Wočj wpusſtěna / wysuſſuge a wyčisſtiuge ge odewſſj sſleymowitosti. Též dwakrát zaden pitá / pokaždé tři loty / gest dobrá proti závratu hlawy. Týž Woda rxx. neb xl. dnj ráno a wečer pitá / pokaždé tři loty / prospjwá Wodnotelnosti. Týž Woda gest dobrá proti křeči / potýrati ráno a wečer / a od sebe samému dáti vschnauti. Rautená Woda odgj-

má wotok Hlawy / ſſatky w nyž omo-
čené / wokolo hlawy dwakrát za den
obwazowati. Týž Wodu dwakrát
neb trikrát za den pyti / pokaždé dwa
loty / a Audy gyž natyrati / geſt dobrá
proti dně pulſſlaku. Rautěná Woda
dwakrát za den pitá / pokaždé dwa
loty / zahányž nepřirozenau ſtudenoſt
auduow / tau Wodau potyranym a
ſſatek wnyž omočených prikládanym.
Týž Woda hogyž Polipum Naſis / to
geſt zbytečnyž Maſſo w noſe / ráno a
wečer wymeywati / a čypek z ſſatky
neb bawlny w nyž omoče / do noſa ſtr-
kati. Týž woda geſt dobrá proti třeſe
nyž Auduow / za den dwakrát ge po-
tyrati / a tak ſamých od ſebe nechati
vſchnauti. Rautěné wody ráno dwa
loty wypiti / geſt dobrá proti Hlizám
a neb mornymu nakažený. Rautěná
Woda propauſſtyž hlawnyž Wředy /
ſauc do Noſa wtahowaná. Týž woda
po dwě neb tři ráno pitá / po třech lo-
tech / geſt dobrá proti Hlyſſtiom neb
Sſrkawkám w žiwotě. Rautěné wo-

dy dwa loty wypiti / vžitečné geſt Ženám / kteréž ku porodu pracugý / neb od nich plod odhánij. Protož geſt tem Ženám / kteréž s těžkým žiwotem chodý / ſſkodliwá pyti / dřywe nežliby čas porodu gegich přiſſel. Rautěnau Wodu čtyři neb pět dnij pyti / po dwú lotech / wyčiſſtiuge Ženy při gegich Měsýčne nemocy. Tey Wody napigeti ſe tři neb čtyři loty / geſt dobrá proti kaſſel. Týž Woda wkrocuge boleſt Auduow / prwotně pak prſtuow / ſſatky w ný omočiti / a naně přikládati / zwlášſtě pak kdoby Čzerwa / a neb žiwý wlas na něm měl. Tey Wody na čtitrobu tři loty wypiti / geſt dobrá proti braukanij w žiwotě. Týž Woda pitá / zaſtawuge tok břicha / totiž ſtolicy. Týž Woda ráno a wečer pitá / pokaždé čtyři loty / geſt dobrá proti Zymnicy. Týž Wody pogednau načtitrobu ráno ſſeſt lotu wypiti / geſt dobrá proti gedowatým trawenínám. Týž Woda poſylňuge Nerwuow / totiž Swazuow / y také žil / častým na-

tyránym. Týž gest dobrá k vstom/ tem kterýž shnilé a prachniwé Zuby magý/ a zdásně gym hniti chtegý/ aby sobě tau Wodau dwakrát neb trikrát vsta wymeywali. Rautěná Woda wkládá bolest zil/ častým natyránym/ a ssatek w ny omočených příkládanym. Týž hogý vkaussnutý wstekléhо pса/ ráno a wečer / pokaždé tři loty wypiti/ a ssatky w ny omočené/ příkládati. Týž Woda gest dobrá proti wsseligakému gedowatých howad vkaussnutý neb vssnutý/ aby gi na ně dwakrát za den příkládal. Může se gý také časem w potřebě mýsto Sryáku požýwati. Rautěná Woda gest dobrá / kterýby gi Czlowěk na swém hrdle nosyl / tomu nemuož Ssábel sskoditi. Týž woda xxx. neb xl. dny pitá/ pokaždé čtyři loty / gest dobrá proti padaucy nemocý. Rautěná woda gest dobrá proti nemocy a bolesti Auduow/ ssatky w ny omáčeti / a příkládati ráno a wečer. Týž Woda ráno a wečer pitá/ pokaždé dwa loty / přiwodý Zěnám gegých kwět.

Měsýček / a neb Bradawičné Kořenij.

Calendula, Ringelblům.

¶ O zpuosobu té Byliny / a o Systyllowánij.

¶ Měsýček geſt bylinka málo wyſſij nežli loketnýho zrostu / s pěkným žluttým kwýtkem. Naylépe / ty ſwrchnij chomačky s kwětem / toho času když dokonále wyſpěge / ſpolu zſekati a dyſtyllowati / in balneo Marie.

¶ Užitkowé té Wody.

¶ Měsýčkowá Woda / geſt dobrá proti wſſem nedoſtatkom Wočij / yacýž koli ſau / buďto od horkoſti / neb ſtudenoſti / wyčiſtij ge / a yaſné včinij / na noc do wočij wpauſſtěti / a wokolo nich potýrati. Týž geſt dobrá ke wſſem nedoſtatkom a bolestem hlawy / tau Wodau gi potýrati / a ráno y wečer pokaždé tři loty gij wypiti.

Wratyč.

Tanacetum, Reinfarn. Wurmſamen.

této Knyhy.

¶O Dystyllowánj.

¶Naylepssj čas lystj y s Kwětem osmekna/zsekati/ a Syllowati w pý dni.

¶Vžitkowé a mocy.

¶Ta Woda hasý wssecky horkosti/ ssatky wnj omočiti/a přikládati. Týž Wodu po nekolik dnj/ ráno a wečer/ přičině k nj prwé drobet Wýna/pýti/ pokaždé tři loty/ gest bobrá kdo kámen mýwá/a močiti nemuoże. Týž Woda gest dobrá proti sskrkawkám a hlýsstiom w žiwotě/ ráno wypiti gý dwa neb tři loty/ za čtyři neb pět dnj pořád.

Rýmské/neb Wlaské zelý.

Caulis Romanorum, Römisch kól. Krauser kól.

¶Čzas k Dystyllowánj.

¶Naylepssj čas k Systyllowánj/ otrhage lystj/zsekati a páliti Čzerwna Měsýce.

¶Lékařstwj a Mocy.

¶Týž Woda gest dobrá k čerstwým

ranám/ráno a wečer ge wymeywati/ a ſſatky w nij omočené/ přikládati. Týž Woda hogij Raka/ráno a wečer wymeywánijm/a ſſatek přikládanijm Též geſt dobrá na ſtaré ſſkody/ tauž měrau vžijwaná/ wayborně ge hogij.

Čzerwené Zelij.

Caulis Rubea, Rot kôl.

¶O pálenij Wody.

¶Naylepſſij čas otrhagelijſtij/zſeſkati/ a páliti Mágе Měſyce.

¶Mocy téhož Zelij.

¶Wody z téhož Zelij wypiti vj. lotuow/obměkčuge žiwot. Týž Wody ráno a wečer po třech lotech vžijwati/ geſt dobré proti závratu hlawy. Týž Wody dwa neb tři loty napiti ſe/ geſt vžitečné proti púl ſſlaku. Týž geſt dobrá proti křeči/Audy gij natijrati/a ſamých od ſebe nechati vſchnúti. Týž woda geſt dobrá proti třeſenij Audúw/ aby ge potijral/ a ſamých od ſebe vſchnauti nechal. Též dobrá geſt proti wſſem horkým Wředom a nežiſ

tom. Týž Woda hogij rány wnitř y zewnitř/ pitá ráno a wečer/ pokaždé pět neb sſest lotu/ a zewnitř vmeywati a sſatky wnij omočené přikládati.

Reubarbarum.

Rhabarbara, Rhabarbarum.

¶Raubarbarum prawé/ kteréž zffal sſowané nenij/ geſt welikě mocy a sýly/ a geſt lidem mladým y starým bez sſkody/ Wssakž aby ho wýce přes puol lotu po gednau přigjmáno nebylo. Neb kdyby se ho přes tu mýru wýce vžýwalo a přigýmalo/ byloby Cžlowěku sſkodné. Reubarbarum pitě/ vkládá nadeymanij Zialaudka/ y giné geho přýpadnosti. přýhodné geſt Slezyně/ y také nedoſtatečným Žaſtram/ wnitřnýmu polamanij neb prútržem/ ledwinkám/ Moči/ Měchýři/ prſom/ y klanij/ a bodenij w žiwotě.

Stračka.

Conſolida regalis, Rittersporn.

¶Cžas k Dyſtyllowánij.

¶ Naylépe / Zelinu / Prut / y Kwět spolu zsekati / a napočátku Czerwna Měsýce páliti.

¶ Mocy gegij.

¶ Woda z Stračky pálena / za den dwakrát neb třikrát pitá / pokaždé čtyři loty / a do nápoge také přiměssowaná / gest dobrá proti nepřirozeným horkostem. Tauž měrú pitá / vžitečná proti kassli. Týž Wodu ráno a wečer pjti / pokaždé čtyři loty / gest dobrá proti žlizám a nakaženij. Týž Wodu každý den dwakrát neb třikrát pjti / pokaždé čtyři loty / dobré gest proti gedu w žiwotě / buďto žeby byl Wřed a neb wotok. Týž Woda gest dobrá proti každé čerwenosti a Nesstowicem w Wočijch / ssatku w nij rozmočiti / a na Woči přikládati / wytahne wen každau čerwenost / a včinij ge yasné. Týž gest dobrá kdož nemuože stolice mjti / aby gij wypil ráno na čtitrobu ssest lotuow. Týž Woda ráno a wečer pitá / pokaždé tři loty / gest dobrá proti strewnij dně. Tauž měrau

pitá/ geſt proſpeſſná kdoż pokrmuow zachowati nemuoże. Týż Woda dwa a neb tři dni/ ráno a wečer pitá / geſt dobrá těm kdoż wody pauſſtěti nemohau. Týż woda za nekolik dnů/ za den třikrát pitá/ pokaždé tři loty/ geſt dobrá proti pyſku neb kamenj w ledwy. Týż geſt dobrá/ kdyż na Cżlowěka nepřirozená horkoſt přigde / wezmi té Wody dwa loty / Ruożowé wody / Wolowého yazyka wody / każdé geden lot/ a Czekankowé wody puol lotu/ wſſecky ſpolu ſmyſſege/ pyj ráno a wečer/ pominet mdloba.

Kaukol.

Zizania, Ratten.
Lolium, Raden. Pſeudomelanthion.

¶ Wody palenj.

¶ Naylépe celau Zelinu ſewſſy gegy podſtatau zſekage / při koncy Máge Měſýce wodu z nj páliti.

¶ Vżitkowé.

¶ Kaukolowau wodau Audy ráno a wečer potyrati/ geſt vżitečné aby ſe

netrásli. Týž Woda gest dobrá proti žřebýčku w Očích/yakžby koli nebezpečný byl/ aby té Wody do nich v wečer napustil/ kdyžby chtěl ležet gíti/ a to tři neb čtyři Neděle aby činil. Týž Woda gest zkussena proti Fistuli/ ráno a wečer wymeywati/ a ssatky w ní omočené/ přikládati.

Ruože.

Rosa, Rosen.

¶Čzas k Dystyllowánj.

¶Naylepssj čas Ruozi/ když gest dokonále wyspěla/ a počýná se rozkládati/ lýstý otrhagýc/ páliti.

¶Lékařstwý a Vžitkowé.

¶Ruožowá Woda zaháný nepřirozenau horkost/ ráno a wečer pitá/ pokaždé dwa loty/ktomu ssatky w ní omáčege/na horkost přikládati. Týž Woda hogý a léčý Swatého Antonýna Woheň/ a zaháný horkost/ konopnau zemní wný omočiti/ a přikládati. Týž posylňuge hlawy/ kdyžby sě gý

bě gý rukau a noh pomazal a neb po-
třel / a ne hlawy / chladý a vhassuge
horkost. Též ráno a wečer pitá / po-
každé dwa loty / odgýmá Menstru-
um / totiž tok Matky / gestli ge z pýč-
iny horké přissel. Týž Woda dobrá gest
nemocným a zemdleným lidem od ne-
přirozené wlhkosti / zewnitř potýrati.
Tu wodu ráno a wečer pýti / pokaždé
dwa loty / a vsta gý wymeywati / za-
hánýg smrad gegých. Týž Woda gest
obzwlásstně dobrá / čerwenym a hno-
gicým se Wočým / v wečer gý doných
napaussteti. Tey Wody čerstwé / ráno
načitrobu wýg. lotnow wypiti / ob-
měkčuge břicho horkostmi zatwrzené
Týž Woda když nenj přestaralá / ale
prostřednýho wěku / zastawuge tok /
kterýž z pýčiny horkosti welmi teče /
ráno a wečer pitá / pokaždé dwa loty /
a ssatky wnj omočiti / a přikládati.
Ruožowá Woda gest dobrá horkým
Nátram / a posylňuge ge / ssaty wnj
omáčege / přikládati. Týž ráno a we-
čer / pokaždé po dwau lotech pitá /

skrocuge horkost žalaudka / a posylňuge ho. Týž Woda na zidowiny / na Pulsy / a do nosa potýraná / vkládá strýlenj a bolest w hlawě / a činj dobré odpočinutj / a k spánu přiwodj. Tauž Wodau smrduté rány / wečer a ráno wymeywati / čistj ge. Týž woda má tento zpuosob / že posylňuge / w hromadu táhne neb swraskuge / a obwlažuge / a gest dobrá proti wnitřnj horkosti / y zewnitřnj / odchází / kteráž bývá z přjčiny kolery / ráno a wečer pokaždé dwa loty napiti se / a sstky wnj omočené / wlažné přikládati. Týž Wodu za dlauhau chwýli w vstech držeti / odgýmá bolest zubúw / přisslú od horkosti. Týž Wodu ráno a wečer pýti / pokaždé dwa loty / zastawuge býlý tok / genž slowe Lienteria. Týž Woda dobrá gest kdo má závrat a mdlobu / dey mu té Wody pýti / a pomaž mu gý čela. Ruožowau Wodau Čzelo / Zidowiny / a pulsy na rukau a na nohách / y také dýrky w nose pomazowati / posylňuge Mozku y Hlawy / a

přyliſſnau horkoſt vhaſſuge. Tyž woda pitá/ činý myſl weſelau. Ruožowá Woda/ geſt dobrá ktery Czlowek má horkoſt páliwau/ ten wypij gij načitrobu dwa loty. Tyž Woda geſt dobrá proti Wotoku/ naſtrauhati puol kwentyku Slonowé koſti/ genž ſlowe Raſura Eboris/ do dwau lotu té wody/ a to wypiti.

Ruože Czerwená.

Roſa rubea, Rot Roſen.

¶ Czerwené ruože Woda/ poſylňuge a chladij Mozk/ Srdce/ Zialaudek/ a giné hlawnegſſij audy/ a obhaguge ge aby ſe ne rozpuſtilia bylyby rozwázaní/ a neb mocy ſwých wyprazdnenij a zbaweni/ tu gim zaſe přiwede a naprawij ſwú wonnú mocy a trpkoſtij. Czerwené Ruože Woda pitá/ poſylňuge duchuow/ a přirozené horkoſti/ a obhaguge ge před hniloſtij. Tyž Woda ráno a wečer pitá/ pokaždé dwa neb tři loty/ gť dobrá proti Czerwené nemocy/ y bylému toku/ z přičiny nedo-

statku zachowáwagýcý a zažýwagý-
cý mocy. Tauž mērau pitá / geſt dobrá
proti záwratu / mdlobě / a proti ne-
přirozenému potu / když ſe Cžlowěk
tak welmi potý / že od toho zemdlý-
wá / a na těle vgmu má. Tauž Wodau
Zuby a dáſně wymeywati / a potýrati
ráno a wečer / poſylňuge gých / a dá-
wá vſtom dobrau wuoni. Když tau
Wodau vſta wymeywati budeſs / v
twrdýſs Maſſo wokolo Zubuow / a
vſta budau mýti pěknau barwu. Tu
Wodu s Wýnem ſmýſſeti / a do Wo-
čý napauſſtěti / wyčiſtý / wyſuſſý / a
poſylnýj Wočý / totiž aby wzal Wý-
na a té Wody / každěho geden lot / a
w tom aby rozpuſtil Tuthie prepara-
te geden kwentýk / Aloepatikum / a
Cukrkandy / každěho xx. gečných zrn
ſtýžý. Tolikéž také činý Ruožowá
Woda / toliko s ſamým býlým Cu-
krem wzýti ho geden kwendýk na
dwa loty Ruožowé Wody / zwlášſtě
pak wzallyby Cukrkandy / wytře a wy-
čiſtý podſtatu wočý ſwau trpkoſtý /

a tak y zraku posylnýj. Ruože Czerwené Woda gest welmi dobrá / a lepssýj ke wssem nemocem / mdlobám / a nedostatkom / nežli polnýj zemská Ruože / Ale kdyžby potřebý bylo horkosti v hassowati / vžýwey zemské Ruože wody. Ta Woda gest dobrá / který Czlowěk má Woči spruzené neb spreyssťené od horkosti / napust gý do Wočý / zaženeť z ných wssecku spreyssťeninu. A přihodiloliby se / žeby některému Czlowěku Krew z hlawy do Wočý ssla / tak žeby mu od toho wěcka wotekli / a přitom Czerwené byli / omočiti w té Wodě ssatku / a přiložiti na Woči / zažene wssecku spreyssťeninu / a čerwenosť Wočý. Týž Woda posylňuge hlawy / wypiti gý načtitrobu tři loty. Ta Woda gest studená a suchá / a nedopaussťý žádným wlhkostem do Wočý / hodinu předtým nežliby měl ležet gýti / do Wočý gi napustiti / a wokolo ných pomazowati. Týž Wodu s Wýnem smýssseti / a vý. locu gý wypiti / odgýmá Záwrat / a

Náter posylňuge / když sau plné horkosti / a twrdého zacpánj. Týž Wodu ráno a wečer pjti / pokaždé tři loty / gest dobrá proti Toku obogjmu / totiž proti Czerwené y bjlé nemocy. W týž Wodě ssatky omáčeti / a na rány / neb na Nos přikládati / zastawuge krew z Rány y z Nosu. Tauž měrau pitá / zahánj kassel z horkých wlhkostj posseley / též gest dobrá proti horkosti / y když Czlowěk zadjrawě mluwj. Růžowá Woda gest dobrá proti horkosti a wředom / kteřjž sau horkého přirozenj / neb gest dobré Repercussiuum / ssatku w nj womočiti / a na ně za den tři a neb čtyřikrát přikládati. Czerwené Ruože Woda s Wjnem smjssena / a pitá / pokaždé čtyři loty / posylňuge žalaudka. Týž woda posylňuge Srdce / potjránjm / a neb ssatek w nj omočených / na ně přikládanjm.

Ruože planého Sspku.

Rosa bedagar,	Butten rosen.
Rosa uini,	Weich hagrosen.

¶Ruožowá Woda z planého sſýpku/ ráno a wečer pitá/ gſt dobrá kdož geſt horkého přirozenj/ a má Zialaudek zaſtuzený / a neb cožkoli takowého přigde/ žeby od toho byl zemdlený. Týž Woda oſm neb deſet dnj do vſſj napúſſtěna / geſt dobrá proti hluchotě vſſj.

Ruožowé Pupence.

¶Ruožowých pupencuow wodu muožeſs páliti zewſſeligaké Ruože / wſſakž naylepſſj geſt z pupencuow Czerwené domácý Ruože / potom z zemſké polnj Ruože/ potom zbýlé plné Ruože/ Naypoſledněgſſj pak a neb méně vžitečná/ z planého sſýpku.

¶Dyſtyllowánj.

¶Naylepſſj čas Ruožowé pupence Dyſtyllowati/ yakž ſe brzo wypučj a pupence budau / lýſtý z nich odwrhauc/ paupata páliti.

¶Ruožowých pupencuow Woda/ za den a za noc čtyřikrát pitá/ pokaždé tři loty / welmi dobře zatwrzuge a

¶ Druhá stránka zacpáwá stolicy bezewssý sskody / zwlásstě pak krwawý tok / kterýž z hořkosti přicházý / a slowe Dissenteria / y také býlý tok Lienteria řečený.

Řzepa.

Rapa, Ruben.

¶ O Dystyllowánij.

¶ Kořen Řzepy pěkně vmygýc / zsekati / a páliti.

¶ Mocy gegý.

¶ Řzepná Woda / gest dobrá k nastuzeným a neb odznobeným Audom / pomazowati ge / a sstatky w ný omočené přikládati. Týž Woda gest dobrá proti spalenině / buďto wodau / wohněm / Zelezem / a neb čýmžkoli / vmeywati tau Wodau / popnet se strupem / toho nemáss odlupowati / ale tau wodý předce vmeywati až se zahogý.

Třessně Czerwené.

Cerasa rubea, Rot kirschen.

¶ Czas k Dystyllowánij.

¶ Nayslepssý čas když dokonále dazrá

gŭ/ magŭ česány býti/ a prwé nežliby se k yakému porussenŭ cheylili / rozestŕŭti plachtu / a nechati gŭch na nŭ den nebo dwa ležeti/ aby z nŭch nětco wodnaté Flegmatické wlhkosti odgŭti / a zstráweno býti mohlo / a potom Systyllowati/ neb páliti.

¶ Mocy a vžitkowé.

¶ Czerwených Třessnŭ Wodu/ které Zeny pigy / za den dwakrát neb třikrát po čtyřech lotech / těm kwět gegŭch přinássy. Tauž měrau pitá/ gest dobrá proti Czerwené nemocy/ a také y giné Běhawky zastawuge. Czerwených Třessnŭ Woda/ ráno a wečer pitá/ pokažde dwa loty/ gest dobrá proti horkým Nátram a Zialaudku / posylňuge také y Srdce.

Czerné Třessně.

Cerasa nigra, Schwartz kirschen.

¶ Třessně ty kteréž sau na černegssý/ Systlluog rowně tymž zpuosobem/ yakž gsau o Czerwených poznamenáno.

¶ Vžitkowé.

Czerných Třesstnj Woda / za tři
téhodny kazdý den po dwau lotech
pitá / a přitom aby se giného přjlisſ-
ného pitj wystrzjhal / a mnoho nepil /
gest dobrá proti Wodnotelnosti. Týž
Woda kazdý den dwakrát pitá / po-
kazdé tři loty / gest dobrá proti ſſlaku /
a polamanj neb vkřiwenj Auduow /
vmeywati ge / a samých od sebe necha-
ti vſchnauti. Tauž měrau pitá / dobrá
gest proti Worokom. Týž Wody rá-
no a wečer čtyři loty wypiti / zacpá-
wá a zatwrzuge ſtolicy.

Wſtawač Samec.

Satyrion, Stendelwurtz.
Teſticulus Vulpis, Ragwurtzel. Leporina.

O zpuoſobu té zeliny.

Wſtawač gest dwogjho zpuoſo-
bu / totiž Samec a Samice. Samco-
wý kořen má dwa kořjnky / kteřjž
ſpolu wiſý yako dwa Muſſkatowé
Worjſſky. Ale samice má dwa kořjn-
ky / kteřjž na sobě ležj / rownē yako
dwě ruce / latjnē Palma Chriſti, gmenuge

se/A obogе nesau bylý a cerwený kwy tek. Ale list samice/ gest nápodobný k sspičatému Gytrocylu/ magyc nanem Fleky promessowané nabrunatné barwy.

¶Czas k Dystyllowánj.

¶Naylepssy čas obogy Zeliny/ totiž Samce y Samice kořen Dystyllowati/ při koncy Mágе Měsýce.

¶Mocy Samcowý.

¶Woda z Samce pálena/ dwakrát za den po třech lotech pitá/ posylnuge žialaudka. Tauž měrau pitá/ přiwodý welikau horkost/ protož činý chut a welikau búgnost/ zbuzugyc přirozenj k smilstwu/ a rozmáhá přirozenj Mužské/ genž slowe Sperma. Týž Wodu dwakrát za den pyti/ po třech lotech/ zahánj Zlautenicy. Tauž měrau Woda samcowá pitá/ proprawuge moč.

Wstawač Samice.

Palma Christi, Stendelwurtzel. Manus Christi.

¶Woda z Samice pálena/ gest do-

brá proti wſſeligakým wotokom wnitř y zewnitř/ každé ráno načtitrobu čtyři loty gij wypiti / a ſſaty w nij omoče/ na wotok přikládati. Týž Woda ráno a wečer / pokaždé tři loty pitá / poſylňuge a mocného činij Cžlowěka. Týž Woda zahánij wſſecky ſtaré y nowé rány / buďto wnitř neb zewnitř/ ráno a wečer pokaždé tři loty pijti / a k tomu ſſatky w nij omáčegijc/ přikládati.

Komonice/a neb Stračij Nuožka.

Melilotus, Steinklee. Corona regia.

¶Wody pálenij.

¶Naylepſſij čas při koncy Cžerwna Měſýce / oſmekna liſt y z Kwětem z prautku Syſtyllowati/ a neb Wodu páliti.

¶Užitkowé té Wody.

¶Komonicowá Woda/ geſt dobrá těm kteřijž ſcestný ſmyſl magij / a počijnagij zrozumu wyſtupowati / ſſatku w nij omoče/ wokolo hlawy obwa-

zowati/kdy by toho vžýwati chtěli. Mohliby toho Knýžata / Páni / a rozumnýlidé požýwati/ kteréžýz mnoho smeyssleti musý. Neb ta Woda gest mezy ginými Wodami / kteréž paměť přinassý/rozum wostřý a oprawugý/ naylepssý.

Stulýk/a neb Leknýn/ Wodná Ruože.

Nymphea, Seeblümen.
Nenuphar. *Alga paluſtris.* *Claua herculis.*

¶O Dystyllowánýj.

¶Naylepssý čas ty wodnýbýlé Růže Systyllowati / když sau dokonále wyspěle/prwé nežliby počernaly/a neb shnily / Liſt gegých k ničemu nený/ a nic newážý.

¶Vžitkowé a mocy.

¶Leknýnowá Woda hasý mocně zlé horkosti na lidském těle/ráno a wečer/pokaždé tři loty gý wypiti/a ssatky w ný omočené přikládati. Stulýkowá Woda/gest obzwlásstně dobrá/

horkau a rozpálenau hlawu chladiti/ aby gi často natýral / a tak od ſebe wſchnauti nechal. Wodných Ruožý Woda/ geſt dobrá rozhorčenému ſrdcy / to ona chladý / mezy giný nápog ſmýſſena / a pitá / y také zewnitř ſſatkami w ný omočenými na Srdce přikládana. Tauž měrau vžýwána/ geſt dobrá proti nemocy a vgmě těla/ genž Ethica ſlowe. Týž Wodu za deſet dnů każdé ráno a wečer po dwau lotech pýti / geſt dobrá proti Zlautenicy. Týž Woda chladý Nátra/ſſatky w ný omáčeti / a za den dwakrát neb třikrát přikládati. Též po třech lotech pitá/ geſt dobrá pro kaſſel. Týž wody dobré geſt/ráno a wečer čtyři loty pýti/ proti Pleureſi / totiž klanů w prſech/ a zanečiſſtěnů gých. Týž Wody napigeti ſe dwa loty / geſt dobrá proti Wředom w střewách. Týž Woda pitá/obměkčuge žiwot. Týž Woda z býlých Wodných Ruožý/ geſt dobrá proti wſſem pihom / Flekom/ a nečiſtotám kůže/ kteréž z horkoſti přichá-

zegij / často se gij vmeywati / a potij-
rati / a tak od sebe nechati vschnauti.
Stulikowau Wodu / gest dobré pjti
proti Hlizám / po dwau lotech / a do
nápoge swého gij přilewati. Tyž wo-
da ráno a wečer pitá / pokažde dwa
neb tři loty / a do nápoge gij též přilé-
wati / vhassuge žižen. Leknjnowá
Woda gest dobrá proti bjlé nečisto-
tě kuože / genž slowe Morphea alba.
Ale w prawdě gestit lepssij proti Čer-
wené nečistotě kuože / kteráž slowe
Morphea rubea / gessto od horkosti
přicházý / ráno a wečer tau wodau se
vmeywati / a od sebe samé nechati v-
schnauti. Tyž Woda vmenssuge Se-
mene mužského / a Audy plodjcy zem-
dlewá / a mocně náramného smilstwa
vgjmá / a bágnost krotij / aby gij pil
ráno a wečer po třech lotech. Tyž wo-
du dwakrát za den po třech lotech
pjti / gest dobrá proti zwředowánij
Slezyny.

Kamenjk / Kameyky / a nebo Wrabij Sýmě.

Saxifraga, Steinbrech.

¶O rozdýlu téhož gména bylin.

¶Saxifraga latýnĕ y Rzecky tak se gmenuge / a Německy Steinbrech / a geſt nĕkolikera Zelina giná a giná / wſſakž proto gednoſtegné gména magý / yako: Saxifraga maior. Saxifraga minor. Saxifraga alba. Saxifraga rubea.

Saxifraga maior, geſt ta bylina / kteráž neſe Kwĕt býlý / a Semenko má pocĕrwenalé w zemi / zeſpod na kořenj ſe přýdržegicý. Ale Saxifraga minor, geſt bylinka malá / rozkládá ſe na zemi / a geſt ta o kteréž tuto pſáti chcy / Německy gmenuge ſe Steinbrech / a nebo Grien kraut / gedno proto / že na twrdých a kamenitých mýſtech roſte / a druhé že geſt dobrá proti pýſku w Ledwý / a také že y kámen láme. Saxifraga alba, Německy Mórhirß / Czeſky pak Kamenky a neb Wrabý ſýmĕ / a latýnĕ giná / Milium ſolis, Grana ſolis, uel Lithoſpermon, gmenuge ſe. Ale Saxifraga rubea, a Německy ſlowau Juden kirſchen / Schlutten / a neb Boberellen / a Czeſky Morſké

neb

neb Zidowské Wissně/ že Czerwené vahúdky nesau/ a pro Kámen gsau wayborné/ o kterýchž giž napřed psáno.

¶ Dystyllowánij.

¶ Menssij tu Bylynu kteráž slowe/ Saxifraga minor / naylépé geſt Systyllowati napočátku Měsýce Czerwna. Ale Saxifraga maior / má vprostřed Mágye Měsýce/ sewssij gegij podstatau / pálena býti.

¶ Vžitkowé a mocy.

¶ Ta Woda Czterýdceti dnij ráno a wečer pitá/ pokaždé tři loty/ dobrá geſt pro Kámen. Týž dwa neb tři téhodny/ tauž měrau pitá/ geſt dobrá proti pýſku w ledwij a w Měcheyři. Týž Woda dwa neb tři dni / ráno a wečer pitá/ pokaždé tři loty/ propawuge moč/ a čistij Měcheyř y ledwinky.

Kawias.

Scabiosa, Scabiosen kraut.
Pſora, Paſtemen kraut.
Apoſtemen kraut.

¶ O zpuosobu té Zeliny/ a Systyllowánj.

¶ Kawias gest dwogj / geden s welikeym strihaneym lystym co Czekanka. Druhey s maleym neb drobneym lystym/ temeř k srnjmu kořenu nápodobneym/ a ten gest k lékařstwj vžitečněyssj.

¶ Naylepssj čas při koncy Mágce Měsýce/ ten s drobným lystym zsekati/ a sewssj geho podstatau páliti.

¶ Lékařstwj a Mocy.

¶ Kawiasowá Woda/ gest dobrá k Wočym / na noc do nich té Wody napaussteti. Týž Wodu dwakrát neb třikrát za den / pokaždé po třech lotech pitá / gest dobře proti klanj w Bocých. Tauž měrau gj za osm dnj pjti / gest vžitečná proti wředom w žiwotě. Též každéráno načtitrobu/ po třech lotech pitá/ gest dobrá proti žlizám a mornjmu nakaženj. Teyž Wody každey den tři loty wypití/ gest dobrá proti Gedowatým trawenj-

nám. Kawiasowá Woda gest dobrá k dýrám Audu Mužského / aby tu wodu do nich wstřikowal / a ráno y wečer wymeywal. Týž Wodu deset dnů pýti / každý den dwakrát po čtyřech lotech / dobrá gest pro Kassel. Tauž měrau pitá / gi dobrá proti nečistotám w žiwotě. Kawiasowá woda gest dobrá pýti / dwakrát neb třikrát za den / pokaždé dwa loty / proti prassiwinám a Strupom / zlé Krwi / a kdo chce wředuow z Žiwota zbyti / prwé nežliby wřed zrostl / a neb se wywrhl / musý se rozpustiti. Tauž měrú pitá hogi a léčí rány / wnitřnij y zewnitřnij / Ssatky wnij omáčegíc zewnitř přikládati. Týž Woda gest dobrá / kdyby měl Cžlowěk Wředy neb Nežity wnitř těla / a neb zewnitř / též také wosutij / chrásty / a prassiwiny / pij načtitrobu čtyři loty / wymecý a wywrhau se wen. Tauž měrau pitá / Prsý čistij / obhaguge plýce / a zahánij Wředy bočnij. Týž gest dobrá proti Fýku neb Fýkowcym pryskeyrom / pý-

ti/a ssatkami wnij omáčenými ge obkladati. Rawiasowá Woda geſt dobrá proti ſucheym Praſſiwinám a Swrabom/ genž slowau Impetigo a Serpigo/ ráno a wečer vmeywati/ a nechati samému odsebe vschnauti/ a pokaždé dwa loty té Wody wypiti. Neb geſt horká a ſuchá na druhém ſtupni/ protož ge stráwij a wyſuſſij. Týž Woda ráno a wečer pitá/ pokaždé tři loty/ geſt dobrá proti Malomocenſtwij.

Zianykl.

Sanicula, Sanickel.
Diapenſia.

¶Čas k Dyſtyllowánij.

¶Naylepſſij čas vprostřed Mágе/ Zelinu/ Kořen/ ſewſſij gegij podstatau zſekagjc/ páliti.

¶Mocy a Lékařſtwij.

¶Zianiklowau wodu/ Raněný aby pil ráno a wečer/ pokaždé čtyři loty/ vžitečná geſt/ Neb ſe rána od wnitř-

ný hlubokosti wssecka až y wen wy-
hogý. Týž Woda dobrá gest proti
wssem wotokom/ Lidským y Howad-
skeym. Týž Woda hogý wssecky rá-
ny/ y což gest otewřeného/ a zlámané-
ho na Czlowěku/ hogý také y zprey-
ssrené tělo / wymeywati/ a Sſatky o-
močené wný přikládati.

Huſý Nuožka.

Alchimilla,	Synnaw.
Leontopodion,	Lewen fuß.
Pes leonis,	Lewen tappen.
Planta leonis,	Vnſer Frawen Mantel.

¶ Dyſtyllowánj.

¶ Naylépe/ Kořen a Zelinu ſewſſý podſtatau zſekage/ páliti při koncy Mágce Měſýce/ a neb mezy Matkami Božjmi.

¶ Vžitkowé a mocy.

¶ Huſý Nuožka geſt Krawám dobrá / a vhaſſuge zlé horkoſti w Ranách / a neb kdežby koli byli / za den dwakrát wymeywati a Sſatky wný

omočené přikládati. W teyž Wodě Ssatky omočiti / kteráby žena měkké prsy měla / aby do Lázně sšla / a potom wen zasse weyda / kdyžby woschla ať položij ty omočené ssatky na prsy / budau twrdé a tuhé. Ale žádnému se toho nedopaussťuj / gediné tem / komuž se nětco horssího tim předcházeti muss. Týž Wodu dwakrát za den pijti / pokaždé tři loty / gest dobrá polomeneym Lidem / Latině slowe Ruptura.

Lupen menssij.

Luppa minor, Scharpff kletten.
Luppa acuta, Sew kletten / kleinkletten.
Xanthium, Bettler leuse.

¶ Wody pálenij.

¶ Naylepe gest Owotce téhož Lupene menssího (totiž ty Rzepýky bodlawé / kteréjž se ssatuow přidržegij / když kdo mezy ně weyde) když dokonále sezrá / s tak mnoho stýžij též Zeliny Kořene / spolu zsekage páliti.

¶ Lékařstwij.

¶ Ta Woda za nekterey čas pitá/ třikrát za den potřech lotech/ gest dobrá proti vkrutnému trhagicýmu Kameni / w Ledwij/ Ledwinkách/ y také w Mecheyři.

Brotán/ Božij dřewce/ Dřewinka./

Abrotonum, Schoßwurtz.
Strabwurtz/ Garthagen.

¶ Dystyllowánij.

¶ Naylépe lýstij zprautku osmeřkna/ páliti na počátku Czerwna Měsýce.

¶ Vžitkowé a mocy.

¶ Brotánowá Woda ráno a wečer pitá/ pokazdé dwa loty/ gest dobrá proti Sussnosti. Tauž měrau pitá / wyprazdňuge Prsy. Týž Woda dwakrát za den pitá/ pokazdé tři loty/ gest dobrá proti Kassli. Božyho dřewce Woda tauž měrau pitá / gest dobrá proti nemocy ledwij neb Beder Týž Woda gest Zenám dobrá / když

gim co na gegych tayných mýstech sskody / a zrak gegych yasný činy / byly by od toho zatmeley / kdyžby nemocý swau dlauho protáhli / aby sobě wymeywaly. Týž Wodu třikrát za den / pokaždé čtyři loty pyti / gest vzitečná tomu / kdož mocziti nemuoże.

Týž gest dobrá proti Nemocy genž slowe Sciasis / totiž / wotekloſt Stehen / často ge potýrati / a od sebe nechati vschnauti. Brotánowé Wody ráno wypiti tři Loty / gest dobrá proti gedowaté trawenině. Týž gest dobrá proti Zymnicy studené / aby se gý třel / prwé nežliby naň přissla. Teyž Wody dobře gest čtyři loty wypiti / Neb zahánij Sskrkawky neb Hlýsstě z Zywota. Též gť dobrá kohožby Pawauk vsstňul / takowé vsstnutý má se gý vmeywati / a nato omočené ssatky přikládati. Střewinkowé Wody ráno načtitrobu dwa loty wypiti / gest dobře mladeym Sýtkám / proti Bolesti Srdce. Tauž měrau pitá gest dobrá proti žřeny a swýrany w žiwotě.

Též tak vžywána gest Matce Zenské vžitečná. Týž woda gest dobrá proti Bolesti hlawy / dwakrát za den pitá / pokaždé tři loty. Tauž měrau vžywaná / zastawuge ženám tok Měsýčney. Kdo té Wody wypige dwa loty / toho dne nemuož nań žádná nepřirozená nemoc přigýti. Tauž měrau pitá / otwýrá Matku. Též tak vžywaná / zahánj Wředy. Brotánowá Woda xxx. neb xl. dnj ráno po třech lotech pitá / zahánj Kámen. Týž Woda dwa a neb tři dni tauž měrau pitá / zahánj Kježawku. Týž Woda dwa neb tři dni / ráno a wečer pitá / po dwau lotech / zahánj Kapanj moče. Týž ráno a wečer pitá / po každé čtyři loty / spomáhá tem kteřjž Kježawku magj / a neb že moč odnjch toliko kopánym odcházý.

Gitrocýl sspičatey / a neb menssj Kopice / a neb Čželnýk. /

Plantago minor, Spitzwegrich / oder Rippel.
Lanceolata. Klein wegrich.

O Dyſtyllowánij.

Nayleppſij čas / Kořen / Zelinu/ ſewſſij padſtatau zſekage/ páliti Mágge Meſyce.

Lékařſtwij a mocy.

Menſſyho a neb ſſpičatého Gitrocýlu Woda geſt dobrá proti Neſſtowičkám a Nežitom Noſa / a neb okolo Wočij/ aby ge wmýwal a ſſatky wnij omočené dwakrát neb třikrát za den přikládal. Tey Wody načtitrobu čtyři loty wypijti/ zahánij ſſtrkawky/ neb Hlijſſtě z žiwota. Kdoby měl Zymnicy čtwrtého dne/ napij ſe té Wody/ dwě hodiny prwé / nežli naň přigde/ wſſakž aby prwé nic negedl/ a žialaudek aby pokrmy zaměſtnaney nebyl. Menſſyho Gitrocýlu Wody ſſeſt lotůw wypiti / wyžene Secundinam/ totiž/ to Luožko w kterémž dijtě při porodu bylo. Týž Woda dwakrát za den pijti/ pokažde tři loty/ geſt dobrá proti gedowatým tráweninā/ zleym horkoſtem/ a nečiſteych ,howad

vkaussnutý / Ssatky wnýj omočiti / a zewnitř dwakrát za den přikládati. Týž gest dobrá ke wssem ranám / aby ge tau wodau wymeywal / a ssatky wnýj omočené na ně přikládal / tak aby kraguow nedoteykaly / a mohlby nato Klastr přikládati / a neb tak nechati. Gitrocýlu sspičatéko Woda / ráno a wečer / pokaždé dwa neb tři loty pitá / čistý Mecheyř y ledwinky. Týž hogý wssech gedowatých howad vkaussnutý / aby rány tau wodau vmeywal / a ssatky omočené wnýj přikládal.

Krwawnýk / a neb Wlasstowičnýk.

Chelidonium. Schelwurtz.

O pálenj Wody.

Naylepssý čas v prostřed Mágce Měsýce / Zelinu / Kořen / se wssý podstatau zsekage / páliti.

Mocy a vžitkowé.

Krwawnýkowá Woda / gest dobrá proti wssem nedostatkom wo-

čij/zwlásſtě pak proti powlace / Bělmu/a Flekom / neb ge čiſtij a wyſuſſuge od zleych wlhkoſtij / zwlásſtě pak kdyby ta Woda z Kwětu pálená/a do Wočij pauſſtěna byla/ činij dobrey a woſtrey zrak / y také powlaku znějch zahánij. Wlaſſtowičnějkowá Woda geſt dobrá / ke wſſem Czerweneym Wočijm a Wěčkám/wečer a ráno doněch napauſſtěti. Týž Wodu deſet dnij pořád pijti / zahánij Zlautenicy. Teyž wody ráno a wečer pokaždé iij. loty wypiti/geſt Matce ženſké vžitečná. Tauž měrau pitá/ geſt dobrá / kdyžby Czlowěk ranen byl/ a obáwalby ſe / aby ho Glidwoſer nevſſel/ wymeywey gemu tau wodau Ránu/a to včiň tři a neb čtyřikrát / budeſs tijm bezpečen že mu wijce nepůgde. Týž Woda zahánij Antracem/to geſt morowé pryſkeyře/Sſatky wnij omáčené přikládati. Krwawnějkowá woda/gſt dobrá proti bolaweym Zubom. w vſtech gij dlauho držeti. Týž Woda Fleky zſtwáři ſhánij/vmýwanjm.

Ta Woda za nekolik dnj pitá/pokazdé tri neb ctyri loty / skrocuge Zymnicy. Tyz Woda wysussuge a hogy Raka a Fistuli/aby ge wymeywal/a ssatky wnj omocené prikládal. Tyz gest dobrá proti prassiwinám od studenosti prissleym / aby gj dwakrát za den pil/ pokazdé dwa loty/ a potom se gj zewnitr wmeywal/tak dlauº az zdraw bude. Krkawnykowá Woda gest dobrá proti zacpánj Náter a Slezyny/za den gi dwakrát pyti / pokazdé dwa loty. Tyz Wody ráno nactitrobu dwa loty napiti se/gest dabrá proti Zlautenicy.

Drýn/a neb Drác.

Berberis, Verfich.
Spina acuta, Saurauch.

¶ Drýn a neb Drác gest Ker neb strumek bodlawey/prinassy podluhowaté Czerwené owotce/ w té velikosti yako pssenicné Zrno.

¶ O Dystyllowánj.

¶ Naylepssy castka geho Dystyl-

lowánj/ Rahody když gsau zralé/ aby
ge pálil Měsýce Září.

¶ Užitkowé.

¶ Ta Woda geſt dobrá/ aby gj/ proti nechutenſtwj okolo Srdce/ wypil dwa loty. Tauž měrau pitá/ dáwá chut k gjdlu. Ta Woda haſý zlé horkoſti/ předně pak Náter/ pjti gj/ a ſſatky wnj omočené/ zewnitř na prawau ſtranu přikládati. Týž Woda dwakrát za den pitá/ Zjjžeň haſý. Muože ſe také to Gwotce Sráčowé ſtrogiti/ že ho nepotřebj páliti/ Učiň takto: Wundey toho Gwotce do něyaké Bečičky/ ſtopky otrhagjc/ a naley na każdau hrſt toho Gwotce/ Funt wody. Ta Woda geſt dobrá ženám proti gegjch teyné nemocy/ wzýti té Wody dwa loty/ Korálů čerwenych/ třetj dýl gednoho kwentýku/ to ſpolu ſmýſſege/ dey gj wypiti.

Spica Nardi.

¶ Z tey Zeliny my w naſſich zemjch Wody nepálýme/ A muſylaby ſe wo-

da znỹ tak pálití/ yakž sem w prwnjch Knihách o ſucheych Zelinách naučenj dal. Kterézto Zeliny geſt dwoge pokolenỹ. Ačkoli nékteřỹ ſtařỹ Mỹſtři o třech wypiſugỹ/ a Nowỹ také nynj k tomu přidáwagỹ gednu/ kteráž ſlowe Spicula/ kteráž ſe také obecně Spica gmenuge/ ale ne Spica nardi/ ale toliko Spicula/ z kteréž nynỹ Oleg dělámagỹ. Ale Spica Nardi/ geſt kwět a neb wyroſtlina z gednoho kmene/ a Latině gmenuge ſe Herba Victorialis/ a geſt wayborně dobré wůně/ přinášſỹ ſe z Jndye do Alkeyru/ z Alkeyru do Alexandrie/ odtud do Benátek a neb do Genue/ kteréž oni až ſem dodáwagỹ. A kdež w Receptjch nalezeno bude Spica/ bez přičinenỹ giného ſlowa/ má wždy Spica Nardi/ rozumyno býti/ kteréž ſe z Jndie přináſſỹ. ¶ Geſt také giné pokolenỹ teyž byliny/ Latině ſlowe Spica Romana/ Německy S. Marien Magdalenen blůmen/ w Czechách gi Zeny do luhu kladau a říkagỹ gỹ

Kocmudek / roste mezy Vherskau a Rakauskau zemj / nedaleko od Sstyrmarku / přirownáwá se poněkud w wuoni té prwé psané Spicanardi.

¶ Třetj pokolenj gmenuge se od Latinjkuo Saliunca / a neb Spica Celtica / Nemecky Kacenleiterlin / gest Zelina podýl se whromadě držjcý / barwy zelené / způsobem Spicanardi podobná k prowazu / a nemá hned žádné wuoně. Ale někteřj Sokotřj giná če té zelině nekřjkagj / než Saliunca / a Spica Celtica / a neb Spica Romana / a w tom se stáss̄j wětss̄j dýl starých Filozoffu / a yá onj též take smeyssljm.

¶ Čžas k Dystyllowánj.

¶ Naylepss̄j Woda gest z té Spica nardi Jndické / kteráž se z Alexandrye přináss̄j. Potom zté kteráž slowe Spica Romana / gegjžto Kwět do Luhu kladau / a magj páleny býti / tak yakž napřed dotčeno. Ale ta třetj k ničemu se nehodj.

Vžit-

¶ Vžitkowé a Lékařstwij.

¶ Ta Woda gest dobrá ke wssem studeným nedostatkům těla lidského/ wnitř y zewnitř / buďto Hlawy neb Mozku / ssatku w nij omočiti/a před nosem držeti / spomáhá také y proti toku z nosu. Woda z Spikanardy/ gž dobrá proti mdlobě / když Cžlowěk nenadále padne / aby gij geden lot a neb dwa wypil/ a pulsowé žily gij natřel. Tauž měrau pitá / gest dobrá proti nemocem a nedostatkom srdce. Též tak pitá / vžitečná proti studenostem žalaudku. Spikanardy Woda/ gest dobrá proti střewnij dně/ kteráž z studenosti přichází/ráno gij wypiti čtyři loty. Ta Woda se zřjdka nachází/ Ale w Mumpeliru nachází se gij dosti we wssech Apatékách. A protož muože se také zde dělati zté kteráž slowe Sspica Romana. Tauž měrau také muože se dělati z té Zeliny / kteráž slowe Sticados Arabicum / a neb z Bobkowého listu. Těch Wod vžijwa-

gij mnoho w Wlaské Zemi / a muože
každá Woda tak pálena býti / Nakž
sem o tom napřed naučenij dal.

Hořčice.

Sinapis. Senffkraut.

Čas Wody palenij.

Naylepssij čas / na počátku Čer-
wna Měsýce / když ktwe / wzýti Zeliny
Hořčice / a páliti.

Mocy gegij.

Hořčičné Zeliny Woda / zahánij
Zubnow Wředowatost / když gij Zu-
bowé a neb dásně potýrány budau.
Týž gt dobrá / komu audowé schnau /
často ge potýrati / zase swé mocy na-
budau / a Massa přibýwati bude.
Hořčičné Zeliny Woda / zahřýwá
Mozk w kostech / aby ge často natý-
ral / a tak od sebe vschnauti nechal.
Hořčičného Listu Woda / gest dobrá
proti studené nemocy. Audy gij natý-
rati / a tak nechati samých od sebe v-
schnauti. Hořčičného semene ztlaucy /

w čtyři dni w Octě močiti / Auby tím ráno a wečer natjrati / gest dobré proti chromotě Auduow.

Den a Noc.

Parketaria, S. Petets kraut.
Vitriola, Tag vnd Nacht. Helxine. Herba S. Petri.

¶ O Dystyllowánj.

¶ Naylépe lýstj ý prut spolu zsekagjc / pálitj při koncy Mágce Meſýce.

¶ Vžitek té Wody.

¶ Dne a Nocy Woda / osm neb deset dnj / kažý den dwakrát po třech lotech pitá / otwjrá zacpánj Slezyny a Náter. Ta Woda dobrá gest proti wssem wotokom / kteřjž s bolestj přicházegj / ty vkládá / a wssecky bolesti wotoku krotj / ssacky w nj omáčeti / a přikládati. Týž třikrát za den / pokažde tři loty pitá / čistj Ledwinky a Měchýř. Též gest dobrá / Matce vkládage bolest gegj / pitá tři neb čtyři dni / pokažde tři loty. Týž Woda tři neb čtyři dni / kažý den třikrát po

třech Lotech pitá / přinásſſj Zdnám gegých Kwet. Též ſſeſt neb oſm dnj/ každé ráno a wečer/ wždy po třech lotech pitá/ wkládá boleſt žrenj/ a swých ránj w břiſſe. Týž Woda ráno a wečer pitá/ pokaždé čtyři loty/ geſt dobrá proti boleſtem Matky.

Hromowé Kořenj.

Aſparagus. Spargen.

Čas Wody pálenj.

Naylepſſj čas Syſtyllowánj/ Kořen/ Zelinu/ y zbor ſpolu zſekage/ páliti Mági Měſýce/ též také y Měſýce zářj/ když čerwené Nahúdky neſe yako Třeſſně.

Užitkowé a mocy.

Z Hromowého kořenj Woda/ geſt horká a ſuchá/ dwakrát za den / pokaždé čtyři loty gj wypiti/ přiwodj moč/ kterýž týž wuoni mýti bude/ yako y ta woda. Tauž měrau pitá / zžýře a zažene pýſek z ledwj. Týž Woda dwakrát za den pitá/ pokaždé tři lo-

ty/ geſt dobrá proti ſtřewnj dne. Tuž mērau pitá/ otwyrá zacpánj Náter/ též y Slezyny. Ale chtělliby kámen zahnati/ nemuſýſs té Wody mýſſeti/ ale ſamé vžywati/ ſyce k giným nedoſtatkuom muožeſs gi s Wýnem promēſſowati. Též dobrá geſt proti Rzezawce. Týž Woda pitá třikrát za den/ po dwau lotech/ geſt dobrá proti zřenj w žiwotě. Tauž mērau pitá/ geſt vžitečná proti boleſti ledwý a ledwinek/ kteréž pocházegj od wētrnoſtj a Flegmy. Týž Wodu dwakrát za den pyti/ pokaždé čtyři loty/ čiſtý mechýř y ledwinky. Tauž mērau pitá/ geſt dobrá proti boleſti Hlawy. Hromowého kořenj woda třikrát za den pitá/ geſt vžitečná proti žlautenicy.

Skočec.

Cataputia, Springwurtz.

Wody palenj.

Naylepſſj čas/ zbor té Zelinyy s lyſtym/ na počátku gegýho dokonalého zroſtu/ zſekage páliti.

Užitkowé a mocy.

Skočcowá Woda čistý a rozpauſſtý/ purguge Koleru/ y také Wodnatau Flegmu / a zbytečnýj wodnaté wlhkoſti / a hogý ſwrab a ſuché praſſiwiny/ kdyžby ſe gý vmeywal. Tey Wody pogednau tři loty wypiti/ zbuzuge blitý a nechut. Týž Woda geſt dobrá proti wlhkým praſſiwinám/ oſutý / a Wředom na hlawě / aby gý vmeywal. Skočcowá woda/ odgýmá nečiſtá znamenj neb Fleky. A geſt dobrá proti Czerwom neb Hlýſſtiom w žalaudku/ načtitrobu wypiti gý puol druhého lotu.

Dobrá myſl / a neb Czerwená Lebeda.

Origanum, Doſten. Wolgemut. Roten Doſten.

Dyſtyllowánj.

Nayſlépe/ Zelinu a prut ſpolu zſekage/ při koncy Czerwna páliti.

Užitkowé.

Dobré myſli Woda / dwakrát za

den pitá/pokaždé čtyři loty/dobrá gest proti těžkému deychanij / a zanečisstěným prsom. Tauž Woda za den tři krát neb čtyřikrát klokránij činiti/zahánij zlé wlhkosti yazeyčka w hrdle. Teyž Woda wysussuge a hogij wotekłé hrdlo a požeračku w wstech držena. Dobré mysli Woda w wstech držena/zahánij wředowatost Zubuow. Dobré mysli Wodu dwakrát za den pijti / pokaždé tři loty / pomoc činij wnitř wssemu tělu.

Nátržnýk / Třené Kořenij/ Krewné Kořenij/ Czerwené Kořenij./

Tormentilla,	Tormentill.
Heptaphyllum,	Korwurtz.
Consolida rubea.	Blůtwurtz.

¶Čas pálenij Wody.

¶ Naylepssij čas/Zelinu a Kořen/ sewssij podstatau zsekati/a páliti mezy dwěma matkami Božijmi.

¶Lékařstwij a Mocy.

¶ Nátrznýkowá Woda / gest do-

brá proti wssem gedotrawenináms/ načtitrobu tři loty wypiti. Týž gest dobré proti hlizám/ Nátrznýkowau Wodu pýti/ Neb obhaguge a zachowáwá před hlizami / že na Czlowěka přigýti nemohau. Pakliby se komu wywrhla/ Nechť se mu dá pausstěti na tom Audě kdež hliza gest/ yakž slussý. A po pausstěnj nechť se mu dá té wody tiý. loty smýssené s gednýmkwentýkě Benátskeho Dryaku / a s půldruhým lotem Wocta/ pak ať se vložý/ a gemu ruce a nohy trau Woctem/ Kautau/ Pelýnkem a Solý / k tomu ho dobře přikryti/ aby se mohl dobře wypotiti/ Druhey den opět tolikéž včiniti/ bude zdráw. Týž Woda ráno a wečer pitá/ pokaždé čtyři loty / gest dobrá proti wsseliyakeym Wředom / buďto na liedech/ neb na howadech. Túž Wodu dwákrát za den pýti / pokaždé tři loty / zatwrzuge tok Stolice / zwlásstě pak Czerwenau nemoc / genž slowe Dissenteria. Nátrznýkowá Woda gest dobrá k wymeywánj ran / a při-

tom každé ráno té Wody dwa loty wypiti / a to tak dlauho činiti / aż se rána zahogý / Nepotřebýť ani Maſtý / ani Flaſtruow na ni přikládati. Též geſt vžitečná ke wſſem nedoſtatkom Očý / každý wečer do ných napauſſtěti / hodinu před nocý / w deſýti dnech ſe na ně zhogý / Neb ona zrak temnewy wſſecky mrákoty / čiſtý a oſwěcuge / mimo wſſecky giné Wody. Týž Woda očerſtwuge tělo / a obhaguge před rozličnými Nemocmi / neb poſylňuge Mozku / Srdce / Zialúdku / Náter / Slezyny / y wſſech Prſý / ráno a wečer pitá / pokaždé ý. loty / a Wýno ſnýſmeſſowati. Týž hogý Fiſtuli / častým wymeywaným. Týž woda hogý Raka / wymeywati gey / a ſſatky w nj omočené naň přikládati. Též dobrá geſt pýti ráno a wečer / pokaždé iý. loty / proti wſſem Zymnicým / zwláſſtě pak / kteraž každeho dne třeſe / aby té Wody teplé wypil / ſwrchu pſanau wáhu / diwně ſkutek ſwuog prowozowati bude. Týž Woda wyſwobo

zuge Czlowěka odewssech nebo tatkú/ tak když giž Czlowěk yako ěka odewssech lidú opusstěn bude / a že mu žádný o geho zdrawý netrausstá / Nayposléze mu spomuože / aby gú pil ráno a wečer pokaždé čtyři loty. Nástrženýkowá Woda ráno a wečer pitá/ pokaždé dwa loty/ posylnuge prsý.

Wrat se zase/ a neb kokosska.

Bursa pastoris, Seckel kraut. Teschel kraut.

¶ O Dystyllowánú.

¶ Kořen/ Zelinu/ Prut sewssú podstatau spolu zsekati/ a pálití při koncy Mágce Měsýce/ a neb napočátku Czerwna.

¶ Mocy gegú.

¶ Kokosskowá Woda ráno a wečer pokaždé čtyři loty wypitá / gest dobrá proti wssem krewnýmtokom Břicha/ buďto od Czerwené nemocy/ genž slowe Dissenteria/ a neb býlé běhawky Lienteria řečené/ a neb žeby někdo krwú močil/ to wsse ona zastawuge. Týž Woda gest dobrá ke wssem

ránám/ wymeywati ge ráno a wečer. Též kdo Nosem krwácý/ z Bawlny čjpeč vdělage omočiti wnýj/ a do nosa wstrčiti/ a na čelo Sſatek wnýj omočený přiložiti/ a wypiti gýj ſſeſt neb oſm lotuow/ Zaſtawýj ſe krew. Teyž wody ſſeſt lotů wypiti/ a Sſatku wnýj omočiti/ a na ránu přiložiti/ krew zaſtawená bude. Týž dwakrát za den ta Woda pitá/ pokaždé tři loty/ Zaſtawuge rok Zenský. Týž Woda tříkrát za den pitá/ pokaždé tři loty/ a to za pět neb ſſeſt téhodnuow/ geſt dobrá proti Kamenu.

Pelýnek.

Abſinthium, Wermut. Elz.

O pálenýj Wody.

Naylepſſýj čas Pelýnek Dyſtyllowati/ oſmekna lýſtýj a wrſſky z pruetu/ pálíti Mágе Měſýce.

Lékařſtwýj a mocy.

Pelýnkowá Woda/ diwného gſt zpuoſobu a přirozenýj/ proto že Zelina gegýj takowau pochwalu má/ že

od mnohých lidí mýzka wytisstěná/a neb Woda z pelýnku dáwaná bývá/ proti Czarom/a za znamenj Heytmanom Wogska/očemž wýru magj/ že skrze takowé znamenj mohliby swýtězyti/a Nepřátely své přemocy. Pelýnkowá Woda/ gest dobrá pýti ráno a wečer/pokaždé tři loty/ těm ktěrýž zley studeney žalaudek magj/a kterému Sstatu omoče/naň přikládati/ posylňuge žalaudka náramně a zahřiwá gey/ a činj pomoc k zažýwanj y také k zachowánj pokrmuo. Tauž měrau pýti gi/ a hlawu sobě potýrati/ posylňuge Mozku/ a gest dobrá proti bolesti hlawy/ z studené přičiny/židowiny gj natýrati. Týž Wodu na noc do Wočj Zatměleych a mdleych sobě napaussteti/ včinj ge yasné a wostré. Teyž Wody načtirobu dáti pýti/ Sýtěti dwa loty/ Starému Czlowěku čtyři loty/zahánj sstrkawky a žlýsstě/ w žialaudku y w těle. Týž Wodu ráno a wečer pjti/pokaždé tři loty/zbuzuge a powna-

ká Cžlowěka k gýdlu / a geſt také dobrá / proti nechutenſtwý a dáwenj.
Pelýnkowá Woda pitá / otwýrá zacpánj Náter a Slezyny / kteréž z naſtydnutj přicházý. Týž woda tři neb čtyři téhodny każdé ráno a wečer / po dwau lotech wzýwaná / čiſtý Krew. Tey Wody ráno načtitrobu pět neb oſm lotuow wypiti / obměkčuge Břicho. Pelýnek má odporné přirozenj / proto / když geſt Cžlowěk zacpaný neb zatwrzeney / přiwozuge Stolicy / pakli welmi ſkrze něg běžý / zaſtawuge tok Břicha. Týž Wody pět neb ſſeſt lotůw wypiti / dobré geſt Zenám / neb když ſe čas gegých wkazuge / přináſſý gým Menſtruum / totiž / kwět gegých. Týž Wodu dwakrát za den pýti / po każdé tři loty / geſt dobrá proti Střewnj dně / a žrenj a ſwýránj w žiwotě. Tauž měrau pitá / moč wyhánj / y wſſecky zlé wlhkoſti w těle / a zzýrá ge. Pelýnkowá Woda / geſt giſtě wměnj proti nepoctiweych Auduow Wſſým / Namaž ſe gý a natěj w láznj

když se potýss / zemrau wssecky. W
teyž Wodě Ssatku omočiti / a na bři-
cho a na droby přiložiti / spomáhá li-
dem polomeneym. Týž Wody sšest
neb osm lotů wypýti / zahánýť gedo-
waté tráweniny. Týž Woda geſt do-
brá proti těm hubám / kteréž Czlowě-
ku wokolo zadku rostau / a ženám na
gegých hanbě / Ssátky wnýť namáčeti
a přikládati. Týž Woda geſt dobrá
k noweym a čerſtwým ránám / aby ge
wymeywal ráno a wečer / a Ssatky w
nýť omočené / přikládal / zhogýť ge.
Týž měrau vzýwána / vmrtwuge čer-
wy w starých sskodách / a smrdutých
děrách. Týž Wody přilýti do Czerni-
dla / a tým psáti / ostřýhá Papýru / že
ho Myssi ani Molowé hryzti nebu-
dau. Týž woda ráno a wečer pitá /
pokaždé čtyři loty / geſt dobrá proti
čtwrtého dne Zymnicy. Též geſt gi
dobré pýti ráno a wečer / pokaždé tři
loty / proti wnitřnýmwředom. Pe-
lýnkowá woda geſt dobrá proti pra-
ssiwinám / každý den ráno a wečer pi-

ti gi po dwú lotech/ a mezy swúg ná-
pog přilywati. Též geſt dobrá/ pro-
ti tem nemocem/ ktereż přicházegij od
zlého Žáposge / a od ſyrowých pokr-
muow. Tu Wodu ráno a wečer/ po
dwau lotech pyti / přinásſij dobrau
barwu. Týż dáwá dobrau a pro-
ſtrannau řeč/ neb léčy a ſhánj wlhko-
ſti z Nazyka. Též geſt dobrá pyti rá-
no a wečer/ po třech lotech/ proti hni-
loſtem a neb lékařſtwym přigymá-
ným/ ktereż wtelnych mýſtech ſkryté
ſau/ to ona zzýrá/ a rozptýluge/ zpřy-
činy některých trpkoſtj poſylňuge těch
mýſt/ protož zſtýrá ge/ a těch Audúw
poſylňuge. Pelýnkowé Wody pyti
dwa loty/ poſylňuge žalaudka s wyči-
ſſtiowánym a ſtýránym / obyčegem
některých trpkoſtý. Tey Wody tauż
měrau požýwati / geſt dobré proti tře
tyho dne Zymnicy / y také proti pa-
daucý Nemocy. Tauż měrau gij po-
zýwati / geſt dobrá proti wředom a
hlyzám. Tey Wody pogednau pět
lotú wypiti/ odpýrá gedowatoſtem /

Opij (to gest Makowé Mléko sussené) Blýnu/ a neb Bazalikowému semenu/ kdyby se kdo toho nagedl neb napil/ neb ona takowým gedom oduge/ že Czlowěku sskody nepřinesau. Zrey Wody pařenij včiniti/ vssi nad tau parau držeti/ sluch oprawuge. Tau Wodau rány wymeywati/ nepřiwrže se žádná Fistule/ ani tok přinijch/ a protož nic zlého nebude wnijch mocy ruosti. Týž Woda odgijmá wotok a bolesti Auduow/ aby znij mytij neb pařenij včinil/ a wyprázdnj a ztrawij náchylnost Sslaku w Audech. Týž Woda gest dobrá/ proti Wotoku Razyčka/ včiniti znij Gargarismum/ totiž/ klokánj neb wyplakowánij hrdla. Pelýnkowau Wodu dwakrát za den pijti/ pokaždé tři loty/ gest welmi dobré proti studeneym Zátrám.

Swalnijk/ a neb Kostiwal.

Symphytum, Walwurz.
Consolida maior, Bemwel.

Solidago

této Knihy.

Solidago, Scharwurz.

O Dystyllowánij.

Naylepssij Czástka geho Dystyllowánij toliko Kořen wezma/vmýti/ zsekati/ a vprostřed Měsýce Mágepáliti.

Wžitkowé a mocy.

Swalnýkowá Woda/ geſt dobrá k čerſtwým Ranám/ a třepenýz ſſatky w nij omočiti/ a do Rány położiti/náramnť welmi hogij. Zkuſſeno ſkrze Knězе Jana Faráře w Wircpurku. Týž Woda geſt dobrá komu ſe rty neb pyſky ſpadagij/aby ge tau wodau často vmeywal. Tu Wodu samu pýti/ žádnému Czlowěku nenij wžitečné/ neb přýliſs welmi hogij Rány/y giné aurazy. Ale Czlowěku polamanému/ má dáwána býti ſpolu s Wýnem ſmýſſena/ pokaždé dwa neb tři loty. Týž Woda zahánij Pakoſtnicy neb dnu/ Audy gij natýrati/ a ſſatky omočené w nij přikládati/a tak dwakrát neb třikrát za den činiti. Swal-

nýkowá Woda/ též tak vžýwaná/ v hassuge Pekelný woheň / totiž zapálený některého Audu. Týž Woda vkládá wssecky wotoky/ kdežby ge Czlowěk měl / ssatky w ný omáčeti a přikládati. Týž Wodu pálenau Mágemeřýce wzýti/ a w ný Bawlnu omočiti/ a na čerstwé rány přikládati/ zastawuge tok Krwe z Rány. Tolikéž také činý / aby té Wody Raněnému pýti dal/ za den dwakrát/ neb třikrát spolu s giným nápogem / pokaždé dwa loty. Týž Wodu ráno a wečer/ pokaždé tři loty pýti/ spomáhá weyborně kdož nohu zláme/ a chce gi zase zhogiti a swaliti. Tauž měrau pitá/ gest naypředněgssý kus/ když má člowěk prutrž/ genž slowe Ruptura.

Wrba.

Salix, Weiden. Wilgen. Felber.

¶ O Dystyllowánj.

¶ Naylepssý gest Lýstý z býlé Wrby / osmekna z prautý to mladistwé/ což toho Roku se wypučilo a wyro-

stlo/páliti v prostřed Mágo Měsýce.

Vžitkowé.

Z Wrbowého listu Woda/ gest dobrá pýti pro kámen. Týž Woda často pitá/ pokaždé tři loty/ gest dobrá proti pýsku/ neb gey žene od Cžlowěka/ tak že wsklenicy vhlýdáss nemálo pýsku ležeti/ to čiň tak dlauho až se zhogýss. Tau Wodau wýčku Wočý pomazowati/ odgýmá čerwenost gegých/ a wyčistý ge. Cžerwené Wrby Woda/ gest vžitečná proti Pekelnýmu wohni/ ssatky w ný omáčeti a přikládati. Wrbowého listu Wody z Samce/ wypiti načtitrobu dwa loty/ gest dobrá proti hlýsstiom neb sstrkawkám w žiwotě. Tauž Wodau (yakž někteří prawý) gestli nohy mýti budess/ zatwrdýlé břicho. A pakli tu Wodu z býlé Wrby/ totiž z Samice/ a z čerwené Wrby/ totiž z Samce pýti budess/ dwakrát neb třikrát za den pokaždé tři loty/ obměkčuge břicho/ a přiwodý stolicy. Wrbowého Listu

Woda / z mladeych wayſtřelkuow / kteřýž toliko gednoho roku ſtarý ſau/ pálena/a po třech lotech za den pitá/ geſt dobrá proti kameni. Týž Woda třikrát za den pitá/ pokaždé čtyři loty/dobře moč wywodý. Woda z ſamce a z ſamice/ geſt dobrá k hogenj Fiſtulý/aby gi s Wýnem ſmýſſel/a tým Fiſtuli wymeywal. Tey Wody tři neb čtyři loty wypiti / wyhánj a zžýrá wſſecky zlé wlhkoſti w Czlowěku. Týž Woda ſhánj čerwenoſt Wočý / aby gi často do ných napauſſtěl. Wrbowého liſtu Woda/ wyhánj z Matky plod wmrlý/kdyžby gý wypil čtyři neb ſſeſt lotu/totiž z čerwené Wrbi/a neb Samce.

Wrbowého Kwětu Woda.

Nayleppſſý čas geſt gey Syſtyllowati té chwýle/yako Břeſkewný kwět

Wrbowého Kwětu Woda / geſt dobrá proti Pakoſtnicy/Sſatku wnýž omočiti/a nani přiložiti. Wrbowého Kwětu Woda / hogý Strupy a wo-

sutý na hlawě/ vmeywati gi/ a nechati tak samé od sebe vschnauti. Týž Woda činý Wlasy pěkné a krásné/ častým vmeywaným/ a sstětkau w ný omočenau česaným/ a to za den dwakrát/ neb trikrát gý se česati/ neb hladiti/ a od sebe tak samé dáti vschnauti.

Czekánka.

Cicorea, Wegweiß.
Sponsa solis, Weglug.
Solsequium, Wegwart. Intybus,

Wody pálený.

Naylépe / Zelinu a Kořen spolu zsekage/ páliti v prostřed Mágc Měsýce.

Lékařstwý a Mocy.

Czekankowá Woda / dwakrát neb trikrát za den pitá/ pokaždé dwa loty/ a do Nápoge přilewaná/ zahánný horkost žalaudka. Czekankowá Woda tauž měrú pitá / a k tomu sstatky w ný omáčeti/ na srdce přikládati/

posylňuge Srdce y žalaudek. Týž gi dobrá proti horkosti Náter / ssatky w nij omočené / třitrát za den na ně přikládati. Tey Wody dwa neb tři loty wypiti / gest dobrá proti hlizám / neb obhaguge před nimi. Též gest dobrá proti černým Pryskyřicom / přikládati na ně we dne y w nocy čtyřikrát / wždy přes ssest hodin gednau. Týž Woda hasý Pekelný woheň / tauž měrau vžijwaná yakž o pryskyřicých psáno / podlé smyslu Mistruow. Czekankowá Woda / gest dobrá komuž plijce do hrdla rostau a neb wstupugij / častokrát gi pijti / wždy po třech lotech. Týž Wodu třikrát za den pijti / pokaždé dwa loty / posylňuge Srdce y žalaudka. Též ráno a wečer / pokaždé čtyři loty wypiti / zastawuge krwawý tok břicha. Týž Wodu často pijti / a klokraný činiti / gest dobrá yazýčku nemocnému w hrdle. Týž Wodu ráno a wečer pijti / pokaždé tři loty / otwijrá zacpaný Náter. Ta Woda gest dobrá / komu Audowé schnau / natijrati

ge ráno a wečer/ a tak nechati samých od sebe vschnauti. Czekankowá Woda/ gest studená a suchá/ a gest dobrá proti vkausnutý gedowaté Zwěřý/ neb Howada/ pýti gi ráno a wečer/ a k tomu ssatky w ný omočené/ přikládati. Též gest dobrá ráno a wečer pýti/ proti zacpánú Slezyny/ pokaždé tři loty.

Czekankowého Kwětu woda/ má pálena býti/ hned yakž Kwet weyde.

Czekankowého kwětu Woda/ hodinu na noc do Wočý wpussstěna/ gest dobrá proti Nesstowicem a wředowatostem Wočý. Týž Woda do kalných a mrakawých Wočý wpussstěná/ činý ge čisté. Týž do Wočý napussstěna/ shánú bělmo a kožku/ neb powlaku Wočý. Též gest dobrá proti hřebýčku w Wočých y giným nedostatkuom/ v wečer donich napaussstěti/ kdyžby chtěl lezet gýti. Týž Woda zahánú horkost Náter/ po několik dnj často po dwau lotech pitá/ a k tomu

ſſatky w nÿ omáčeti / a na ně přikládati.

Diwizna.

Phlomos,	Wullenkraut.
Verbaſcum,	Kömgs kertz.
Tapſus barbatus,	Kertzen kraut.
Candela regis.	Lanaria.

¶ Dyſtyllowánÿ.

¶ Naylepſſÿ čáſtka gegÿho dyſtyllowánÿ / Lÿſtÿ a Kwět oſmeknauti od kmene ſamcowého (totiž který má wyſoký prut / neb Samice prutu žádného nemá) a páliti když Kwět dokonále wyſpěge.

¶ Užitkowé a mocy.

¶ Diwiznowá Woda / gž zewſſech nayvſſlechtilegſſÿ proti wſſem Wotokom zewnitřnÿm y wnitřnÿm / ráno a wečer pÿti gi / pokaždé čtyři loty / a geſtli wotok zewnitřnÿ / ſſatky wnÿ omoče / přikládati naň / tak dlauho až plaſkne. Týž Woda geſt dobrá / kdyby Čzlowěk měl twář Trudowatau / a neb ſſkaredau / a že by ſe zdála yakoby

Malomocná byla / Lněnau ssatku w
ný omoče / na twář přikládati / bude
pěkná. Týž Wodu ráno a wečer pyti /
pokaždé tři loty / gest dobrá / komu by
Plyce do hrdla wstaupili a neb rostli.
Tauž měrau pitá / gest dobrá proti
horké Pakostnicy neb dně. Siwizno-
wá Woda / gest zkussena proti zlým
spaleninám / yakž se brzo Czlowěk spá-
ly / omoč ssatku w té Wodě / a přilož
na spaleninu / zhogy se. Též gest dobrá
proti swrabliwým chrástam / wlhkým
neb suchým / ssatky w ný omočiti / a na
ně ráno a wečer přikládati / wytáhnek
takowau horkost bez sskody. Týž wo-
da gest dobrá / gestli by se komu dob-
rá Nesstowice přiwrhla / ssatku omo-
čiti / a drobet zase powytlačiti / a na
sskodu přiložiti / a kdyžby wschlo / opět
omočiti / toť wytáhne wohniwú hor-
kost wen / newražegýce na zpátek do
těla. Ta Woda gest dobrá / kdožby
měl od dáwna slzawéOčy / wpau-
sstěti gy do Očy krupěgi neb dwě /
za dwě neb tři Neděle / bude mu kone-

čně lépe. Týž gest dobrá proti wssem nedoſtatkom / ktereyż z Kluſnow neb rokuow přicházegyż / yacýż pak koli ſau / aby gi pil třikrát za den / pokazdé třy loty / a zewnitř aby ſe gym pomazowal a natyral. Týž Woda geſt dobrá proti žrenym a trhánym / napiti ſe gi wedne a w nocy tři loty / to ſem ſám widěl / a tym welikau pomoc proti žrenym a ſwyránym činil.

Kokořyk.

Sigillum Salomonis. Weißwurtz.

¶Czas Wody palenyż.

¶Naylepſſy čas / toliko ſamý Kořen Dyſtyllowati / při koncy Mágc Mſyce.

¶Mocy toho Kořene.

¶Býlého kořené Woda / geſt dobrá proti oſedle Krwi pod kožy / kdyż koho ztlukau / ſſatku w ny omočiti / a na modřiny přikládati. Týž Woda geſt dobrá proti pyſku w ledwy / za den dwakrát pyti po třech lotech.

Týž Woda včiný vsslechtilau twář/ aby se gý vmeywal / a tak vschnauti nechal / sežene wssecky Fleky y přhy z twáři/nadto pak y zewsseho těla/kdož by se gý tauž měrau/ tři neb čtyři Neděle/ dwakrát za den vmeywal. Týž Woda shánýž spadaniny a rozsedliny y trudowatost na twáři/vmeywati se gý/ a od sebe samé nechati vschnauti. Týž Woda zahánýž neb stýrá Materine chuti/ neb chtýče/znamenýž/když s těžkým žiwotem chodý / aby ge tau Wodau stýral / a vmeywal/ a tak samému od sebe vschnauti dal. Týž woda za den třikrát neb čtyřikrát pitá/ pokažde dwa loty / gest dobrá proti wnitřnýmu Wředom a Nežitom.

Sſalwěg Polnýž/neb lesnýž

Saluia agreſtis, Wilde Salbeien.

JO zpuosobu té Zeliny/ a o Systyllowánýž.

JTa Zelina nenýž nežli lokte gedneho zweyſſý / a w Lesých roſte. Nay-

lepssij čas gegijho Dystyllowánij/ljstij od prutu odtrhage/zsekati/a Mágge Mesýce páliti.

¶ Užitkowé.

¶ Tey Wody wypiti za den dwakrát čtyři loty / gest dobrá proti bodenij a klanij okolo srdce/ z přičiny zlé krwe. Lesnij Ssalwege Woda / gest dobrá/ kdoby pad včinil / a neb ranen byl / a do sebe by krwacel/ žeby se wnitř krew sedla a srazyla/ to ona rozděluge/ rozpaussťij/a wyhánij z žiwota/ buď yakž koli/ od pádu / zdawenij / vstrčenij/ a neb zbitij / pijti gi yakž swrchu psáno stogij. Týž Wodu dobré gest/ těm kteréž sslak na dýle porazyl/ aby gim wijce nevsskodil / pijti ráno a wečer/ po každe dwa a neb tři loty.

Hrussťička.

Pirola, Wintergrün. Holtz od Walt mangolt.

¶ Čas k Dystyllowánij.

¶ Dystyllowati Kořenij/ prut/ a Zelinu hrussťičky / v prostřed Mágge Mesýce.

této Knýhy.

¶Vžitkowé a mocy.

¶Hrusstičkowá Woda/ gest dobrá k čerstwým ranám/ráno a wečer/ pokaždé dwa loty wypiti/ a ránu giž wymeywati/ a ssatku omočenú w ný přikládati. Týž Woda gest vžitečná k starým sskodám / giž psaným zpuosobem vžýwaná.

Hrách.

Pisum, Weiß Erbesen.

¶Čas pálenj Wody.

¶Naylepssj čas z otwýrage lusstiny pokudž zelené sau/ páliti Zrna hrachowá.

¶Vžitkowé a mocy.

¶Hrachowau Wodu (konečně) ráno a wečer pýti / pokaždé čtyři loty/ proti Fýku / a neb Fýkowým bradawicým/ gest častokrát zkussěno.

Kolowratec/a nebo Prýskeřnýk. Chwoyka.

Esula, Wolffsmilch.

¶ Druhá stránka

Pepios. Hundsmilch.

¶ Dystyllowánij.

¶ Naylépe k té nemocy/ k kteréž tato Woda přijslussij / a zkussena gest wzýti wetssij kolowratec/ kterýž se od Latinýku Esula maior gmenuge/ kopati Zelinu/ prut s Kořenem/ y sewssij podstatau/ a na počátku Nara páliti.

¶ Vžitek té Wody.

¶ Esulowá Woda / gest dobrá komuž se Kuřij woko řeze / třikrát neb čtyřikrát za den wymeywati / a ssatkami w nij omočenými obwazowati. Ale nemá se té Wody samé pijti / ani dopustiti aby do wočij mela přigijti.

Lilium bylé.

Lilium album, Weiß Gilgen.

¶ O pálenij Wody.

¶ Naylepssij čas k Dystyllowánij když Lilium wykwete / wzýti to bijle lijstij z Kwetu / a páliti při koncy Czerwna.

¶ Lékařstwij a mocy.

Bílého Lilium Woda/gest dobrá proti bolesti Očij / v wečer do nich gij napustiti/a wokolo nich polázni natijrati neb pomazowati/wytáhne čerwenost a horkost znich / že se wyčistij/a nebudau sehnogiti. Tey wody sobě dwakrát za den na ruku wlegie / twář wmeywati/bude wasná a čistá. Bílého Lilium Woda/ráno a wečer pokaždé tři loty wypitá / gest dobrá proti mdlobě a nemocy Člowěka. Tauž mrau pitá/wzitečná gest tem lidem, kteříž magij horkost wokolo Srdce. Též tak wžijwána/dobrá proti horkosti Náter. Též gest dobrá tem/kteříž zlé wlhkosti a zanečissené Prsy magij. A kdyby Člowěk težkost měl okolo Srdce a neb w prsých / pij tu Wodu osm neb deset dnij / ráno a wečer/pokaždé tři loty/spomuožeť. Bílého Lilium Wody / sest neb osm dnij / každý den dwakrát wždy dwa neb tři loty wypiti/gest dobrá Zenám které matka bolij / z kteréž koli přičiny / krome kwětu gegich. Bílého

Lilium Woda tauž měrau pitá/ gest dobrá proti Wředom na plýcech. Týž Woda dwa a neb tři dni/ ráno a wečer/ po třech lotech pitá/ gest dobrá těm kterýmž řeč zamlkla/ nawrátýť se gim zaſe. Býlého Lilium Woda/ xxx. neb xl. dnýť/ ráno a wečer/ po każdé iiij. loty pitá/ gest dobrá proti Wodnotelnosti/ aby ſe ſyce giného přýlišſného pitý wyſtřýhal/ pokudž naywýce muože. Býlého Lilium woda/ gest dobrá Zěnám ku porodu pracugýcým/ aby tým ſpýſſe porodily/ Neb otwýrá zámky/ a wywodý plod powlownē bez ſkody. A malé nemocné a mdlé Zěně/ dáti gý wypiti tři neb čtyři loty. Teyž Wody ſeſt dnýť/ ráno a wečer tři loty wypiti/ a hlawu ſobě gý potýrati/ gest dobrá těm lidem/ kteřýž w ſwých hlawách přýliſſné Kluſy neb toky magý. Týž Woda dwakrát za den pitá/ gest dobrá proti Wředom/ a wſſem nečiſtotám žiwota. Býlého Lilium woda za dlauhý čas/ każdý den dwakrát/ po dwau lotech

lotech pitá / gž dobrá proti malomocenstwý / a žiwot zewnitř wmeywánym čistý. Liliowé Wody geden židlýk do Fodru Wýna kalného / a neb rosolowatého wlýti / bude pěkné / čisté a yasné od toho. Býlého Lilium Woda / gest dobrá kdo gest trudowatý na twáři / nechť se gý dwakrát za den wmeywá / a tak samé od sebe wschnauti dá. Býlého Lilium Wodu dwakrát za den / pokaždé tři loty pýti / za xxx. neb xl. dnů / gest dobrá proti kamení y pýsku / a gest zkusseno. Ačkolik častokrát sem to nassel / aby gý wýce wypito nebylo / než yako s wořechowú sskořepinu / ale gest to přýlisš málo / protož wezmi té Wody k tomu pokaždé tři loty. W týž Wodě ssat omočiti / a Žena aby sobě na swau hanbu dwakrát za den gý přikládala / a kterému aby pokaždé dwa loty té Wody wypila / obměkčuge Matku. Týž Woda hogý spaleninu wohně / ráno a wečer gi wymeywati / a ssatky w nýž omočené přikládati. Býlého Lilium

Woda / geſt dobrá proti vkauſnutij gedowaté zwěřij / ráno a wečer wymeywati / a ſſatky w nij omočené přikládati. Týž geſt dobrá / která Žena geſt přijliſs chlipná a ſmilná / aby gij dáwáno bylo pjti té Wody / pokaždé dwa loty / takowá chlipnoſt gij pomine. Týž Wodu dwakrát za den pjti / pokaždé tři loty / Tok ženſký wywodij. Týž Woda geſt dobrá / která Žena má přijliſſný tok / přimjſſey k nij Růžowé Wody / a omoč lněnau ſſatku w nij / a wecpey w tegné mjſto / přigde ta nemoc k ſwému prawému času.
Tauž wodau twář vmeywati / roztáhneť kuoži s mjrnau a proſtřednij červenoſti / a ſeženeť wraſky na tváři.
Bjlého Lilium Woda / geſt dobrá které ſe Žene Matka hnogij / a že ſe gij prudij a bolij / ta přimjſſey drobet Ruožowý Wody mezy Liliowau / a wypij ráno načtitrobu iij. loty / wyžene z nij wſſecku nečiſtotu / kteráž w nitř Matky geſt. Bjlého Lilium woda s Ruožowau wodau ſmjſſena / a

Zenĕ kteraž má bolest wokolo pupka/ pýti dáwána/ pomine gj ta bolest. Ta Woda dwa a neb tři dni pitá/ ráno a wečer/ pokaždé čtyři loty/ wyhánĕ wmrley plod z Matky. Býlého lilium Woda shánĕ Fleky z twáře/ wmeywati gĕ/ a tak samé od sebe nechati wschnauti. Týž Woda gest horká a suchá/ s mýrnostĕ/ čistĕ a stýrá/ protož gest dobrá proti chrástam a swrabu/ aby gi s Medem smýssel/ a tým se ráno a wečer potýral.

Býlého Lilium Kořene Woda.

¶ Býlého Lilium Kořene Woda/ gest dobrá/ když gest Rána horká neb nečistá/ wymeywati gĕ/ a ssatky w ný omočené ráno a wečer nani přikládati/ wychladý gĕ a očerstwý/ y také pěkně zhogý/ a gest wsslechtilegssý nežlě Zlatto. Týž Woda shánĕ wrasky z twáři/ častým wmeywaným/ a aby samo od sebe wschlo. Týž Woda hogĕ wssecky Pryskyře/ neb nessrowice a

wosutý w vstech častým wymeywánym. Týž s Medem smýssena/hogý rozgedliny w vstech. Týž Woda hogý shnilé masso okolo Zubuow a dásný/ wymeywanym/a té Wody w vstech držením. Týž dobrá gest proti prassiwinám a swrabu / vmeywati/ a samé od sebe nechati vschnauti. Týž Woda hogý vsstnutý haduow/ ráno a wečer pitá / pokaždé dwa loty / a ssatky w ný omočené na to přikládati. Týž Woda oswecuge zrak a čistý Woči/ na noc do nich té Wody napaussteti.

Býlého Lilium Listu/y také Kořene Woda.

¶ Býlého Lilium lýstý a Kořene/ obého gednostegně wzýti/a spolu zsekage/páliti toho čas / když ta Zelina Kwět nese.

¶ Vžitkowé té Wody.

¶ Býlého Lilium listu a kořene woda / wyčisstiuge nakaženau twář tau nemocy / genž slowe Morphea/aby se gý ráno a wečer vmeywal / a tak od

sebe vschnauti nechal. Týž Woda hogij spaleniny / dwakrát za den vmeywati/ a ssatky w nij omočené přikládati. Týž gest nezdrawým Audom ku pomocy / potýrati ge tau Wodau/ a od sebe samých nechati vschnauti. Týž Woda hogij čerstwé rány wymeywanym dwakrát za den / a ssatek w nij omočených přikládanym. Hogij také vkausnutij neb vsstnutij Hadowé/ wymeywanym a přikládanym omočených w nij ssatek. Též zastawuge krew z rány tekúcau/ aby Bawlnu w nij omočil/ a na ránu přiložil. Býlého Lilium lístu a kořene woda / wyčisstiuge Zenám gegich tegné mýsto / častym wymeywanym. Týž Woda wysussuge a hogij rány/ a bránij se přýlisstně hogiti / dwakrát za den wymeywati/ a ssatky w nij omočené přikládati.

Netik.

Capillus Veneris, Widertod.

¶ Čzas k Dystyllowánij.

¶ Nayslepssij čas v prostřed Mágc

Měsýce / wssecku podstatu geho / ponewadž gest malá zelinka / spolu páliti

¶Mocy a vžitkowé geho.

¶Netikowá woda / blížij se k mýrnosti / totiž že nenj horká ani studená a nachyluge se ponekud k suchosti / zrtenčuge a rozpaussťj / a hogj Alopiciam / to gest prassiwau neb strupowitau hlawu / od čehož wlasy z hlawy scházegj a prssj / a gest také dobrá proti ssupinám na hlawě / a vtwrzuge wlasy / aby se gj napigel každý den po dwau a neb třech lotech. Týž Woda wyčisstiuge prsy a plíce / od hrubých a wlhkých ssleymuow a lepkostj / tauž měrau pitá. Týž Woda xxx. neb xl. dnj / každý den po třech lotech pitá / láme a drobj kámen. Netikowá woda tauž měrau pitá / gest dobrá proti Zlautenicy a bolesti slezyny. Týž woda čistj žalaudek a střewa od kolerických zbytečnostj. Týž woda pitá / gest dobrá proti řezawce. Týž woda propaussťj Scrophulas / totiž / krtice

této Knihy.

dwakrát za den přikládana.

Nalowec.

Iuniperus, Weckolder.
Grana Iuniperi, Wacholterberen.

¶Čzas k Dystyllowánj.

¶Nayleplſſj čas na počátku Meſý-ce Zářj / Nahudky Nalowcowé černé dobře dozralé/ ztluka ge/ dyſtyllowati/ a páliti.

¶Lékařſtwj a Vžitkowé.

¶Nalowcowá woda ráno a wečer pitá / pokaždé dwa loty / geſt dobrá proti pýſku w ledwj a w Mřechýři/ a moč wywodý. Týž Woda geſt dobrá proti wſſem nemocem audúw/ potýrati gých / a od ſebe ſamých nechati vſchnauti. Ta woda ztenčuge/ otwýrá a wyčiſſtiuge nečiſté Wředy / wymeywaným. Ta Woda proprawuge moč/ a wywodý tok ženſký/ dwakrát za den pitá/ pokaždé tři loty. Týž wyhánj živý y vmrlý plod / kdyby gj čtyři loty která wypila / protož Ženy

kteréž s těžkými žiwoty chodij/magij se gij wystřijhati pijti. Též také gedowaté trawenijny/tak pitá/wyhanij. Nalowcowá woda/gest dobrá proti gedowatých zwijřat vkausnutij.

Planý Ssaffrán.

Cincus, Wild Saffran. Carthamus.

¶ Čzas Wodu páliti.

¶ Naylepssij čas na koncy Mágy Mesyce/lijstij od kmene neb prutu otrhati/a páliti.

¶ Užitkowé a Lékařstwij.

¶ planého Ssaffránu woda/gest wsslechtila a wyborná k hassenij. S. Antonijna a neb Pekelnýho wohně/genž latijnē slowe Persicus, Ssatky wnij omočiti/a na bolest přikládati/třikrát neb čtyřikrát za den.

Cibule obecnij.

Bulbus, Zwibeln. Cepe, Vlch.

¶ Čzas k Dystyllowánij.

¶ Naylepssij čas na počátku Mě-

sýce Zářj zsekage Cybuli/ dystyllowati

¶Užitkowé a mocy.

¶Cybulné Wody iij. neb pět lotu wypiti / pomáhá těm / ktoužby gsa od Howada / Zwýřete/ neb Hada vkaussnut neb vsstnut/ oněmel/ a nemohl by mluwiti/ta gemu spomuože. Tu wodu do nosa wtahowati/ a neb do ného wlýti/ zahánj hnogenj hlawy. Týž gest dobrá kdož každé ráno swé Zuby tau Wodau wymywá a potýrá / toho nikdy nebolj. Týž Woda činj/ že wlasy rostau / aby gj studenau hlawu natýral/ bude zase wlasy ozdobena. Týž Wodu načtitrobu pitá / zahánj sskrkawky w žiwotě.

Podlesstka.

Primula ueris, Zeitlosenkraut. Maßlieblin.

¶Wody pálenj.

¶Naylepssj čas Mágc Mesýce / zsekage Zelinu/ Kořen/ sewssj podstau paliti.

¶Lékařstwj.

¶Podlesskowá Woda / gest dobrá pýti ráno/o poledni a na noc/ pokaždé čtyři loty / který Cžlowěk nemá chuti k gýdlu. Týž Wodu dobré gest pýti ráno a wečer/pokaždé čtyři loty/ když kdo žebro a neb kost zláme. Týž Woda wayborně rány hogý / ráno a wečer pitá/pokaždé tři loty. Týž wody sšest lotu wypiti / obměkčuge břicho. Týž woda gest dobrá proti chromotě a neb skřiwenýj a skrčenýj Auduow/ často vmýwati/a dobře natýrati. Týž Wodu třikrát za den pýti/ pokaždé tři loty/hogý vražené střewa

Truskawec.

Centumnodia, Weggraß. Gramen, Wegdört.

¶Dystyllowánj.

¶Naylepssý čas k Systyllowánýj Mágce Měsýce/wzýti Zelinu s Kořenem/y sewssý podstarau/zsekage páliti.

¶Lékařstwý a Mocy.

¶Truskawcowá woda/ráno a we-

ker pitá/pokaždé čtyři loty/ zacpáwá a zastawuge přýlissnau běhawku. Týž Woda hasý Pekelnýwoheň/ ssaty w nýomočiti a na bolest přikládati. Také gest dobrá když na koho zyma přicházý / s horkostý / pýti gý/y zewnitř se gý potýrati. Týž Woda gest dobrá proti bolesti zanně / kdyby se dobrá nesstowice vdělala / a neb přýmět přiwrhl k Ráně/ssatku w nýomočiti a ránu gý pomazýce/potom přiložiti/hogý gý od hlubokosti gruntu. Týž Woda gest dobrá/komu se vssi sprudý/teplý tý Wody do ných wpustiti. Týž Woda čistý Ledwinky od pýsku / wywodý moč/ a otwýrá zacpánýtěch Auduow / a činý že páry těch wěcý wykuřugý se na cestu moče/ neb gest ta bylina Diuretica / protož gest k té Nemocy vžitečnegssý nežli zginých zelin wody. Tey Wody ráno načtitrobu dáti wypiti mladému dýteti dwa loty/prostřednýmu Cžlowěku tři loty / a starému čtyři loty / gest dobrá proti hlýsstiom a sstrkawkám

w žiwotě. Týž Woda gest dobrá k wsselikému shnilenému Massu wokolo Zubuow a dasnij/ aby ge wymeywal. Též gest dobrá proti černým pryskeyřom/ssatku wnij omočiti/ a přikládati dwakrát neb třikrát za den/ a pokaždé gij tři loty wypiti. Truskawcowá Woda/ gest nayhlawnegssij k vhassenij wssech horkostij/ssatu wnij omáčeti/ a za den dwakrát a neb třikrát přikládati/ a wždy zase z nowu namáčeti.

Cukr.

Zuccarum, Zucker. Sacharum.

Cukr (yakž prawij) původ swůg má/ w zámorských kraginách/ a w Hyssponij/ze třetij neb seytij wkterýchž roste/ yako mozk neb strzen w bzowé traubičce/z kterýchž gey wytiskugij/a nechagj aby se shustl a ztwrdil/yakých mocý gest vslyssíss. Serapio prawij/ že geho prwnij moc gest sussiti/ a druhá rozpaussteti a čistiti. Marsilius Ficinus prawij w třetích Knihách

o chowánj zjwota Lidského / že gest lidské přirozenj naypřihodnegssj / pro moc Jupiterowau w něm složenau / w tom že gest plney ducha geho. Galenus w Knyhách o zdrawý prawý / že Cukr gest dobrý w Lékařstwých / kteréž otwýragý průduchy a zacpánj wnitřnych Auduow / čistýce ge / a zalaudku sskody nečinic / a že přinássj žjžen yako y Med. Diascorides prawý / že z něho dělagý rozličné wěcy / yako Penidium / kteréž chladý a polehčuge / hořkost hrdla oprawuge / a kassel zahánj. Konstantynus prawý / že má moc yako Med / k kterémuž wsseligak přirownán býti muože. Paulus prawý / kdyby gey smýssel s Zenským Mlékem / že gest vžitečný k Wočým. W Knihách o přirozenj / Cukr gest horký a suchý / a když Třtina dozrá / že gj wytahugý y s kořenem / a gegý wrchnj dýl neb konec dwau pýdj zdělý odřezugý / a wsadý zase aby rostla / wostatek pak zřežý a ztlukau / a z toho wytlačugý mýzku

¶ Druhá stránka této knýhy.

neb wodnatost / a wařý gý / a kdyż se zdáti bude pěnám podobný / wylé wagý gey / a schowáwagý / dobře přikrygýce. Býley Cukr gest neylepssý / a slaužý wssem nedostatkom a prsnýmwředom. Kterak by se pak k naklad ným Aquis Vite / Aquis compositis / Auro potabili / vžýwati měl / a yakey vžitek přinássý muożess sám porozuměti / a naučiti se w mých welikých Knihách o Systyllowánj.

Konec sepsánj tohoto o Zelinách.

O ginych z rozličných wěcý pálených Wodách.

Stračij Woda.

Pica, Straka. Atzel/oder Hetz.

¶ Naylepssij čas wodu z strak dystyllowati/ dokudž mladé sau/a lýtati počýnagý/vdawic/ osslubati/zsekati sewssij podstatau gegých / a dystyllowati w čistých sklenicých.

¶Mocy té Wody.

¶ Stračij Woda gest dobrá / kdož gest zapálen swatého Antonýna wohněm / ssatky w ný omočiti / a za den dwakrát přikládati / a pokaždé nechati samé od sebe vschnauti/a tak činiti dwa neb tři dny pořád až vhasne. Stračat mladých Woda / gest welmi dobrá proti Flekom a powlace wočý/ a gest náramně dobrá Woda k Wočým v wečer na noc do nich wpaussřeti / Toho častokrát pokaussel ge-

den stary Lékař w Sstrosspurce / na mnoho osobách / a zwlásstě pak proti čerwenym wočijm.

Kačerowé Krwe Woda.

Aqua Sanguinis Anetum. Antrechten blůtwasser.

¶ O Dystyllowánij.

¶ Krew Siwokých kačic / gest lepssij nežli domácých / a má dystyllowána býti w sstlenicy per balneum Marie / a naylépe gi z Krwe diwokých Samcú páliti / při koncy Záři Měsýce.

¶ Užitkowé a mocy.

¶ Kačerowa diwokých Woda xxx. neb xl. dnij / každý den ráno a wečer po dwau lotech pitá / gest dobrá pro kámen. Kačerowá Woda deset neb dwanáct dnij napřed pšanau měrau pitá / gest dobrá proti pýssku w ledwij a w měcheyři / A protož ledwinky wyprazdňuge / a Měchýř čistij odewssech gegich nečistot.

Kozlowé Krwe Woda.

Sanguinis

Sanguinis Hirci aqua, Bocksblůt wásser.

O Dystyllowánij.

Naylepssij Systyllowati Wodu / z nerezaného Kozla krwe / czasu pssych dnij.

Mocy té Wody.

Kozlowé krwe Woda geſt dobrá pro kámen / pijti gij ráno a wecer / po kazdé dwa loty. Geſt téż také dobrá proti pijsku w ledwij y w Mecheyři.

Gezewčij Krwe Woda.

Sanguinis Taxonis aqua, Dachſenblut waſſer.

Pálenij té Wody.

Gezwec geſt zwijrátko czwerno-he / nápodobne skůro Lisſce / a neb kolčawe / ale wſſak wetſſij / Sedlákom dobře známe / neb z nicho Tauly proſſupy delawagij / a naylépe geſt gi dyſtyllowati czasu pſych dnij.

Lékařſtwij.

Gezewcowé krwe Wody / napiti ſe čtyři neb pět lotnow / geſt dobrá proti Hlizám.

Woslowé Krwe Woda.

Sanguinis Asini aqua, Esels blut wasser.

¶ Dystyllowánij.

¶ Systylluog Krew Woslowau / kdyż koli gij mýti budess.

¶ Wžitkowé.

¶ Woslowé Krwe Woda xxx. neb xl. dnij / každý den načtitrobu tři loty pýti / gest dobrá pro kámen. Woslowé krwe Woda / každý den pitá / gest dobrá proti pýsku w ledwij.

Mrawencowá woda.

Aqua formicarum, Emeyssen wasser.

¶ Dystyllowánij.

¶ Naylepssij Woda gest z malých Mrawencú / wstaw neb zakopey hrnec neb dčban do kopce Mrawencowého / tak aby se do něho nic země neb giné nečistoty netraussylo / přikrey gey lystým stromowým neb halauzkami. A kdyžt se zdáti bude / žeby gij dosti Mrawencu do toho dčbánu nalezlo / wssp ge do pytle / a zatřes gým / yako

by mauku pytlowal / a tak zhlechnan a zdesy se / yakoby zemřeli / potom ge wodeley do kolby / a dystylluog per Alembicum. Také ge takto shromažďowati muožeš / wstrč a neb wetkni pěknau hůlku do welikého kopce mrawencowého / a když na tu huolku wlezau / setřij ge do dčbanu / a neb nějaké nádoby / a tak čiň až gich dosti mýti budeš / potom ge Systyllůg yakž napřed psáno.

Lékařstwij a mocy.

Mrawencowá Woda do Wočij wpuštěna / kdyžby chtěl lezet gýzi / shánij powlaku / bělmo / y ginau nečistotu neb fleky z wočij.

Mrawencowých Wagec Woda.

Naylepšij zpuosob Wayce mrawencowé shromažďowati. Wezmi šyroké nádoby neb mísy dřewěnné / a wstawey ge do tří neb čtyř Kopcúw Mrawencowých podlé swé lýbosti / toho času když Weyce magij / a při-

krev ge lístkem/nanesaut do tech nádob swých Wagec / potom segmi to lýstý z tech nádob / a polož ge podlé nich/ wylezau Mrawency z tech nádob a neb Mis/ žádost mage listu a neb stýnu. Pakliby z ných gýti nechteli/ a neb žeby s sebau Weyce odnesti chteli / vderiti malým prautkem na tu nádobu neb misu/ vtekau/ Wagec tu necha gýce/ potom ge dystylluog per Alembikum in balneo Marie.

¶ Vžitek té Wody.

¶ Mrawencowých Wagec Woda do vssý wpusstena / činý hluché zasse slyssecí/ a gest také dobrá proti znenýw vssých/ též tak vžýwaná.

Wagečných býlkuow woda

¶ Dystyllowánj.

¶ Vpeč Slepičý Wayce na twrdo/ zlautek odwrž preč / a dystylluog býlek in balneo Marie / tak aby Woda nikdy horčegssý nebyla/ než co by wnýř ruku a neb prst zdržeti mohl. A w dystyllowánj ať se Helm neb Sklenice

welmi dobře zahradu / neb ta Woda bude sseredně smrděti / a zlau wuoni mýti. Gestli že ta Woda bylaby smrduta / z přičiny gegýho dlauhého dystyllowánj / přetáhni a neb dystyllug gý gesstě gednau w čerstwé sklenicy. Muožeš gý také dobře w obecnym helmu páliti / yakž se ruožowá Woda pálj.

Užitkowé a mocy.

Wagečných býlkuow Woda do Očij wpusstěna / gest dobrá těm kdož magý powlaku na Očých / a neb že gým roste / a těm kteřýž dlauho na Oči nemocni byli. Wagečných býlkuow Woda / činý pěknau yasnau twář / aby se gý wmeywal. Týž činý býle ruce / a zahánj znamenj neb sstrámy ranné / častým wmeywanym / a aby tak samých od sebe nechal wschnauti.

Wagečných Zlautkuow Woda.

Wpeč Slepičý Wayce na twrdo / a newař gých / odděl Zlaucky od býle

kuow / a pál w hliněném helmu / a ne zahrazowog do cela / aby Woda nesmrdela / a také gij přijlis welmi nepřepaluog / Neb by potom Woleg sſel / kteréhoż se wystřijhati sluſſij. Neb yá minulých let / byl sem żádostiw Woleg żlaudkúw Wagečných / podlé naučenij Meſue a Awicenny / páliti / y smrděl tak welmi / że żádnau mérau / pro weliký smrad neſluſſelo ho pożijwati. Ač pak kolí geho Virtutes a mocy w celoſti ſilné byli.

¶ Mocy a Lékařſtwij.

¶ Zlautkuow Wagečných Woda / geſt dobrá aby ſe gij vmeywal na twáři / kdyżby z lázně wyſſel / a dobře wſchnauti nechal / shánij Fleky / pihy / a giné nečiſtoty z twáři.

Żiabij woda.

¶ Żiaby ſau nékolikery / nékteré bywagij a rády roſtau na ſtromých / německy ſlowau Laubfröſch / a latijnē Cories. Nékteré obywagij w Wodách / ty latijnē Rana marina, gmenugi ſe. Nékteré pak na poli / latijnē Rana terre ſlowau

wan / o kch teď pſáti chcy.

¶ Čzas k Dyſtyllowánj.

¶ Naylepſſj čas geſt na den Swatého Jana Křtitele / na poli ge lápati a páliti / tak yakž ſem o Wagečném býlku wčil. A nebylaliby Woda doſti čiſtá po prwnjm pálenj / pál gj po druhé ſkrze Alembýk.

¶ Užitkowé té Wody.

¶ Ziabý Woda / geſt naylepſſj proti Pakoſtnicy / kdež koli geſt / aby ſe gj potjral / a tak ſamé od ſebe wſchnauti dal / ſſatku wnj omočiti / a na ni přikládati / pomine.

Kozýho Mléka woda.

¶ O Dyſtyllowánj.

¶ Naylepſſj dýl a čas Dyſtillowánj / aby wzal Mléko od těch Koz kteréž ſe na dobrých lukách / kdež mnoho kwjtj roſte / paſau / vproſtřed Mage Měſýce / z rannýho dogenj Wodu páliti.

¶ Užitkowé a Lékařſtwj.

¶ Kozýho Mléka Wody / wečer a ráno čtyři loty wypiti / gest dobrá proti Hlizám. Tauž Woda u twář ráno a wečer / a neb když koli potýrati / a od sebe samé nechati vschnauti / gest dobrá proti rozsedlinám na tváři. Kozýho Mléka wody / ráno / o poledni / a wečer čtyři loty wypiti / gest dobrá proti žrenij w žiwotě. Týž Woda dystyllowána / a pitá ráno a wečer po čtyřech lotech / gest dobrá proti Zenské býle nemocy / a welmi dobře od toho pomáhá.

Slepičých pupkuow kožek Woda.

¶ Slepičých pupkowých kožek woda / totiž těch žluttých kteréž se wnitř z pupka slepičýho wylupugij / Latýnť slowau Pellicula interior, Magij dystyllowány býti skrze Alembýk in balneo Marie.

¶ Lékařstwij.

¶ Ta Woda gest dobrá proti čerweným wečkom očij / potýrati gij ráno a wečer těch čerwených weček tak dlauho aj se zhogij.

Wedu dystyllowa-
ného Woda.

Jmed kdoby chtěl Dystyllowati/ má gey smýsseti s čistým býlým wypraným pýskem/ a aby zase vschl co kasse/ neb by syce sám od sebe nessel zhuoru/ a bylby kalný a nečistý/ a woheň po neyprw má welmi powlowený býti.

Užitkowé a mocy.

Jtau Wodau často hlawu vmeywati/ a potýrati/ včiný že budau wlasy pěkné dlauhé ruosti. Neb gest zkusseno a zprubowáno. Týž Wodu dobré gest do Wočý wpaussteti / neb shánný powlaku z wočý. Týž Woda hogý sseredné smrduté a nečisté rány/ a staré sskody/ wymeywati každey den gednau a neb dwakrát. Týž Woda činý že w nich masso roste / často gey wyme wati/ a sstatky wnný omoče přikládati. Týž Woda hogý každau spaleninu / sstatky w nný omočené přikládati.

Giné dystyllowánj Medu

JTeď chcy giné naučenj dáti o Systyllowánj. Wezmi Medu yakž mnoho chceš/ wděley gey do sklenné kolby zahrad welmi dobře/ a wstaw za xiij. dnj do konské hnoge a neb déle/ wssakž aby kažďý teyden gednú hnůg obnowowán byl/ potom wstaw kolbu do popela/ do wětrné pecky/ a Systylluog skrze Alembyk/ A yakž počne kapati/ wytáhni nětco wohně wen/ a nech tak poznenáhla gjti/ vhlédáš že po nayprwé čistá Woda puogde/ tu odegmi pryč/ potom berž tu druhau Wodu/ kteráž geſt žlutta/ a schowey gi.

JLékařstwj.

JKdyž na Czlowěka hlýza přigde/ wezmi té Wody dwa loty/ Aloepatickum/ Czerwené Mirry/ Oryentského a neb dobrého Ssaffránu/ každého xx Gečných zrn stýžj/ a geden lýstek neb Tabulku čistého Zlatta od Zlattotepce/ zetřj to spolu/ a wděley do té Wody/ a dey nemocnému pjti/ geſt wel-

mi dobré proti žlizám y giným nedostatkuom.

Gelených Rohú woda.

Čas k Dystyllowánij.

Naylepssij čas když Gelen Rohy swrže/ a zase mu giné rostau/ když budau ass gednoho lokte zdelij/ a mékké yako twrdé Masso a neb chrupstačka/ latýnē slowe Cartilago, zsekati/ a páliti.

Mocy té Wody.

Tey Wody za den tři loty wypiti/ zastawuge Zenám tok Měsýčnev. Neb sem to sám widěl od pána Matyássez Brna.

Krawského Leyna woda.

Čas k Dystyllowánij.

Naylepssij dystyllowánij v prostřed Mágce Měsýce/ od těch Krawkteréž se na Lúkách pasau/ kdez mnoho Kwýtij roste/ ty layna zbýrati/ a ponékud na Sluncy vsussiti/ a neb ginák aby s tým zacházeti/ a Wodu z nich páliti mohl. A když pak giž bude

napálená/bude ponekud nemálo smrdeti / wrz do nij Mandlowých neb Břeskewných Nádob / a nech gich w nij leżeti / wykysse zlé z nich wen. A neb Systylluog skrze Alembýk/potom bude lepssij.

Užitkowé a mocy.

Krawského layna Woda/ge dobrá proti dobré Nesstowicy / tau gij pomazowati/a ssatky w nij omočené na ni přikládati. Týż Wodu ráno a wečer pýti/pokaždé čtyři loty/ gest dobrá proti žřenij w břisse/ a gest zkussené. Týż gest dobrá proti Wředom/ ssaty wnij omočiti/a nane přikládati. Týż gest prospěssná na zlé pryskýře/ ssatky w nij omočiti / a přikládati w Zymě dwakrát/a w Létě třikrát. Téż gest dobrá proti woteklým ranám/ ssatky w nij omočené přikládati. Týż Woda gest dobrá proti Nočnýmu y dennýmu strýlenij a trhánij/ssatky w nij omočiti a přikládati. Téż gest vžitečná proti spaleninám vmeywati/a ssatky w nij omočené dwakrát za den přikládati/bude Czlowěk zase zdráwe

Tý Woda geſt dobrá / když Cžlowěk do Lázně gde / a kdyžby z Lázně wyſſel a dobře ſe vſuſſil / má ſe tau Wodau / rozmoče w nij ſſatku / a neb bylo by lépe hubku / po twáři vmeywati / a když by chtel lezet gíti / tolikéž včiniti. Též také na zeytřij ráno wſtana / to včinij pěknau / čiſtau bílau a yaſnau twář / wſſakž aby ſe před Sluncem chránil.

Krawſkého leyna Woda / geſt dobrá proti zlým dýrám na nohách / ráno a wečer wymeywati / a ſſatky w nij omočené přikládati / to hogij zlé dýry / a otewřené neb prowalené ſſkody.

Krawſkého leyna Woda / totiž od Wola pálena / geſt dobrá a giſtá proti hlizám / wypiti gij čtyři loty / a pomazowati / geſt giſté prawé a zkuſſené

Krawſké Smetany woda.

Wody pálenij.

Nayleppſſij čas dyſtyllowati ſmetanu / kteraž geſt ráno dogena / v proſtřed Mágy Měſýce / od Kraw / kterýž ſe na horách paſau / geſtli žeby ge

mýti mohl/potom pak kteréž se na su-
chých Laukách pasau / kdež mnoho
Kwýtý stogý.

¶ Moc gegý.

¶ Krawské Smetany Woda/ ráno
o poledni/a na noc pitá/ pokaždé tiš.
loty/gest dobrá y zkussena proti zřenj
w žiwotě.

Telecy Krwe Woda.

¶ Naylepssý gest Krew od černého
Telete/čým černegssý/tým lepssý/dy-
stillowati gi v prostřed Mágc Mes-
syce/ gestli žeby gi mohl mýti.

¶ Užitkowé.

¶ Telecy Krwe Woda / gest dobrá
komu Audowé schnau/natýrati ráno
a wečer. Také zahřýwá a posylňuge
dnawých a sslakem poražených Au-
douow/častokrát při horce natýrati/
ráno a wečer / a sstatky w ný omoče/
tak teplým obkládati a obwazowati.
Týž Woda posylňuge Auduow a žil/
a naprawuge zase zemdlené Audy/kaž
dey den gednau neb dwakrát natýra-

ti / a tak samých od sebe nechati vschnauti.

Telecy Krwe a Plýce woda

¶Telecy Krew a plýce / od černého Telete / spolu dystyllowati *per Alembicum secundum artem &c.*

¶Mocy té Wody.

¶Ta Woda gest dobrá proti vschlým Auduom / tau potýrati ráno a wečer / a od sebe samých nechati vschnauti. A pakliby wssecko tělo schlo / má se také pýti / a mezy nápoge přimessowati / y potýrati se gý / gest zkussené.

Telecých Náter Woda.

¶Naylépe gest Dystyllowati Nátra od černého Telete / když ge muožess mýti.

¶Lékařstwý.

¶Telecých Náter Woda / gest dobrá k'mu Audowé schnau / často pomazowati a natýrati / spomáhá dobře.

Rakowá Woda.

Cancer, Krebs.

¶ Čzas k Dystyllowánij.

¶ Nayleplſſij čas Dyſtyllowati Raky/ y také gůdati ge / když geſt Měſyc plný.

¶ Rakowá Woda / geſt dobrá komu Audowé ſchnau / natřjrati ge ráno a wečer / činij že zaſe Maſſo roſte. Týž Woda dwakrát za den požjwána / pokaždé dwa loty / geſt dobrá proti Oſſlaku. Rakowá Woda / hogij ſpaleniny / wodau y wohnim / ſſatu w nij omočiti / a na ſpaleninu dwakrát za den přikládati / tak dlauho až ſe zhogij.

Kapaunowá woda.

Capo, Kappaunen.

¶ Čzas k Dyſtyllowánij.

¶ Nayleplſſij čas aby wzal Kapauna černého / čtyř a neb pěti letého / zadaw gey / a oſſklub / tak aby ho ne pařil / potom wypitwey / a rozřež gey / odegmauc wſſecko tučné pryč / a ſtře-

wo

wa wymey/ a zſekey hlawu/ krk/ Zia-
laudek/ Nohy/ y wſſecko tělo na malé
kauſky/ potom gey pal pod Helmem
yako ginau Wodu/ Ale byloby lépe
aby tu Wodu zaſe do ſklenice wdělal/
a Syſtyllowal ſkrze Alembýk.

Mocy té Wody.

Ta Woda ráno a wečer pitá/ po-
každé tři loty/ a do Wýna gý přilé-
wati/ geſt dobrá kdyžby ſe Czlowěk
na žiwotě přepadl/ tak žeby ſe Sau-
chotin obáwal/ neb poſylňuge a zaſe
tělo dáwá Czlowěku/ y také wnitř-
ných duchuow poſylňuge. Kapaunowá Woda/ dwakrát za den pitá/ po-
každé tři loty/ přinášſý chut k gýdlu/
poſylňuge přirozenů y žiwota/ a za-
háněý wſſecko nemocy od ſrdce/ a Czlo
wěka poſylňuge/ že ſe na žiwotě opra-
wowati bude/ zwlášſtě pak/ kdyby
Zlatta do ſklenice přičinil a dyſtyllo-
wal woduztoho. Kapaunowau wo-
dau twář wmywati/ a tak od ſebe ſa-
mé nechati wſchnauti/ činý yaſnau a
přěknau twář.

Mágowé Rosy woda.

Dystyllowánij.

Maylepssij čas Dystyllowánij gest/ aby ssel v prostřed Mágce Měsýce/ když ho přibýwá/ a giž skůro plný gest w čistý yasný den ráno/ prwé nežliby Slunce wyssło / a kdyžby ten wečer před tím / y také w nocy neprssełó/ wezma čisté bílé prostěradło / neb plachtu / aby ge po čistý lauce wláčel a táhl / kdež mnoho vsslechtilého a pěkného kwětij roste/ a kdež gest lauka powzdál od wodnatých můst/ yakožto blůsko při wrssích / gest lépe/ potom aby z té plachty wyždal / a do sklenice wytiskl/ to aby činil tak dlauho až té wody dosti můti budess/ potom proceď gi skrze ssatku do sklenice/ a dystylluog skrze Alembýk in balneo Marie / a potom wystawůg na slunce za xxx. dnij.

Užitkowé a mocy.

Ta Woda gest dobrá / kteryby Czlowěk měl hlawu nečistau / a neb

Flekowitau / vmeywey tau Wodau ráno a wečer / a nech ať sama od sebe vschne. Týž Woda zahánj také Guttam rosaceam / totiž čerwenost twáři kteráž od horkosti / a připálené Krwe / a od Náter přichází / tak že y twář horčj a zapaluge / že Cžlowěk od toho čerwené Fleky mjti bude / yakoby Malomocný byl / protož vmeywati twář tau Wodau ráno y wečer / a nechati tak samé od sebe vschnauti. Magowé Rosy Woda shánj wraský z twáři / a činj gi pěknau / aby gi za dlauhý čas / ráno a wečer tau wodau vmeywal.

Cžlowěčj Krwe woda.

Dystyllowánj.

Maylepssj čas k Dystyllowánj gest Krew Cžlowěčj / když gest mu okolo třidceti let / a který gest Krewnjho přirozenj / horké a wlhké Komplexy / wesele mysli / čistotný a pěkney / y také zdrawý / odewssech nemocy swobodný / a kterýž mnohau zbytečnost krwe swé wypaussčj / v prostřed

Mágе Měsýce / a neb okolo Mágе Měsýce gij páliti.

¶Mocy a Lékařstwij.

¶Týž Woda gest dobrá / gestli kterému Czlowěku aud geho schne / a neb wmenssuge se / aby gey tau Wodau třikrát neb čtyřikrát za den natjral / přigdeť zase týž Aud w prawau mjru. A schowey ty Feces z kterýchžto tu Wodu Systyllowal / totiž ten prach z tey Krwe. Czlowěčij Krwe Woda / gest dobrá pjti ráno a wečer / pokažde dwa loty / proti sauchotinám / y též také proti té nemocy genž Ethica slowe / a proti nedostatkom plyc a vgmě těla. Týž Wodau hlawy potjrati / činij wlasy ruosti / a gest diwných mocy / yakž o tom w Knihách Marsilia ficina poznamenáno / y též také o tom Johannes de Rupescissa w knihách de quinta essencia wypisuge. Týž gest dobrá proti Fistuli / aby gi tau wodau wymeywal / a do nij wstřikowal neb kropil / zhogij se.

Czlowěčijho Laynа woda.

¶Dystyllowánij.

¶Wezmi Layna Czlowěčij / a pal ge in Alembico / A kdyż ge páliti budeš / hleď aby žádná Woda knim nepřišla / nez aby ponekud radegij suché byli / kdyžby ge páliti chtěl / a wystřihey se před tim smradem / A dystylluog potom po druhé w nowé Sklenicy in balneo Marie. Též také včiň tak s Krwij. Ta Woda geſt vſlechtilegſſij a ſpanilegſſij nežli zlatco k rozličným nemocem / zwlášſtě pak k ſpaleninám / kdyžby ſe Czlowěk ſpálil / aby ſe tau Wodau pomazowal ráno a wečer. Czlowěčijho Layna Woda / bránij Fluſu neb toku Wočij / do nich wpauſſtěna / ſhánij také powlaku wočij / a geſt k rozličným nedoſtatkom žiwota dobrá / a některij gmenugij gij Aqua Vite / yako pálené Wijno. Czlowěčijho Layna Woda / činij wlaſy ruoſti / každ̄y den dwakrát neb třikrát hole mijſta natijrati až do třidceti dnij. Týž Woda hogij wſſecky Wředy / ktereż bywagij na nohách / y

ty Nemocy kteréž slowau Malum mórtuum / to sau ty nečisté smrdúté Sleky a dýry / kteréž se wuokol rozgýdagý a žerau / wymeywati ge / a po wymytý zasypati ge Czlowečý krwý sussenau a na prach vdělanau. Czlowečýho layna Wodu takto zprubugess / a zwýss gestli dobře pálena: Wezmi Zelezo / rozpal ge ať gest červené / wstrč ge do té Wody / bude zněho wocel. Nebyloliby pak toho / tehdaby nebyla prawa. Czlowečýho layna Woda / na židowiny pomazana / odhánýstrassliwé sny. Czlowečýho layna Woda činý z červené twáři / kteráž gest k Malomocenstwý nápodobná / pěknau býlau. Wezmi Czlowečý layno / wděley ge do střepu / a postaw na Slunce / aby w něm Czerwi zrostli / a když zrostau a welicy budau / wynmi ge z leyna / a wděley do malé sklenné kolbičky / a Dystylluog Wodu z nich skrze Alembýk / a vmey sobě twář nayprwé prostau Wodau / a potom tauto dystyllowanau / ať činý čistau kuoži / a pěknau twář y

barwu / a geſt častokrát zkuſſeno. Cžlowěčj Krwe / a z Cžlowěčjho layna Woda / ſpolu ſlýté w gednoſtegné mýře / na Feces z Cžlowěčj Krwe pozuoſtalé / aby ge po druhé Syſtyllowal / Ta Woda geſt dobrá kohoby ſſlak porazyl / že by Cžlowěk dobře mluwiti nemohl / tomu drobet tý wody na yazyk wkropiti / a na židowiny pomazowati. Také když řeřiwey vhel do té Wody wložjſs / a w Sklenicy prúduchy nechás / tak welikého yakoſteblo / pokudž bude Woda w ſklenicy / tak dlauho vhel řeřiwý bude / A když Bawlnu do té Wody wſtrčjſs / a zaſe gi wyſuſſjſs / a tak po třikrát včinjſs / wyzdwihniž gi porom proti Sluncy / když ſe zahřege / bude hořeti bawlna / a zapálj ſe od Slunce. A když by ty ſwrchupſané wody dyſtyllowati chtěl wyſtřjhey ſe před ſmradem / a neb parau dýmowau od těch wěcý / nebť by mohlo welikau ſſkodu přineſti.

Much obecnjch Woda.

Woda z Much obecných pálená /

beywá barwy Modré / a zahánij Flecky a powlaku z wočij / na noc do wočij wpusstěná každey wečer / za tři neb čtyři téhodny. Týž Woda působij to / že pěkné dlauhé wlasy rostau / aby každey den wlasy dwakrát neb třikrát tau wodau namáčel / za tři a neb čtyři téhodny. ¶ Tu wodu takto máss páliti: Roztáhni ssatu přes hrnec polijwaney / a polož Muchy w pytlijčku na tu ssatu / a postaw Medenicy s vhlijm na ten pytlijček / potáhne se woda skrze pytlijček a ssatku / do hrnce dolů. Neb kdyby měl tu wodu skrz Helm páliti / a na horu Sublimowati / zasmradilby se Helm / že by se k ničemu wijce nehodil / ale tutoť onic giného nebežij / nežli o Hrnec / kterýž muožeš pryč zawrcy. *Probatum est, per Magistrum Nicolaum de Nurenberga.*

Z Mágek žijzel Woda.

¶ Mayky ty žijzely / nacházý se Mágy Měsýce / a protož Máyky slowau / a sau černé barwy / co černij Braukowé / a když ge do ruky wezme a stij-

ſkne / wydáwagý z ſebe zčerna po-
zlautlé ſádlo. Naylepſſý čas ge dyſtyl-
lowati / aby ge Mágc Mſýce zbýral
ráno před Waychodem Slunce / a pá-
lil.

¶ Vžitkowé a mocy.

¶ Mágek zýzel Woda / geſt dobrá
proti rozſedlinám neb ſpadane twáři /
aby ſe gý vmeywal dwakrát neb tři-
krát za den.

Hlýſſtiúw zemſkých woda.

Lumbrici terre. Regen würm.

¶ Hlýſſte týmto zpuoſobem zhro-
máždýſs. Syrowau Cybuli wlož přes
noc do Wody / a tu Wodu ley na ma-
ſtnau neb hnognú zemi / wylezau wen /
potom ge wlož mezy měch Stromo-
wý / a neb zemſký / wyčiſtý a wytrau ſe
od země prolezowáným ſkrze měch / a
potom ge budeſs pálíti. Ale naylepſſý
ſau ti kteréýž ſe nacházegý na Krcho-
wých / a neb když ſe dolowé vmrlým
kopagý.

¶ Vžitkowé a mocy.

¶ Hlůſſtiowau Wodu zhřůti/a tak w teplé Bawlnu omočiti/a na Ránu přiložiti/ Glidwaſer zaſtawuge/aby tak každý den činil. W teyž Wodě ſſatku omočiti/a na ránu přiložiti/ hogůj přetiatau žilu w ráně. Týž Wodu aby pil/činů že bude maſſo růſti w ráně. W teyž Wodě drobet kaffru rozpuſtiti/a wečer hodinu na noc do wočij napuſtiti/to geſt dobré proti boleſti wočij. Tý Wody dwa loty wypiti/geſt dobré tem ktěrýž probodeni ſau ſkrze ſtřewa na nekterých mýſtech/ welmi brzo ſe zhogů.

Čápuow mladých Woda.

¶ Čápuow mladých Woda/má pálena býti/prwé nežliby z hnýzda wyletěli/nayprwé gezdawiti a oſſkubati/potom zřezati a drobnicce zſekati/wſſakž byloliby co tučného/pryč odwrcy/a tak páliti.

¶ Lékařſtwij.

¶ Ta Woda dobrá geſt/kdežby nedug byl/pomaž gey/budeſs té hodiny

zdráw/Ssatek w ný omoče přiložiti.

Wepře řezaného Krwe Woda.

JWepřowey Krwe Wodu naylépe geſt dyſtyllowati / aby byla Krew od řezaného Wepře / hned čerſtwá krew pálena.

JMocy té Wody.

JWeprowé Krwe Woda/geſt dobrá proti Hlizám / wypiti gý pět lotu/ hnew zdrád bude.

Hlemeyždow Zemských Woda.

Limax, Erdſchnecken.

JAčkoli Hlemeyžowé ſau rozličný / wſſakž tuto ſe o těch wypiſuge/ kteřýž ſau počerwenalý/a magý dwa ružky přýme wyſtrčené / a žlutté břicho/ lezau po zemi/nayleppſſý čas geſt Dyſtyllowati ty počerwenalé Hlemeyždě / kteřýž ſe na Wodnatých a mokrých ceſtách nalezagý/ když prſſý druhého Záŕý Měſýce/a neb při konci Máge.

¶Lékařstwij a Mocy.

¶ Hlemeyždowá Woda geſt dobrá proti Bradawicom na rukách/ aby ge často vmeywal / ſpadnau doluow. Wteyž wodě rozpálené železo zakaliti/ bude twrdé yako wocel.

¶Zpoſſtkuw od kterychž med a Woſk wytlačen/ pálena woda.

¶ Zpoſſtkuow od Včel/ zkterýchž Med a Woſk dělagij / Naylepſſij čas Wodu páliti / druhého dne Záři měſýce.

¶Užitek té Wody.

¶ poſſtkowá woda činij/ že Wlaſy roſtau/ když někdo žádných wlaſuow nemá/ každý den gednau mýſta liſého neb oblezlého pomazowati.

Planých Hruſſek Woda.

Pira ſilueſtria, Wild Bieren.

¶ Naylepſſij čas ge Syſtyllowati/ na počátku prwnýho Záři/ prwé nežliby zmekly/ zmoždíti ge/ a páliti.

¶Lékařstwij.

¶ Woda zplaných Hrussek/ ráno a wečer pitá/ pokaždé iiij. loty/ zatwrzuge břicho neb stolicy/ yakáž koli gk. Týž Woda gest dobrá/ gestliby které Ženě neb Panně měkké prsy a welikě byli/ omočiti ssatky w té Wodě/ a na prsy přikládati/ budau menssij a twrdssij.

Slepičij Woda.

Galina, Henn.

¶ Wezmi dobrau černau Slepicy/ dwau a neb tři letau/ vdaw gi a ossklub bez paření/ odegmi od nij wssecku tučnost pryč/ a zsekey gi na malé kausky/ a pal gi po neyprwé pod Helmem/ potom pak wděley tu Wodu do Sklenice/ a Systylluog in balneo Marie.

¶ Lékařstwij a mocy.

¶ Slepičij Wodu/ dáwey Czlowěku welmi nemocy ztrápenému/ a kterémuž těla vbýwá/ a přijlisse mdley a nestatečný gest/ tomu činij náramně welikě posylněnij a pomoc/ že se tomu

wſſickni Lékaři diwiti budau.

Konec o Wodách pálených.

Wytiſſtěno w Holomúcy/ v Jana Günthera.:.

Léthá páně

M. D. LIX.

Z.N.I.M. OPOLINSKICH 1

nagstvý [illegible] akterí
žebýnní sleda
a ti mass

ambrosska — 12
ebrnn — 11
andělicka — 10
amrs 46

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Bjeglan — 47
Bukwicze Sila 60
Barwinek — 66

C

Czerno Bil — j
Czernoslawek — 25
Czertkis — 9
Czarsa — 27
Czerni Kojzeni — 31
Czitrynatowe Gabek 38
Czasi nosek — 50
Czmel — 62
Czesnek 67
Czeral 82
Czerwem Sirk 104
Czalanka 125

D

Diablik — 9
Dristan 41

Sygn. XVI-9.629

Konserwacja 2024 r.
Wykonawca: **Renova-Art Justyna Wdowiak, Szczecin**

Zakres konserwacji: konserwacja na bloku.

Zabiegi: oczyszczenie wszystkich elementów książki na sucho. Płukanie kart bloku (przy użyciu wilgotnych przekładek z bibuły filtracyjnej), a następnie ich suszenie pod obciążeniem. Demontaż pierwszej i ostatniej składki bloku. Naprawa uszkodzeń mechanicznych kart papierem japońskim na metylocelulozę. Doszycie wymontowanych kart do bloku.

Okładka: oczyszczenie skóry mieszaniną klajstru i Lanapexu; zniwelowanie deformacji desek. Uzupełnienie ubytków obleczenia łatkami nowej skóry wyprawionej ałunowo na klajster pszenny (Definol). Doklejenie odspojonego paska pergaminu w międzyzwięźlu grzbietu do wewnętrznych powierzchni okładzin. Dodanie 2 analogicznych pasków pergaminu w górnej i dolnej części grzbietu. Oczyszczenie mechaniczne zapinek i zabezpieczenie ich powierzchni warstwą Paraloidu B-44 i Cosmoloidu H-80. Scalenie kolorystyczne uzupełnień skóry (farby akrylowe z dodatkiem wodnego werniksu Transparentlack 1-UV Lascaux).

Dok. Kons.: **St.Dr.Z.-21**